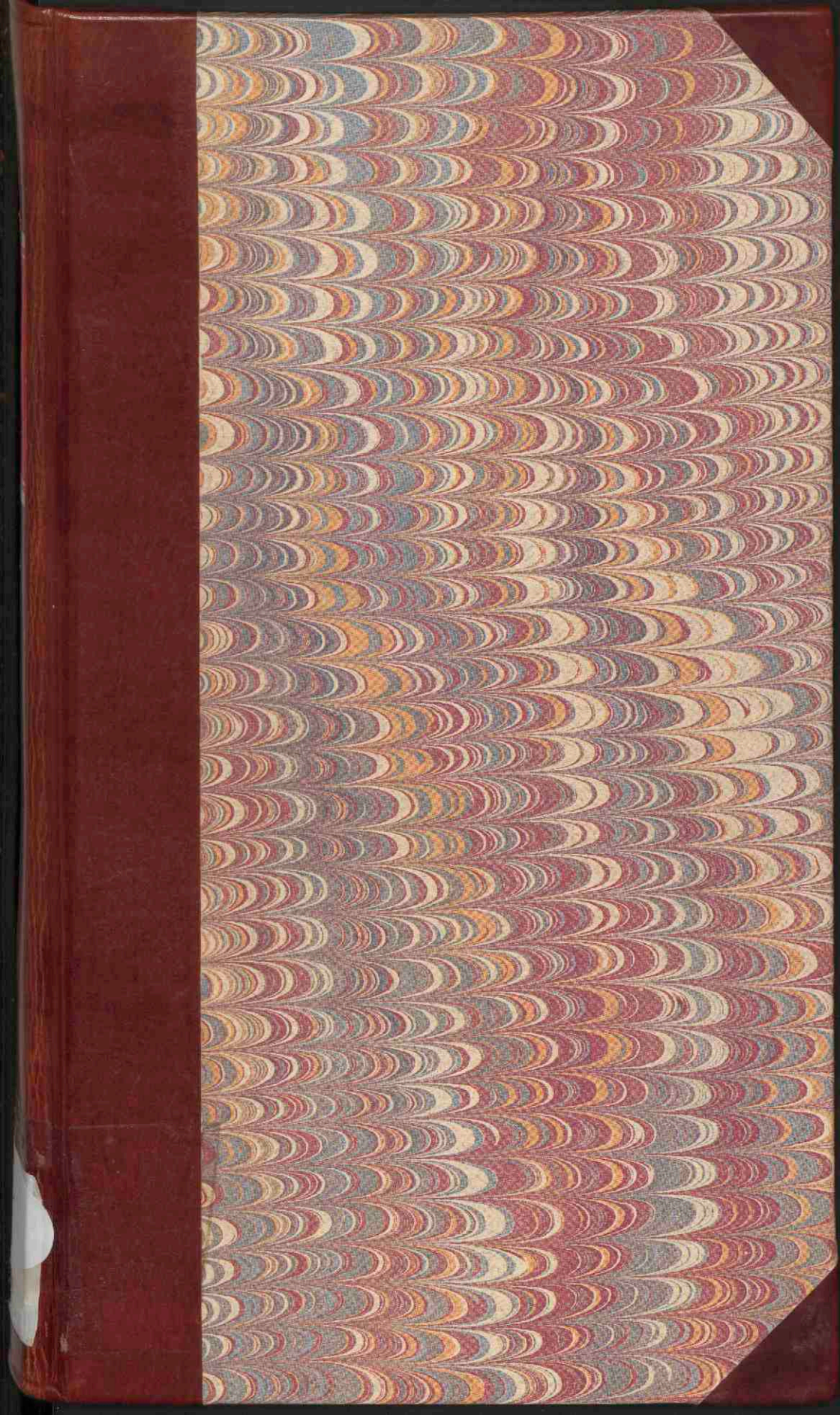
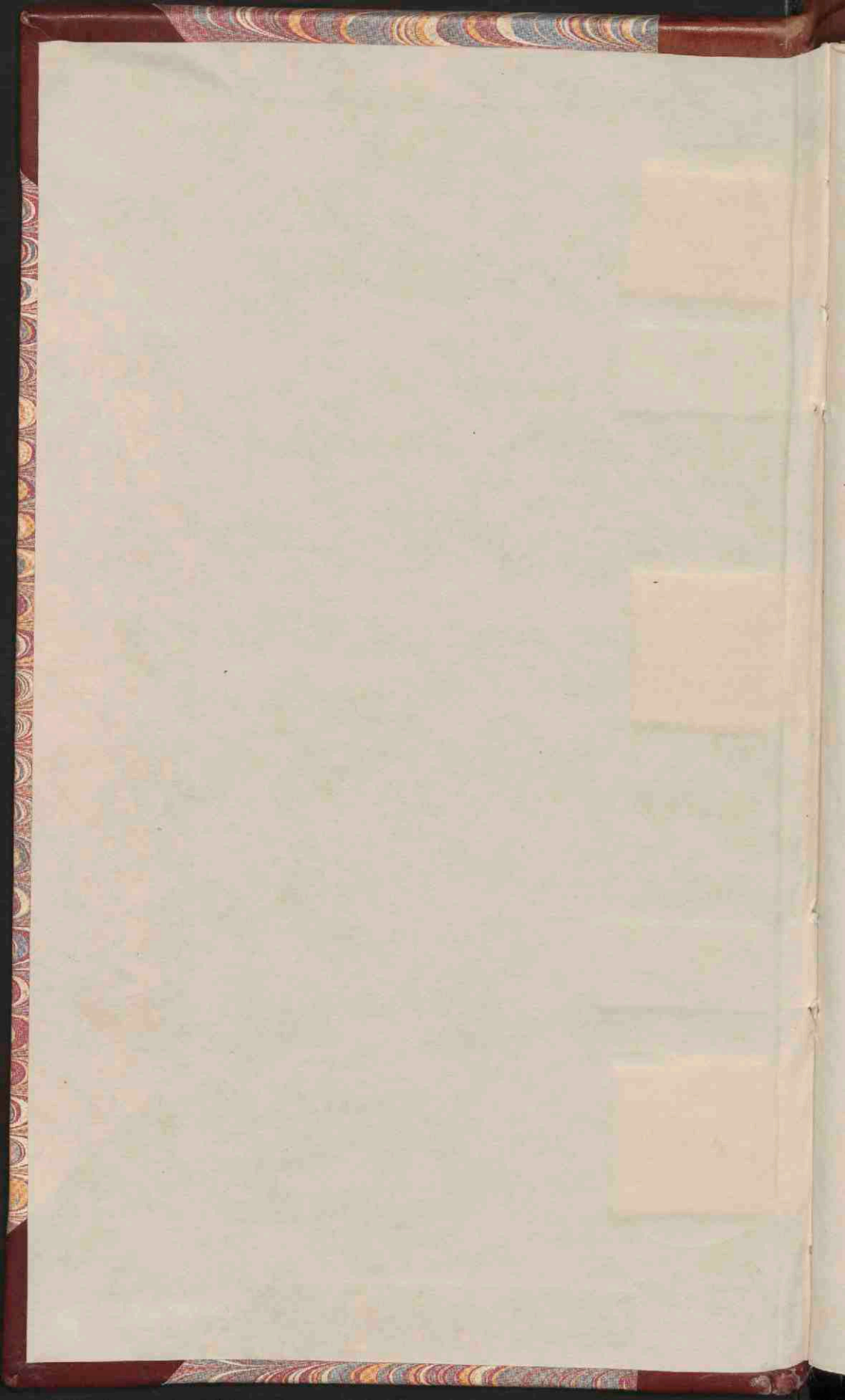

Het Hof van Holland onder de regering van Lodewijk Bonaparte

<http://hdl.handle.net/1874/328316>

K52-

104

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3297 1958

A. Garnier

Tweede Deel

1831 onder ee.
rijstins gez.
rijden. titel

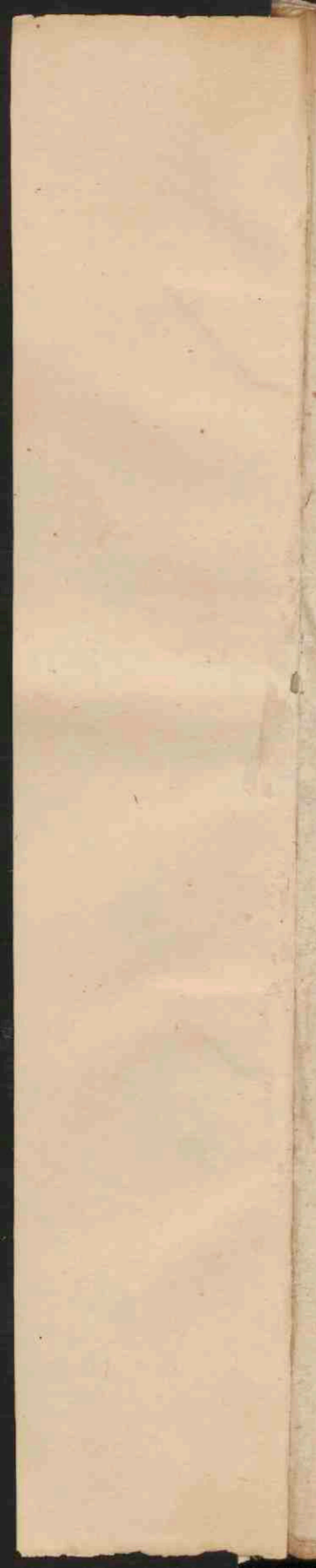
V. Louzjes

Louis Bond,
partie, 1888

bl 21

de hand
Tiel bl 17

170

22 648

ERC VIII

H E T

HOF VAN HOLLAND.

H. T.

HOE VAN MOLLAND.

14

DAL 6947

H E T

HOF VAN HOLLAND,

ONDER
DE REGERING

VAN
LODEWIJK BONAPARTE.

DOOR EEN AUDITEUR, = *Garnier*

UIT HET FRANSCH VERTAALD.

MET AANTEKENINGEN.

Wat ik schreef, zag ik.

TE AMSTERDAM, BIJ
De Erven H. GARTMAN,

1823.

H E T

HOF VAN HOLLAND

ORDRE

DE RECHTING

VAN

FREDERIK BONAPARTE

DOOR EEN ADVOCAT

MIT AANTWERTINGEN

TE AMSTERDAM

DE ERVE N. GARTMAN

1793

VOORREDE

VAN DEN

FRANSCHEN SCHRIJVER.

Met zoo vele andere Franschen bestemd geworden, om tegenwoordig te zijn bij de groote gebeurtenissen, welke gedurende eenige jaren met zulk eene verwonderlijke snelheid aaneengeschakeld bleven, voorbeheld mij het roeval ooggetuige te worden van alles, wat onder de regering van LODEWIJK BONAPARTE meest bijzonders in *Holland* voorviel. Men kan een volledig vertrouwen verleenen aan de verhalen, in dit werk medegedeeld, daar de post, welken ik aan het paleis bekleedde, mij gestadig de gelegenheid verschafte, om alles gade te slaan, wat er omging; ik ben aanschouwer van tooneelen geweest, bij wel-

ke de geschiedenis te veel belang heeft, om de voornaamste hoofdtrekken derzelve niet diep in mijn geheugen geprent te doen blijven. Een verslag van het voorgevallene in het binnenste van het Hollandsche paleis kon getrouw medegedeeld worden door hem alleen, wiens ambt aan het hof noch den tijd, noch de bezorgdheid der hovelingen kon doen ontfaan, hoezeer hij dan bijkans vertrouwelijk met hun omging. Alzoo regtvaardigt alles den zin der spreuk, welke ik aan het hoofd dezer gedenkschriften geplaatst heb, dewijl ik inderdaad gezien heb, wat ik schreef.

VOORREDE

117

VAN DEN

V E R T A L E R.

De nieuwsgierigheid, door den titel van het door ons vertaalde werkje in hooge mate opgewekt; het belang, door ieder Hollander in gebeurtenissen en personen gesteld, welke hij bijgewoond of gekend heeft; de hoop mischien van staatsgeheimen te vernemen, welke de titel van het boekje echter niet beloofde, en de algemeene belangstelling en hoogachting, welke LODEWIJK BONAPARTE, als mensch, en afgescheiden van alle staatkundige gevoelens, aan geheel Europa, en bijzonder aan Holland, heeft weten in te boezemen, zijn oorzaak geweest, dat, immers hier te lande, dat werkje met gretigheid is gezocht geworden ook door hen, welke de Fransche taal niet genoegzaam magtig zijn, om den schrijver in alle bijzonderheden te volgen. Ten gerieve van dezen hebben wij de vertaling van dit boekje op ons genomen, de zedelijke verant-

W007-

woordelijkheid omtrent de waarheid der opgegevene gebeurtenissen aan den schrijver zelve overlatende. Daar, waar de verhalen geene betrekking hadden op de geschiedenis zelve, (welke altijd, zonder aanzien van personen, de waarheid onbewimpeld zeggen moet,) maar waar zij het bijzonder levensgedrag berispten, hebben wij ons veroorloofd de namen onzer landgenooten of geheel weg te laten, of slechts met de eerste letters aan te wijzen. Voorts hebben wij daar, waar de schrijver, onzes inziens, volstrekt gedwaald, of de natie in een belagchelijk daglicht voorgesteld had, deszelfs opgaven met korte aantekeningen wederlegd, om ons zelve alzoo, voor het minst in onze eigene taal, niet ter bespottling over te geven, terwijl wij de levensberigten, achter het Fransche boek geplaatst, onvertaald hebben gelaten, als zijnde dezelve ons, bij vergelijking, gebleken bijkans alle letterlijk te zijn overgeschreven uit de Galerie des Contemporains, te Brusfel, bij WAHLEN & Comp, in het licht gekomen.

INLEIDING.

Na de ontruiming door de Pruisen in 1795, bevond zich *Holland* in de onvermijdelijke noodzakelijkheid, om den bijstand in te roepen van *Frankrijk*, hetwelk, gedurende dien inval, een menigte Hollanders, bijkans alle vijanden van het huis van *Oranje*, tot zich had zien toevloeyen (*). De vorsten van dat geslacht

(*) De opgave van den schrijver is onjuist. In 1787 reeds zijn de Pruisen in *Holland* gevallen. In 1793 en 1794 waren hier te lande Oostenrijksche en Engelsche troepen met die der Vereenigde Gewesten tegen de Franschen opgetrokken. Even onjuist is het, dat *Holland*, of de regering zelve, den bijstand van *Frankrijk* had afgesmeekt; indien deze hulp verlangd of met blijdschap ontvangen is, het was slechts door eenige teregt misnoegden, door eenige weinige heerschzuchtigen, en door den grooten hoop van bedrogenen, welke allen, vroeger

A

of

flacht waren gedwongen bij vreemde mogendheden te wijken. *Holland* werd door al zijne bondgenooten verlaten, toen het, onder medewerking van eenen onbeschrijfelijk harden winter, welke het van al deszelfs middelen van verdediging beroofde, door de Franschen bezet was; en den 5den Mei 1795 werden de Vereenigde Gewesten hervormd in eene *Bataafsche republiek*. De wetgevende magt berustte bij eene vertegenwoordigende vergadering, en de uitvoerende magt was aan een bewind van vijf leden toebetrouwd (*). Het Fransche leger bezette het geheele grondgebied der republiek, en door een weinig voordeelig verdrag, stond *Holland* eenige zuidelijke gewesten aan *Frankrijk* af; sloot het een eeuwigdurend verbond met dat land, en betaalde aan hetzelfde eene som van honderd millioenen gulden.

Ten of later, van hunne beguicheling zijn teruggekomen, doch toen de grondslag tot het algemeene onheil reeds geworpen was.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Dit bewind, evenals al de regeringen, welke zich tot aan de instelling van het raadpensionarischap in *Holland* hebben vervangen, was op het Fransche voorbeeld ingesteld, en bij iederen schok, welke in *Frankrijk* de eene partij aan de andere deed opvolgen, deed zich in *Holland* eene evenredige, maar gematigder, beweging in het bewind gevoelen.

AANT. VAN DEN VERT.

Ten koste van deze opofferingen werd de onschendbaarheid van grondgebied aan de Vereenigde Gewesten gewaarborgd (*).

In de maand October 1801 werden er groote wijzigingen in de staatsregeling daargesteld. Men verdeelde het gemeenebest in acht landschappen; de wetgevende vergadering werd op vijf en dertig leden verminderd; maar ondanks deze veranderingen, verkreeg het gemeenebest geene meerdere vastheid, en dagelijks namen deszelfs krachten ook ter zee af door de verliezen, in het bestrijden der Engelschen geleden. De volkplantingen werden genomen (†); de handel daalde tot eenen eenvoudigen handel bij oogluiking, en eenige betrekkingen met het vaste land af; de eb en vloed

(*) Ieder regtschapen hart kan hier zijne verontwaardiging over de verblindheid der Hollandsche zaakgelastigden, de ondengende trouweloosheid der Franschen en het verraden der nationale belangen niet betengelen, noch verzwijgen. De Fransche schrijver schijnt zulks met ons te gevoelen; dan hij dwaalt, wanneer hij schrijft, dat reeds toen geheele provinciën aan *Frankrijk* werden afgegaan. De opoffering bepaalde zich toen nog bij steden en frontierplaatsen; later was het verlies van bijna alle volkplantingen en van onze geduchte zeemagt, de bijkans volstreckte vernietiging van onzen handel, en een onvermijdelijk geworden nationaal bankroet, met de verarming van duizenden, de vrucht van dat vredeverdrag.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) De schrijver zegt te onregt *vernield*, (*devastés*).

vloed der gebeurtenissen deden de bank van *Amsterdam* eenen zoo hevigen schok lijden, dat zij tot op hare grondslagen werd geschud, en deze omstandigheid, welke overal den schrik verspreidde, beperkte de handelsverrigtingen meer en meer. De vrede van *Amiens*, verre van *Holland* gunstig te worden, beroofde het nog van *Ceylon*, eene zijner rijkste bezittingen.

Inmiddels wapende zich *Holland* met geduld, en uit de vooruitzigten eener betere toekomst moed voor het tegenwoordige puttende, onderwierp het zich aan zijn ongunstig lot; met inspanning van kracht en gezond verstand hield zich het land staande en verbeterde het zijne omstandigheden van lieverlede, toen het verbond met *Frankrijk* hetzelfde in nieuwen oorlog met *Engeland* inwikkelde. Van toen af vervloog al zijne hoop. *Suriname* en de *Kaap de Goede Hoop* vielen in handen der Engelschen, wier vloot gestadig kruiste voor de kusten van *Holland*, hetwelk, door deze rampzalige beschikking, al de bronnen zijner nijverheid geheel zag verdroogen, door te vervallen tot eene werkeloosheid, die eenen onvermijdelijken ondergang voorspelde.

In 1805 onderging de Hollandsche staatsregeling in de maand April weder nieuwe veranderingen. Het wetgevend ligchaam, toen

uit

uit vijf en dertig leden zamengesteld, behield slechts negentien dier afgevaardigden. SCHIMMELPENNINCK werd onder den naam van Raadpensionaris, met de uitvoerende magt, en tevens met al den luister en het gezag der souvereiniteit bekleed; men verleende hem zelfs jaarlijks eene som, van welke hij geene verantwoording behoefde af te leggen. De Raadpensionaris had een' staatsraad van negen leden, en vijf ministers werden voor het be- heer van zaken ingesteld. Noch de voortref- lijke begaafdheden, noch de onvermoeide werkzaamheid van SCHIMMELPENNINCK, in wiens kunde en vaderlandsliefde de Hollanders het grootste vertrouwen stelden, konden echter een bolwerk oprigten, tegen den alles verzwelgen- den vloed, die *Holland* met overstroming be- dreigde, genoegzaam bestand. Sedert het ver- lies van zijne onafhankelijkheid en de vernie- tiging van al zijne hulpmiddelen, zag het dagelijks den afgrond, met welken de om- ringende staatsgebeurtenissen het bedreigden, al dieper en dieper worden.

Het eenige middel, hetwelk toen vermoed werd om *Holland* uit deszelfs hoogst moeilijke omstandigheid te kunnen losmaken, was, het- zelve met *Frankrijk* te vereenigen, hetwelk zich echter te dien opzichte nog niet openlijk dorst of meende te moeten verklaren. Men verge-
noeg-

HET JAAR 1806.

Een republikeinsch bewind, met RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, welke den titel van Raadpensionaris droeg, aan het hoofd, bestuurde *Holland*, en schein evenzeer door deszelfs inrigting, als door deszelfs klaarlijkelijke staatkundige nietigheid, aan de beroeringen, welke sedert vijftien jaren de gedaante van *Europa* omkeerden, vreemd te moeten blijven. Maar ook dat land moest, door den invloed van hem, die beurtelings gemeenebesten gesticht en omver geworpen heeft, die zoo vele troonen heeft doen waggelen, en zoo vele rijken heeft gevormd, eene opmerkelijke bijdrage tot de staatsgeschiedenis van *Europa* leveren. *Holland* onderging plotseling eene nieuwe gedaanteherschepping, en ontving LOUWIJK BONAPARTE, broeder van keizer NAPOLEON, connétable van *Frankrijk*, en kolonel-

generaal der karabiniers, tot Koning. Die prins was gehuwd met HORTENSIA DE BEAUHARNAIS, dochter van Keizerin JOSEPHINE (*).

Al-

(*) LODEWIJK BONAPARTE is geboren te *Ajaccio*, den 2den September 1778. Hij kwam, nog zeer jong zijnde, in *Frankrijk*, en na zich door studiën voorbereid te hebben, omhelsde hij den militairen stand, in welken hij zich weinig onderscheiden heeft. Na het beleg van *Toulon*, waar NAPOLEON het bevel voerde over de artillerie, deed hij LODEWIJK tot tweede luitenant benoemen, en voegde hem spoedig toe aan het état-major van het leger der *Alpen*. Kort daarna werd LODEWIJK luitenant bij eene compagnie kanonniërs. Bij het leger van *Italië*, waarvan BONAPARTE bevelhebber werd, was LODEWIJK, doch slechts met den rang van luitenant, adjudant van zijnen broeder. Na den slag van *Castiglione*, bij welken hij echter, uit hoofde eener zending naar *Parijs*, niet tegenwoordig was, ontving hij den rang van kapitein. Bij zijne terugkomst uit *Egypte*, in Maart 1799, werd LODEWIJK tot kolonel van het vijfde regiment dragonders benoemd, bij hetwelk hij te voren tot luitenant-kolonel (*chef d'escadron*) bevorderd was geworden. Niet lang na den 18den Brumaire, vergunde NAPOLEON zijnen broeder eene reis naar *Pruisfen* en *Oostenrijk*, waar men zegt, dat hij, gedurende een jaar, vrij los geleefd heeft. In de maand Januarij 1802, twee en twintig jaren oud zijnde, trouwde hij, tegen zijnen wil, met HORTENSIA DE BEAUHARNAIS. In 1803 bleef hij altijd bij zijn regiment. In 1804 werd hij generaal-majoor (*chef de brigade*), en kort daarna generaal van divisie. In 1805 werd hem het bevel van het reserveleger tegen *Engeland* opgedragen, en terwijl hij dat, in het afwezen des Keizers, over de bezetting van *Parijs* voerde, vormde hij tevens, met veel bekwaamheid, een leger van het Noorden in *Holland*. Toen in

de

Alvorens zich naar hunne staten te begeven, deden de koning en de koningin eenige personen van uitstekenden rang vooruit reizen. Deze personen, gekozen uit die, welke H. H. M. M. in *Frankrijk* meest verknocht wa-

de maand Junij 1806, een gezantschap uit *Holland*, zamengesteld uit de heeren VERHUELL, Vice-admiraal; BRANTZEN, Ambassadeur bij het Fransche hof; VAN STYRUM, lid van hunne hoogmogende; en W. SIX, staatsraad; hem kwam aanbieden, om over de Hollanders te regeren, was LODEWIJK connétable van *Frankrijk*, en kolonel-generaal der karabiniers.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) De schrijver vergeet hier den heer GOGEL, welke, naar wij meenen, ook medelid van die bezending was. In het oog van vele Hollanders heeft dit gezantschap, door het vragen om eenen Koning, en eenen Koning van vreemde afkomst, zich eene onuitwischbare blaam op den hals geladen, en, oppervlakkig beschouwd, verdient het dezelve; dan men herinnere zich, hoe na 1795 de Franschen inderdaad altijd oppermagtige meesters in *Holland* zijn geweest; dat voor hen, die zich eenmaal in de loopbaan der openbare zaken begeven hadden, eene weigering gevaarlijk werd; dat slechts zeer weinigen moeds genoeg bezitten, om waarheid en gestrengheid van beginselen, wanneer zij in de gelegenheid zijn, boven rang en waardigheden te verkiesen; dat tijden, gevoelens en zaken voor verandering vatbaar zijn, en dat die bedrijven, bedrijven, bij velen nog uit den drang van huisfelijke omstandigheden voortgesproten, bij de meesten slechts in geschriften van den dag of uitdrukkingen bestaande, welke de partijdigheid bij iedere gelegenheid als misdaden weet op te halen en af te schilderen, al de onvermijdelijke uitvloeiels van dien intogt der Franschen in 1795 zijn geweest; het ware tijdstip der vernietiging van het oude gemeenebest op de naamtol der onafhankelijke volkeren.

AANT. VAN DEN VERT.

waren, moesten zich in *Holland* met eenige der aanzienlijkste mannen van het land verstaan, om de onderscheidene diensten van des Konings huis te regelen.

Het innerlijke van het paleis, aan hetwelk men nog den naam van hof niet verleenen kon, leverde een zeer zonderling schouwspel op, in de vermenging van al die Franschen en Hollanders, welke zich daar vereenigden. Doch het republikeinsche bewind had volstrekt geene bouwstoffen overgelaten, om eene voegzame inrigting aan een koninklijk hof te geven. Alles moest gevormd, alles uitgedacht, en een geheel nieuw gebouw opgetrokken worden. De Hollanders stelden het hof van *Holland*, onder de regering van den Prins van *Oranje*, tot een voorbeeld (*); de Franschen daar-

(*) De schrijver verraadt hier eene zeer oppervlakkige kennis van de oude staatsregeling, door, ten opzichte van den Prins van *Oranje*, het woord van *regering* te gebruiken. Voor November 1813 hebben de Prinsen van dat huis nimmer in *Holland* geregeerd; als stadhouders, en later als erfladhouders, waren zij eerste dienaars van staat; hunne hoogmogende vertegenwoordigde de souvereiniteit, en de inrigting van het huis dier vorsten kon dus oneindig eenvoudiger zijn, dan die van het hof eens Konings. Voor het overige kan men zich niet van lagchen onthouden, bij het zien van den ernst, waarmede de schrijver over de inrigting van het huis des Konings schrijft. Hij doet ons denken aan den dans-

mees-

daarentegen, vermeenden, dat een hof, op den voet van het Fransche ingerigt, hunnen Vorst aangenamer zou zijn. Te midden der worsteling dier verschillende vorderingen en belangen, en, om zoo te spreken, te midden van den schok der hartstogten, door den nationalen geest in beweging gebragt, kwamen H. H. M. M. op den 18den Junij 1806, aan in *den Haag*. Toen schenen de geesten, uit eerbied voor het vorstelijk paar, tot bedaren te komen. LODEWIJK koos, tot algemeene verzoening, uit de Hollanders en Franschen beide, twee personen, welken hij last gaf tot volstrekte regeling van zijn huis, en de tweedragt nam een einde. Weldra voldeden de Admiraal VERHUELL, en de grootmeester van het huis, de heer DE SENEGRA, aan de bedoelingen Zijner M.

Op den weg van *den Haag* naar het *Huis in het Bosch*, werwaarts zich H. H. M. M. begaven, eer zij het Stadspaleis gingen betrekken, waren zegebogen opgerigt, met opschriften overladen, welke meer uitbundig, dan naar waarheid, aankondigden, hoe gelukkig het Hollandsche volk was, deszelfs nieuwe vorstemeester MARCEL, die zich, bij het zien dansen van eene menuet, voor het voorhoofd sloeg, en zeide: *que de choses dans un menuet!*

sten te bezitten; en echter verhinderden deze bevolene teekenen van blijdschap niet, dat er opgemerkt werd, hoe vele huizen er zich bevonden in de straten, welke H. H. M. M. moesten doorrijden, welker vensters gefloten waren; hetgeen dan toch geene zeer algemeene vervoering van blijdschap aan den dag legde.

Een gemeenebestgezind volk, verdeeld van gevoelens, aan hetwelk de overmagt eenen Koning, en eenen vreemden Koning geeft, mogt dezen alleenheerscher wel zonder vrijwillige geestdrift ontvangen, en zulks kon geene groote verwondering baren. Ontwerpen, welke niet geheel met de nationale denkbeelden zouden overeenkomen, in dezen te vermoeden, was zeer natuurlijk; en dat gedeelte van het volk, hetwelk zijne gemoedsbewegingen beredeneert, schein de uitdrukking van deszelfs verknochtheid tot op het tijdstip te willen verschuiven, dat de nieuwe vorst de bewijzen eener volstrekte aanneming van landaard aan den dag zoude hebben gelegd.

De bezendingen verdrongen zich weldra op het *Huis in het Bosch*, waar de Koning en de Koningin dezelve met uitstekende bevalligheid ontvingen, terwijl al de woorden H. H. M. M. met openhartigheid den wensch aankondigden, van het volk, tot welks regering zij
ge-

geroepen waren, gelukkig te maken. De bezendingen deden aanspraken, waarin zich de openbare geest vrij stout verklaarde, met bewaring tevens van allen eerbied, aan de Majesteit des troons verschuldigd. Verre van over de vrijheid dier gevoelens beleedigd te zijn, bewees LODEWIJK den afgevaardigden veel dank voor hunne opregtheid. De aanspraak van den heer DE LA SAUSSAYE, predikant der Walsche gemeente, werd, zoo om wijsheid en verheffing der gedachten, alsom aandoenlijke en herderlijke eenvoudigheid, voor een meesterstuk gehouden; maar men bemerkte in die van den voorzitter van H. H. H. H. M. M., met hoe groote toegeeflijkheid mijnheer de voorzitter de Hollandsche natie roemde, als bijzonder belangrijk in alle opzigten: „Eene natie,” sprak hij, „beroemd door de deugden, welke haar te allen tijde hebben onderscheiden.” *Welk eene nederigheid!* (*)

Na

(*) Alleen een bevooroordeelde vreemdeling kan deze hatelijke aanmerking maken. De voorzitter had regt. Eene natie, welke den grond, diert zij bewoont, aan golven en moerasfen ontwoekerende, door tachtigjarige worsteling hare onafhankelijkheid gevestigd heeft, en eenmaal, op alle Zeeën als Koningin heerschende, het lot der wereld in handen had; eene natie, welke de uitnemendste vorderingen in kunsten en wetenschappen met den grootsten handel der aarde vereenigde; eene natie,

wel-

Na eenige dagen op het *Huis in het Bosch* te hebben doorgebracht, waar de Koning bij zijne Secretarissen van staat de plaatselijke kennis van zaken inwon, deed hij zijnen intogt, op den 23sten Junij, in zijne residentie *den Haag*; maar die intogt had niet al den lust, al de schitterende omgeving van een' Koninklijken optogt, omdat LODEWIJK de verzameling eener afdeeling Fransche troepen in *den Haag* deed afzeggen, waar dezelve, op bevel van keizer NAPOLEON, den nieuwen Koning begeleiden moesten. Dan deze eerste bepaling van LODEWIJK, hem door zekere nederigheid (*) ingehoezemd, mishagde NAPOLEON, welke bespeurde, dat zijn broeder reeds

welke alle vervolgden om gevoelens haren boezem altijd, zonder onderscheid, opende; eene natie, welke bij dat alles de weldadigste, de spaarzaamste, de eerlijkste, de nederigste, en, getuigen de geschiedboeken der laatste vijftig jaren, de gehoorzaamste en meest offerende is gebleven, verdiende, en verdient nog heden, ondanks allen teruggang, den naam eener *in alle opzigten bijzonder belangrijke Natie*.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Zoude het niet geoorloofd zijn, dat besluit van LODEWIJK minder aan nederigheid, dan wel aan de vrees toe te schrijven van mistrouwen in te boezemen aan de natie, indien hij zich van vreemde troepen omgaf?

AANT. VAN DEN VERT.

reeds nu niet geneigd was de Keizerlijke voorschriften in alles blindelings te volgen.

De Haag, bij de Hollanders altijd 's *Gravenhage* genoemd, hetwelk de levendigheid der Franschen, die de vreemde namen zoo moeilijk uitspreken, een weinig tegenstaat (*), *de Haag*, na een eenvoudig dorp te zijn geweest (+), is tegenwoordig eene der bevaltigste steden van *Holland*, waar het hof deszelfs residentie hield in een paleis, zamengesteld uit een hoop zeer ouderwetsche en smakeloos gebouwde huizen, die een beleedigende regstelling opleveren van de prachtige hotels, welke in het *Voorhout*, de voornaamste straat van

(*) Een Hollandsch officier, in Franschen dienst, had iets te verrigten aan de mairie der stad, waar hij zich bevond; de secretaris van het bestuur vroeg hem zijnen naam. „HOYNCK VAN PAPENDRECHT,” antwoordde de officier. — „Ik verzoek u, mij uw naam te zeggen,” herhaalde de secretaris. — „HOYNCK VAN PAPENDRECHT,” hernam nog eens de officier. — „Ik begrijp u niet,” zeide toen weder de ambtenaar, „en indien gij mij uw naam niet in het Fransch wilt zeggen, kan ik u onmogelijk regt doen wedervaren.”

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

(+) Sedert ongeveer driehonderd jaren, kan *den Haag* toch onder de bevalligste steden van *Europa* gerangschikt worden; dan de schrijver dacht mischien aan lord CHESTERFIELD, welke ook van *den Haag* schreef: *c'est le plus beau village de l'Europe.*

AANT. VAN DEN VERT.

van *den Haag*, staan. De Fransche kleederdragten waren sedert lang in de groote steden van *Holland* aangenomen, waar die kringen, welke men de goede societeit noemt, in de kleeding der vrouwen evenveel sierlijkheid en gezochtheid, als te *Parijs*, en in die der mannen weinig verschil met de uitdofching der Franschen opleverden. Indien er nog zichtbaar verschil tuschen de Fransche en *Hollandfche* zeden, gewoonten, manieren en kleederdragten bestaat, het is slechts bij de lagere volksklasse. Men bemerkt tevens in *Holland* eene soort van gelijkvormigheid en overeenkomst in de uitdrukking der gelaatstrekken, welke zich tot bijkans al de inwoners uitstrekt.

Gelukkig werd het Franschspreken in *den Haag* voor wellevend gehouden; want, indien het al waar zij, dat de Franschen de hen omringende volken, welke alle hunne taal spreken, eenigzins overtreffen, moet men echter bekennen, dat zij in de kennis van vreemde talen niet uitblinken. De Franschen, welke den Koning naar *Holland* gevolgd waren, konden zich bijkans niet verbeelden in een vreemd land te zijn; want in *den Haag* leefden zij als te *Parijs*, en hunne driftigheid van gestel, welke de *Hollanders* nimmer nalaten hen te verwijten, wist de bijkans grondwettige deftigheid dier koele natie vrij wel
op

Op te nemen. De vrouwen schijnen minder geneigdheid, dan de mannen, te hebben tot deze regelmatige nationale bedaardheid. Zij zijn meest alle bevallig. Ongelukkig duurt hare schoonheid niet lang, en haar vel, evenmin als hare zachtheid van trekken, kan aan de veelvuldige zwangerschappen en het gestadige zogen wederstaan. Eene mooie vrouw in *Holland* geniet de voorregten harer schoonheid en frischheid zeldzaam langer, dan van achttien tot zes en twintig jaren; na dien tijd kunnen zij, welke nog behagen willen, de oogen en de aanbidding der mannen niet langer vestigen dan door de kunstnarigen der koketterie (*).

Bij

(*) Hier werpt de schrijver eene blaam op de *Hollandische* vrouwen, welke zij, over het algemeen, niet verdienen. Hoezeer de moederlijke haar dikwerf de zorgen voor éene snel voorbijgaande schoonheid doet vergeten, zoude het, inzonderheid in de hooge rangen, niet moeilijk zijn een aantal vrouwen te vinden, welke tot veertig, ja, somtijds tot vijftig jaren, den naam van zeer schoone vrouwen verdienen, terwijl juist in zuidelijke landen de schoonheid spoediger verval, dan in het Noorden. Wat voorts de beschuldiging van koketterie betreft, weinige landen mogen zich, van de zijde der eerbaarheid en welvoegelijkheid van gedrag bij de vrouwen, met meer regt, dan *Holland*, verhoovaardigen, en in de eerste kringen, of bij den deftigen burgerstand, is dikwerf de schijn van losheid genoegzaam, om de be-

Bij de eerste benoeming van des Konings huis waren de groot-officieren bijna alle Franschen. Zij waren op het oogenblik, dat hij de kroon van *Holland* aanvaardde, te *Parijs* door den prins gekozen geworden. Onder deze officieren scheen LODEWIJK bijzondere voorkeur te geven aan den Luitenant-generaal NOGUES, welken hij tot Opperjagermeester en Gouverneur van *den Haag* aanstelde. De groote waardigheden van het hof door Franschen bekleed te zien, wekte, met eenige reden, den naijver dier Hollanders op, welke hun rang in de maatschappij tot die gewigtige posten had kunnen doen roepen; dit gevoel, eerst onder het masker der staatkunde ontveinsd, bragt later de veranderingen te weeg, welke zich in het personeel der Groot-officieren van de kroon opvolgden. De uitstekende Hollanders hadden echter andere voordeelen verkregen, geschikt tot tempering of verzaadiging hunner eerzucht, daar de ministers en de gezanten, gelijk zulks dan ook behoorde, alle uit de inboorlingen genomen waren. Het ministerie en het diplomatische ligchaam waren zeer dikwijls uit mannen van groote verdien-

ften
 schuldigde, hij zij dan man of vrouw, van den gezelligen omgang uit te sluiten.

sten daargesteld. Die nationale afgunst, indien men zich dus mag uitdrukken, strekte zich nog verder uit; en hoe zeer de Hollanders de deugdelijkheid der nieuwe inrigtingen (*) erkenden, deed het hun leed, zoo vele Franschen aan het hof en in de onderscheidene diensten geplaatst te zien.

Er was oneindig meer overeenstemming tusschen de dames, welke de eer genoten van tot de persoon der Koningin te naderen; maar dit zal minder verwondering verwekken, wanneer men verneemt, dat al hare *dames d'honneur* Hollandsche vrouwen waren (†). Men moet er echter eene uitzonderen, welke, hoe zeer gehuwd met eenen Hollander, uit eener der groote Fransche huizen afkomstig was.

De

(*) De schrijver, welke zich in het tijdschrift *le Miroir*, van den 25sten April 1823, heeft doen kennen voor den heer GARNIER, welke onder LODEWIJK in den derden of vierden rang aan het hof geplaatst, en later intendant van de meubelen der keizerlijke kroon, te *Amsterdam*, was, spreekt hier waarschijnlijk van de, voor hem zeer gewigtige hofinrigtingen, dewijl men toen nog niet sterk de hand aan de belangrijke zaken van binnenlandsch beheer geslagen had.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) De schrijver vergist zich; in dien tijd waren er Hollandsche en Fransche dames, en, naar wij vernemen, was er slechts eene of twee geborene Hollandsche vrouwen aan het hof.

AANT. VAN DEN VERT.

De invloed dezer dame verkreeg plotseling eene groote kracht, en steeg spoedig op tot de hoogste sphaer der hofgunst; maar zij had minder aan hare geboorte, dan aan hare persoonlijke verdiensten, het vermogend ontzag te danken, hetwelk haar, gedurende eenigen tijd, aan het hof omringde.

De Franschen genoten in *den Haag* al de gerijfelikheden van het leven; overal verspreidden zij die beminnelijke vrolijkheid, die onafgebroken levendigheid, die al de landen, welke zij bewoond hebben, wist te bezielen, en, indien men het zeggen mag, te *franciseren*. De hun zoo eigene wellevendheid vond gelegenheid zich bij de Hollandsche vrouwen te oefenen, welke, niet gewoon aan de vleijerijen en de vernuftige uitlokselen, van welke de Fransche vrouwen omgeven zijn, de haar aangebodene hulde met welwillendheid ontvingen (*).

In afwachting eener behoorlijke schikking der vertrekken, voor eenige Fransche hofbeambten, onder welke ik behoorde, op het paleis bestemd, namen verscheidene hunner intrek in den *Maréchal de Turenne*, een

lo-

(*) Deze gansche, en voor de Hollandsche heeren en dames beide niet vereerende, uitweiding, verdient geene ernstige wederlegging.

logement, aanprijfelijk voor de goede oppasfing, welke de vreemdeling er geniet, en opmerkelijk door den overmatigen prijs, welken men betaalt. Daar de vensters der vertrekken van deze beambten het uitzigt hadden op een huis, door de voornaamfte actrice van het Fransche tooneel bewoond, zoo vernam deze weldra, dat hare bureu hare landgenooten waren, en op dien grond noodigde zij hen uit tot een bezoek; velen verontfchuldigden zich, meenende het niet overeenkomstig met de waardigheid der welvoegelijkheid te wezen, dat zij, voor het minst openlijk, hun gezelschap zouden maken van eene vrouw van het tooneel, hoe bevallig en aangenaam zij dan ook wezen mogt. Bij nadere overweging echter, rangfchikte ik (*) mij onder hen, welke zich boven de strengheid der etikette verhieven, en wij beantwoordden aan de uitnoodiging van mejufvrouw LOBÉ. Zij was eene

foort

(*) Mifchien heeft zich de fchrijver, wiens naam en rang wij nu kennen, onder deze uitdrukkingen willen vermommen; zij zouden doen vermoeden, dat hij, voor het minfte, groot-officier was; want in den rang, welken hij bekleedde, bleef hij volftrekt onopgemerkt en buiten de etikette, terwijl de betrekking van actrice, en goede actrice, indien er geene andere gewigtiger redenen bestonden, mejufvrouw LOBÉ zelfs niet van den omgang met de eerfte perfoonaadjen had behoeven uit te fluiten.

AANT. VAN DEN VERT.

soort van *Ninon de l'Enclos*, door haar verstand, haar attisch zout en hare vernuftige gezegden, in *den Haag* zeer wel bekend. Zij ontving op den voet der beste en hoogste gezelschappen, hetgeen niet zeer gewoon is bij vrouwen, welke zich meestal in het huiselijke leven schadeloos schijnen te stellen voor den dwang, welke haar de geest en de toon van een rol opleggen, dikwerf geheel niet overeenkomstig met haren eigenen geest en hare huiselijke gewoonten. Maar het was mejufvrouw LOBÉ minder moeijelijk, dan eenige andere, die wellevendheid der groote wereld aan den dag te leggen, welke zoowel getuigt van den goeden toon, daar zij, indien men aan kwaadaardige praatjes geloof mag slaan, met meer dan eenen vreemden gezant geheel vertrouwelijken omgang zoude hebben gehad. Men gaf zelfs toen haar naauwen omgang met den heer M., eenen van des Konings kamerheeren, en, naar men zeide, den *galantsten* man van het hof, als ontwifelbaar op. Doch hetgeen verwondering kon verwekken, was, de voornaamste (Fransche) tooneelspelers van den dag te haren huize vereenigd te vinden met een groot getal der gezanten van vreemde mogendheden, onder welke toen de meest ijverende waren de graaf VAN NESSELRODE, gezant van *Rusland*, de baron DE FELTZ, mi-

minister van *Oostenrijk*, en de graaf van LÖWENDALL, met welke zich eenige Hollanders van hooge afkomst vermengden. Alle schenen zij opgetogen door de eer, welke zij genoten, van hovelingen der tooneelkoningin te zijn, welke, sedert eenigen tijd, den schep-ter der hooge galanterie in *den Haag* zwaaijen bleef. De minister van *Frankrijk*, de heer DUPONT-CHAUMONT, was de eenige vreemde gezant, welke zich niet vertoonde op de cirkels van mejufvrouw LOBÉ, wier verstand en koketterie niet slaagden om hem aan haar huis te lokken.

Indien men voor een oogenblik de welvoegelijkheid, die de afstand der rangen vordert, en de waardigheid der ambten ter zijde mag stellen, zal men moeten bekennen, dat het hooge gezelschap, welk zich bij mejufvrouw LOBÉ verzamelde, een zeer aangenaam punt van vereeniging opleverde, omdat al die groote heeren, bij het betreden van haren drempel, allen hoogmoed afzwocren, en de aangenaamste man er altijd de best onthaalde en meest vereerde was (*).

len-
 (*) In dat geval zal de schrijver, welke bij vele Hollanders den naam van een zeer wellevend, aangenaam en welsprekend man verworven heeft, hier zeker eene eerste plaats hebben bekleed; een genoeg, hetwelk de natuurlijke, menschelijke ijdelheid ons niet kon verbergen.

AANT. VAN DEN VERT.

lentiën kwamen daar van den glans hunner grootheid uitrusten, en hunne goedhartigheid en openhartige vrolijkheid zouden nimmer de gezanten der onderscheidene mogendheden van *Europa* in hen hebben doen vermoeden.

In dien kring, uit menschen van alle landen zamengefeld, maakte ik vrij bijzondere kennis met eenen inwoner van *den Haag*, die, zonder met de Franschen sterk ingenomen te zijn, gaarne met hen omging, en hierin het voorbeeld niet volgde van diegenen, welke een blind vooroordeel voeden tegen alle vreemdelingen, zonder te overwegen, hoe onregtvaardig en kleingeestig zulk eene vooringenomenheid wezen kan. Mijna Hollander, de Heer VAN DEN KNEUZENDIJK (*), ontdekte in mij niet dat, wat de Hollanders *Fransche wind* noemen, dat is, dien luiden toon, welchen men te onregt voor verwaandheid zoude nemen, die losheid van karakter, aan de Franschen verweten, maar welke de hen kenmerkende openhartigheid niet bij hen uitsluit. Ondanks dit vooroordeel, had ik het geluk het vertrouwen van dien braven en eerlijken man te kunnen winnen. Hij noodigde mij, op eene te verplig-

(*) Waarschijnlijk heeft de schrijver willen zeggen VAN DEN KNEUTERDIJK.

pligtende wijze, tot een bezoek uit, om hem te weigeren, en zijn huis werd mij zeer aangenaam, niet slechts door de goedheid, met welke mij het gansche huisgezin behandelde, maar ook door de allerlieffte jonge dames, welke zich daar dikwijls vereenigden, en onder welke zich eene jonge weduwe bevond, die zeer goed Fransch sprak, en aan welke men, zonder haar te beleedigen, kon zeggen, dat zij bevallig was. In alle landen geloofst men gaarne, wat vleijend is. Nergens is een meisje, of eene vrouw, nog ooit toornig geworden om een liefdeverklaring; de ijdelheid vindt hare rekening bij dat, wat het hart niet beademt, en, indien men slechts den vleijenden lof met behendigheid weet aan te brengen, kan men ook slagen, zonder ooit op een verkeerd standpunt te geraken. Uit al die jonge Hollandse vrouwen onderscheidde ik de beminnelijke CAROLINA NIEUWEMAN, wier echtgenoot haar, bij zijn overlijden te *Batavia*, genoeg vermogen had nagelaten, om in *den Haag* in gelukkige onafhankelijkheid te kunnen leven. Haar vader, bij welken zij woonde, was bekend als bezitter der schoonste verzameling van bloemen in het rijk. CAROLINA trok, door hare sierlijke gestalte en schitterende frischheid, alle oogen tot

zich, en hare, mischien eenigzins te losse, houding deelde aan haar gansche perfoon een schijn van vrijheid mede, welke, in mijne oogen, hare bekoorlijkheden nog vermeerderde. In oogenblikken van verrukking vergeleek haar vader haar dikwijls bij eene mosroos op den stengel. Het was niet moeijelijk met den heer NIEUWEMAN in kennis te geraken; genoeg was het hem den wensch te betoonen van zijne bloemen te bezigtigen, om toegang tot zijn huis te verkrijgen, en onder dit voorwendfel wist ik zijne vriendschap spoedig te verwerven (*). Op het paleis gaf men feesten, concerten en bals, waar zich het hof, het diplomatische ligchaam, en een aantal personen van rang vereenigden. Bij die eerste hofbals, waar ettelijke personen uit de landprovinciën waren verschenen, om de nieuwe vorsten hulde te brengen, leverden de kleeding en de manieren van sommige bewoners der meest verwijderde plaatsen een zeldzaam verschil op, met de gemakkelijke welgemanierdheid van hen, welke de groote wereld gewoon waren, en het toilet

der

(*) Wij vleijen ons, ook om wat er later volgt, dat de familie NIEUWEMAN, welker geschiedenis ons weinig belangrijk is voorgekomen, alleen in de verbeelding van den schrijver zal bestaan hebben.

der Zeeuwfche en Noord-Hollandfche vrouwen, hetwelk men een weinig had zoeken te verfranfchen, was niet minder zonderling. In één woord, die vreemde mengelmoes van verfchillende kleederdragten en onderfcheidene vorderingen, was een zeer belangrijk fchouwfpel, en gaf in zekeren zin aan die eerfte vereenigingen het aanzien eener maskerade. Hoezeer de Koningin vrij dikwijls ongesteld was, zette zij die feften, door de fijnheid van haar vernuft, en de betoovering harer talenten, niet weinig luifter bij. Wanneer zij daar niet fpoedig genoeg verfcheen, was de treurigheid op aller gelaatftrekken te lezen; en de zachtte blijdfchap volgde aan de bezorgdheid op, zoo ras zij zich vertoonde. (*) Dan had men het gezegde van mevrouw DE LAMBERT aan FONTENELLE op haar kunnen toepafsen: „ De „ levendige en lagchende bevalligheden ver- „ beidden haar aan de deur van haar vertrek, „ om haar de wereld in te voeren.”

De Koning organiseerde zijne miniſteriën, bevestigde eenige oude miniſters, benoemde er nieuwen, en had den goeden inval van den heer

(*) Dit moge bij de Franfchen plaats hebben gehad; bij de Hollanders heeft de Koningin HORTENSIA, welke zich weinig om de natie bekreande, nimmer dien indruk gemaakt.

heer APPELIUS, een man van groote verdienste, maar wiens zonderlinge houding en te zeer verwaarloosd uiterlijke aan hen, die hem niet kenden, zeggen deed, dat Z. M. dikwijls eene soort van gek bij zich had, die den tijd te binnen bragt, dat zich de Koningen van eenen hofnar deden vergezellen, — als sekretaris van den staatsraad bij zich te behouden.

Het hof was reeds in twee zeer gekenmerkte partijen verdeeld. De Hollanders schenen bij den Koning eene welwillendheid te vinden, welke hun de Koningin niet verleende, die daartegen de Franschen meer openlijk beschermde. De oorlog liet zich onder hovelingen, gelijk men wel begrijpt, niet openlijk verklaren; en men zag die geheele groote wereld zich wederzijds met vriendelijke beleefdheden overladen, in welke het hart niet deelde. Men weet dat de vriendelijkheid der grooten een spel is, dat nooit met opene kaarten gespeeld wordt.

Toen prins LODEWIJK BONAPARTE, zijns on-danks, gelijk hij zelf gezegd heeft, de kroon van *Holland* aanvaardde, begreep hij ongewijfeld, hoe moeilijk hij dat, wat *Frankrijk* van hem scheen te verwachten, en dat wat zijn geweten van hem zoude vorderen voor de belangen der natie, welke hij nu als de zijne had aangenomen, zou kunnen ver-

vereenigen. Het was zeker, om zich geheel en zonder verwijt aan dat laatste gevoel over te geven, dat hij, bij het bestijgen van den troon van *Holland*, den wensch had be- toond van niet langer konnétable van *Frank- rijk* te blijven; maar de Keizer, uit een vol- strekt tegenovergesteld beginsel, wilde vol- strekt dat hij die waardigheid zou blijven bekleeden.

Uit dat staatkundig oogpunt alzoo moet LO- DEWIJK altijd beschouwd worden, om zijne daden gedurende zijne regering in *Holland* wel te beoordeelen, en al die verplaatsingen, alle die veranderingen, al die zich wederpreken- de besluiten, welke gestadig vermeerderden, niet toe te schrijven aan de wuftheid van zijn karakter, welke men hem ook met reden zou kunnen tegenwerpen.

Men moet zich een' jongen prins voorstel- len, niet opgevoed om te regeren; maar van wien men echter te regt kan zeggen, dat het verstand en de rede de jaren bij hem waren vooruitgefneeld, en welke bij ettelijke gelegenheden bewees, dat ondervinding niet altijd de eenige en noodzakelijke school der koningen is; men moet hem beschouwen, als onophoudelijk worstelende met den mag- tigen Keizer der Franschen, wien hij alles verschuldigd is, en wien hij echter weder-
staat,

staat, omdat hij een innig gevoel had zijner pligten jegens het nieuwe Vaderland. Eerst weigerde hij te regeren; maar, van het oogenblik, dat hij de Kroon op het hoofd droeg, rekende hij zich, omtrent den Keizer, van alle onderwerping ontheven in alles, wat de belangen zijns volks kon benadeelen. Eindelijk, te zwak om de reusachtige overmagt, welke hem bedreigde, langer te bestrijden, wilde hij liever afstand doen van die kroon, dan met dat, wat hij voor pligtmatig hield, in zijne schikkingen te komen (*).

Doch

(*) Alles, wat de schrijver hier van LODEWIJK zegt, is volkomen waar en onpartijdig; hij heeft zich de dankbaarheid der Hollanders waardig gemaakt; en, indien hij niet zoo veel goed heeft kunnen stichten, als men verlangde, men overwege, dat misfchien nimmer eenige Koning zich in moeilijker omftandigheden, dan hij, bevonden heeft; hij had beloofd, geene vermindering der ftaatschuld te zullen gedoogen en geene Fransche donanes noch confcriptie in te voeren, en verkoos een zwervend en ambteloos leven, met de ongenade van dien oppermagtigen Keizer, voor wien zich toen alle andere Keizers en Koningen bogen, boven het schenden van zijn woord, met behoud van kroon en waardigheid. Ziedaar de grootfte lofspraak, welke een man van eer in deze eigenbelangzoekende wereld verlangen kan. Indien LODEWIJK echter meer ftaatkundig met al die Fransche hovelingen, welke hem in *Frankrijk* sterk konden benadeelen, had gehandeld, ware die verbittering tusfchen hem en NAPOLEON waarfchijnlijk nimmer zoo hoog gerezen.

AANT. VAN DEN VERT.

Doch, te midden dier kwellingen, hadden de Franschen, welke den Koning in *Holland* gevolgd waren, en vooral die hunner, welke het meest tot zijnen persoon naderden, hem minder geneigd tot mistrouwen moeten vinden. Mannen van eer, welker braafheid en kordaatheid altijd vlekkeloos zijn geweest, hadden altijd door hem beschermd moeten blijven. De vreemde gezanten, welke zich altijd vermaken met de twisten van anderen, lachten in stilte over deze oneenigheden, en spotten er zelfs mede aan het huis van mejufvrouw LOBÉ, welke al de gebeurtenissen van het hof zeer geestig wist te vermeerderen en te verbeteren.

Doch, terwijl alle die edele en magtige heeren aan de voeten dier verleidende LAÏS, welke bevalligheden zij bewonderden, bleven zuchten, bood ik nederig mijne hulde aan de lieve CAROLINA, wier vader mij dien dag genoodigd had, om met de familie thee te drinken: het was op een' Zondag. (*) Deze familie bestond uit den heer NIEUWEMAN zelf, die

(*) Het gansehe verhaal, dat hier volgt, doet niets ter zake, en de gewoonten, welke de schrijver hier afdraagt, zijn gewisfelijk niet van den eersten noch tweeden stand; maar alleen die van de burgerklasse, welke inderdaad den Zondagmiddag zoo doorbrengt.

die minder goed Fransch sprak dan hij het verstond; uit zijne vrouw, die alleen Hollandsch sprak; uit de jonge weduwe, die eene harer vriendinnen genoodigd had; uit haren grootvader, eenen eerwaardigen grijsaard, in zijne lederen armstoel rustende, en in een groote zijden japon met breede strepen gewikkeld, welke zich schadeloos stelde met veel en in het Hollandsch te spreken over de onmogelijkheid, waarin hij was van te gaan, en eindelijk uit een' neef, den heer TROTMAN, Inspecteur der Posterijen, een fraaije geest in zijne verbeelding, en zich geweld aandoende om zulks door zijne belezenheid, uit eenige vrij onbeduidende Fransche boeken, te bewijzen. CAROLINA zat naast mij, en haar vader had haar de zorg voor mijne behoeften aanbevolen. Ziedaar ons dan geschaard om eene tafel, met wasdoek bekleed, en waarop zich, buiten eenige pijpen, tabak, koekjes, boterhammen, brood en boter, en het onmisbare kwispedor, nog eene onuitputtelijke theepot bevond, aan de kennis en ervarenheid van mevrouw NIEUWEMAN toebetrouwd. Wij dronken om het hardst van dat kostelijke warme water, waarvan men in *Holland* zoo veel verbruikt. De grootvader, welke op de eereplaats was geroeld, begon te drinken, zonder het rooken te staken; zijn zoon volgde zijn voorbeeld; de heer

heer TROTMAN deed hetzelfde; en eerst, toen wij met eene wolk van rook omneveld waren, vroeg men mij zeer beleefdelyk, of mij de pijpen niet hinderden. Een man, die behagen wil, beklaagt zich over niets, en om mijne gastheeren aangenaam te zijn, hield ik zelfs eene lofrede over den ooijevaar, die bij de Hollanders zoo geliefden vogel, en des te moeilijker te prijzen, daar zijn geklapper, hetwelk vrij wel past bij zijne vederen, niets aanlokkends heeft, en zijne magere leden alle vleijende beschrijvingen logenstraffen. Maar hetgeen mij eene onbegrijpelijke eer verwierf, was aan de familie NIEUWEMAN te ontdekken, dat reeds de Grieken en de Romeinen veel eerbied hadden voor ooijveers (*). De heer TROTMAN dacht niet, dat ik zoo geleerd was; en, om ook bij het gezelschap te schitteren, ontrolde hij ons, met zekere fierheid, de gansche natuurlijke geschiedenis van den ooijevaar; doch eenigzins anders, dan de heer DE BUFFON het gedaan heeft; eindelijk ontwikkelde hij ons zeer langwylig, welke diensten deze ko-

(*) De geheele plaats verraadt den wonderigen Franschman; en is even vervelend, als het geklapper van den ooijevaar zelf.

topax (*) aan zijn vaderland bewees, en eindigde zijne redevoering met de verzekering, dat men alle huizen, waarop die trekvogel nestelt, voor gezegend hield, offchoon CAROLINA hem een weinig tergend deed opmerken, dat het onweder nog onlangs in een huis geslagen was, waarop een geheel geslacht van ooijevaren sedert jaren genesteld had. MEYTOUW NIEUWEMAN was intusfchen met eene uitstekende voorzorg bezig, om de thee kopjes gestadig vol te schenken, en de gasten tot eten aan te sporen. Mijne maag was reeds overstromd met een vloed van warm water, en opgezwollen van gebak, toen de mij omringende personen nog eerst schenen te beginnen. Ik vroeg genade, en CAROLINA zeide mij, dat men het thee kopje moest omkeeren, ten blijke, dat men bedankt; want, zonder die voorzorg, zeide zij, zoude men niet ophouden met inschenken. Ik bedankte haar zeer blijkbaar; maar hetgeen minder zichtbaar was bewees haar mijne dankbaarheid nog oneindig beter. In *Frankrijk* weet men zeer wel, wat de sprakeloze werking van een' voet beduidt, welke aan tafel met den buurman kennis wil ma-

(*) *Stolopan* beduidt: een vogel, van het geslacht der hoenderen, welke nooit op boomen zit.

maken. Heeft die taal in *Holland* dezelfde beduidenis? Ik wist het niet. Er eene bestraffing op wagende, zette ik mijn voet zachtens op dien van CAROLINA, welke doof bleef voor de oproeping; doch, mij met eene bevallige vreesachtigheid aanziende, scheen te zeggen: ik versta u wel. Hare oogen zeiden mij meer, dan ik durfde hopen. Die blik ontdekte mij al de geheimen van haar hart, en, indien al het woord: *ik bemin u*, hare lippen niet ontging, deze blik drukte mij de zachtste teederheid uit. Eindelijk verliet men de tafel, en ging naar een ander vertrek, om wijn te drinken en boterhammen te eten, dat is, sneedjes brood met boter. De heeren begonnen op nieuws te rooken, en, zonder dat men het euvel opnam, onderhield ik CAROLINA met eene vrijheid, welke men zich in *Frankrijk* nimmer zoude veroorloven (*). Al rookende en drinkende ter eenre, en keuvelende ter andere zijde, sloeg het uur van den avondmaaltijd, en de geheele familie NIEUWEMAN ging voort met eten, zonder dat het mij mogelijk was, haar voorbeeld te volgen. Hoe vele menschen in *Holland* schijnen te leven,

al-
 (*) En evenmin in de fatsoenlijke gezelschappen van *Holland*; dan dit gezelschap schijnt niet zeer uitgezocht te zijn geweest.

alleen om te eten! Na aan den maaltijd een oogenblik verschenen te zijn, nam ik afscheid van het gezelschap, en toevallig vernam ik, dat CAROLINA en hare vriendin den volgenden dag in het bosch zouden gaan wandelen. Dat bosch is een verrukkelijk oord, aan den ingang van *den Haag*, waar de schoonste boomen eenen majestueusen wasdom aanduiden; het is echter vreemd, dat zulk eene overheerlijke wandeling (*), welke, zoo om derzelve nabijheid, als wezenlijke schoonheid, altijd sterk bezocht moest zijn, bijna altijd eenzaam en verlaten is, hetgeen des te beter is voor hen, welke op de wandeling niet wenschen ontmoet te worden. Hoewel er geene afspraak tusschen CAROLINA en mij bestond, vonden wij ons in het bosch, waar ik haar aantrof met hare vriendin, en het genoeg had haar, bij het vorstelijk lusthuis, aan het einde dier wandeling gelegen, in te halen. Dewijl de Koning er niet was, deed ik mij de vertrekken ontsluiten, en werd de *cicerone* dezer dames. Indien de jonge weduwe met mij alleen was geweest, zoude ik haar mis-

(*) Indien de schrijver dit bosch, na de jongste verbeteringen, had gezien, zoude zijn lof nog uitbundiger wezen, en hij die wandeling zeker met ons voor de schoonste openbare wandeling van *Europa* verklaren.

mischien geleid hebben naar zeker Chineesch kabinetje, waar de voormalige stadhouder, zegt men, gaarne zijn middagslaap deed; een kabinetje, van hetwelk men nu een allerliefst *boudoir* had gemaakt, waar men niet meer ging slapen. Deze gelegenheid deed ik niet voorbijgaan, zonder CAROLINA te doen vernemen, hoe veel belang ik in haar stelde, en zij beantwoordde mijne liefdeverklaring met eene betooverende eenvoudigheid en een allerliefst vertrouwen, nog meer bevallig schijnende door haren vreemden tongval. Wij verlieten het bosch, en ik zeide CAROLINA en hare vriendin, bij het inkomen der stad, vaarwel. Ik was opgetogen; alles beloofde mij de aangenaamste verkeerung.

De Koning, beziel van het verlangen, om *Hollands* welzijn te bevorderen, gaf zich geheel over aan dat vereerende doel; maar wilde te veel verrigten in te weinig tijd, en al zijne ontwerpen stemden niet in met de oogmerken van den Franschen Keizer; al de beloften, bij zijne komst tot den troon, aan de Hollanders gedaan, waren even zoo vele wederstrevingen van het groot continentaal systeem van NAPOLEON, welke, van dat oogenblik af, zijnen broeder scheen te mistrouwen.

LODEWIJK riep Hollanders van uitstekende verdiensten tot zich, voor welke hij zeer veel

achting had opgevat. De heeren MOLLERUS, GOGEL, TWENT (VAN RAAPHORST) en ROËLL waren hem zeer nuttig, de eerste als minister van binnenlandsche zaken, de tweede van finantiën, de derde van den waterstaat, en de laatste als minister secretaris van staat. De heer VAN DER GOES, minister van buitenlandsche zaken, gaf den Koning, hoewel hij zich eerst openlijk tegen de eenhoofdige regering had verklaard en zijn karakter en gevoelens gemeenebestgezind waren, al de blijken eener volkomene verknochtheid.

De nieuwe staatsregeling, in verschillende opzigten duister voorkomende, verlangde de Koning eene herziening derzelve, hoezeer hij die geheele staatsregeling slechts tot aan den algemeenen vrede wilde behouden. Hij riep den heer VAN HOOFF tot het ministerie van justitie en policie, den heer VAN DER HEIM tot dat van marine, en de generaal BONHOMME werd minister van oorlog; deze waren toen de personen, welke zijne oogmerken best konden bevorderen. Daarna wilde hij den stand van 's lands zaken leeren kennen. Hij verschrikte met reden van den toestand der schatkist. (*) De Waterstaat, zoo hoogst belangrijk voor het land,

(*) Door Fransche rekwisitiën van vroegeren tijd en eene verwarde beheering altijd ledig, ondanks de millioenen

land, was in de ijselijkste verwarring, zonder algemeen en regelmatig beheer, en al de werken waren volstrekt overgelaten aan den eigendunkelijken wil van steden, dorpen, en zelfs van heerlijkheden. (*) Ondanks het gebrek aan geld, vond de Koning het middel om de schoone sluizen van *Katwijk* te doen afwerken, door de ingezetenen met voorbeeldeloze onderwerping opgebragt.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Hoe zeer wij het den schrijver niet willen betwisten, dat er ook in het beheer van den waterstaat groote misbruiken bestonden en nog bestaan, gelooven wij echter, dat integendeel juist dit vak een der best beheerde was; de oude heemraadschappen, dijk- en polderbesturen, bijkans altijd uit ingelanden en deskundigen bestaande, welke of niet gesalarieerd waren, of zeer geringe kosten van beheer vereischten, wisten en weten zeker beter *in loco*, dan een kommiss van een ministerie in zijn leuningstoel, wat meer of minder nuttig is voor de plaats, welke zij beheeren. Zoo ergens, schijnt ons in dit vak dat zoo kostbare systeem van dikwerf nuttelooze centralisatie inzonderheid schadelijk; een systeem, waarbij eene eigendunkelijke regering gemak en dwangmiddelen moge vinden, maar hetwelk in het algemeen den loop der zaken vertraagt en schatten van salaris aan een leger van nuttelooze ambtenaren en copisten kost, welke, ieder op zich zelven slecht betaald, niets anders vermagten, dan het centrum, dat zich dikwerf aan die inlichting weinig bekreunt, de zaken duidelijk voor te dragen.

AANT. VAN DEN VERT.

werken, een arbeid, reeds onder het vorig bewind aangevangen. (*) Hij sloeg de geheele regtsgeleerdheid van het land aandachtig gade, en vond het overladen met wetten zonder samenhang, en even zoo vele regtsgebieden als er gewesten waren, zoodat op zeer nabij gelegene plaatsen dezelfde overtreding of misdaad dikwerf zeer verschillend bestraft werd. Hetgeen regt was in de eene provincie (†),

was

(*) Deze uitwatering heeft inderdaad groote voordeelen aan *Rijnland* en *Delfland* verschafft; dan, indien de waarnemingen, onlangs door den geneesheer SWARTZ te *Amsterdam*, betrekkelijk den ouden loop der rivieren, medegedeeld, gegrond zijn, zoude men zich zeer bedrogen hebben, met daár de uitwatering van den *Rijn* te zoeken.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Wij stemmen hier volkomen in met den schrijver, dan wij vermeenen dat dit verschil van regtsoefening meer in burgerlijke, dan in lijfstraffelijke zaken bestond. In deze werd bijkans overal het plakkaat van Keizer KAREL DEN VIJFDEN gevolgd. In de burgerlijke zaken daarentegen was het hier de Romeinsche, daar weder de provinciale wet, in beide de gevallen met een' sleep van plakaten, keuren, handvesten en privilegiën, en met veelal verschillende costumen. Het gevolg hiervan was, dat een advokaat, indien hij geen bijzonder groote regtkunde had, buiten zijne woonplaats dikwijls geheel onkundig was, en dat de registers meestal door hen befluurd werden. Men leze hierover het voortreffelijke Werk van den heer Mr. J. D. MEIJER, *Institutions Judiciaires*, met betrekking tot de *Nederlanden*.

AANT. VAN DEN VERT.

was onregt in de andere. Het toenmalige gouvernement had niets van hetgeen men eene *geheel verknochte politie* noemt; het tastte in het duister rond, zich dikwijls op den zich eerst opdoende, of op menschen, die den vreemdeling ten zijnen koste dienden, geheel verlatende. (*)

Het leger had niets, dat ontzag verwekte. Men zeide het 20,000 man sterk, maar met moeite zoude men 10 à 12000 man hebben kunnen verzamelen. Het corps van de artillerie en de genie, hetwelk geen gebrek had aan bekwame officieren, bepaalde zich tot zeer weinig, omdat op den soldaat, voor welken men niet genoeg zorg droeg, niet gerekend kon worden.

De marine was in beteren toestand; er waren twee flottilles, eene te *Boulogne* en de andere ter bewaking der kusten en havens bestemd: aan *den Helder*, te *Rotterdam* en te *Amster-*

(*) Indien de schrijver hier de *hooge politie*, zoo als zij bij de Franschen bekend is, heeft bedoeld, was het, buiten zeer bijzondere gevallen, gelukkig voor *Holland* die gruwelijke bespieding niet te kennen: bedoelde hij daartegen het nadeel, uit de vereeniging van justitie en politie ontslaande, dan zijn wij het volkomen eens, en wenschen voor het geluk der ingezetenen en het gezag der wetten, dat zulk eene vereeniging nimmer weder ontstaan moge.

AANT. VAN DEN VERT.

Aerdam was een vrij groot getal linieschepen, eenige fregatten en verscheidene kleinere bodems. (*) De hoofden der marine waren de heeren DE WINTER, VERHUELL, KIKKERT, BLOYS VAN TRESLONG, HARTSINCK, LEMMERS, enz.

Hoewel de vrijheid van geweten en godsdienstoefening bestond, was de Gereformeerde godsdienst de eenige, welke door den fraat onderhouden werd. De Roomsche kerk bestond ter naauwernood in de diepste ellende, en de Gereformeerde predikanten alleen waren met de scholen belast. (†) De Joden, in-
 zom-

(*) Wat de schrijver zegt van het leger, is ten deele waar, dan zoude men deze verachtering niet aan Franschen invloed te danken hebben gehad? Ook de marine, wat het materieel betreft, bezat niet meer dan de schaduw van vroegeren tijd.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Hoezeer het spreken over zaken van godsdienst altijd zeer hagchelijk zij, en wij zelve de hoogste verdraagzaamheid voor alle eerediensten belijden, vordert de billijkheid dat wij hier den schrijver logenstraffen. Ja, de Gereformeerde eeredienst was de eenige door het bewind geruggesteunde, dan dezelve was tot in 1795 den godsdienst van den staat geweest, gelijk de Roomsche het in *Frankrijk* en *Spanje*, de Luthersehe het in *Zweden*, de Grieksche het in *Rusland*, en de Episkopaalsche het in *Engeland* is, en tot behoud of verkrijging der uitoefening van dezen was er lange jaren gestreden. De Roomsche kerk was vrij, doch in het inwendige der
 tem-

zonderheid de Hoogduitsche Joden, waren in een' staat van vernedering en verdrukking, in welken zij zich hoe langs zoo meer verdierlijkten. (*) De Roomschgezinden werden tot

geetempelgebouwen besloten, en na zoo langen strijd om de leerbegrippen was dit veel. Zij was niet ellendig, veel min diep ellendig, en hare leeraren en belijders genoten gelijke bescherming der wetten met de protestanten, hetgeen vóór de omwenteling in 1790 met deze in *Frankrijk* niet gebeurde, terwijl zij zelfs in Roomsche kerken gedoopt en getrouwd moesten worden, en bij gebreke van dien, geen' burgerlijken staat konden bezitten. Thans, Gode zij dank! waarborgt onze grondwet gelijke openlijke bescherming aan alle gezindheden en kunnen ook de Roomschgezinde leeraren, des verkiezende, hun traktement van landswege ontvangen. Wat verder het bestuur der scholen betreft, dwaalt de schrijver geheel; de Gereformeerde leeraren hadden daar als zoodanige even weinig invloed als de Roomsche, en gelukkig is men in de *Vereenigde Gewesten* altijd verstandig genoeg geweest, om het onderwijs der jeugd nooit bepaaldelijk aan de geestelijkheid toe te betrouwen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Dit is, zoo met betrekking tot de Joden zelve, als tot de hun aangedane mishandeling, volstrekt onwaar. — Zij waren, wel is waar, van de deelneming in de gilden uitgesloten, doch konden alle andere beroepen, te gelijk met hunnen godsdienst, in volle vrijheid uitoefenen. Zij genoten volmaakte bescherming der wet, en bezaten dit alles sedert honderd en meer jaren. Zij vonden in *Holland*, vooral te *Amsterdam*, bijzondere veiligheid, toen zij uit andere landen verjaagd werden, terwijl

geene eereposten toegelaten, en de Joden overal ter zijde gesteld (*).

De handel bepaalde zich tot zeer weinig, en verminderde nog meer, toen de Koning het noodig oordeelde eene belasting te vernietigen, welke de Fransche consuls, te hunnen voordeele, op alle in- en uitgaande bodems hadden gelegd. De ontneming van dat voordeel deed alle betrekkingen met *Engeland* ophouden, en het rijk verviel in de volstrekt-

wijl er onder hen, ja, een afzigtelijk gemeen bestaat, dan hetwelk zich de laagste werken, tegen geringe belooning, met voorbeeldigen ijver getroost; maar ook daarentegen te allen tijde mannen door hun zijn opgeleverd, welke de zuilen van den Hollandischen handel en de sieraden der maatschappij zijn geweest. Een treffend bewijs voor het geluk der Joden hier te lande van oudsher af is dit, dat juist zij, bijzonder de Portugeesche, onder de meest verknochte aan het huis van *Oranje* en de oude orde van zaken gerangschikt werden.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Tot 1795 was zulks waar, dan zulks vloede noodwendig voort uit het bestaan eener kerk van den staat, welke de Lutherische en andere gezindheden even zeer, als de beide opgenoemde, uitsloot. Daarna, en toen *LODEWIJK* in 1806 de regering aanvaardde, was men reeds lang van dat denkbeeld teruggekomen, en alle gezindheden, bijzonder de Christelijke, hadden, in evenredigheid van den invloed hunner vrienden, eenige hunner ledematen in alle posten en vergaderingen.

AANT. VAN DEN VERT.

trektsfe werkeloosheid (*). De manufacturen en fabrieken waren verlamd door derzelver meerdere voortreffelijkheid in andere landen.

Wetenschappen en kunsten, met minder geluk, dan elders, beoefend, werden niet toegepast op de nijverheid. Het openbaar onderwijs was in vrij bloeienden staat; maar de hooge scholen waren te veel in getal. Men onderscheidde er in alle vakken mannen van de grootste verdiensten (†).

Na

(*) Dit verhaal levert den maatstaf van onze toenmalige onafhankelijkheid op. Fransche consuls hadden de magt, om onzen handel te doen bloeijen, of te vernielen!

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Het slot dezer opgave wedspreekt het begin, indien er *in alle vakken menschen van de grootste verdiensten aan de hooge scholen werden gevonden*, werden de wetenschappen immers *met niet-minder geluk, dan elders, beoefend?* en, hoe zeer wij niet ontkennen willen, dat mischien in sommige vakken de Hollanders geenen vooruitgaanden tred gehouden hebben, vermeenen wij, dat eene natie van nog geene twee millioenen inboorlingen, welke, om van geene lateren te spreken, toen eenen BRUGMANS, VAN SWINDEN, RAU, KLUIT, WIJTENBACH, CRAS, DE RHOER, WASSENBERGH, VAN DER PALM, STUART, KRAAIJENHOFF, DEJMAN, DE BOSCH, BILDERDIJK, FEITH, KUIJPER, de VAN OSSEN, PIENEMAN, HODGES, WATTIER, en zoo vele anderen met nationale geestdrift mocht noemen, geenszins de blaam verdient, van verachterd te zijn in wetenschap of kunst.

AANT. VAN DEN VERT.

Nadat de Koning, door veel met zijne ministers te arbeiden, zich ernstig had bezig gehouden met de verkrijging van naauwkeurige kennis in alle takken van beheer, en, nadat hij de voornaamste onderwerpen geregeld had, vertrok hij, met de Koningin, naar de baden van *Aken*. Een gedeelte van het hof vergezelde H. H. M. M., en hoe zeer de gezondheid des Konings zeer wankelbaar was, gaf hij zich veel moeite, om het Hollandsch te leeren. Ondanks al zijne pogingen, heeft hij nimmer de zwarigheden kunnen overwinnen, welke de Franschman altijd ontmoeten zal in het uitspreken der Noordfche talen. Eenige Hollandsche hovelingen hem echter hebbende durven verzekeren, dat hij volmaakt goed Hollandsch sprak, waagde hij het eens in die taal eene aanspraak te doen; maar, eer hij tot het einde derzelve genaderd was, gevoelde hij zelf zeer goed, dat, wanneer zijne toehoorders hem geene blijken van afkeuring gaven, hij zulks alleen aan den eerbied te danken had, welken men zijn koninklijke persoon toedroeg (*).

De

(*) Gewigtige geschilpunten, en alles, wat met de redenaarskunst in verband staat, verklaart zich, naar de bekentenis der Hollanders zelve, beter in het Fransch, dan in het Hollandsch; en meermalen is het in beraadslagingen, over welke men geene duidelijheid genoeg verspreiden kon,

De Koning bragt de maand Augustus, en een goed deel van September, aan de wateren door, en onderhield vandaar eene zeer geregelde briefwisseling met *Holland*.

Tot vermindering der uitgaven van den staat vleide zich de Koning de terugroeping der Fransche troepen van Hollandschen bodem en de beperking der wapening ter zee te zullen verwerven bij *Frankrijk*: hij had regtstreeks aan zijnen broeder den Keizer geschreven, dat hij op staanden voet de kroon zoude nederleggen, indien het Fransche bewind zijne schulden niet aan *Holland* betaalde, en de Fransche troepen langer in foldij van zijn land moesten blijven. De Keizer, welke zich ongaarne voorschriften deed opleggen, stond echter bijna alles, wat men van hem vroeg, bij die gelegenheid toe, dan het is veroorloofd te gelooven, dat die vorst zijne legerbenden niet uit *Holland* zoude hebben teruggeroepen, indien hij niet onvermij-

kon, voorgevallen, dat men de nationale taal deed varen, om Fransch te spreken, en zich alzoo beter te verstaan.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Dit verdient bij den Hollander, welke zijne moedertaal kent, hoe weinig talrijk deze kenners dan ook zijn, geene ernstige wederlegging. Die Hollanders hebben denkelijk gevleid, of zich bij Franschen verstaanbaarder willen maken, toen zij derzelver taal boven de hunne gebruikten, en de schrijver heeft VAN DER PALM, of WATTIER dan niet gehoord.

AANT. VAN DEN VERT.

delijk genoodzaakt was geweest zijn leger in *Duitschland* te vermeerderen, om zich tegen de vijandelikheden van *Pruisfen* te verzetten.

In deze omftandigheden oordeelde het de Koning hoogst belangrijk zijne troepen te vermeerderen, ten einde de vijandelikheden door zich zelve van zijn grondgebied te verwijderen, en zich in eene onafhankelijke houding te vertoonen; want alles voorspelde hem, dat hij weinig op de hulp van *Frankrijk* moest rekenen, dat hem bij iedere gelegenheid zeer weinig welwillende gezindheden te zijnen opzichte deed befpeuren. Nog onlangs had de Keizer den generaal DUMONCEAU niet als *Hollandsch* gezant te *Parijs* willen aannemen, en er zich tegen verzet, dat *Holland* een kommandant in *Vliffingen* zoude hebben.

Zijne blikken verder uitftrekkende, eene menigte omftandigheden vergelijkende, en zich een gezegde herinnerende, aan den heer DE TALLEYRAND ontglipt: „ dat er zonder prins *LODEWIJK* niets met de *Hollanders* te fchikken ware geweest, ” begon de Koning te vermoeden dat *NAPOLEON* het nationaal bankroet wilde aankondigen en *Holland* daarop met *Frankrijk* vereenigen.

In deze geestgefteldheid, hoewel zij dan geen inbreuk maakte op de broederliefe des Konings, wilde hij niet dat de geboortedag des
Kei-

keizers op den 15den Augustus met luister zoude gevierd worden. NAPOLÉON nam dit kwalijk op, maar reeds op den 3den Augustus had de Koning te dien opzichte uit *Maintz* bevelen aan den groot-maarschalk van het paleis ingezonden.

Pruisen, eenige krijgsbewegingen op de Hollandschê grenzen makende, en *Frankrijk* deswege het diepste stilzwijgen met *Holland* in acht nemende, verliet LODEWYK de wateren en kwam hij in *den Haag* terug, om snelle maatregelen tot eene ontzagwekkende verdediging te beramen, dewijl de Keizer niet aantoonde, dat hij in de ophanden zijnde worsteling tot de bescherming van *Holland* geneigd was. LODEWYK voorzag zelfs dat het wel in de bedoelingen zijns broeders zoude kunnen vallen, hem het opperbevel over zijn leger niet te laten. LODEWYK verdeelde dat leger in twee korpsen; het eene 12 à 16000 man sterk, waarover hij zelf bevel voerde en dat op *Wexel* moest trekken; het andere, onder den generaal MICHAUD, moest in een kamp te *Zeist* post vatten. De Koning stond op zijn vertrek, toen een ordonnantie-officiër des Keizers, de heer DE TURENNE, hem brieven overhandigden, welke hem bevestigden in de vrees, dat zijne troepen geen afzonderlijk leger zouden uitmaken.

Deze beschikking deed hem echter zeer veel moeite en ontmoedigde daarna de officieren, welke, evenals hij zelf, hunne militaire geestdrift eensklaps verloren. (*) De Koning, weldra naar het leger moettende vertrekken, reisde de Koningin met beide hare zonen naar *Mainz*, waar Keizerin JOSÉPHINE zich ophield.

De generaal DUMONCEAU het bevel der troepen in het kamp van *Zeist* gelaten hebbende, vertrok de Koning, vergezeld van den generaal MICHAUD; hij trok naar *Wezel*, waar hij eerst eene schipbrug deed werpen om de betrekkingen tusschen de beide Rijn oevers te bevorderen; hij deed die plaats van de noodige behoeften voorzien, en verliet haar in October, om zich met zijn leger naar *Westfalen* te begeven. De moeilijke toestand, in welchen zich de maarschalk MORTIER met de achtste afdeeling van het Fransche leger bevond, deed de Koning tot zijn hulp vliegen. Hij begaf zich zelf naar *Kassel*, en had daar de droefheid van te vernemen, dat al de schikkingen des Keizers daarhenen strekten, om hem bij het leger niet als Koning van

(*) En zich echter in dien oorlog voortreffelijk gedragen hebben.

van *Holland*, maar als Fransche prins te beschouwen.

Van dat oogenblik af ontwikkelde zich voor den Koning het geheele plan van den Keizer met *Holland*. Toen klaarde alle duisternis in het gedrag van het Fransche hof met alle twijfelachtigheid in NAPOLÉONS briefwisseling op, en nam LODEWIJK het vaste besluit, om voortaan alleen te handelen als Koning van *Holland*.

Niets stond gelijk met zijn ongeduld om in zijne staten weder te keeren, en hij schreef naar *den Haag*, dat hem zijn volk eerlang zoude wederzien. Zijn leger terugvoerende, blokkeerde hij de vestingen *Hameln* en *Neijenburg*, door de Pruisen bezet, en de generaal DAENDELS nam bezit van *Rintelen*, eene sterkte op de *Wezer*. De plaats was ingesloten, toen een bevel des Keizers den Koning gebood *Hanover* in bezit te gaan nemen. De Koning, beleedigd over dit gebod, deed den generaal DUMONCEAU uit *Holland* overkomen; gaf dezen het kommando van al zijne troepen over; schreef aan den Keizer dat hij niet naar *Hanover* wilde gaan, maar naar *den Haag* wederkeerde, en kwam in zijne residentie terug, met de treurige overtuiging, dat de Keizer hem op den troon geplaatst had met geen ander doel, dan om

van dat volk, hetwelk hij regeren zoude, alles te verwerven, wat de ontwerpen van het groote rijk dienstbaar kon zijn.

Gedurende 's Konings afwezendheid was het hof levenloos geweest, en zij, welke Z. M. niet gevolgd waren, zochten eenige verstrooijing in de gezelschappen, waar men aangename gewoonten en betrekkingen trachtte te verwerven. In den schouwburg ging men vrij vervelende avonden doorbrengen, indien men er niet van die gelukkige ontmoetingen deed, uit het toeval geboren, welke dikwijls tot zeer aangename gebeurtenissen brengen, en waar zich het hart somtijds, al boertende, zeer ernstig verbindt. De heeren Gezanten, getrouwe bezoekers van mej. LOBÉ, beperkten gaarne derzelve vermaken tot partijmaken bij die schoone, waar ook andere schoonen hare strikken kwamen spannen. Eene dezer, madame ROLLAND, toen, ja toen, (want in het algemeen zijn de aktrices zeer onstandvastig van natuur: zij veranderen van naam, van meubelen en van minnaar met dezelfde gemakkelijheid) de zeer geestige en bevallige madame ROLLAND, welker bekoorlijkheden waarschijnlijk wel eenigzins zullen geleden hebben door den tijd, zoude, indien zij niet van minnarijen veranderd was, de ondernemingen van een Rusfischen Prins, wiens roebels en teederheid

haar

haar wisten te verwinnen, noch aangemoedigd, noch hem verhoord hebben.

Ik was vrij ijverig voortgegaan met het doen mijner bezoeken aan het huis der bekoorlijke CAROLINA, welke ik de bekentenis mijner gevoelens had gedaan, eene bekentenis, door haar vernomen met die eerbare schaamte, welke de kracht tot antwoorden aan de vrouwen bencemt, doch op zich zelve de teederste beantwoording is. Mijne tegenwoordigheid ten huize haars vaders geene bezorgdheid verwekkende, deed zij mij ligtelijk noodigen tot eene partij naar *Scheveningen* om visch te eten. *Scheveningen* is een zeer merkwaardig dorp, op een uur afstands van *den Haag*, werwaarts men henenrijdt door eene trotsche laan van eiken en lindenboomen. Wij stapten af in eene groote herberg, waar zoodanig gedrang van menschen was, dat wij zeer gelukkig waren een hoekje in de huiskamer van den waard te verkrijgen. Aan den gemeenen haard was een allerschrikkelijkst gedruisch, en ik kon niet begrijpen, hoe die bedaalde en vreedzame Hollanders dien dag zoo luidruchtig konden zijn. In *Frankrijk* geeft zich alleen het eigenlijk gezegde gemeen aan die grove vrolijkheid en, om zoo te spreken, aan die vergetelheid van alle welvoegelijkheid over: terwijl het in *Holland* niet zeld-

zaam is om de zoogenaamde burgerklasfe zich op feestdagen, in openbare plaatsen van vereeniging, aan eene woelachtige vrolijkheid over te zien geven, welke een treffend verschil met hare dagelijksche koelbloedigheid en bedaardheid vormt. Na dat talrijk gezelschap, waarvan het grootste gedeelte de pijp in den mond had, een oogenblik beschouwd te hebben, keerde ik weder tot mijne vrienden en, naast de bevallige CAROLINA gezeten, vergat ik de vreemde vertooning, welke mij een wijl had bezig gehouden. Wij aten uitmuntende versche visch. Uit beleefdheid voor mij diende men van zekere drooge visch, welke een ondragelijke lucht van zich gaf, waarvan echter de neusgaten der Hollandsche dames niet walgden. (*) De nacht verraste ons in de herberg te *Scheveningen*. De toevloed van menschen, welke naar *den Haag* wederkeerden, was zoo groot, dat er geen rijtuig te krijgen was. Wij kwamen dus te voet naar de stad: ik bood CAROLINA mijnen arm en verdraagde mijne stappen, zonder tegenstand van hare zijde, om ons in de volte te verliezen;

zoo

(*) De schrijver bedoelt hier denkelijk scharren of gedroogde schol, op feestdagen het lievelings onthaal der mindere klasfen, waartoe zijn gezelschap klaarblijkelijk behoorde.

Zoo traden wij dan dicht aan elkander gesloten voort, zonder ons met het overige gezelschap op te houden, hetwelk wij ten huize van den heer NIEUWEMAN terugvonden, waar men ons eenzaam wederkeeren niet euvel scheen te duiden. In de duisternis, welke ons beschermde, plaagde ik mijne togtgenooten een weinig, welke mij gestadig de wijsheid aanbeval; dit was niet makkelijk; echter deed ik haar die belofte, op de voorwaarde, dat men nog eens op het *Huis in het Bosch*, en vooral dat men daar alleen zoude komen. CAROLINA aarzelde; ik drong sterk aan, en de bevallige weduwe gaf mij haar woord, altijd onder belofte, dat ik wijs en bedaard zoude blijven. O vrouwen! gij zijt overal dezelve! Op den bestemden dag kwam CAROLINA in het bosch, en spoedig had ik haar ingehaald, om haar door eene achterdeur in den tuin te brengen, waarvan de concierge mij den sleutel gegeven had: uit den tuin, waarvan ik de omwegen vrij goed kende, gingen wij in het allerlieffte Chineseche boudoir, waar de liefde nimmer twee minnaars vereenigde om te bouderen. (*)

Ein-

(*) De schrijver vergeet hier alle welvoegelijkheid, en ongaarne hebben wij deze geheele vervelende geschiedenis, welke zeer te onpas in het Werkje voorkomt, vertaald: voor het overige komt het ons voor dat die on-

Eindelijk kwam de Koning in *den Haag* terug, en hernam het hof al zijnen glans. Z. M., door de Hollanders met blijdschap wedergezien, gaf weldra feesten, waar de Hollandsche dames weder verschenen, welke de afwezigheid des Konings des te meer leed had gedaan, daar die feesten eene foort van kampplaats waren, die hare bevalligheden met allen luister deed schitteren. Maar de Koning, en allen, die 's lands zaken een weinig gadesloegen, werden in groote verslagenheid gebragt, door de verklaring der blokade van *Groot-Brittanje*, een verderfelijke maatregel, door het Fransche bewind genomen, welke *Holland* in het diepst verderf kon storten. De Koning verijdelde, zoo veel mogelijk, de uitvoering van des Keizers besluit; maar kon niet beletten, dat zijn broeder zulks vrij spoedig vernam (*). NAPOLEON beklaagde zich deswege als een oppermagtige meester, welke voortaan blindelings wilde gehoorzaamd

vergelijkelijke CAROLINA, van welker minnarijen hij spreekt, als over die van ENEAS en DIDO, eene dier vrouwen is geweest, welke vreemdelingen het eerst in hare netten lokken.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Waarschijnlijk door de dienstvaardigheid der Franschen, welke LODEWIJK omringden.

AANT. VAN DEN VERT.

zaamd worden. Die gebiedende toon deed den Koning eindelijk besluiten de havens van het rijk voor alle schepen, zonder onderscheid, te sluiten. Doch, ondanks het dekreet van den 15den December, waarbij de Koning zich niet meer tegen de volstrekte uitvoering der blokada scheen te verzetten, beklaagde zich Keizer NAPOLEON nog altijd, en deszelfs geheime agenten, welke niet schein te twijfelen aan het voortduren van belangrijke betrekkingen tuschen *Holland* en *Engeland*, deelden hem berigten mede, welke op het punt waren, van huiszoekingen door het gansche rijk te doen geboren worden.

De Koning de andere bondgenooten van *Frankrijk* willende navolgen, zond een gezantschap naar het hoofdkwartier des Keizers, om hem met de behaalde voordeelen geluk te wenschen (*). De personen, tot deze belangrijke zending verkozen, waren de heeren Graaf VAN BIJLANDT - HALT, VAN STYRUM, BANGEMAN HUIJGENS en GOLDBERG, alle Hollanders, en, buiten kijf, een' eervollen naam dragende; indien dat gezantschap echter uit Hollanders en Franschen gezamenlijk had bestaan,

(*) Dit geschiede na de vermeestering van *Pruisen* en den slag van *Jena*.

staan, zouden de afgevaardigden, welke zeer slecht ontvangen werden, alle goed onthaald zijn geweest, en zoude de Keizer aan den Koning die schadeloosstelling (*) verleend hebben, welke hij recht had te verwachten voor al de opofferingen, sinds eenigen tijd door *Holland* gedaan.

De Koning had Franschen van uitstekende verdiensten rondom zich, welke, redelijker wijze, gebelgd waren, van niet tot het gezantschap verkozen te worden. Alles op eener minzamen voet met *Frankrijk* willende regelen, miste de Koning altijd zijn doel, zoo ras hij de hem omringende Franschen opzettelijk van de bewindzaken scheen te verwijderen.

Die geheime oneenigheid tusschen de beide broeders verhinderde den Koning van *Holland* niet, zich met die instellingen bezig te houden, welke zijne regering nuttig konden zijn. Hij koos beroemde regtsgeleerden, om een burgerlijk en een lijfstraffelijk wetboek te ontwer-

(*) Indien al hetgeen, wat de schrijver vroeger omtrent de ontwerpen van *NAPOLEON* met *Holland* gezegd heeft, waarheid was — en de uitkomst heeft zulks ongelukkig genoeg bewezen — mag men met reden betwijfelen, of de inrigting van het gezantschap de zaken in het allerminst zoude bevorderd hebben.

werpen; maar vooral hield hij zich bezig met de volmaking van het nieuwe stelsel van belastingen, en het daarstellen van reglementen op de gilden. De pogingen, welke hij in het werk stelde, om de belastingen, welke op alle ingezetenen drukken moesten, naar evenredigheid te doen dragen, waren de lofspraak van zijn hart en zijne regtschapenheid. Toen hij het groote werk over dat gewigtig onderwerp, waaraan 's lands welzijn hing, voltooid had, deed hij den staatsraad vergaderen, en noodigde hij in de aanspraak, welke hij te dezer gelegenheid hield, tot eene openhartige en vrije overweging van het ontwerp uit. De beraadslagingen waren vrij levendig; maar de grondslagen van zijn stelsel van belastingen (*) werden met eenige wijzigingen aangenomen; de overweging der reglementen, op de gilden voorgedragen, nog vrij levendiger woordentwist ten gevolge hebbende gehad, werden er ter wederzijde commissiën benoemd, en derzelver arbeid in een wet hervormd, welke overeenstemde met die over de verdeeling en invoering der belastingen.

De

(*) Dit stelsel had, wat de personeele en reële lasten betreft, zeer veel overeenkomst met de directe belastingen, sedert 1 Januarij dezes jaars ingevoerd.

AANT. VAN DEN VERT.

De Koning gaf zijn verlangen te kennen, dat men zich met het onderzoek en de be- raadslaging, wegens het lijfstraffelijk wetboek, zoude bezig houden. De eerste grondslagen van hetzelfde werden gelegd, en de ontwerpers, met dien arbeid belast, de heeren REUVENS, ELOUT en MUSSCHENBROEK, vroegen een jaar, om het af te werken.

Terwijl het wetgevend ligchaam vergaderd was, wist de Koning aan hetzelfde, met even veel behendigheid en ontzag, als juistheid, te doen gevoelen, hoe ongepast de benaming van *hoogmogenden* was, welke het somtijds nam. De nationale hoogmoed helgde zich in den beginne; doch het gezond verstand won het; en van dat oogenblik af, lieten *hunne hoogmogenden* (*) die omslagtige en luisterrijke titularuur, welke eenigzins naar de souvereiniteit zweemde, varen, om de nederiger benaming van *wetgevend ligchaam* te aanaarden. Keizer NAPOLEON zulks hoorende, zou-

(*) Deze benaming, een loutere naklank der oppermagtige grootheid van vorige eeuwen, was onder den raadpenfionaris weder ingevoerd, en in de eerste tijden van het Koningschap bewaard gebleven. De Koning had echter gelijk; volksvertegenwoordigers, *door den Koning zelve verkozen*, en met *gesloten deuren* raadplegende, moesten noodwendig zeer weinig *hoogmogend* zijn.

zoude gezegd hebben: „Hoe nu! heeft LO-
 „DEWIJK die veder uit de paauwenstaart dur-
 „ven rukken?“

Naar het voorbeeld van *Frankrijk*, sielden
 LODEWIJK, in het begin der maand Decem-
 ber, groot-officieren van het rijk, maarschal-
 ken en kolonel-generaals aan. Later droeg hij
 het wetgevend ligchaam eene wet voor, tot
 instelling eener ridderorde van de unie, en
 eener orde van verdienste (*).

Op het einde van dit eerste regeringsjaar
 haastte zich de Koning, het wetgevend lig-
 chaam verslag te geven van alles, wat er in
 dat jaar verrigt was, en nam hij zich voor dit
 bij iedere zitting te herhalen. Dit was het
 middel om het vertrouwen der natie te win-
 nen en haar van lieverlede alles te doen ver-
 rigten, wat hij tot derzelver nut zoude willen
 ondernemen. De raadpensionaris SCHIMMELPEN-
 NINCK (†) had hetzelfde voorgenomen, indien
 hij het bewind in *Holland* behouden had.

(*) Er is echter slechts eene ridderorde, die der *Unie*,
 zot stand gekomen, welke, zoo als altijd, aan *verdiensle-*
lijken, maar aan nog meer *onverdienslijken* is verleend.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, oud advokaat te
Amsterdam, in 1760 te *Deventer* geboren, was de laatste
 hoofd-magistraat of voorzitter der *Bataafsche republiek*,
 onder den naam van raadpensionaris.

SCHIMMELPENNINCK, (na vóór en in 1795 zitting ge-
 had

had te hebben in gemeenebestgezinde gezelschappen, en in 1795 lid van het stedelijk bestuur te *Amsterdam* geweest te zijn) werd lid van de nationale vergadering en kwam, in 1798, als Bataafsche gezant, te *Parijs*. Bij den vrede van *Amiens*, verscheen hij als buitengewoon afgevaardigde der Bataafsche republiek en ontwikkelde er groote bekwaamheden in het voorstaan der belangen van zijn vaderland (niet alleen, maar door gestadig de Fransche en Engelsche vredesluiters, ieder oogenblik op het punt van af te breken, tot vredelievende gevoelens terug te brengen). Na den vrede van *Amiens* benoemde hem de republiek tot gezant te *Londen*, en zijne lastgevers hadden de grootste reden van tevredenheid over zijn gedrag. Toen de oorlog weder uitbarstte tusschen *Engeland* en *Frankrijk*, wendde hij al zijne pogingen aan om de neutraliteit van *Holland* te verkrijgen, en het zoude hem gelukt zijn, als de eerste Consul had gewild.

SCHIMMELPENNINCK verliet het gezantschap van *Londen* voor dat van *Parijs*, waar BONAPARTE hem zeer slecht onthaalde, dewijl hij hem geheel in de belangen van *Engeland* waande. Door zijne regtschapenheid en slimheid wist hij echter deszelfs vertrouwen zoo zeer terug te krijgen, dat de eerste Consul, bij het verwezenlijken van zijn ontwerp om meerdere eenheid in de Hollandsche regering daar te stellen door eene nieuwe staatsregeling, SCHIMMELPENNINCK in 1805 tot raadpensionaris benoemde, om de uitvoerende magt van het staatsbewind te vervangen. SCHIMMELPENNINCK, met eene bijna koninklijke magt bekleed, (en er ook eenigen uiterlijken glans van aanhemende) hield zich toen bezig met een aantal nuttige inrigtingen, maar bijzonder een nieuw stelsel van belasting en financiën, in te voeren. — Na slechts gedurende een jaar geregeerd te hebben, verergerde, in 1806, eene oogenziekte, van welke hij sedert lang was aangestast, dermate, dat hij met volstrekte blindheid bedreigd werd (geheel blind werd) en het arbeiden hem onmogelijk

lijk werd. De Keizer nam deze ongelukkige omstandigheid te baat, om zijnen broeder tot Koning van *Holland* voor te stellen; doch SCHIMMELPENNINCK verzette zich, met de grootste inspanning van kracht, tegen het bekleeden van den *Hollandschen* troon door eenen vreemdeling, en zoodra hij dan ook de aankomst van *LODEWIJK* vernam, verwijderde hij zich naar zijn landgoed in *Gelderland*. (in *Overijsel*, waar hem ondanks de verandering zijner sterk republikeinsche in meer monarchale beginselen, de achting van de geheele natie volgde, en hij vertoefde, tot dat hij, na de vereeniging met *Frankrijk*, de waardigheid van senator met die van groot treforier der orde van de *drie gulde vliezen* weder aanvaarde, en deze laatste eindelijk nogmaals verwisselde met die van lid der eerste kamer van de staten generaal, welke hij nog tegenwoordig bekleedt).

AANT. VAN DEN SCHRIJVER, DOOR
DEN VERT. VERMEERDERD.

HET

HET JAAR 1807.

De Koning, welke zich over de Amsterdamfche tijdschriften of dagbladen te beklagen had, en wien de oude (Fransche) Leydsche courant in eenige opzigten niet schikte, wilde een officieel, of liever een bijzonder blad hebben, wiens geest aan zijne bedoelingen zoude beantwoorden. (*) Hij gebood dan de oprigting van een dagblad onder den naam van *le Vrai Hollandais* (de Ware Hollander). Die
ti-

(*) De Fransche tekst zegt, *les Journaux d'Amsterdam*, hetgeen even zeer de tijdschriften, als de dagbladen kan bedoelen. Wat de Fransche Leydsche courant betreft, welke door den heer LUZAC geschreven werd, derzelver roem is in *Europa* te zeer gevestigd, om haar te dezer plaats te verdedigen. Zij zal nog lang de beste en onpartijdigste bron der geschiedenis blijven voor de laatste helft der achttiende eeuw.

AANT. VAN DEN VERT.

titel was ongelukkig gekozen, dewijl dezelve ook het bestaan van verbasterde Hollanders kon doen vermoeden, en dat men langs dezen weg niet slaagt in het winnen eener natie, welke reeds uit zich zelve weinig geneigd is een nieuw juk te dragen. Het besturen van dat blad werd toebetrouwd aan een' Franschman, den heer DE FERRIÈRE, een man van verdiensten, en geschikt om aan de oogmerken van den insteller te beantwoorden. De eerste fondsen voor deze onderneming werden door den Koning zelve gegeven, die zich de opstelling van zekere artikelen en den titel van correspondent voorbehouden had. Dat blad, hetwelk men tegen alle Fransche dagbladen inwischelde, en dat te *Parijs* reeds een groot aantal geabonneerden had, bestond slechts zes of zeven maanden; eensklaps deed de Koning het ophouden en het stierf dus in de geboorte. Men heeft altijd gemeend, dat Keizer NAPOLEON, door zijnen broeder niet geraadpleegd over de kleur van dat geschrift, er het ophouden van gevorderd had, dewijl deszelfs *strekking* volstrekt niet strookte met zijne oogmerken.

Amsterdam was te dicht bij *den Haag*, dan dat de Franschen, aan het hof verbonden, deze groote stad niet zouden gewenscht hebben te bezoeken; van tijd tot tijd maakte zich dan

ook de een of andere liefhebber uit de residentie zoek, wiens bevredigde nieuwsgierigheid die der overigen bij de terugkomst opwekte. De heer PLANTADE, directeur van 's Konings kapel, door Z. M. altijd met bijzondere welwillendheid vereerd, zaken te *Amsterdam* hebbende, stelde mij, als zijnen vriend, de gemeenschappelijke reis naar die stad voor. Wij verkozen het vaarttuig, dat de Hollanders de nachtschuit noemen. Die schuit is afgedeeld in twee soorten van vertrekken, waarvan wij het makkelijkste afhuurden, bekend onder den naam van roef; men vindt er al het noodige voor eene reis van dien aard, zelfs een zeer goed bed. Bij die gelegenheid beproefde ik het roken voor het eerst; mijn begin was niet gelukkig, de damp en de tabakslucht bevingen mij, en bragten een onaangenaam gevoel in mij te weeg, waaruit ik, gelijk bijna alle Franschen, echter niet heb afgeleid, dat die gewoonte niet noodzakelijk is voor de gezondheid; onmatig gebruik in alles kan schadelijk wezen; maar het is wel bewezen, dat een matig gebruik van de pijp en van geestrijke dranken in noordelijke landen voor de gezondheid bevorderlijk is. Wat er ook van zijn moge, dien dag brak ik de pijp, en, na eenige uren slapens, vond ik mij veel beter en zeer opgewekt door de verwarde lie-

de-

deren der woelige reizigers in het ruim. Die ongelukkigen! die ongewijden! zij wisten niet, dat een gunsteling van EUTERPE, wien APOLLO menigmaal zijn lier had toebetrouwd, nabij hen gezeten was. Eindelijk brak de dag aan en wij begroeteden *Amsterdam*. Alles wat wij zagen kondigde eene groote, rijke en bevolkte stad aan. Wij namen onzen intrek in *de Keizers Kroon*, hoewel men ons geraden had in *den Groote Doelen* af te stappen. Maar in alle landen hebben postilons en boodschaploopers hun bijzonder belang, in het geleiden van vreemdelingen. Wij bewandelden in gestadige bewondering de voornaamste grachten dezer groote en vorstelijke stad. De schoonste, welke de Heeren-, Keizers- en Prinsengrachten zijn, doorsnijden een gedeelte van de stad, en leveren, in den avond vooral, wanneer de reverbères zijn aangestoken, het heerlijkst perspectief op. (*) Op den dag geven hooge en trotsche boomen een aangename luwte langs de grachten, en verleenen er eene alleraangenaamste wandeling. (†)

Gee-

(*) De schrijver had hier den Amstel, den Singel, den Kloveniersburgwal, en bijna de geheele IJkant nog gerust bij kunnen voegen.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Indien *Amsterdam* versch en stroomend water had,

Geene zaken meer te verrigten hebbende, vergezelde ik den heer PLANTADE overal, waar hij iets te doen had, en wist hem veel danks, dat hij mij gebragt had bij mevrouw WATTIER-ZIESENIS, de eerste aktrice van het Hollandsche tooneel (en van *Europa*), beroemd in het treurspel, en welke met eene overheerlijke kunstbegaafdheid altijd eene leefwijze vereenigd had, welke haar de hoogachting van al hare landgenooten had verworven. Hoewel zij weinig Fransch sprak, beantwoordde zij de vleijende woorden van 's Konings kapelmee-ster met zeer veel verstand, en noodigde deze haar, namens Z. M., uit, om eenige vertooningen in *den Haag* te komen geven. Wij bezochten ook den heer SNOEK, een groot tooneelspeler in het treurspel, wien de gezant des Konings gelijke uitnoodiging deed als aan mevrouw WATTIER-ZIESENIS. Op den zelfden dag, dat wij haar bezochten, hadden wij het genoegen hen beide in het treurspel *Fedra* te zien optreden, waarin zij beide zeer hooge kunst ontwikkelden. Het herhaalde handgeklap, waarmede zij overdekt werden, scheen ons niet overdreven, en schoon wij de verdiensten van den Hollandschen stijl des treur-
spels
ware zij over het algemeen de schoonste stad der wereld.

fpels niet konden beoordeelen, konden wij de teekenen onzer goedkeuring met die van de overige aanschouwers vereenigen.

De zaal van den Hollandschen schouwburg is geheel van hout en vrij wel ingerigt; (*) doch veel te somber en zoo slecht verlicht, dat men uit den bak de personen in de hoogste loges nauwelijks onderscheiden kan. Kennis van het tooneel, bestuur van het werk in de daarstelling en het behouden der welvoegelijkheid in het blijfspel, schenen ons noch regelmatig noch gepast, in vergelijking met het Fransche tooneel. Maar de Hollanders schikken zich naar die onregelmatigheden, lagchen sterk om die buitensporige kunstjes en gemeene uitdrukkingen hunner blijfspelers, en vinden alles zeer voortreffelijk, omdat het hen vervrolijkt: in *Frankrijk* zoude men dat ondragelijk slecht vinden. (†) In een geheel

na-

(*) Dit gebouw werd, na den brand van den ouden schouwburg op de Keizersgracht, in 1773 *provisioneer!* gesticht, en staat dus nu *provisioneer!* sinds een halve eeuw.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Ten deele heeft de schrijver volkomen gelijk, hoewel hij dan noch BINGLEY, noch ROMBACH, noch MEJ. KAMPHUIZEN in het blijfspel heeft gezien. Over het algemeen drukt de beschaafde wereld hare goed- of afkeuring in de Hollandsche schouwburgen niet genoegzaam uit; hierdoor verkrijgt het gemeen en eene zekere klasse van

nationale inrigting moest men noodwendig gewoonten aantreffen, *Holland* bijzonder eigen. In de tusschenbedrijven verlaten drie vierden der aanschouwers hunne plaatsen, om zich te verspreiden in koffijhuizen, welke in den schouwborg zelven of in de nabijheid gehouden worden, en waar men, om zich te verfrischen, wijn, punsch, bier en slem, eene soort van eijermelk met saffraan, drinkt; dan eet men drooge visch, brood, boter, koekjes, vruchten en somtijds ijs. Zij, welke de fortuin minder begunstigd heeft, koopen hunnen voorraad buiten de koffijhuizen op straat, en keeren op hunne plaatsen weder, waar zij drinken en veelal scharren eten, een gedroogde visch, die ondragelijken stank verspreidt. (*)

In-

menschen, somtijds persoonlijk met de spelers verwant, altijd de overhand, en, terwijl de fatzoenelijke man met een ongemerkten glimlach de schouderen optrekt, verneemt de vreemdeling, welke het onbelette en luide gelach en handgeklap verneemt, dat zulks nationaal is en door ieder wordt goedgekeurd.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De gewoonte van eten en drinken in de schouwborgen bestaat meer of minder in alle landen, zelfs in het gekunstelde *Parijs*, alwaar men (iets, wat voor het minst in *Holland* niet geschiedt) vooral in de kleinere schouwborgen, somtijds door de fatzoenlijkste klasse bezocht, tusschen de bedrijven doof wordt geschreeuwd door het aanbod van *orgeat*, *limonade*, *glaces*, en in de grootere door

Indien zich de hekelzucht aan de eene zijde vermaken mag ten koste van hen, die alzoo open tafel in den schouwburg schijnen te houden, moet men aan de andere zijde de goede gewoonten toejuichen, als bij voorbeeld die, van in *Holland* de plaatsen te verhuren in den bak, waar de banken en het getal der plaatsen genummerd zijn, en men, voor den geringen prijs van één dubbeltje, zeker is van ieder oogenblik, dat men naar den schouwburg wil gaan, die plaats, op welke men volgens het nummer regt heeft, te zijner beschikking te vinden; zoodat de bak nimmer meer menschen bevat, dan hij ligtelijk bevatten kan, en er nimmer van die schandelijke tooneelen (om het bezetten eener bevorens beslagene plaats) voorvallen, waarvan men in *Frankrijk* te veel voorbeelden heeft. (*).

De vrouwen, welke in door den kreet: *qui veut la pièce? qui veut des lognettes?* enz. enz.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De schrijver heeft regt, en deze gewoonte moest hij goedkeuren, dewijl er, te *Parijs* immers, zelfs om op de eerste rangen plaats te krijgen, niets ondragelijker is dan het zoogenaamde *queue* maken: mannen, fatsoenlijke vrouwen, alles moet bij de opening van het bureau, reikhalzend en somtijds uren lang naar een loetje wachten, ten zij men eene geheele of halve loge duur verkieze te betalen, om daarna de beste plaatsen, ja somtijds allen, reeds bezet, of door de oppassers met zakdoeken

in *Holland* overal tot den bak worden toegelaten, kunnen, evenals de andere in de loges, zich in den winter stoven verschaffen, met veel zorgen door de oppasters ingerekend, die er onnoemelijke magazijnen van bezitten; en uit hoofde van die gewoonte is de bak der *Hollandsche* schouwburgen altijd geplaveid.

Ondanks dit alles zoude er in *Holland* nog veel voor de tooneelen van het land te verrijgen zijn, om er *scholen van zeden en goeden smaak* van te maken, want, buiten *Italië*, bestaat er welligt nergens in den schouwburg eene losbandigheid, gelijk aan die der *Hollandsche*. Loges, geheel zichtbaar voor het publiek, worden dikwijls in boudoirs hervormd, waar de cerbaarheid geheel uitgesloten schijnt; en in 1811, onder het Keizerlijk bewind, was de kommisfaris van politie, in den Franschen schouwburg te *Amsterdam*, genoodzaakt aan een jeugdig *Hollandsch* ondertrouwd paar te herinneren, dat zij in den schouwburg, op den eersten rang, waren, en dat het publiek geen getuige hunner zotte omhelzingen behoorde te zijn. De jongeling, welke daarna kamerheer van den Keizer werd, heeft zich door zich zelven moeten overtuigen handschoenen voor de begunftigden belegd te vinden.

tuigen, dat men in *Frankrijk* eenen eerbied in de schouwburgen in acht neemt, welken de *Fransche wind* nimmer overschrijdt, vooral op verzamelplaatsen, waar vrouwen en het publiek den eerbied altijd gebieden. (*)

Daar wij alleen uit nieuwsgierigheid en voor ons genoegen reisden, was het natuurlijk dat wij ook *Zaandam* gingen bezigtigen, een klein stadje, op eenigen afstand van *Amsterdam*, waar het Hollandsche bewind voorhenen oorlogschepen deed bouwen. (†) *Zaandam* is nog tegenwoordig beroemd door het verblijf van PETER DEN GROOTEN, toen hij in *Holland* kwam om den scheepsbouw te leeren. Wij gingen onze hulde brengen aan het klei-

(*) In de zaak zelve heeft de schrijver volkomen gelijk; wij hebben somtijds de oncerbaarste gebaren, doch meestal op de laagste plaatsen, in de schouwburgen gade geslagen; dan hier twijfelen wij aan de juistheid van het verhaal; het bedoelde paar, (de bruidegom wordt in de Fransche taal genoemd) is te zeer wellevend en moest zich zelve te veel eerbiedigen, om iets bespelijs in het openbaar te verrigten. Bovendien straakt hier partijdigheid jegens den kamerheer door, van wien zich de schrijver misschien te beklagen had.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Dit is echter zeer lang geleden en zeldzaam geschied, daar sedert onheugelijke jaren alle oorlogschepen te *Amsterdam* op stapel werden gezet.

AANT. VAN DEN VERT.

kleine houten huisje, hetwelk gedurende eenigen (*zeer korten*) tijd het paleis van den alleenheerscher der Rusfen was. Het is, midden in een' tuin, onder het toezigt eener oude vrouw geplaatst, welke ons te drinken bood uit een glazen kelk, naar hare verzekering door PETER DEN GROOTEN zelf gebruikt. Die verre gereisd heeft, heeft schoon liegen, zegt het Fransche spreekwoord; doch wij konden bezwaarlijk gelooven, dat sedert 1697, het tijdstip van het verblijf des Czaars te *Zaandam*, en alzoo sedert meer dan eene eeuw, deze brooze honderdjarige kelk, niet een gemeenschappelijk lot met steviger voorwerpen zoude hebben ondergaan. Wij dronken dan uit dien eerwaardigen beker, en gaven drinkgeld aan de goede oude, die niet scheen te twifelen aan de waarheid van haar verhaal, naar het voorbeeld dier logenaars van beroep, welke eindigen met hunne verdichtfelen zelf voor waarheid aan te nemen. Wij vroegen aan de oude concierge van die beroemde hut, of zij mischien niet tegelijk met PETER in *Zaandam* had bestaan? en ze had de goedheid ons ernstig met *neen* te beantwoorden, maar dat haar grootvader het zich wel had kunnen herinneren. In dat boersche paleis van den Czaar vindt men nog een oud register, hoezeer iets jeugdiger dan het glas,
eene

eene soort van album, waarop ieder reiziger sedert lang den dag zijner bedevaart heeft aangeetekend, en waarin hij zich in proza of verzen rekenschap schijnt af te willen leggen van het gevoel, dat hem bezielde, toen hij de nederige stulp betrad. PETER was inderdaad een vorst, welke, tot bevordering der welvaart zijner onderdanen, bij andere volken die kundigheden ging opdoen, van welker aanwezen hij bij zich zelve een verward gevoel had, zonder het in zijn vaderland te kunnen ontwikkelen. Welk eene stof ter overweging.

Al wie *Zaandam* bezoekt moet ook zijne schatting brengen aan *Broek*, een dorp van *Noord-Holland* en alleen uit zeer rijke inwoners bestaande. (*) Het is een der bevalligste en merkwaardigste oorden van *Holland*. Al de woningen zijn van groen geschilderd hout en keurig zindelijk. de straat is uit kleine steentjes en schulpen zamengesteld; nooit is

eenig

(*) Ziedaar weder de Fransche vooringenomenheid: *alleen zeer rijke*, alsof daar geene behoeftigen waren. Weleer was *Broek* inderdaad eene plaats, waar zeer vele schatrijke inwoners gevonden werden, door eene gestadige oplegging van kapitalen en winsten, zonder genot, aanmerkelijk verrijkt; sedert het tiereeren der schuld en de vermindering van den handel in houtwaren is zulks zeer veranderd van gedaante.

AANT, VAN DEN VERT.

eenig rijtuig tot in het dorp doorgedrongen, en zij, die rijtuig houden, plaatsen het in koetshuizen buiten het dorp, waar ook eene of twee herbergen gelegen zijn, den Franschman zeldzaam opleverende wat hij verlangt. Bovendien is het iets buitengewoons iemand op straat te ontmoeten. In ieder huis is eene deur aan den voorgevel, welke altijd zorgvuldig gesloten blijft. Men noemt haar de *staatsdeur*. Zij wordt voor ieder lid van het geslacht slechts driemaal ontsloten, bij zinnen doop, bij zijn huwelijk en bij zijn dood. De eerste reize kan men nog niet zien, de tweede is men verblind door liefde en de derde heeft men de oogen voor altijd gesloten.

Ons zoude in dat geheimzinnige dorp eene zeer onaangename ontmoeting hebben kunnen bejegenen, welke gelukkig op een zeer gewone gebeurtenis uitliep. Wij hadden een klein Engelsch hondje bij ons, hetwelk even weinig als wij bewust, dat vreemde honden niet in het dorp werden toegelaten, ons overal volgde, en zich van tijd tot tijd aan al de drift zijner jaren overgaf; het had eene fijne lucht, en het aan eene deur ziende opspringen en snuiven, besloten wij dat het eene juffer van gelijke afkomst op het spoor had. Zijn gedruisch wekte de aandacht van den heer des hui-

huizes, die in ochtendgewaad, eenvoudig gekleed in eene foort van trijpe japon, met een gepoederde pruik en een driekante hoed op het hoofd, al zijne gewoonten vergetende, de deur opende om *Fox*, den vermetelen *Fox* te verjagen; maar, zijne gramfchap hem van het spoor brengende, had hij zijn deur niet gesloten, en *Mopje*, dat de begeerlijkheid van *Fox* had opgewekt, volgde haren meester; daar *Mopje* bekoorlijk en *Fox* een vurig aanbieder van het fchoone geflacht was, ftreelden zij zich beide met eene hârtelijkheid en drift, welke hen voor oude vrienden zoude hebben kunnen doen aanzien, terwijl het echter voor het eerst was, dat zij elkan- der ontmoeteden. *Ach! wat zijn de honden gelukkig!* — De burger van *Broek* beteekende met ftem en gebaren aan *Fox*, dat hij zijne liefdedrift had te matigen; maar *Fox* verftond geen Hollandsch en *Mopje* fcheen te zeer in haar fchik met de manieren van den bevalligen vreemdeling, om zich tegen hem te verdedigen. Wij naderden tot het verliefde paar, en tot groot leedwezen van den vurigen *Fox* en zijne toegevende minnares, deden wij hunne liefdekozingen ophouden. *Fox* gromde, en de kleine fchaamtelooze juffer, gedwongen om haren meester, welke haar bijkans uit de armen van haren minnaar had gefcheurd,

scheurd, te gehoorzamen, keerde haars on-
danks naar haar leger terug, terwijl de over-
ijlde terugtogt van haren meester, die zich
met haar opfloot, ons van alle verwijtingen
onthief. Wij bonden *Fox* aan een touw, om
alle ander schandaal te ontgaan, en na dat be-
vallige dorp, wiens stille bewoners eene af-
zonderlijke gemeente schijnen uit te maken,
bedaard doorwandeld te hebben, keerden wij
naar *Amsterdam* terug, waar de kapelmeester
last vond om naar *den Haag* terug te kee-
ren. Wij namen een rijtuig met twee paarden,
dat men in *Frankrijk cabriolet*, maar in *Hol-
land* een fourgon noemt. (*) Wij reisden
spoedig voort, en ik zag met genoegen, dat
de postiljons, met hunne paarden zelfs zeer
zacht aan te spreken, dezelve weten aan te
sporen, zonder alle oogenblikken, gelijk in
Frankrijk, de zweep te gebruiken of schrik-
kelijk te vloeken. In hunne handen schijnt de
zweep slechts tot bevordering van goede hou-
ding of afleiding te berusten. Indien de Hol-
landsche paarden de hun opgelegde taak nu
zoo wel en zoo spoedig volvoeren, moet men
echter ook erkennen dat men nergens mis-
schien,

(*) De Fransche fourgon is een lange overdekte wa-
gen, tot vervoering van goederen geschikt.

ſchien zoo veel zorg voor hen draagt: men doet hen ophouden in ruime ſchuren, waar zij met de rijtuigen geſtald worden; om den togt te beletten worden de deuren zorgvuldig gefloten; de poſtiljon, welke zijne paarden met een goede wollen deken overdekt, blijft onder het voeren altijd bij hen ſtaan, en volgt bijna denzelfden regel als zijne paarden, want op iedere *ſtation* gebruikt hij gewoonlijk een glas jenever en den boterham van zwart brood (roggenbrood), eene verkwikkende en in *Holland* algemeen gezochte bete, van welker lekkernij zich de Franſchen echter nimmer hebben kunnen overtuigen.

Het gewigt en de veelvuldigheid der werkzaamheden, in 's lands belang door den Koning ondernomen, verhinderden hem niet zich veel, en miſchien al te veel, met de bijzonderheden van zijn huis in te laten, waarvan het beſtuur, eenmaal aan groot-officieren van de kroon toebetrouwd, zijne Majesteit niet dadelijk meer ſcheen te moeten bekommeren; omtrent ieder perſoon in zijnen dienst verlangde hij bijzondere inlichtingen, en die geest van angſtvalligheid, welke hem nimmer ſcheen te verlaten, ſtrekte zich evenzeer uit tot perſonen, met de minst belangrijke werkzaamheden belast, als tot de hoogſte waardigheden van het hof; zoo dat de laaſte koksjongen,
de

de kleinste postiljon en de geringste liveriebediende niet in dienst konden treden zonder een koninklijk besluit, en dat dit besluit nooit genomen werd, dan na het inwinnen van berigten, welke Z. M. moesten onderworpen worden. Wanneer het een' Franschman gold, werden deze berigten met veel meer strengheid genomen. Die voorkeur, aan de Hollanders verleend, onderhield in den dienst van 's Konings huys, over het algemeen, een naijver en eene oneenigheid, welke dagelijks meer en meer aangroeiden. De kleinen evenals de grooten gingen dan staatkundig met elkanderen om. Maar leeft men anders aan het hof? Wat er ook van zijn moge, en ondanks de afwezigheid der Koningin, welke altijd bij hare moeder vertoefde, gaf men een schitterend bal ten hove, waar de eenen, al het onaangename vergetende, en de anderen, zich op de gunst des Konings verhoovaardigende, eenige oogenblikken onder de bellen der dwaasheid vereenigd schenen.

Maar, helaas! welk een verschil! op den dag na dat feest onderging de stad *Leyden* dien vermaarden ramp, waarbij zoo vele menschen omkwamen, en de schoonste wijk dier stad door eene ontzettende uitbarsting vernield werd; zij werd veroorzaakt door de onvoorzigtigheid van een' schipper, welke buskruid
uit

uit de molens (in de nabijheid) van *Amsterdam* naar de magazijnen van *Delft* overbragt. De Koning snelde met zijn gevolg naar *Leyden*, en betrad zelf het aandoenlijke tooneel der verschrikkelijkste onheilen. Z. M. legde in die rampzalige omstandigheid een edel, menschlievend karakter aan den dag, en stortte milden troost en ondersteuning uit op hen, welke dit ongehoorde ongeluk getroffen had. Niets overtrof den ijver en de pogingen van hen, die hem omringden, om de ongelukkige slagoffers, die zij nog wilden redden, met gevaar van hun eigen leven, aan den dood te ontrukken. De heer STATMAN, een der aanzienlijkste inwoners, hoe zeer zelf diep aangedaan, regelde de hulphedeeling, welke de drang des oogenblik vorderde, met eene bewonderenswaardige orde. Die inrigting, indien men haar dus noemen kan, is in *Holland* een verwonderlijke zaak, en geen land kan er mischien de wedergade van opleveren. Te midden van het gewoel, door de verschrikkelijkste gebeurtenissen ontstaan, ziet men eensklaps, en als van zelf, bij het bestuur van hulpuitdeeling, eene koelbloedigheid, eene regelmatigheid, eene zelfopoffering geboren, welke alleen door ooggetuigen kan begrepen worden (*).

Men

(*) De Fransche schrijver zegt: *l'administration des*

Men had het verlies te betreuren van een aantal menschen, waaronder men de hoogleeraren RAU (*), LUSAC en KLUIT, alle mannen van uitstekende verdiensten, opnoemde. Als door een wonder werd mevrouw VAN RANDWIJK, geboren ZUIJLEN VAN NIJVELT, en eenige maanden zwanger, van onder de puinhoopen van haar huis (dat van den heer RAU) gehaald, en door eene kleine opening in den muur, welke men niet vergrooten kon, zonder gevaar te loopen van haar te verpletteren, weder opgetrokken. Toen men den volgenden dag de opening zag, waardoor zij eenen onfeilbaren dood ontweldigd was, kon men zich niet begrijpen, hoe zij gered was geworden. Toen zij buiten gevaar was, bleef zij wezenloos; maar na eenigen tijd kreeg zij hare be-

WUST-

secours sur place, terwijl de zamenhang even zoowel de uitreiking van hulpmiddelen, gelijk kleederen, geld, brandstoffen, brood, enz., kan bedoelen, als de goede inrigting van het brandwezen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De schrijver bedriegt zich; de heer RAU verloor zijn huis en de vrucht van dertigjarigen arbeid met zijn behuwbroeder, den graaf VAN RANDWIJK, welke bij hem logeerde, doch overleefde zijn ramp nog eenigen tijd. De heer LUSAC was de voortreffelijke schrijver der Fransche Leydsche courant, en de heer KLUIT heeft zich door zijne *Geschiedenis der Hollandse Staatsregeling* den grootsten roem verworven.

AANT. VAN DEN VERT.

wustheid nog te spoedig weder, om het verlies van haren echtgenoot te beschrijven, welke naast haar verpletterd was geworden.

De Koning gaf het voorbeeld van milddadigheid; zonder eene intekening te openen, zonder iemand tot het ontvangen van gelden aan te wijzen, beijverde zich ieder, zonder inschrijving van namen, zijne gaven op het stadhuis te brengen. Eene intekening werd op des Konings last geopend, en derzeiver opbrengst met de menigte van vrijwillige giften des oogenblikts vereenigd. Eene commissie werd met de uitdeeling der hulp belast, en de giften waren zoo overvloedig geweest, dat men hen, welke door het onheil alles verloren hadden, ligtelijk schadeloos kon stellen. Men noemde zelfs eenige inwoners, welke, door hun aandeel in den onderstand, zouden verrijkt zijn geworden, en anderen, welke de braafheid hadden, van het, naar hun oordeel, te veel ontvangene terug te brengen. Een groot voorbeeld van eerlijkheid, en de beste lofspraak op het volk (*). De Koning strekte

zij-
 (*) Zeker is geen volk milddadiger, dan de Hollanders, en ook bij deze gelegenheid overtroffen en de Koning en de natie de meest gespannen verwachting. Wat echter de uitreiking der onderstandgelden betreft, en alles, wat de schrijver daaromtrent zegt, vermeenen wij, te moeten betwijfelen. Eerst lang na de ramp heeft er

zijne vorstelijke bezorgdheid nog verder uit, door de stad *Leyden*, gedurende tien jaren, van onderscheidene heffingen te ontlasten, en aan hen, die op het tijdstip van de ramp achterfallige lasten schuldig waren, kwijtschelding van dezelve te verleenen.

In de maand Februarij van dat jaar deed **LODEWIJK** gevoelen, dat hij den zetel van het gouvernement naar *Amsterdam* wenschte te verplaatsen. Dat berigt vond niet veel geloof, dewijl de Hollanders zich niet konden begrijpen, dat men, na eeuwen verblijfs in *den Haag*, het hof naar *Amsterdam* kon overbrengen. Zoodanig nieuw denkbeeld kon, volgens hen, alleen uit het ligtzinnige hoofd van een' Franschman voortkomen. Doch de uitreiking der ridderkruisen van de orde der unie op hetzelfde tijdstip stelde al diegenen, welke eene verplaatsing der residentie vreesden, weder gerust. De spreuk dier orde was: *doe wel, en zie niet om*. Het teeken was een gouden kruis, met acht geëmailleerde stralen, waarvan vier groote en vier kleine. Gouden bijen waren tusschen de stralen geplaatst. Op de eene likwidatie plaats gehad; dan de voorbeelden van edelmoedigheid ontbreken daarom niet, en dat van den Hervormden leeraar **BROES** is, onder anderen, te wel bekend, om er hier van te gewagen.

de eene zijde zag men in het midden van het kruis den bondel pijlen der Vereenigde Gewesten, door den Koninklijken hoofdband omstrengeld, en omkringd door eene slang, met den staart in den bek, en de woorden *eendragt maakt magt*. Aan de keerzijde was de zwemmende Zeeuwfche leeuw afgebeeld, en de spreuk rondom. De heer VAN DER GOES, groot kanselier der orde, sprak eene redevoering, vol van verhevene denkbeelden, uit, waarin de vaderlandsliefde met evenveel kracht als welsprekendheid werd uitgedrukt.

De opofferingen, welke *Holland* aan *Frankrijk* moest doen, stelden den Koning in de noodzakelijkheid van nieuwe belastingen in te voeren; dan, om er toe te geraken, moest men de natie aantasten in dat, wat haar het dierbaarste was, in hare oude gewoonten, waarin zij sedert eeuwen verzonken was, en eenige privilegiën vernietigen; dit stond zeer veel bijzondere belangen, en inzonderheid de eigenliefde der grooten, fierk tegen, en echter moest men zich wel onderwerpen aan het plan, door den heer GOGEL, minister van financiën, voorgesteld. De Koning droeg het wetgevend ligchaam tevens een nieuw kadaster voor; en daar de schoone kunsten aanmerkelijk bijdragen tot de welvaart van een land, stelde hij, tot derzelfver aanmoediging,

een bestuur in van schoone kunsten, met den heer HULTMAN aan het hoofd. Dat bestuur werd vervolgens met het openbaar onderwijs vereenigd, en, gelijk in *Frankrijk*, had er eene tentoonstelling plaats der voortbrengfelen van volksvlijt. De nationale bibliotheek werd geopend en vermeerderd.

De Keizer, wel verre van het ophouden der blokkade, welke den Hollandschen handel verlamde, te doen hopen, voegde er, door een nieuw besluit, de in beslagnameing van alle Engelsche goederen nog bij. Een nieuw Hollandsch gezantschap vervoegde zich tot hem op het kasteel *Finkenstein*. NAPOLEON onthaalde hetzelfde vrij wel, offchoon hij altijd meende, dat zijn broeder den handel van *Holland* met *Engeland* wilde bevorderen; dan hij ontveinsde niet aan het gezantschap, dat *Holland* zich bij den algemeenen vrede zoude herinneren niet alles, wat hij wilde, gedurende den oorlog, gedaan te hebben.

De Koningin was, om hare weldadigheid en de bevalligheid, met welke zij alles deed, van allen, die haar omringden, bemind; en echter verzekerde men aan het hof, dat er tusschen haar en den Koning geene volmaakte eensgezindheid bestond. De vertrouwelingen van het verledene vermeenden, dat deze eenigheid, deze verwijdering, reeds voor het
hu-

huwelijk bestonden, en dat deze verbindtenis eer voor eene schikking tuschen NAPOLEON en Keizerin JOSEPHINE, dan voor overeenkomst van smaak en neigingen tuschen LODEWIJK en HORTENSIA DE BEAUHARNAIS moest gehouden worden. De Koningin was dikwijls treurig, en keerde hare blikken menigwerf naar de zijde van *Frankrijk*, herwelk zij levendig scheen terug te wenschen; en, hoewel zij overmatig goed was, kon zij zich niet van onregtvaardigheid en vooringenomenheid tegen haar nieuw vaderland vrijwaren. Hare zorgen en verlangsten zouden minder sterk zijn geweest, indien zij de vriendin harer jeugd, mejufvrouw AUGIÉ, welke daarna met den heer DE BROC, groot maarschalk van het paleis, in den echt trad, bij zich had gehad (*). Ondanks dit alles, was het hof, met het einde van April, nog vrij schitterend, en zij, voor welke niets geheim kan blijven aan het paleis, vervrolijkten zich niet weinig met eene liefdegeschiedenis, waarvan de held, bij-

(*) Mejufvrouw AUGIÉ was de zuster van mevrouw NEY, nu weduwe van den maarschalk van dien naam, en de nicht van mevrouw DE CAMPAN. Zij is, op eene reis in *Zwitserland* met de Koningin HORTENSIA, in een' afgrond gestort, en in den bloei haars levens op eene schrikkelijke wijze omgekomen.

AANT. VAN DEN VERT.

bijna op heeter daad betrapt, genoodzaakt was, zich, midden in den nacht, door een venster te redden, hetwelk ongelukkig uitkwam op den vijver, dien hij bijna zwemmen-de moest oversteken; hetwelk de vlammen, door de liefde ontstoken, waarschijnlijk zal verkoeld hebben. De dader, welke reeds grijs werd, kwam vrij met eene verkoudheid en de vrees, van de zwanen in den vijver door zijn vlugt te ontrusten, daar derzelve geschreeuw, naar het voorbeeld van de ganzen des Kapitools, al de wachten van het paleis had kunnen wekken, en personen op het strand doen bijeenkomen, welke de man ongetwijfeld niet zeer begeerig was te zien (*). De bedienden, welke alles weten en alles zeggen, hebben verzekerd, dat de zoo plotseling verlatene schoone, om alle gisfingen voor te komen, den dag, na het voorval, in voorkomenheid en liefkozingen bij haren echtgenoot verdubbeld was. Zoude men daaruit niet kunnen opmaken, dat de in zijn huis gelukkigste en meest getroetelde man juist die is, wiens vrouw hem pas ontrouw werd?

On-

(*) Ongaarne hebben wij ook het verhaal dezer schandelijke gebeurtenis overgenomen, in welke bijzonderheden toch waarschijnlijk dwalingen zijn, daar wij immers vermeenen, dat geen enkel der woonvertrekken van het binnenhof uitzigt hebbe op den vijver.

Onder de hofdames der Koningin was er eene, die klaarblijkelijk in genade was, en hoewel men niet vermoedde, dat haar invloed haren goeden naam zoude kunnen bezwalken, fluisterde men zich echter veel over haar in. Mevrouw H., geboren L., was eene der schoonste vrouwen van het hof. Zij paarde een' zeer bevalligen geest en veel uitlokkends in de manieren met hare schoonheid. De fijnste hovelingen hielden staande, dat alleen eersucht de drijfveer van al de daden dezer dame was geweest, in welke de nijd, de dwaling, of de kwaadaardigheid, andere bedoelingen vermoed hadden. Mevrouw H., weinig bemiddeld zijnde, en bovendien tot bevordering van de haren willende werken, nam zich niet in acht, en al heeft men zich niets te verwijten, moet men daaruit aan het hof niet afleiden, dat men geene berispers vinden zal. De nijd is ijverig en behendig, en zijne dolksteken zijn des te moorddadiger, dewijl dezelve somtijds voortkomen van eene hand, welke den ponjaard der booze kwaadaardigheid, waarmede zij treft, onder de bloemen eener geveinsde vriendschap verbergt.

De Koningin, welke men met sluwe trouweloosheid tegen mevrouw H. had vooringenomen, verontwaardigde zich over de gunst, welke zij genoot, en vermeende het met

hare waardigheid overeenkomstig, niet te gedoogen, dat eene harer hofdames zelfs vermoed werd iets tegen zich te hebben. Maar indien mevrouw H. in het ongelijk was, had de Koningin haar van dit ongelijk moeten trachten te overtuigen, en men mag zich verwonderen, dat zulk eene goedhartige vrouw, als deze vorstin, het schandelijk opzien heeft kunnen bevorderen, dat deze zaak aan het hof veroorzaakte. De vijanden van mevrouw H., zich niet sterk genoeg wanende, met het vergrijp te doen gelden, hetwelk haar aan het hof van *Holland* werd ten laste gelegd, gaven te verstaan, dat men in een land, waar haar vader gezant was geweest, de bewijzen zoude vinden, dat mejufvrouw L. zich geenen vlekkeloozen naam verworven had. Alle welvoegelijkheid ter zijde stellende, benoemde men dan in *den Haag* eene kommissie, uit de grootste heeren van het hof zamengesteld, om in dat land berigten omtrent dat gedrag in te gaan winnen. Men vertrok, en met zware onkosten, als hing er het welzijn van den staat aan, ging men buiten 's lands het bewijs zoeken, dat eene jonge, schoone en vernuftige vrouw mischien gevoelig was geweest voor de teederhartige zorgen van een' behagelijken vorst. Maar het onbegrijpelijkste in dit alles was, dat de Koning zich niet tegen het gaan

in-

Inwinnen van alle berigten verzette, terwijl hij met een enkel woord kon verhinderen, dat men buiten 's lands den sluijer van eene liefde-
geschiedenis aflagte, waarvan de openbaar-
making een' persoon zoude bedroeven, die hij moest beschermen. Bij de terugkomst van dat vreemde en weinig vereerende gezantschap verloor de ongelukkige mevrouw H. eensklaps al haren invloed; zij verliet het hof van *Holland*, en week naar *Frankrijk*, door het ongeluk dermate vervolgd, dat zij haar leven eindigde in een kosthuis, waar de behoefte haar met twee harer kinderen gebragt had. Het einde harer loopbaan, helaas! was aldaar met zoo vele dorens bezaaid, als het begin derzelve met bloemen bevrooid was geweest.

De felheid, met welke de Koningin deze zaak behandeld had, deed haar den eerbied verliezen, welke men haar tot op dat tijdstip had toegedragen; maar inzonderheid de toegenegenheid harer drie andere hofdames, mevrouwen VAN HEECKEREN, CLIFFORD, EN VAN DE POLL, te regt aan het hof vereerd, en welker aanmerkingen zij mischien meer gehoor had moeten geven (*).

In

(*) Er is nitamer eene mevrouw VAN DE POLL hofdame geweest. Wij vermeenen, dat mevrouw CLIFFORD, geboren VAN DER HOOR, eerst later tegelijk met mevrouw SNOUCKAERT, geboren CORVER, mevrouw SCHUIJT

VAN

In de maand April deed de Koning eene vrij groote reis in zijne staten. Hij bezocht het eiland *Voorne* en den *Briel*, en ging naar *Hellevoetsluis*; kort daarna begaf hij zich naar *Alkmaar*, en zag *Noordholland*, de *Helder*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Medemblik*, *Texel* en *Haarlem*. Overal sloeg hij de openbare gestichten met scherpzinnige aandacht gade; overal gebood hij de verbeteringen, welke hem noodig voorkwamen, en overal ontving hij, in de welmeenendste gelukwenschingen, de billijke belooning der inspanning van krachten, tot het geluk zijns volks aangewend.

In de eerste dagen van Mei werd de jonge kroonprins ongesteld; men zegt, dat de geneesheeren zijne ziekte, welke de *croup* was, niet kenden, hoezeer de beroemde hoogleeraar BRUGMANS van *Leyden* het tegenovergestelde verklaard heeft. Dit kind, zeer bijzonder bemind bij Keizer NAPOLEON, was zeer zacht van aard, en legde reeds zeldzame kennis aan den dag. Het stierf, na eene ziekte

van

VAN CASTRICUM, geboren GEELVINCK, en mevrouw VAN RANDWIJK, geboren ZUIJLEN, tot hofdame is benoemd geworden; terwijl in dien tijd mevrouw VAN HEECKEREN VAN DE CLOESE, geboren DU TOUR, en mevrouw SCHUIJLENBURGH VAN BOMMENEDE, de eenige geborene Hollandse hofdames waren.

AANT. VAN DEN VERT.

van slechts drie of vier dagen, in de armen zijner ouders. Deze gebeurtenis dompelde het hof in den diepsten rouw, en na de eerste vlaag van droefheid op het landgoed van den baron VAN HEECKEREN, waar deze edelman en zijne gade, eene der dames van het paleis der Koningin, door de liefderijkste zorgen het onheil hunner vorsten trachteden te verzachten, te hebben doen voorbij gaan, verlieten de Koning en de Koningin hun rijk in de diepste treurigheid, om de Pyrenesche wateren te gaan gebruiken.

De graaf D'ARJUZON, groot kamerheer der kroon, met de ceremoniën belast, verzelde het stoffelijk overblijfsel van den jongen prins naar *Parijs*, en hoewel hij, naar men zegt, nimmer had opgehouden, den Koning alle mogelijke blijken van eerbied en verknochtheid te geven, verscheen hij nooit weder aan het hof. Zijne ongenade verschrikte al de Franschen, welke er geplaatst waren. Al zijne pligten slijptelijk vervullende, moest men nog ieder oogenblik vreezen den Koning te mishagen, die ongelukkig altijd in iederen Franschman een aanhangeling van de partij des Keizers meende te vinden, meer aan de Koningin verknocht, dan aan hem. De groot kamerheer was de tweede persoon van gewigt, die *Holland* geheel verliet. De eerste was de heer

DE SENEGRA geweest, grootmeester van des Konings huis, een eerlijk, werkzaam en zeer kundig man, door Z. M. bijkans medegesleept uit zijn land, om hem aan zijnen dienst te verbinden; maar welke, (het zijn des mans eigene uitdrukkingen,) afgemat van de *taqui-neriën* (plagerijen) des Konings, hem eensklaps begaf, en postpaarden nam, om het land te verlaten. De Koning deed hem achteraan rijden, en men haalde hem in te *Antwerpen* (*); doch de heer DE SENEGRA had een vast karakter; hij hield vol, en zette de reis voort naar *Toulouse*, waar hem de Koning aan een' belangrijken handel ontscheurd had, dien hij weder begon; hij vond er zich zeer wel en beter bij, dan in al de grootheden van het hof. De post van grootmeester van des Konings huis werd den heer VAN LAMSWERDE toebetrouwd.

Na de ongenade van den graaf D'ARJUZON verkreeg de heer VAN ZUIJLEN VAN NIJVELT de

(*) Hoe zeer wij den heer DE SENEGRA den hem toegezwaaiden lof niet willen betwisten, meenen wij echter te weten, dat, onder zijn beheer, en door zijne onkunde der prijzen van alle goederen hier te lande, het koninklijk huis maandelijks schatten heeft gekost; men kan inmiddels begrijpen, hoe goed al deze Franschen den armen LODEWIJK daarna bij NAPOLEON zullen gediend hebben!

AANT. VAN DEN VERT.

de waardigheid van groot kamerheer. Hij was een der waardigste en eerlijkste menschen van het land; maar bezat gewisfelijk niet die edelheid van houding, die volmaakte bevalligheid, die kennis der groote wereld (*), in één woord, die geleerdheid van beschaving, vrij algemeen in *Frankrijk*, welke zijn voorganger had, en den hoveling zoowel daarfelt; vereischten, welke altijd van den post van groot ceremoniemeester onaffcheidelijk moesten zijn. De Koning meende ongetwijfeld wel te doen; en echter werd de verwijdering van den graaf D'ARJUZON bijna algemeen afgekeurd. Met hetzelfde leedwezen, met dezelfde angstvalligheid zag men de ongenade, te beurt gevallen aan een jong militair, den heer DE FONTENELLE, een dapper Fransch officier, adjudant van het paleis, beroofd van zijn regterarm, en bijzonder verknocht aan den Koning. LOUWIK verbande hem naar *Leeuwarden*, in een verschrikkelijk land, op eene vesting, waarvan hij hem het bevel gaf; maar waar de droefheid van den Koning onwillig mis-

haagd

(*) De heer VAN ZUIJLEN was een eerwaardig gijsaard; bovendien een man van geboorte, welke zoo binnen als buiten 's lands altijd de groote wereld gezien had, en er dan ook, wat de Fransche schrijver zeggen moege, al de deftigheid van bezat.

haagd te hebben, gepaard met de dampen van een ongezond land, zijne gezondheid dermate benadeelden, dat hij korten tijd, na het land, waarin hem **LODEWIJK** bijkans gebannen had, verlaten te hebben, het leven moesterven (*).

Naar de wateren vertrekkende, bragt de Koning slechts eenige dagen door te *Parijs*, en vervorderde hij zijne reis naar de *Pyreneën*, alleen verzeld van de voornaamste officieren van zijn huis, en eenige personen, tot den ondergeschikten dienst behoorende. Ondanks de regtmatige droefheid des Konings, en zijne behoefte aan baden, was men in *Holland* zeer verwonderd, dat hij juist dat tijdstip verkozen had, om zich uit zijne staten te verwijderen. Inderdaad, gedurende zijne afwezigheid sloot men den vrede van *Tilsit*, welke belangen regelde, voor *Holland* gewigtig, wiens opperhoofd, om redenen, bij de staatkunde voltrekt onaannemelijk,

(*) De heer **DE FONTENELLE** had, officier in Franschen dienst zijnde, te *St. Lucia*, en onder bevel van den generaal **NOGUES**, wiens adjudant hij was, strijdende, eenen arm verloren.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) De schrijver schijnt noch *Leeuwarden*, noch *Priestland* ooit gezien of gekend te hebben, daar hij *Siberië* zelf niet akeliger kan beschrijven.

AANT. VAN DEN VERT.

lijk, zich op driehonderd mijlen afstand van zijn land bevond. Het is ook, gedurende het afwezen van Z. M., dat de Hollandsche troepen zich dapper in het leger gedroegen; hun Koning was, door zijn afzijn, de laatste van zijn rijk, welke van de behaalde voordeelen berigt kreeg.

Na de maanden Junij en Julij in de *Pyreneën* te hebben doorgebracht, kwam de Koning naar *Holland* terug over *Parijs*, waar hij zeker geen reden van tevredenheid had over het bezoek, bij den Keizer afgelegd, welke hem te kennen gaf, dat de Fransche regering was verplicht geweest dwangmiddelen tegen Hollandsche smokkelaars in het werk te stellen. De Koning zag wel, dat *NAPOLEON*, onder verschillende voorwendselen, op zijn wit afgang, zonder zich te bekommeren, of de genomen maatregelen *Holland* voordeelig waren. In naam des Keizers werden er op verscheidene punten, als te *Breda*, 's *Hertogenbosch* en *Bergen op den Zoom*, personen in hechtenis genomen, en al de aandrang des Konings, om derzelve vrijheid te verwerven, bleef langen tijd onverhoord. Misschien ook ontwaarde hij spoedig, dat al die strenge maatregelen niet genomen zouden zijn geweest, wanneer hij in *Holland* was gebleven.

Eindelijk keerde *LODEWIJK* naar zijne staten

weder, en tegen het einde van September was hij in *den Haag*; maar de Koningin verscheen niet weder, en duizende van gisfingen liepen er over haar afzijn. Men had eerst gewaand, dat het afterven van den jongen prins, hetwelk H. H. M. M. zoo diep getroffen had, de banden, welke inderdaad nimmer zeer vast geknoopt waren geweest, weder zoude kunnen aansluiten; maar daarna bewees alles, dat men zich bedrogen had, dewijl, juist van dien tijd af, de oneenigheid tusfchen den Koning en de Koningin eene grootere hoogte fcheen te bereiken.

Men zoude hebben kunnen zeggen, dat de tweedragt, tusfchen de Hollanders en Franschen op het paleis heerschende, een heilig vuur was, door den Koning bij voorkeur onderhouden. Wat er ook van zij, die tweedragt deed, tusfchen des Konings kapelmeester en den heer V. D., een zijner kamerheeren, een' perfoonlijken twist ontftaan, welke, met de wapenen eener bijtende spottèrnij begonnen, op het punt was veel ernstiger te eindigen, toen de Koning zijnen kamerheer als gezant naar *Napels* zond. In deze wórfteling, waar de kapelmeester den Franschen aard met eef ophield, had hij niet willen miskennen, dat een kamerheer hem bevelen kon geven, wanneer hij den wil des Konings, omtrent den dienst

dienst der kapel, te kennen gaf; dan hij begreep, dat zelfs een dienstdoende kamerheer hem, uit eigene beweging, niets kon voorschrijven, en, wanneer de Koning den knoop niet klaarblijkelijk had doorgehakt, zoude de kapelmeester zijne hand niet aan den maatfok, maar aan den degen, hebben geslagen, om mijnheer den kamerheer te bewijzen, dat een Franschman nimmer met zijne regten in schikking treedt, en dat hij wel iets aan de beleefdheid, maar niets aan hoogmoed en onbeschoftheid toegeeft.

Eenigen tijd na des Konings terugkomst vergaderde het Wetgevend ligchaam, en de voorzitter six drukte vrij kort en koel in eene aanspraak het vermaak uit, dat de natie genoot in het wederzien van den Koning te midden zijner staten; maar hij liep vrij luchtig en echter kunstig henen over alles, wat de afwezigheid der Koningin betrof. Men wist, dat men, om den Koning te behagen, de Koningin, om zoo te spreken, vergeten moest.

Men ontdekte spoedig aan het hof, dat het verblijf van *den Haag* niet zoo vele bekoorlijkheden meer voor den Koning had, als voorhenen; zijne huisfelijke droefheden, de tegenstand, welke hij van de Fransche regering ondervond, en de langzaamheid, met

welke het goede, dat hij verlangde, bewerkstelligd werd, alles werkte zijne geneigdheid tot onstandvastigheid, welke in al zijne daden doorstraalde, in de hand. Hetzij om afleiding te vinden, hetzij een aanleg tot kleingeestigheid, men zag hem bezig met een aantal kleinigheden, welke hem van kostbare oogenblikken tot beheer der grootere zaken beroofden. Sedert zijne terugkomst uit de *Pyreneën* vond men hem meer achterdochtig, en minder vertrouwen verleende aan hen, die hem omringden. Eindelijk betoonde hij een vurig verlangen, om *den Haag* te verlaten en *Utrecht* te gaan bewonen, waar hij, gedurende zijn verblijf in de *Pyreneën*, eenige huizen had doen koopen, aan welke men, toen dezelve met elkander vereenigd waren, wel den naam van paleis wilde verleenen.

Deze mare verspreidde de verlagenheid door *den Haag*; want zij kwetste een aantal gewigtige belangen, afhankelijk van het verblijf van het hof. Ettelijke Franschen, welke aangename kennissen hadden gemaakt, zouden zich, hoe geneigd ook tot de onstandvastigheid, tegen de ontwerpen van den Koning verzet hebben, indien zij slechts hadden gedurfd, hoe zeer men dan ook dacht, dat het verblijf van *Utrechts* Z. M. weder spoedig mis-

mishagen zoude, en dat hij naar de eerste residentie terug zoude keeren.

De Koning vertrok dan tegen het einde van October naar *Utrecht*, en het gansche huis verzelde hem. Hetgeen men het paleis noemde, was veel te klein, om vele menschen te huisvesten, zoodat drie vierde der personen, aan des Konings huis verknocht, woningen hadden buiten het paleis, en van al de groot-officiëren der kroon slechts de groot maarschalk een huis naast het paleis had. In het vervolg deed de Koning eene schoone galerij bouwen, welke gemeenschap met zijne vertrekken zoude gehad hebben; maar dat gebouw, hetwelk Z. M. naauwelijks zag voltoojen, is nimmer onder zijne regering gemeubileerd geweest. Toen NAPOLEON, onder het Keizerlijk bewind, te *Utrecht* kwam, vond hij die galerij zeer fraai, en gebood hij den baron COSTA, intendant zijner gebouwen, de meubelen te doen gereed maken. De raming der vermoedelijke kosten bedroeg f 325,000; maar de omstandigheden hebben de uitvoering belet. Thans bevinden zich in dat paleis de bureaux van het provinciaal gouvernement, en de bibliotheek der universiteit is in de groote galerij geplaatst.

Utrecht, in *Holland* de renteniersstad genaamd, heeft niets bijzonders; er is niet een

gebouw, door grootheid of bouwkunde uitmuntende (*). Te vergeefs zocht men er het paleis, waar men zegt, dat LODEWIJK XIV (in 1672) zijn hof met veel pracht en luister zoude gehouden hebben. Die veroverende beheerscher deed de *Maliebaan*, eene heerlijke wandeling, welke nog tegenwoordig bestaat, voor vernieling bewaren. De inwoners beschouwen haar te regt als eene der schoonste van *Holland*. Sedert eenige jaren heeft men, in de nabijheid van die *Maliebaan*, eene zeer bekoorlijke wandeling, op een soort van eiland, buiten de stad gemaakt.

De stad *Utrecht* voor de inwoning oneindig minder hulpmiddelen, dan *den Haag*, opleverende, verkreeg ik, niet dan met moeite, tegen zeer dure betaling, en omdat ik *noch vrouw, noch kinderen* (†) had, een ver-

(*) De dom van *Utrecht* is echter vrij beroemd, en de stad bezit op lommerrijke grachten en in vrij breede straten een aantal wezenlijk prachtige huizen, welke in *Frankrijk* zeker den naam van hotels zouden dragen.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) De burgers, vooral die gemeubileerde vertrekken verhuren, nemen in *Holland* ongaarne vrouwen en kinderen in huis, dewijl men vreest, dat het gewoel van een huishouden hunne oude gewoonten en de zindelijkheid van hunne woning hinderlijk zoude wezen. Men had bijna verlangd, dat de Franschen aan de poorten der steden hunne huisgezinnen verlaten hadden.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

Vertrek bij een' heerlijken timmerman, die, uit nationaliteit, de Franschen niet verdragen kon, maar, uit winstberekening, zich zeer wel wist te voegen naar hun geld, terwijl ik mij zeer slecht voegde naar zijne ouderwetsche meubelen, en inzonderheid naar een ondragelijk bed, alleen uit vederen zamengefeld, en overladen met lakens en dekens van zoo kleinem omvang, dat de grootste in *Frankrijk* nauwelijks zouden voegen voor een twaalfjarig kind. Dit is 's lands gewoonte, en de meeste Hollanders hebben geen ander leger (*).

Hoewel het hof den Koning naar *Utrecht* gevolgd was, verkreeg de stad geen vrolijker aanzien. Welk een onderscheid tusschen die stad en *den Haag*, welke sinds eeuwen de residentie was geweest. De taal, de manieren,

(*) Ieder land heeft zijne hebbelikheden en gewoonten, en de scherpsende Franschen zullen nooit kunnen nalaten, die stratenmakers in *Holland* uit te lagchen, welke drie of vier malen daags thee drinken op het midden van de straat, alsof zij te huis waren.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Deze gewoonte is zeker eenigzins belagchelijk, maar niet belagchelijker dan die, van een arbeidsman ieder oogenblik limonade te zien drinken, het voor een Hollander in *Frankrijk* is. De bedden zijn den Hollander even onwelkom in dat land; zij bestaan uit stapels van matrasen, welke niet zeer zacht zijn, en uit zeer weinig dekking.

AANT. VAN DEN VERT.

ren, de gewoonten, de zeden, het verstand (*), niets geleet zich! De inwoners van *Utrecht*, eerst opgetogen van vreugde, om des Konings tegenwoordigheid, verheugden er zich niet lang over. Men wordt alles moede, zelfs diegenen, wier koelheid zoo verwijderd schijnt van onstandvastigheid worden het. De noodzakelijkheid, waarin sommigen waren, van hun hof te maken, en waardoor de meesten verandering in leefwijze moesten aannemen, alles deed hun dat vreedzaam en regelmatig bestaan terugwenschen. Men moet echter eenige eigenaars van huizen, welke dezelve zeer duur verhuurden, en eenige leveranciers, welke ongetwijfeld rekening vonden bij het verblijf van het hof, van het algemeen uitzonderen. Ook konden zich de Franschen evenmin schikken naar de eentoonigheid hunner nieuwe woonplaats, als de Hollanders, aan het hof geplaatst, welke altijd het verblijf van 's Gra-

ven-

(*) Hier vergeet zich de schrijver weder. Zonder de Hagenaars, ten behoeve der Utrechtensers, te willen verlagen, gelooven wij, dat de taal en de manieren van den Utrechtschen adel niet behoeven te wijken voor die van *den Haag*, terwijl, wat de beschaving van den geest en grondige kennisen betreft, eene beroemde akademiestad, welke altijd voortreffelijke hoogleraren bezeten heeft, niet zoo zeer achter zal liggen bij de hofplaats.

AANT. VAN DEN VERT.

Denhage terug verlangden. De Koning, welke zulks waarschijnlijk bemerkte had, en, ondanks het gewigt der werkzaamheden, met welke hij zich bezig hield, eene verveling ondervond, welke hij vruchteloos zocht te verbergen, deed de Fransche tooneelspelers uit *den Haag* dikwerf naar *Utrecht* overkomen, om vertooningen te geven in een houten zaal, die veel overeenkomst had met die groote tenten, bij kermistijden in allerijl opgeslagen, om er *de onvergelykelijke levende dieren van vreemde landen te vertoonen*.

Buiten de tooneelvertooningen gaf de Koning, tot zijne verstrooiing, bijzondere, en echter nog vrij talrijke, gezelschappen aan het hof. Men speelde er onderscheidene kaartspelen, en verscheidene dames wedijverden om de eer van des Konings partij te maken. Een mevrouw N. vooral had zich zoo gewend aan die eer, dat zij alles aanwendde, wat in haar vermogen was, opdat die gunst haar niet zoude ontgaan. De Koning ontwaarde die kleine kunstgrepen der ijdelheid, en had er dikwerf vermaak in, hare verwachting te leur te stellen.

Door den sluijer der etikette en der wellevendheid henen, kon een onpartijdig aanschouwer op die gezelschappen ligtelijk eene menigte van kleine vermakelijke omstandigheden

gadeslaan, in welke naijver, eigenliefde en nijd als om strijd wedijverden. Indien al de gewoonten van een land in het algemeen moeten geëerbiedigd worden door hen, die het komen bewonen, zijn er echter, welke men noch gedoogen, noch invoeren kan aan het hof van een' Koning, zonder aan al de regelen van welvoegelijkheid en goeden toon te kort te doen. Desniettemin gedoogde **LODEWIJK**, wiens bevallige manieren men toch niet in twijfel kon trekken, het gebruik van de pijp op het paleis, en gaf het voorbeeld, door zelf te rooken, hopende hij, langs dien weg, al de zorgen, welke in hem woelden, in rook te zien vergaan. Men had zeer fraaije pijpen doen bakken, en rookte van de allerbeste tabak; maar weldra vermoeid van zijne hofzaal in een rookvertrek te herscheppen, legde de Koning de pijp neder, en men rookte niet meer. Men wist hem dank voor zijne bedoeling, en ziedaar mischien het eenige voordeel, dat hij zich had voorgesteld van deze op een paleis zoo vreemde verstroojing.

Men gaf ook bals ten hove, waar de aanzienlijkste jeugd zich den prijs der frisheid en finaak in de kleedingen betwistte. Men kwam er uit *den Haag*, uit *Amsterdam*, en van de landgoederen, welke *Utrecht*

om,

omringen. De ernstigste en het veinzen meest gewone hovelingen konden hunnen lach niet altijd bedwingen, wanneer zij eenige van die goede en stevige Hollanders ontmoeteden, welke in het hofgewaad zulk eene verlegene houding hadden, dat men hen niet kon aanzien, zonder den schijn aan te nemen, van hen uit te lagchen. De afwezigheid der Koningin verspreidde in die gezelschappen eene zekere verveling, welke ieder bemerkte, maar waarover zich niemand dorst beklagen. HORTENSE, die met eene zeldzame volkomenheid danste, was er niet meer, gelijk in *den Haag*, om aan te moedigen en op te wekken tot dat vermaak, en niemand kon hare plaats vervangen, of die bevalligheid en edele vrolijkheid verspreiden, welke eene vorstin, als een volmaakt model beschouwd, altijd vergezelt. FRANCOIS I, *galanter* gedachtenisfe, had wel gelijk, toen hij zeide: dat een hof zonder vrouw, een jaar zonder lente en een lente zonder rozen was.

De Franschen, door hunnen dienst naar *Utrecht* verbannen, vlogen somtijds over naar *den Haag*, die plaats van genot, waar velen hunner beloofd hadden het bewijs te komen geven, dat zij niet zoo onstandvastig waren, als hun naam het wel aankondigde, en ik was de laatste niet, om er mij te vertoonen,

ten einde de bevallige CAROLINA NIEUWEMAN te verzekeren, dat ik haar altijd beminde. Wij hadden middel gevonden, om in eene briefwisseling te treden, in welke hare vriendelijke openhartigheid met natuurlijke bevalligheid den rijkdom van stijl verving, en hare liefde zich van woord tot woord openbaarde.

Sinds lang verzocht de Koning het sluiten van een verdrag tuschen *Frankrijk* en *Holland*, en eindelijk werd het in de maand November te *Fontainebleau* getroffen. Dit verdrag scheen zoo ongunstig voor *Holland*, dat de Koning het niet, dan met veel moeite, bekrachtigde. Krachtens hetzelfde, trad *Frankrijk* in het bezit van de stad en haven van *Vlissingen*, en er was niets minder noodig, om den Koning tot dezen zoo drukken den afstand te bewegen, dan de hoop, dat zulks *Frankrijk* genoeg zoude vergenoegen, om ontwerpen, nog nadeeliger voor *Holland*, vaarwel te zeggen, of, voor het minste, te verwijderen. Die hoop werd nimmer vervuld.

Tegen het einde van November kwam het Wergevend ligchaam te *Utrecht* bijeen, onder voorzitting van den graaf VAN BIJLANDHALT, welke vrij verward, en eenigzins kort, de wenschen, welke de vergadering voor Z. M. vormde, aan den Koning ontwikkelde.

De-

Deze aanspraak, in welke de voorzitter al de zegeningen der Voorzienigheid over de persoon des Konings inriep, zoude des noods jaarlijks aan een aantal menschen den inhoud van een nieuwaarswensch kunnen opleveren (*). In deszelfs jaarlijkse boodschap aan het wetgevend ligchaam, ontrolde de Koning, met veel helderheid, een tafereel van alles, wat er sinds de laatste zitting was voorgevallen, en zijn verslag, aan ieder den lof toekennende, welken hij verdiende, heeft de mannen, die hem aanhoorden, moeten overtuigen, dat de beheerscher van *Holland* zich onafgebroken met de welvaart zijner onderdanen bezig hield. In diezelfde boodschap gaf hij weder zijn ontwerp van overdragt des gouvernementzetels naar *Amsterdam* te kennen, welke stad, naar hij zeide, redenen van staat en bij-

ZON-

(*) Wij hebben de aanspraak van den graaf VAN BIJLANDT niet opgeslagen, en weten dus niet te beoordeelen, in hoe ver de aanmerking gegrond zij; dan wij weten, dat deze brave man, een onzer voortreffelijkste zeelieden, zeer wel geschikt is, om eene regelmatige gelegenheidsaanspraak te doen, en anders zijn zulke staatsstukken niet. In het algemeen echter, schijnt de schrijver het geweldig geladen te hebben op de aanspraken der voorzitters van hunne Hoogmogende, of het Wetgevend ligchaam, welke hij bij iedere gelegenheid vinnig doorhaalt.

AANT. VAN DEN VERT.

zondere beweeggronden hem aanduiden, als de hoofdstad des rijks. Dit besluit, met hoe veel glans ook aan de inwoners van *Amsterdam* voorgesteld, was hun niet ongemeen welkom; zij vermeenden, dat eene stad, uitsluitend aan den handel gewijd, niet in de volstrekte nabijheid van het hof moest wèzen (*).

Voor

(*) De gevoelens verschilden en verschillen nog hieromtrent. Zeker, indien *Amsterdam* den wereldhandel van vijftig jaren vroeger nog bezeten had, zoude het verblijf van het hof onmogelijk hebben kunnen plaats grijpen, en wij willen tevens niet ontkennen, dat het nog veel nadeel berokkend heeft, door kooplieden, inzonderheid jonge lieden, van den lesenaar naar de audientie en hofpartijen te troonen, en alzoo hunne zaken te doen verwaarloozen, of tot halfslachtige menschen, noch kooplieden, noch hovelingen, te vormen. Dan, aan de andere zijde stond toen de handel bijkans stil, en verspreide de meerdere toevloed van menschen eene zekere welvaart, welke *Amsterdam* eenigzins schadeloos stelde. Bovendien bewonen al de souvereinen van *Europa* tegenwoordig hunne hoofdsteden, en *Amsterdam* was het, en is het nog, zoo door deszelfs omvang, betrekkingen met geheel de wereld, en rijkdommen, als door het ware middelpunt voor alle verlichting en belangrijke inrigtingen te zijn. *LODEWIJK*, wiens bedoelingen *Amsterdam* ongetwijfeld gunstig waren, en welke, bij eenen mogelijken vrede, zijnen hofzetel mischien weder zoude verplaatst hebben, zag zeer wel in, dat hij de vriendschap der *Amsterdammers* boven alles noodig had tot volvoering

Voor het einde van het jaar werden er vele veranderingen in het ministerie gemaakt. De maarschalk VERHUELL werd tot gezant te *St. Petersburg* benoemd; maar Keizer NAPOLEON, welke hem bijzonder hoogschatte, en zijne verknochtheid aan *Frankrijk* kende, vorderde hem als Hollandsch gezant bij zich, en de heer W. SIX verkreeg de ambassade van *St. Petersburg*. De heer VAN DER HEIM verving den admiraal VERHUELL, aan het hoofd der marine. De heer VAN MAANEN werd minister van policie (en justicie); maar men vond hem weinig geneigd, om al zijne vermogens tot de vervulling der pligten van zijnen post aan te wenden. De heer VAN HOGENDORP, te zeer gezind tot verkwisting, en van een driftig gestel, werd tot gezant te *Weenen* benoemd, en de heer JANSSENS verving hem als minister van oorlog. De heer DE CAULINCOURT, opperstaalmeester van de kroon, werd minister-plenipotentiaris te *Napels*.

De winter van 1807 ging vrij treurig aan het hof voorbij; de vrolijkheid huist niet al-

tijd

ring zijner ontwerpen, terwijl hij tevens begreep, dat hij dikwerf in het middelpunt dier verlichting moest verwijlen, om den waren publieken geest te leeren kennen, en zich verstandige raadslieden en dienaars te verkiezen.

AANT. VAN DEN VERT.

tijd in vergulde zalen. De gezelschappen op het paleis waren minder veelvuldig; de Koning maakte meer in persoon muziek met zijnen kapelmeester, dan dat het doen geven van concerten hem behaagde; bijna dagelijks bezocht hij den schouwburg, waar oogen, in het gadeslaan der menschelijke zwakheden geoefend, meenden te bemerken, dat Z. M. bijzondere aanmoediging verleende aan de talenten eener jonge actrice, mejusvrouw DAN-GEVILLE, welker uitstekend goede naam bovendien de bescherming wel regtvaardigde, met welke de Koning haar schein te vereeren.

 HET JAAR 1808.

De eerste dagen van het jaar zijn niet altijd de schoonste, noch de aangenaamste, vooral aan het hof, waar de etikette alsdan, meer dan ooit en ergens elders, stappen en gelukwenschingen laat doen, niet altijd bekrachtigd door het hart. Op het paleis van *Utrecht* was dit het oogenblik der grootste werkzaamheid voor den groot-ceremoniemeester, en om deze reden zoude de groot-kamerheer voor dien tijd den *sleutel* der grootheden zeer gaarne aan een' jongeren kamerheer hebben afgestaan, welke opgetogen zou zijn geweest van bemerkt te worden. Van alle zijden kwamen er bezendingen op het paleis, om den Koning hulde te brengen, en in die ebbe en vloed van menschen kon men diegene ligtelijk onderscheiden, welke de gewoonte niet hadden, van hofkleederen te dragen. In dat gewaad,

H

door

door de hooge wellevendheid en den volmaakt goeden toon aangenomen, is men bijkans altijd belagchelijk, wanneer men manieren wil aannemen, welke men slechts door den tijd en het veel zien der groote wereld verkrijgen kan (*).

In het begin der maand Januarij van dat jaar, reikte de Koning, op het paleis van *Utrecht*, de ordeversierfelen uit, hem door de gezanten van *Frankrijk* en *Wurtemberg* ter hand gesteld. Wanneer de ordeversierfels nooit anders, dan de belooning van uitstekende daden waren, zoude men, bij derzelver uitdeeling, nimmer de benijding van iemand be-

(*) Er was dat jaar een tooneelspeler, MORAITRIER genaamd, te *Utrecht*, welke den gekleeden rok zeer goed droeg, en, gedurende de laatste veertien dagen van December, onophoudelijk bezig was, om de nieuwe hovelingen te onderwijzen in de groote kunst, van den hoed te houden, den degen gemakkelijk te dragen, en bevallig met de *jabot* te spelen; dan, hetzij dat deze hoogleeraar van *fraaije manieren* niet best aan anderen kon leeren, wat hij zeer goed wist, of dat hij scholieren vond, te klein van bevassing, aan het hof bespeurde men niet, dat zij van zijne belangrijke lessen vrucht getrokken hadden.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Wij twiffelen aan de waarheid dezer opgave, daar zulk lesnemen toch niet in de gedachten van eenig verstandig wezen zal gevallen zijn.

AANT. VAN DEN VERT.

behoeven te vreezen, dewijl de regten van de benoemden gestaafd zouden worden door de daad, die hen vereerde; maar (inzonderheid) die vreemde ordeverfierselen worden bijzondere gunstbewijzen van den vorst, die dezelve ter uitdeeling ontvangt, en ieder meentgelijke regten op gunst te hebben. Wel is waar, niemand beklaagde zich openlijk op het paleis; maar hoe vele hovelingen schreeuwden niet, onder hunne vertrouwelingen, over de verkorting van hun regt!

Ondanks zijne herhaalde ongesteldheden, werkte de Koning veel met zijne ministers, en scheen hij diep getroffen over de maatregelen, door de Fransche regering tot verzekering der uitwerking van de Engelsche blokkade genomen; en, dewijl de Hollandsche handel door deze bedwangmiddelen leed, schreeuwde de Koning over gruwelijkheid en omkeering van alle staatsbeginselen, zonder zich ooit in de plaats van den Keizer der Franschen te stellen, zonder hem dank te weten voor alles, wat hij ondernam tot verzekering van de zegepraal des vasten lands eene zegepraal, waarvan de uitwerkselen de fortuin moesten maken van allen, die er toe zouden medewerken.

Het was altijd alleen op herhaalde klagten van de Fransche regering, dat *Holland* be-

floot tot het verrigten van datgene hetwelk men van hetzelfde verwachtte, wat de Keizer, door zijne omstandigheden, genoodzaakt was te vorderen (*).

Aan het hof, nog meer dan in de stad, weet men bijkans alles, wat er omgaat, en de geheimste beraadslagingen worden vrij dikwijls bekend. De muren hebben ooren, zegt men, en de woorden dringen er door henen. Zij, die hoorden, hoe de Koning van *Holland* zich vertoornde en verontwaardigde over het continentaal systhema van den Keizer, een systhema, dat, volgens den Koning, *kwade trouw en onzedelijkheid* tot beginselen verklaarde, deze moesten zeer verwonderd zijn, hem daarna, bij onderscheidene gelegenheden, een

(*) Ziedaar weder de Franschman, door NAPOLEONS schoonklinkende woorden misleid, welke hier spreekt. *LODEWIJK* had regt; dat continentaal systhema was eene *omkeering van alle staatsbeginselen*, gelijk alle uitsluiting het altijd blijven zal, en onbegrijpelijk is het, dat een man van het onbetwistbare genie van NAPOLEON, aan de verwezenlijking van dezen droom zijner luimen immer, te goeder trouw, heeft kunnen gelooven; een droom, welke zijnen volstrekten val berokkend heeft, en welke, al ware hij ook eenmaal verwezenlijkt geworden, hem, bij de ontwaking, beroofd van al de hulpmiddelen des handels, op de puinhoopen van zijn land alleen zoude gelaten hebben.

AANT. VAN DEN VERT.

eene uitbundige lofspraak te hooren houden over de goede hoedanigheden van zijnen broeder, deszelfs dapperheid, regtschapenheid en genie, en in een besluit te zien aankondigen, dat het de pligt der Hollanders was, ten opzichte van het continentaal systhema, aan de wenschen des Keizers gehoor te verleenen, en *zelfs die te overtreffen* (*). Het is waarschijnlijk met deze inzigten, dat *Holland*, op het einde van Januarij, den oorlog aan *Zweden* verklaarde, hetwelk reeds met *Frankrijk* in vijandschap was.

Weder verplaattingen en altijd veranderingen! Ziedaar niet, wat men een volk geven moest, hetwelk, uit smaak, geene wijfelingen bemint, welke zijnen regelmatigigen aard schokken. Ten gevolge eener raadsvergadering, in welke de minister van buitenlandsche zaken het met niemand eens was geweest, kwam er weder verandering in het ministerie, en de afstreding van den heer VAN DER GOES, in de
bui-

(*) *Verba valent usu, ut nummi*, en de schrijver weet zeer weinig, wat er in de staatswereld omgaat, indien hij aan de bewoordingen van openbare, misschien door onvermijdelijken nood afgedwongene, besluiten hetzelfde geloof slaat, als aan uitdrukkingen, in welke zich het eerlijke hart van LODEWIJK aan vertrouwelingen had uitgeboezemd.

buitenlandsche aangelegenheden zoowel te zijner plaatse, deed vele Hollanders leed.

De generaal NOGUES, een Fransch officier, opperjagermeester der kroon in *Holland*, finds lang door eene borstkwaal aangetast, stierf, algemeen betreurd. De Koning, wiens eerste *aide-de-camp* hij was, en die hem zeer beminde, toonde zich zeer getroffen over dat verlies. De waardigheid van opperjagermeester werd, eenigen tijd daarna, aan den baron VAN HEECKEREN gegeven, welke er, als jagt-kapitein, ongetwijfeld alle aanspraak op had. Maar waarom verkoos de Koning niet een Franschman, om den heer VAN HEECKEREN op te volgen, en verkreeg de baron VAN SPENGLER dezen post?

Een verschrikkelijke storm bragt, in den loop van Januarij, de verwoesting op de Hollandsche kusten. De stad *Vlissingen* werd bijna geheel overstroomd, en een aantal menschen kwam bij die gelegenheid om. Ook andere gewesten werden de prooi der wateren, even als de eilanden *Walcheren* en *Nieuwland* (*). In al deze treurige omstandigheden kwam de Koning de ongelukkigen met

(*) De schrijver zal door *Nieuwland* denkelijk *Nieuw-Beveland* hebben willen aanduiden; wat hij omtrent LODEWIJES weldadigheid zegt, is weder volkomen waar.

AANT. VAN DEN VERT.

met zijnen bijstand voor, en, om] hen te ondersteunen, scheen hij al zijn eigen leed te vergeten.

Sedert lang bespeurde men met bezorgheid, dat *Frankrijk* geenen gezant in *Holland* had. Eindelijk zond de Keizer den heer ALEXANDER DE LA ROCHEFOUCAULD derwaarts, en, men zeide in *Holland*, dat hij de man was, die niet het minste tot de vereeniging van *Holland* met *Frankrijk* had medegewerkt (*). Zijn kamerdienaar heeft aan een geloofwaardigen persoon verzekerd, dat hij zijnen heer, lang voor die vereeniging, de ontwijfelbaarheid derzelve aan den baron DE FELTZ, minister van *Oostenrijk*, had hooren verzekeren.

Brand! brand! brand! Door dien alarmkreet werden al de bewoners van *Utrecht* in den nacht

(*) Wij voor ons gelooven, dat deze vereeniging niet door dezen of genen persoonlijk bewerkt is, maar dat zij van lieverlede uit de gebeurtenissen, welke zich hier te lande hebben opgevolgd, noodwendig moest voortvloeijen, inzonderheid, toen de overal zegevierende wapenen van NAPOLEON zijne heerschzucht in volle werking bragten. Indien echter eenig mensch deze vereeniging heeft bespoedigd, LODEWIJK in een ongunstig daglicht aan zijnen broeder heeft voorgesteld, en zich toen den haat der Hollanders heeft waardig gemaakt, het zijn ongetwijfeld de ambassadeur LA ROCHEFOUCAULD en zijn secretaris SERRURIER geweest.

AANT. VAN DEN VERT.

nacht van den 15den op den 16den Februarij gewekt. De van hout gebouwde schouwburg was eene prooi der vlammen, en verlichtte de stad op eene schrikkelijke wijze. De vlam, midden in den nacht uitbarstende, en niet dan brandbare stoffen ontmoetende, kon volstrekt niet gestuit worden, en daar dat gebouw geheel op zich zelf stond, liet men het op zijn gemak verteren. Alle bijstand werd slechts aan de huizen verleend, welke het meest nabij het brandpunt stonden, en men kon dezelve behouden. Er kwam gelukkig niemand om, en THALIA zelve kon zich ligt troosten over het verlies van eenen tempel, haar zoo weinig waardig. Al de decoratiën, en een gedeelte van het kleederenmagazijn der spelers, werden vernield door de vlammen. DAMIS, MONDOR en FRONTIN; CICALISE, mevrouw ARGENTE en MARTON hadden dien dag al hunne fraaije toofels wel op het tooneel willen laten, om zich dezelve door den Koning even rijkelijk vergoed te zien, als het weinige, dat verbrand was.

Die gebeurtenis strekt tot een nieuw bewijs, dat kleine oorzaken dikwijls groote gevolgen hebben. De vlammen van dien brand, aan onderscheidene redenen toegeschreven, hadden bijkans omtrent eene gebeurtenis ingelicht, welke, bij gebreken van een blijspel
of

of tooneel, ieder had kunnen vervrolijken buiten hem, wiens liefdegeschiedenis door dit voorval bijkans aan den dag ware gekomen. (*) De kastelein van den schouwburg had twee groote, goed opgewasfene en zeer uitlokkende dochters. Eene derzelve was zeer bevallig, en hare bekoorlijkheden hadden een groot heer van het hof, den heer DE CAULINCOURT, sterk getroffen. Hoezeer de hofman geen woord Hollandsch sprak, vond hij het middel wel, om zich door de juffer, welke daartegen geen woord Fransch sprak, te doen verstaan. De liefde en wellust hebben eene bijzondere taal, een zeer verstaanbaar, zeer begrijpelijk gebarenfpeel, hetwelk fomtijds de welsprekendste redenen zeer goed vervangt. In één woord, het zwijgende paar verftond en begreep zich zeer wel, zonder iets te zeggen, en die sprakelooze overeenstemming liet niet na hun oogeblikken van aangenaam onderhoud te verschaf-

(*) Ongaarne hebben wij weder dit onwelvoegelijke verhaal in onze taal overgenomen; het is weder een tegenbeeld van de gefchiedenis van mejufvrouw NIEUWMAN, *van den vijver*, enz. met welke, (hoewel zij niet dan walgelijke gebeurtenissen, aan alle hoven en in alle landen voorvallende en daarom beter te verzwijgen, aan den dag brengen) het den fchrijver behaagd heeft zijn verhaal te ontferen.

AANT. VAN DEN VERT.

schaffen. Nooit ontstonden onder hen van die kleine twisten, dikwijls uit een verkeerd gezegd of slecht begrepen woord geboren. Ach! hoe vele huisgezinnen zouden altijd in vrede geleefd hebben, indien de echtgenooten, als onze minnaars, van het spraakvermogen beroofd waren geweest.

Den avond voor den brand had men *Hugo de Groot* vertoond, een nationaal onderwerp, met gunstig gevolg behandeld door den heer DE FERRIÈRE, oud-bestuurder van het Hollandsche dagblad, wien de Koning dankbaar voor dit voortbrengsel was, immers voor den geest, in welken hij dit werk ondernomen had. Sinds eenige uren waren de tooneelspelers te hunnent wedergekeerd; het vuur was ingerekend; de kastelein en zijne gade sliepen reeds, en vermoedden weinig dat hare dochters waakten met derzelver minnaars, welke zij heimelijk en zonder licht, door de deur, voor het inbrengen der decoratiën bestemd, deden binnen komen. Daar zij voor haar beide slechts één vertrek hadden, behoorde dat vertrek, ten minste voor geheimzinnige bijeenkomsten, van regtswege aan haar, die eenen minnaar had, met waardigheden bekleed, en het was ook volstrekt niet mogelijk eene partij van vieren te maken, daar MONSEIGNEUR zich dan *partner* zoude bevonden hebben van eenen der

li-

livereibedienden des Konings, welke bedien-
 de zich voor zijne bijeenkomsten aldus met
 het tooneel behielp, hetwelk hem tevens tot
 rookvertrek diende. Die gegalonneerde die-
 naar des Konings was een zekere STUKY, een
 Hollander, welke, wel te verstaan, altijd
 rookte onder het vrijen. Op den dag der
 vertooning van *de Groot*, nadat ieder vertrok-
 ken was, kwam STUKY op het tooneel, dat
 is, op de plaats der afspraak, en dien zelfden
 nacht genoot MONSEIGNEUR het stille vermaak
 van zich bij de andere bekoorlijke dochter te
 bevinden. Eer STUKY zijne schoone verliet,
 stak hij de pijp op aan eene kaars, welke hij
 vergat uit te doen, en naast een scherm deed
 staan, dat in den brand geraakte. De vlam
 had reeds groote verwoestingen aangerigt, toen
 STUKY reeds op het paleis was, en MON-
 SEIGNEUR niet vermoedde dat hij in zoo dreig-
 gend gevaar was. Maar een gedruisch van
 verwarde stemmen, welke met een' kreet van
 schrik opgingen, en het gewoel lieten hem
 geen' twijfel, dat er iets buitengewoons nabij
 hem omging. Hij rijst dadelijk op, kleedt
 zich ijlings aan, en vindt zich bij het openen
 der kamerdeur bijna verstikt door eene dikke
 wolk van rook, waardoor hij echter de vlam-
 men, welke hem reeds omringden, henziet;
 hij was reddeloos verloren geweest, indien de

ongelukkige kasteleins dochter, hem bij de hand nemende en langs brandende planken voortslpende, hem niet gelukkig had doen ontkomen langs denzelfden weg, waardoor hij was binnen gekomen, en dewijl men lange winternachten had, kon Z. Excellentie nog ontvlugten, en in zijn vertrek geraken, zonder gezien te zijn. Den volgenden dag was hij onder de nieuwsgerigen, die de plaats gingen herkennen, waar den vorigen avond nog de schouwburg stond, maar hij wachtte zich wel van te zeggen: *Het is daar, dat zonder den bijstand eener moedige vrouw mijn lichaam onder de rookende puinhoopen zoude liggen.* Hij deed het huisgezin van den kastelein, welke alles in dien noodlottigen nacht verloor, weldra onderstand verleen; maar, buiten STUKY, was niemand op het paleis onderrigt van de gevaren, welke een der eerste officieren van de kroon geloopen had: ieder maakte zijn verhaal over de oorzaken van dien brand, en zij, die zich het best onderrigt verklaarden, waren het verste van de waarheid verwijderd.

De slechte woning moede, welke ik bij mijnen mr. timmerman betrokken had, welke niets gemeens had met mr. ADAM, doch, welke, even als deze, van 's morgens vroeg met de schaaf in de hand, zijnen dag begon met mij,

mij, mijns ondanks, aan de zoetheden van den slaap te ontrukken; (*) deze ongemakkelijke woning moede, zeg ik, was ik zoo gelukkig van een beter vertrek te vinden ten huize van den heer CLAKENBERG, een apotheker, tegen over het paleis. Bij mijn nieuwen verhuurder had ik het tweeledige voordeel van minder flecht te liggen en iemand te hebben, die Fransch sprak. Daar hij zeer beleefd was, vroeg ik hem eens, waarom de drogisten in *Holland* een groot houten hoofd met een geweldig grooten ontsloten mond voor het huis hadden. „Die geopende mond,” antwoordde mij de heer CLAKENBERG, „is het zinnebeeld van de uitstorting der flechte stoffen, door de geneesmiddelen bewerkt, welke men verkoopt in de drogistwinkel, aan welks deur zich dat groote hoofd bevindt.” — „Goed” — zeide ik, — „ik versta u, het is een *emeticum* in werking.” (†) Zijne be-
reid-

(*) MR. ADAM was een timmerman te *Nevers*, in de jeugd van LODEWIJK XIV; zijn naam was eigenlijk ADAM BILLAUT; hij was ook dichter of maakte verzen, welke hij uitgaf onder den naam van *Chevilles de Maître Adam*. Hij stierf in 1662.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Wij gelooven dat de schrijver of zijn zegsman zich bedroog. Wij hebben ergens gehoord of gelezen, dat deze hoofden, ons uit *Italië* overgebracht, van de middeleeuwen afkomstig zijn; dat dezelve meestal een tulband

reidwilligheid deed mij tevens de gewoonte kennen, welke in *Holland* plaats vindt, van ten deele den maaltijd te betalen, welke een vriend u aanbiedt, door eenige gulden (*) aan de knechts te geven, welke aan tafel bedienen, dewijl men anders bij eene volgende gelegenheid gevaar loopt het slagtoffer eener op-

band dragende, ten doel hadden, om den wandelaar aan te kondigen, dat men daar Oosterfche specerijen, en inzonderheid opium (vanwaar de gapende mond) toen door getulbande karavanen te land aangebragt, verkrijgen kon. Ook de krans van papaverbollen, welke dikwijls aan de deur der drogisten gevonden wordt, heeft dezelfde beteekenis.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Alle vreemdelingen varen teregt tegen deze gewoonte uit; dan wij zijn altijd verbaasd hun deze verwondering te hooren uiten, daar in hun eigen land dezelfde gewoonte, schoon anders gewijzigd, plaats grijpt. In *Italië* b. v. verschijnt op den dag na de voorstelling aan het hof, of na de genotene beleefdheid, het geheele dienstbare gedeelte, en, naar mate van den rang, welken men bekleedt, wordt er aan ieder drinkgeld gegeven, hetwelk zelfs in de herbergen voorvalt, waar men betaalt; in *Frankrijk* weigeren de bedienden evenmin als in *Holland*, en heeft men de vaste gewoonte om *étrennes* (nieuwjaarsgiften) te geven in huizen, welke men dikwerf bezoekt; in *Zwitserland*, *Rusland*, *Duitschland*, *Engeland*, enz. is men mede niet weigerachtig, en wij begrijpen niet, waarom *Holland* dan de blaam moet dragen boven andere landen.

AANT. VAN DEN VERT.

opzettelijke lomphheid, of, voor het minst, slecht gediend te worden. Maar hetgeen hij mij, om redenen, niet zeide, was, dat in vele Hollandfche huizen de bedienden geen ander loon, dan die tafelvoordeelen, genieten (*).

Sinds eenigen tijd kon het den hovelingen niet ontgaan, dat de Koning innerlijke droef-

(*) Wanneer een nieuwe bediende zich aanbiedt in een huis, moet men, nadat hij zijne zedelijkheid heeft bewezen, hem wederzijds verklaren, en anders vraagt hij het zelf, hoe dikwijls in de maand men menschen te eten heeft, en hoe talrijk de gasten zijn. Na deze berigten beoordeelt hij, of hij *gratis* kan dienen. Andere heeren, die, bij voorbeeld, dikwijls en veel menschen verzoeken, drijven den geest van orde nog verder; want zij deelen de belasting, van de gasten geheven, met hunne dienstboden.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Hier zijn bijna zoo vele onwaarheden als woorden. Nergens, dan misschien in logementen, blijven de dienstboden zonder loon; zij zijn integendeel ruim betaald en gevoed, en dikwijls gekleed, zoodat men *Holland* wel eens het paradijs der dienstboden heeft genoemd. Het is integendeel in de groote huizen buiten *Holland*, bij voorbeeld, in *Frankrijk* zelf, dat de kamerdiensars, of liverebedienden, dikwerf gratis dienen, dewijl men overal kaartengeld betaalt, hetwelk de vrouw van den huize niet onduidelijk te kennen geeft, en de bedienden daarentegen, somtijds bovendien *gratis* waskaarsen en speelkaarten bezorgen, somtijds de eens gebruikte kaarten en de half verbrande kaarsen tot eenig en zeer voordeelig loon hebben, hetwelk men dan *la bougie et les cartes* noemt.

AANT. VAN DEN VERT,

heden had, welke niets kon verzachten, droefheden, onafhankelijk van de zorgen, hem door het beheer van 's lands zaken veroorzaakt, welks val hij voorzag, zonder zich te vleijen, dien te kunnen ontgaan. Men vermoedde zelfs, dat LODEWIJK een klein huis (*), te *Ameliswaard*, nabij *Utrecht*, om geene andere redenen kocht, dan om meer op zijn gemak den vrijen teugel te vieren aan de bijzondere toegenegenheid, welke hij, naar men zegde, toedroeg aan eene zekere mevrouw D.....AV, vrij bevallig, vrij koket, en levendig genoeg, om alles, wat de schandkronijk te dien opzigte verhaalde, te regtvaardigen. Dat *galante* nieuws vond echter geenen ingang bij allen, dewijl de vrouw, welke er het voorwerp van was, niet al de waardigheid had, welke men voor eene openbare *maitres des Konings* zoude verlangd hebben. Dat huisje, welks vorige eigenaar het ongaarne had afgeftaan, mishaaide spoedig aan den nieuwen bezitter, welke het; eenigen tijd voor zijnen afstand van de kroon, weder verkocht.

Een nieuwe gril van verhuizing kwam den Koning een oogenblik bezig houden; hij kreeg

(*) *Ameliswaard* is zulk een klein huis niet; maar een zeer aanzienlijk buitengoed.

kreeg dan lust, om te *Zeist*, op eenigen afstand van *Utrecht*, een zeer ruim gebouw te koopen, aan de *Hernhutters* toebehoorende, een *Duitsche* broederschap van een honderdtal menschen of daaromtrent, welke eene vrije gemeente onder zich hebben opgerigt, in welke ieder zich op eenig vak van nijverheid toelegt; maar al de aanzoeken, al de voorstellen, hun in 's *Konings* naam gedaan, vermogten niet hen tot den verkoop van dat gesticht te bewegen.

De heer *DE CAULINCOURT*, oppersalmceester van de kroon, en tot minister plenipotentiaris benoemd, verliet *Holland* niet terstond; deszelfs bijzondere vriendschap met den heer *DE BROC*, grootmaarschalk van het paleis, maakte hem deze verwijdering moeilijk, en eer zij plaats greep, hielden zij veelvuldige gesprekken, waarin ongetwijfeld gehandeld werd over de partij, welke de heer *DE CAULINCOURT* in *Frankrijk* zoude nemen. Einde-lijk had hij zijne afscheids — audientie; hij verliet *Utrecht*, en vermoedende dat hij welras in ongenade zoude raken, indien hij in *Holland* bleef, verzocht hij met nadruk om het gezantschap van *Napels*, doch te *Parijs* aangekomen haastte hij zich, door zijn ontslag te geven, de ongenade, welke hem bedreigde, voor te komen. Hij trad weder in Fran-

sehen dienst en sneuvelde in den slag van *de Moskowa*.

Eer de Koning tot den troon van *Holland* kwam, was de heer DE CAULINCOURT in *Frankrijk* deszelfs eerste *aide-de-camp* en bijna zijn boezemvriend geweest. De groote bezigheden des Konings, en waarschijnlijk zijn voornemen om de Hollanders altijd in den eersten rang der hofbeambten te houden, deden de vriendschapsbetrekkingen, welke tusfchen prins LODEWIJK en zijnen *aide-de-camp* bestaan hadden, zeer fterk verminderen; de heer DE CAULINCOURT, van de andere zijde, fier van aard zijnde, en misfchien te veel openhartigheid hebbende bij eenen vorst, veroorloofde zich den Koning aanmerkingen te maken, welke waarschijnlijk zeer fterk waren, en hierbij voegden zich eenige ongunftige berigten over het beheer der koninklijke ftallen; alles fcheen mede te werken, om de toegenegenheid van Z. M. voor deszelfs opperftalmeester te vernietigen, of voor het minst fterk te doen afnemen. De baron VAN HEECKEREN, opperjagermeester geworden door den dood van den generaal NOGUES, nam bij deze waardigheid den post van opperftalmeester op zich, en allen, zonder onderscheid van landaard, welke zich onder zijne bevelen bevonden, deden hem het regt wedervaren, van te betui-
gen,

gen, dat het onmogelijk was aan een beleefder hoofd te gehoorzamen, terwijl zijn voorganger de beambten van zijnen dienst al te ruiterlijk behandelde.

Men verwonderde zich aan het hof, immers onder diegenen, welke den Koning en zijn' persoon beminden, dat Z. M. zich zoo gemakkelijk aan huisfelijke bekommernissen overgaf, welke, hem kwellende, ook de personen bedroefden, welke hem omringden. Dat wat hem eerst aangenaam was geweest werd hij ligtelijk weder moede, en de groot-maarschalk van het paleis had dagelijks het ongenoegen van Z. M. zonder reden te hooren klagen over de personen, welke hem het meest naderden om hem te dienen. Zijn eerste kamerdienaar, ROCHARD, een vertrouwd man, door hem naar *Holland* medegevoerd, mishagde hem, en hij schorste hem in zijn ambt. Een gewone kamerdienaar, LAFORCE genaamd, verving hem. Die LAFORCE, eene soort van Figaro, was een zeer schrandere, behendige knaap, die zich niet sterk bekreunde aan de eer, welke hem te beurt viel. Hij wist hoe glad de weg der gunsten was aan het hof; doch moest gehoorzamen, en *Monsieur* LAFORCE trok het pak zijner nieuwe bediening aan, zonder den degen te vergeten, die er toe behoorde. ROCHARD, inmiddels vermoedende dat de Koning

te zijnen opzigte slechts een oogenblik gramstorig was geweest, en zich van de eerbewijzen zijns rangs niet ontzet rekenende, verzette er zich tegen dat LAFORCE gedegend voor den Koning zoude verschijnen. De opperkamerheer, die inderdaad de noodzakelijkheid van den degen voor den dienst eens kamerdiensnaars niet inzag, gaf LAFORCE de vrijheid om het wapen weg te laten. Men plaagde hem daar over, en hij verbeidde met ongeduld het oogenblik om wederwraak te nemen over hen, die hem tergden. Men gaf den Koning berigt van dezen antichambre twist; hij had er vermaak in, en wilde weten hoe de zaak zoude afloopen; LAFORCE werd er van onderrigt en nam zich voor van die omstandigheid partij te trekken. Hoewel in ongenade vervallen, bevond zich ROCHARD nog dikwijls in het vertrek naast de slaapkamer van den Koning, waar LAFORCE juist zoude binnen treden met den degen op zijde, toen de voormalige eerste kamerdienaar hem denzelven wilde doen afleggen. De waarnemer *ad interim* dringt aan op zijn regt; er ontstaat een geschil, en de beide kampioenen zich niet genoegzaam in achtnemende, hoort de Koning het gerucht en wil er de oorzaak van weten. Hij schelt; de twist houdt op; de plaatsvervanger opent de deur van het slaapver-

vertrek, en vraagt, wat Z. M. verlangt. „LAFORCE,” zegt de Koning. — „Maar, Sire! is het LAFORCE armé?” (*) antwoordt de listige dienaar. — „Ja,” herneemt de Koning, dien de kwinkslag deed lagchen, en LAFORCE behield den degen voor altijd. Zijne tegenwoordigheid van geest voltooide de ongenade van ROCHARD, welke bevel ontving, om naar *Frankrijk* weder te keeren, waar hij bovendien niet ongelukkig was; want, toen de hofgunst op hem afstraalde, had de Koning goed voor hem gezorgd, en de voordeelen der koninklijke *garderobe* waren zeer aanzienlijk.

Eene andere uitwerking van des Konings onstandvastigheid trof eenen man, die zich voor langen tijd in zijnen dienst waande. De eigenaar van een logement in *den Haag*, de heer DULON, welken Z. M. met geweld tot *controleur* der uitgaven zijner keukens (*de la bouche*) wilde hebben, bleef slechts eenige maanden in zijnen dienst. Op des Konings eigen last zond men hem van *Parijs* drie personen van beproefde trouw, tot den dienst

van

(*) Niet in de spelling van het bijvoegelijk woord, maar in de Franche uitspraak, beduidde dat antwoord evenzeer *de gewapende magt*, als de persoon van LAFORCE *gewapend*.

AANT. VAN DEN VERT.

van *Mevrouw moeder* zelve behoord hebbende; welnu, zij behaagden hem alle drie zeer kort, en het gansche drietal moest weldra de lijst der Franschen gaan vermeerderen, welke niet meer in *Holland* waren. Zelfs een ellendige kelder knecht (*), wien men de eer verleende van een Koninklijk besluit, om hem te noodzaken, van naar *Frankrijk* terug te keeren, ontnam men het postje, dat hem maandelijks vijf en twintig gulde nopbragt.

In het begin der maand Maart bekrachtigde de Koning de eerste rekening van financiën, tot den eersten Januarij 1807, waaruit bleek, dat de door hem in 1806 genomene maatregelen al de uitkomsten, welke hij gehoopt had, ten gevolge hadden gehad, en alles bewees de deugdelijkheid en uitnemendheid van den arbeid, te dien opzigte door den minister GOGEL aangewend.

Z. M. zond vervolgens eene boodschap aan het

(*) Ondanks de achting, welke men voor de persoonlijke hoedanigheden van LODEWIJK voeden mag, is deze wispelturigheid, in het kiezen van woonplaatsen en lagere bedienden, zeker belagchelijk en hoogst berispelijk. De groot-officieren en officieren van het huis, maar inzonderheid een kamerdienaar, dagelijks met den Koning omgaande, konden overbrengers naar *Frankrijk* zijn. De koks en kelder knechts, welke hem nimmer zagen, moesten buiten verdenking zijn.

AANT. VAN DEN VERT,

het wetgevend ligchaam, over de behoeften van het jaar 1808, eene boodschap, welke den wensch des Konings aankondigde, dat men zich voor het oogenblik alleen zoude bezig houden met de middelen, tot befrijding der uitgaven van dat jaar, en het invoeren van een vast plan van financiën zoude uitstellen, tot aan de herstelling van den vrede ter zee. Daarna gaf hij eene uitvoerige vergelijking in de raming der uitgaven van het eene jaar met het andere, voor ieder gedeelte van den dienst, en besloot hij met redeneringen, welke en zijn doorzigt en zijne standvastige bezorgdheid, tot verzekering van het welzijn zijner onderdanen, aan den dag legden. Na dit alles bood de bezending uit den staatsraad de financiële wet aan, welke door het wetgevend ligchaam werd aangenomen.

De Koning van *Beijeren* vier ordeteekenen aan den Koning gezonden hebbende, versierde hij zich zelve het met eene, en schonk hij de anderen aan den Kroonprins en de heeren BRANTZEN en SIX VAN OTERLEEK, een man van verdienste, maar reeds ijdel genoeg, zich overal opzettelijk *excellencie* latende noemen, en welke deze nieuwe gunst niet noodig had, om zeer hoogmoedig te wezen (*).

De

(*) Onder de keizerlijke regering in 1812, intendant

De noordenwinden gaven de natuur geen treurig aanzien meer; het groen was van veldbloemen bezaaid, en de schoonste tijd van het jaar, de zachte en vrolijke lente, volgde op een vrij streng en zeer treurigen winter, toen het hof naar *het Loo* vertrok, een koninklijk flot in *Gelderland*, op twaalf uren afstand van *Utrecht*, en in de volste betekenis van het woord koninklijk, daar hetzelfde het eenigste verblijf was, waar het gansche hof behoorlijk kon vereenigd zijn.

De Koning deed er, wel is waar, vrij veel bouwen, en deed werken aanleggen, welke de tuinen zeer verfraaiden, zonder echter het overblijffel der buitensporigheden, door het Fransche leger bij deszelfs eerste inrukking in 1795 aangerigt, te kunnen wegnemen (*).

De der domeinen van de kroon zijnde, verdrong de heer SIX VAN OTERLEEK op een avond, bij het terugkeeren van eene vrolijke partij, waar de rede van zijn excellentie een weinig buiten het spoor was geraakt, in eene gracht, tegenover zijn huis. Hij was twee keer te *Batavia* (*) geweest, zonder dat hem de onafmetelijke zeeën, om zoo te spreken, de voeten hadden nat gemaakt, en het is aan zijne deur, in een weinig modderig water, dat zijn excellentie al zijne grootheden is komen begraven.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

(*) In de *West-Indië*, wil de schrijver zeggen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Onder deze werken behoorde een zeer fraai waterstuk

De Koning, op *het Loo* zijnde, genoot dikwijls het jagtvermaak, en de Fransche tooneellisten ontvingen het bevel, om er vertooningen te komen geven. Zonder zeer groot te zijn, was de schouwburg ruim genoeg, om er het gansche hof en al de onderafdeelingen van den dienst te kunnen plaatsen, waarbij de Koning ook somtijds aan de landlieden vergunde, er zich te vereenigen, hoewel zij geen Fransch verstonden. Die vreemde vermenging van onderscheidene klasfen was, op zich zelve, eene zeer opmerkelijke vertooning.

De acteurs, welke niet zonder verdienste waren, speelden de beste voortbrengfelen van het Fransche tooneel; doch, om zijne verftrooijingen te vermeederen, deed de Koning een tooneelftuk leeren, hetwelk men zeide van hem te zijn, maar onder den naam van den kolonel FERRIERE, een zijner adjudanten, doorging. Het stuk was geleerd, en de dag der vertooning aangekondigd; maar men vond zich verpligt dezelve op te fchorten, door de ongesteldheid eener jonge aktrice, mejufvrouw OLINDE, welke, omtrent haren na-

stuk, hetwelk LODEWIJK daarna echter, onder voorwendsel van ongezondheid, weder dempen deed.

AANT. VAN DEN VERT.

natuurlijken toestand misleid, eensklaps, en bijna op het oogenblik, dat zij een ongelukkig slagtoffer der liefde zoude gaan voorstellen, een spruit ter wereld bragt. Zij was geheel in die omstandigheden; want, zoo men al geen misbruik van hare onschuld had gemaakt, was zij toch zeker het slagtoffer der wulpschheid van twee personen, welke zich het vaderschap ieder voor de helft konden toeëigenen; dan deze eer bleef onverdeeld aan den tooneelspeeler, die in deze zaak eene rol van loutere beleefdheid speelde, doch bereidwillig gedoogde, dat de kraamkosten edelmoedig betaald werden door eene excellentie, aan het hof bekend voor eenen grooten bewonderaar der dames yan het tooneel. Het nieuwe stuk kon eerst na de herstelling van mejufvrouw OLINDE worden opgevoerd, en men bemerkte wel, dat de schrijver, in de hoofdrol van dat stuk, een zeer groot personaadje had willen affchilderen.

Op *het Loo* had de Koning met een aantal heeren een kleinen kring van vrouwen vereenigd, welker gezelschap tegen de verveling waarborgde, die wel zorg droeg zich niet te vertoonen, waar bevalligheden en wellevendheid gezeteld waren. De dagen dat er geen tooneelvertooning was, vereenigde men zich in de vredezaal, waar de Koning volgaarne eeni-

a 260
 f 24 a 32
 Hogge 30
 w, Variee-
 erl 1

ge losheid toeliet. Men speelde er kleine, bijna kinderachtige, spellerjes en de raadsels door voorstelling (*charades en action*) leverden vooral een veld van uitspanning op, waar vrolijkheid en geest allerliefste rasereelen wisten te geven. Niets ongetwijfeld was vriendelijker van 's Konings zijde, dan het voorbeeld eener zekere gemeenzaamheid, welke niet in de hofetikette was, te geven en die met hem te vergunnen; dan hetgeen niemand behaagde, en Z. M. zeer schieen te vervrolijken, waren de dwaasheden, de buitensporigheden en somtijds zelfs de onbeschoftheden van zijnen hond, den jongen *Thiel*, zeer bemind bij den Koning, wiens zwak voor dat dier zoo verreging, dat hij het door ieder allerliefst wilde gevonden hebben. De naam van *Thiel* had het beestje van eene kleine stad verkregen, waar het in de koets van den Koning was gesprongen, die het met goedheid opnam in spijt der hovelingen, die het dier door schoppen wilden verjagen. Wat doet toch de tijd al niet! Men heeft dezen gunsteling des Konings, welke zich weinig van zijnen meester verwijderde, de eerbiedwaardigste bezendingen dikwerf onbeschoft zien aanblaffen, en zekere gezanten bijna in de beenen zien bijten, alsof hij wezenlijk eenige kennis van staatkunde had.

De

De Koning bleef slechts anderhalve maand op *het Loo*, doch in de laatste dagen van zijn verblijf bespeurde men, dat hij altijd wrevelig was. De oorzaken der verwijdering van de Koningin, de tegenstand, welke hij in het beheer der zaken bij den Keizer ondervond, gepaard met eene vrij wankelbare gezondheid, alles liep zamen om dien ongelukkigen wrevel te onderhouden, waardoor alles leed wat hem omringde; hij scheen aan den ijver van al zijne dienaren te twifelen, en zij, die hem meest verknocht waren, ontweken zijne tegenwoordigheid, in de vrees, dat hun gezigt hem lust zoude geven om hen terug te zenden of van ambtsbetrekking te doen veranderen. Niemand had van de grillen en de ongunstige gemoedsstemming des Konings meer te lijden, dan de heer CUVILLIER FLEURY, eerst *chef* van het topographische bureau des Keizers, een zijner bijzondere secretarissen, die LODEWIJKS boezemvriend was geweest, en tegen welken het Z. M. echter behaagde, dien geest van plagen, welken men buiten alle zaken van hoog gewigt in hem bemerkte, maar die den armen heer FLEURY zoo bijzonder trof, dat hij er het verstand bij inschoot, inzonderheid uit te oefenen. (*)

He-

(*) De heer CUVILLIER FLEURY is eenige jaren geleden

Hevige verwijtingen waren gedaan aan zeke-
ren DARRAS, den kok van 's Konings bijzon-
dere keuken, en welke vermoed werd de
toebereiding der spijzen van 's Konings tafel
opzettelijk te verwaarloozen; maar DARRAS,
in zijne eer gegriefd, wilde zich verontschul-
digen, en door den opziener der wijkelders
beschermd, welke altijd dienst deed, wanneer
de Koning tafelde, drong hij, onder het ont-
bijt, tot Z. M. door. Den Koning zeer eer-
biedig naderende, zeide hij: „Sire! men
„heeft kwaad van mij gesproken, maar ik
„heb mij niets te verwijten, en dewijl ik uw
„vertrouwen verloren heb, kom ik Uwe M.
„*het voorschoot van mijnen dienst* ter handen
„stellen, en keer daarop naar *Frankrijk* te-
„rug.”

den te *Parijs* in eenen staat van zinneloosheid gestorven,
in welken hij vier jaren had verkeerd. Hij is van al de
Fransche officieren van 's Konings huis de eenige geweest,
aan wien Z. M. geene bewijzen zijner weldadigheid heeft
gelaten. Sinds de graaf van ST. LEU te *Rome* is, heeft
hij mevrouw FLEURY, met vier kinderen weduwe geble-
ven, verzocht hem haren oudsten zoon, over welken hij
peet was geweest, te willen toezenden, den wensch aan
den dag leggende, van den zoon zijns ouden vriends wel
te doen. Die jongeling vol verdiensten en zachtmoedig-
heid is naar *Rome* gereisd, waar hij niet langer dan een
jaar bij den graaf van ST. LEU heeft kunnen vertoeven,
die hem, onder losse voorwendselen, aan deszelfs moeder
heeft teruggezonden.

„rag.” En inderdaad legde de goede DARRAS, welke zich voor een gewichtig persoon hield, en dien de andere koks den *generaal der fornuizen* noemden, met zekere aandoe-ning, het witte voorfchoor op een *gueridon* bij den Koning neder, en deed zulks bijna met zoo veel waardigheid, als een minister had kunnen bezigen bij het teruggeven zijner portefeuille. De Koning kon niet toornig worden over eenen, wel is waar, zeer onvoegzamen, maar echter hoogst openhartigen flap, en met goedheid noodigde hij den al te gevoeligen kok, om het *kenteeken zijner waardigheid* terug te nemen: DARRAS keerde tot zijne fornuizen weder, met deze woorden: „Sire! ik kan u volstrekt niets weigeren.”

Toen het hof in de maand April nog te *Utrecht* was, ontving de Koning eene bezending, uit ingezetenen (*) van *Amsterdam* bestaande, om hem tot de bewoning van het stadhuis en het verklaren van *Amsterdam* tot de hoofdstad des rijks uit te noodigen. Het gezantschap had geene weigering te duchten, de-

(*) De schrijver wil zeggen: uit de *regering* van *Amsterdam*, daar zulks van de zijde der ingezetenen een vreemde flap zoude zijn geweest. Men weet voor het overige dat zulke soort van bezendingen bijna altijd op hooge (onderhandsche) uitnoodiging verschijnen.

dewijl sedert lang en op 's Konings eigen last, niet alleen het stadhuis te zijner beschikking was gesteld, maar dat het reeds gemeubeld was, en dat men groote veranderingen in hetzelfde had gemaakt.

Het vertrek van het hof naar *Amsterdam* zeer ophanden zijnde, kregen al de diensten van het hof een bevel, om zich tot deze groote gebeurtenis voor te bereiden. De Koning vermeerderde het personeel dezer diensten, en de heer SMISSAERT, een beleefd en zeer vatbaar man, werd tot intendant van het koninklijk paleis te *Amsterdam* benoemd. Er werd ook een directeur van het meubilair benoemd, en deze post werd toebetrouwd aan den heer S. VAN S., die geen begrip had van het werk, waarmede men hem belastte; maar vader van een talrijk huisgezin was en een ambt noodig had om het groot te brengen. (*) Als toen bevonden er zich weder Franschen buiten 's Konings dienst gesteld, welke door Hollanders vervangen werden, niet meer aan den dienst van Z. M. verknocht, dan zij, welke men terug zond.

Sinds

(*) In het begin van zijn beheer dacht deze bestuurder van het meubilair alle dwalingen en berispingen te zullen ontgaan, door sijnstematich niets wel gemaakt en alles te duur te vinden, zonder dat hij iets van de waarde der meubelen verstond. Hoe vele personen en posten heb.

Sinds lang beklaagden zich mijne Haagſche vrienden, dat zij mij niet meer zagen, en de beminnelijke CAROLINA drong mij in hare briefwiſfeling ſterk aan tot het doen eener reize, welke ik zeer ongaarne uitſtelde. Eindelijk mogt ik mij verwijderen, en ging ik aan al diegenen, welke zich mijner gedachten, een bewijs geven dat ik hen niet vergeten had. Met een groot vermaak zag ik die lieve vriendin, die goede CAROLINA weder, welke in mijne blijdfchap zoo wel deelde. De familie NIEUWEMAN, welke vriendschap voor mij had opgevat, verzamelde zich dikwijls om mij met zekere feestviering te onthalen, en zelfs neef TROMAN vloog tot mij om mij welkom te heeten. De vader van CAROLINA, wien ik groot vertrouwen had ingeboezemd, dacht er mij een groot blijk van te geven, door mij te berigten, dat hij zijne dochter wenschte te doen

her-
hebben dikwerf dit gevaarlijk *peſſimismus* tot regel aangenomen, om hunne diepe onkunde te bedekken.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) In den Franſchen tekst noemt de ſchrijver dezen perſoon met name, en, dezès ondanks, vermeenen wij, dat hij twee broeders van denzelfden naam verwacht. Wij gelooven tevens dat geen dezer beide heeren deze vinnige aanranding verdiend heeft, dan daar de ſchrijver, immers later, bij het meubilair geplaatst is geweest, zal hij perſoonlijke reden van beklag tegen den heer van dien naam gehad hebben, welke boven hem ſtond, *et c'est ainſi qu'on écrit l'hiſtoire.*

AANT. VAN DEN VERT.

hertrouwen met den zoon van een' zijner vrienden, sterk bekoord door de bevalligheden der jonge weduwe, hoewel zij de verdiensten van haren nieuwen aanbieder niet zeer schein te bewonderen; en, alle ijdelheid ter zijde gesteld, ik vermoedde er wel een weinig de oorzaak van. Toen ik CAROLINA zonder getuigen zag, beklagde ik mij over het stilzwijgen, te mijnen opzigte gehouden omtrent de voorkomenheid van hem, die haar ten huwelijk verlangde. „Ach!” zeide zij, „ik voorzie, dat men „een huwelijk wil schikken, waartoe ik de „hand niet leenen wil.” (*)

Na een verblijf van veertien dagen in *den Haag*, was ik genoodzaakt die goede vrienden, welke mij nog langer hadden willen houden, te verlaten; maar de pligt riep mij aan het hof, en ik moest denzelven mijne genoegens opofferen.

Den 20sten April eindelijk, werd Z. M., vergezeld van eenen luisterrijken en koninklijken stoet, op eenigen afstand van *Amsterdam*, door de burgemeesteren (*den burgemeester en de wethouders*) en de voornaamste overheden van de stad ontvangen, die hem de

fleu-

(*) Wij hebben hier een vrij lang gesprek, tusschen den schrijver en zijne uitgelezene, liever onvertaald gelaten.

AANT. VAN DEN VERT.

stentels aanboden, welke hij, naar gewoonte, dadelijk weder teruggaf.

Het volk, altijd een aanbidder van het nieuwe, was den Koning zeer ver in het gemoet gegaan; het betuigde, door toejuichingen, handgeklap, vreugdegeschreeuw, in één woord, door alles, wat eene groote gehechtheid aan den dag legt, het genoeg, van den Koning te zien (*). Dienzelfden dag vernam LODEWIJK de geboorte van zijnen tweeden zoon te *Parijs*.

De eerste tijden van 's Konings verblijf te *Amsterdam* gingen voorbij in de beweging, in het gewoel eener belangrijke verhuizing, en in het ontvangen van overheden en lichamen, die zich op het paleis verdrongen, om hulde te brengen aan den nieuwen *huurder* (†). Het stadhuis, nu voor de

(*) Het volksgejuich is eene zeldzame zaak. Men juicht en schreeuwt bij alle gelegenheden. Ook NAPOLEON, welken de Hollanders, en vooral de Amsterdammers, niet zeer teeder beminden, werd met uitbundig gejuich in schouwburgen en elders ontvangen.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Deze uitdrukking is niet onaardig. Zij is ontleend van het gezegde eens Turkschen priesters, welke het paleis van den vorst een *karavanferai* (herberg) noemde, dewijl het zoo dikwijls van meester veranderde. Maar indien paleizen dan herbergen zijn, moeten die, welke deze herbergen niet kunnen of willen bezoeken, het aan

de toekomst in een koninklijk paleis hervormd; rust, indien men de oude Hollandsche kronijk gelooven mag, op bijna 14,000 masten, terwijl het, volgens een' nieuweren schrijver, door 30,000 masten zoude gedragen worden; een zoo groot verschil, dat men er uit moet opmaken, dat noch de een, noch de andere dezer schrijvers, zich de moeite heeft gegeven, om het getal der houten pilaren te tellen, welke dit, voor een stadhuis waarlijk schoon, gebouw onderschragen, hoezeer het daarom nog niet den naam van *achtste wonder der wereld* verdient, gelijk een zekere heer *M.*, prentenkooper te *Amsterdam*, het zich inbeeldt en schrijft, in eene reis door *Holland*, gedurende 1807 (*), gedaan, aan het hoofd

van

anderen, die er altijd goede tafel en goed onthaal vinden, niet zoo euvel afnemen, dat zij met al de hunders even vertrouwelijk omgaan.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De schrijver schrijft hier van een *oude kronijk*; maar het paleis, of stadhuis, heeft nog geen honderd zeventig jaren ouderdoms; het is na de Munsterfche vrede begonnen, en in 1655 ingewijd. Opmerkelijk is het, dat de rekeningen der kosten nergens meer te vinden zijn, waaruit is op te maken, dat dezelve zeer zwaar moeten zijn geweest. De benaming van *achtste wereldwonder* is niet door den heer *M.* uitgevonden, maar van ouds hebben de Amsterdammers hunne eigenliefde met die benaming gestreeld; en, inderdaad, het is een wonder, dat

eene

K 2

7.825.000

van welke eene opdracht aan den Koning staat, welker bewoordingen tegenwoordig belangrijk zoude zijn te vergelijken met dat, wat dezelfde heer M. eenige dagen na des Konings afftand drukte (*).

Aan

eene enkele stad, zonder hare ingezetenen te drukken, zulk een, in alle opzichten heerlijk, gebouw, van marmer, beeldhouwkunst en voortbrengfelen van het penfeel fchitterende, heeft kunnen daarstellen. Ziedaar een blijk van wat de handel vermag. In *Holland* en *Engeland* zijn de paleizen minder talrijk; dan alles is door de ingezetenen zelve, alles door handel en nijverheid verrigt. *Versailles* en het *Eskuriaal* daartegen zijn, ten koste van aspergingen en tranen van millioenen gesticht, en hebben het verderf der stichters met zich gebragt.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Buiten de weinig vleijende bewoordingen, welke de heer M. bezigde, ten opzichte van eenen vorst, *wiens koninklijke bescherming hij de eer had gehad van af te smeecken, en op wiens hoofd hij de zegeningen van den Almachtigen inriep*, verkocht hij, na des Konings afftand, een vrij groot getal exemplaren eener Engelsche plaat, welke *LODEWIJK* voorstelde, eene rol papieren in iedere hand houdende; op die ter linker las men het woord *ordre*; op die ter regter *contraordre*; en op eene soort van band, dien hij om het hoofd droeg, *désordre* (*). Wanneer

(*) Dat denkbeeld was niet nieuw; het was het bekende gezegde van den Russischen Keizer *PAUL I*, welke zeide, dat de geheele regering, of het beheer van openbare zaken, in deze drie woorden bestond. De dagelyksche ondervinding doet ons gelooven, dat hij gelijk had.

AANT. VAN DEN VERT.

Aan dat trotsche gebouw, dat *achtste wereldwonder* eindelijk, waarvan de schrijver van die reis door *Holland* spreekt, heeft men zelfs vergeten, eene groote deur te maken; want in den voorgevel zijn slechts zeven kleine doorgangen, welke, naar men zegt, op de zeven provinciën zinspelen (*). Het plein van

neer de fakkel der gunst niet meer gloeit, zingen de vleijers een ander lied; maar voor het minst moesten zij nimmer een overblijfsel hunner vleijerijen doen bestaan.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Dat is juist het onderscheid tussehen den hoveling en den eerlijken man. De hoveling handelt, gelijk de schrijver zegt, en vertrappt heden den afgod van gisteren; de eerlijke man kan zeer onderscheidene personen, in zeer verschillende tijden, even opregt huldigen, doch schaamt zich deze hulde nimmer, en altijd openlijk, ook bij veranderde tijden, voor dezelve uitkomende, blijft hij de voorwerpen dezer hulde, zoo zij zich dezelve door latere daden niet onwaardig hebben gemaakt, altijd hoogachten en eerbiedigen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Men beweert, dat zulks opzettelijk is geschied. In de zeventiende eeuw was het Amsterdamsche gemeen nog zeer oproerig, en had men nog de levendige herinnering aan de jongste en vroegere opstanden, waarin dikwerf het leven der regeringspersonen bedreigd was. Men wil, dat de toegangen daarom juist zeer naauw zijn gemaakt, om dezelve, des noods, te kunnen verdedigen, of immers de gansche menigte niet tegelijk doorgang te verleen. Zeker is het, dat men, bij het bouwen, op middelen van verdediging en ontkoming voor burgemeesteren is bedacht geweest, dewijl er niet ver van hunne

van den Dam, waarop het stadhuis gebouwd is, was bedekt door de waag, een zeer oud en zeer leelijk gebouw, dat de Koning deed omverhalen, tot groot leedwezen eener zekere klasse van menschen, die liever geen lucht zouden willen scheppen, dan Gottische gesichten, voor welke zij een' zekeren eerbied van gewoonte voeden, te zien vernietigen.

Al de oude verdeelingen, in het binnenste van het paleis (*), hebben plaats gemaakt voor nieuwerwetsche doorsnijdingen, met groote kosten bewerkstelligd, en overeenkomstig met de nieuwe bedoeling van het gebouw. Nergens mischien ziet men, zoo om derzelver hoogte, als lengte, eene schooner *receptie*-zaal voor groote gelegenheden, dan op het paleis van *Amsterdam*. Eene breede metalen en dubbel openstaande deur ontsluit derzelver in-

kamer, achter het beschoot, een geheime, en van zeer weinigen bekende, trap bestaan heeft.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De schrijver verzint zich. Er is in het binnenste, buiten het behangen en meubelen der vertrekken, geene andere verandering gemaakt, dan het invoeren van houten beschootten, tot afsnijding der lange galerijen, welke de groote zaal omringen. Op uitdrukkelijk bevel van *LODEWIJK*, zijn al de schilderstukken, *basreliefs*, verdeelingen van vertrekken, en zelfs de ouderwetsche schoorsteenmantels, blijven bestaan.

AANT. VAN DEN VERT.

ingang. Zij is honderd twintig voeten lang, acht en vijftig breed, en acht en negentig hoog. Twintig dubbele ramen verlichten dit vorstelijke vertrek. Tegenover den ingang (boven de deur) is een reusachtig beeld van *Atlas*, hetwelk de wereld op zijne schouderen draagt, en verzeld is van *wijsheid* en *waakzaamheid*. Het plafond stelt zinnebeeldige personen voor; op den (marmeren) grond, nu door een schoon tapijt gedekt, zijn de twee halfronden van den aardbol, en in het midden het planctarium, koper net ingelegd. Toen deze zaal rijk verlicht was, en de kroonen en lusters aangestoken waren, leverde zij eene wezenlijk majestueuse vertooning op. De eerste reize, dat men al haren luister naar waarde bewonderen kon, was op den dag van het verjaringsfeest der orde van de unie, toen de Koning, op zijnen troon gezeten, na het doen eener welsprekende redevoering, de gelofte der nieuwe ridders ontving. Men zal ligtelijk begrijpen, dat in *den Haag*, even als te *Utrecht*, de uitgezochteste pracht en toofel niet werden gespaard, om de hoffeesten zeer luisterrijk te maken, en echter scheen het, dat de partijen op het paleis van *Amsterdam* nog luisterrijker waren. Misschien hing dit meer van de vorstelijkheid der vertrekken, dan van den smaak en de kleeding

der vrouwen af. Maar het schoonste sieraad der feesten van *den Haag* was niet meer aan het hof, de Koningin verspreidde den glans niet meer, welke deze schoone partijën ten top-punt van luister zoude hebben gebragt.

Men onderscheidde onder de bevalligste juffers, welke op de hofbals verschenen, MEJUSVROUW DAENDELS (*), zoo schoon, als ingetogen, en wier het den Koning behaagde, bij voorkeur, zeer vleijende dingen te zeggen, maar omtrent welke zich nooit iemand eenige de minste aanmerking heeft veroorloofd, zoo stelde haar gedrag haar boven al de aanvallen der kwaadaardigheid. Zij werd echter de onschuldige oorzaak eener gebeurtenis, welke eene zeer luimige *épisode* opleverde bij een bal op het paleis. MEJUSVROUW VAN DER H., welke het noch aan bevalligheid, noch aan verstand ontbrak, had zich verbeeld, dat het den Koning behaagde ook haar te onderscheiden, en hare ijdelheid, alle andere bedenkingen ter zijde schuivende, stelde zij er eene
foort

(*) Dit voorbeeld van schoonheid, vriendelijkheid en zachtheid is, kort na haar huwelijk, in den eersten bloei der jaren, door den dood ontruikt geworden aan hare bloedverwanten, en aan al diegenen, welke de eer genoten hebben haar te kennen, dat is, haar te beminnen en te eerbiedigen.

AANT. VAN DEN VERT.

foort van eigenliefde in, om te doen gelooven, dat Z. M. zich zulks deed aanleunen.

De Koning, zegt men, haar willende straffen voor eene inbeelding, die ieder ander dan hem had moeten streelen, gaf zich op een groot bal den schijn van zich volstrekt niet bezig te houden met mejufvrouw VAN DER H., en integendeel alle gelegenheden te zoeken, om mejufvrouw DAENDELS luid te prijzen. Gekrenkte eigenliefde brengt bij de vrouwen spijt te weeg; maar de welvoegelijkheid be- teugelt de uitwerkselen, en, wanneer de aan- doening te zwaar is, bezwijkt de lijderesfe. Dit gebeurde bij deze te gevoelige juffer, welke zich kwalijk bevond, maar welker vrien- den de oorzaken dezer plotselinge ongesteld- heid dadelijk aan geheel andere omftandigheden wisten toe te fchrijven.

Onder de vertrekken, waaruit het voorma- lige ftadhuis was zamengesteld, en welke allen tot onderscheidene einden waren ingerigt, be- fpeurde men die van *huwelijkszaken* en *in- juriën* onder denzelfden fleutel, alsof deze beide zaken iets met elkander gemeens had- den, en in de kamer van het oude secreta- riat vindt men nog een *basrelief*, de stil- zwijgendheid, in de gedaante eener vrouw, voorftellende. Dit was eene Hollandfche be- leefdheid, den tijd waardig, dat de Grieken

zich op bijzondere wellevendheid deden voorstaan, hoezeer echter de vinger dier vrouw op haren mond is geplaatst, alsof zij geen geheim kon bewaren zonder de lippen sterk toe te drukken.

Eer men van *Utrecht* naar *Amsterdam* vertrok hadden eenige bijzondere vrienden den terugtogt van den heer DE MÉSANGÈRES naar *Frankrijk* te betreuren; hij was de vriend des Konings geweest, welke hem den post van treforier der kroon had toebetrouwd; een post, van welken hij zich altijd met eene kieschheid, eene kunde en eene belangeloosheid, welke hem eer deden, gekweten heeft (*). Gelijk het te wachten was, werd zijn post gegeven aan een' Hollander, den heer TWENT VAN KORTENBOSCH, welke de Franschen verfoeide; terwijl zijn haat des te trouweloozer was, daar hij denzelven met den schijn der grootste

(*) Toen de heer DE MÉSANGÈRES de schatkamer der kroon verliet, had hij onder anderen 30,000 gulden aan gouden dukaten onder zich, die meer dan een ambtenaar der financiën tegen zilver zoude verwisfeld hebben; men raadde hem aan zulks vóór de overgave der kas te bewerkstelligen; dan zijne kieschheid rekende eene speculatie beneden zich, welke zijn opvolger dadelijk na de bezitneming zijner waardigheid verrigtte.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

ste vriendelijkheid omkleedde. Om niet door hem misleid te worden had een Franschman altijd het tegenovergestelde te gelooven van hetgene, wat hij zeide. Er is alle reden van te denken, dat die nieuwe treforier, om aan zijnen ingewortelden afkeer van de Franschen bot te vieren, op eene vreemde wijze misbruik heeft gemaakt van de geneigdheid des Konings, om, zonder reden, de personen te mistrouwen, welke uit *Frankrijk* met hem waren gekomen (*).

Kort na het vertrek van den treforier, moest een andere Franschman, de heer THIÉNON, teekenaar van het kabinet, met beminnelijke hoedanigheden begaafd, welke, uit bijzondere gehechtheid aan den Koning, *Parijs* verlaten had, om hem in *Holland* te volgen, de boorden

(*) Zonder ons als verdedigers van den heer TWENT te willen opwerpen, welke reeds in 1815 is overleden na onder het tegenwoordige bestuur groot ceremoniemeester bij 's vorsten inhuldiging en hoofddirecteur der registratie te zijn geweest, en ook wel willende toegeven, dat hij niet opregter noch belanglooser dan zoo vele andere hovelingen zal geweest zijn, moeten wij echter doen opmerken, dat hij een buitengemeen vlug, schrandere en wellevend man was, en dat de vooringenomenheid van den schrijver tegen hem weder zeer wel heeft kunnen voortvloeijen uit persoonlijke redenen.

AANT. VAN DEN VERT.

den van den *Amstel* weder verwisfelen met die van de *Seine*. De heer PASQUIER, thans eerste wondheler in het invalidenhuis te *Parijs*, welke wondheler des Konings van *Holland* was, afgemat van de beloften, op welke hij te regt vertrouwen mogt, niet te zien verwezenlijken, vertrok met vrijen wil uit *Holland*, en verliet den dienst van een' vorst, wien hij genoeg blijken van verknochtheid gegeven had, om eenig regt op zijne welwillendheid te hebben. Men ziet het al de *Franschen* vertrokken een voor een, en verwijderden zich met leedwezen van een' vorst (*), dien zij beminden, omdat hij wezenlijk goed was, maar welke door eene ongegronde en dwaze vooringenomenheid geftradig tegen zijne landgenooten werd opgezet. Had *LODEWIJK*, toen hij in *Holland* kwam regeren, dan zoo éénsklaps al de banden kunnen verbreken, welke hem aan het oude vaderland verbonden? Gewisfelijk moest hij geheel bestaan voor de natie, welke *genoodzaakt* was geworden hem tot Koning te vragen; maar was hij ook nog niet iets verschuldigd aan dat *Frankrijk*, hetwelk

(*) En van een land, beter dan menig ander, waar zij voordeelen en eerambten vonden, die zij in *Frankrijk* nooit zouden hebben kunnen verkrijgen.

welk hem tot eerafmbten en een' rang had verheven, waarvan de herinnering hem altijd voor den geest moest zweven.

Dat Keizer *NAPOLEON* en de Koningin aan het hof van *Holland* eenige personen hadden, welke hun eene opgave deden van 's Konings verrigtingen, is mogelijk en men kan zelfs zeggen, dat zulks plaats had; maar moest de Koning de bekendmaking van al zijne huisfelijke, of openbare daden dan vreezen? en was het redelijk om te gelooven, dat al de Franschen, welke aan het hof waren, van den groot-officier der kroon tot den geringsten koksjongen toe, in het vertrouwen van den Keizer en der Koningin deelden? (*)

Het

(*) Wij kunnen den schrijver niet wederleggen: hij heeft regt, *LODEWIJK* was ook Franschman, en had zulks niet geheel behooren te vergeten, dan wanneer wij menschen *SCILLA* willen ontwijken, vallen wij meestal in *CHARYBDIS*, om den Hollander te doen vergeten, dat hij Franschman was, vervolgde *LODEWIJK* zijne oorspronkelijke landgenooten en vertrouwdste vrienden. Wij kunnen ons echter zijn mistrouwen duidelijk voorstellen; men verplaatse zich in de omstandigheden van een' eerlijk' man, die weldoet en niet omziet, doch al zijne bedoelingen en uitdrukkingen kwaadaardig ziet beoordeeld, uitgelegd en met valsche kleuren aan zijne vijanden overgebracht; hij zal mistroostig worden, den moed om voort te gaan verliezen en zijne vertrouwdste vrienden gaan mistrouwen, ja; een menschenhater, en zoo hij magt heeft, een dwin-

Het hof keerde, voor eenigen tijd, naar *Utrecht* terug, en deze reis had, van 's Konings zijde, tot bedoeling, om de tentoonstelling der voortbrengfelen van volksvljijt te gaan zien. Men onderscheidde er bijzonder Leidsch laken, Haarlemmer en Utrechtsch lijnwaad, fluweel van *Amsterdam*, gekeperde stoffen en leder uit *Braband*. De prijzen bestonden in drie gouden en vijf en twintig zilveren medailles.

Wanneer *Thiel*, de teederbeminde *Thiel*, van Fransche afkomst ware geweest, zoude hij de gunst zijns meesters mischien niet zoolang behouden hebben. Eenige brommende inlandsche doggen zouden twist met hem gezocht en verworven hebben, dat hij zijne beenderen in *Frankrijk* ging afknabbelen. *Thiel*, altijd welgezien aan het hof, vergezelde den Koning naar *Utrecht*; maar helaas! die reis ware hem bijkans noodlottig geworden. Het onheil, dat hem overkwam, bewees wel, dat de gelukkigste sterfelingen niet altijd voor sterfelijke lotver-

WIS-
 dwingeland worden. Dit gebeurde met LODEWIJK, hij was te goed om dwingeland te zijn, maar werd grillig; verdreef dan dezen dan genen, op wien zijne, somtijds ongegronde, vermoedens zich vestigden en bleef echter altijd bespied, miskend en ongelukkig.

AANT. VAN DEN VERT.

wisfelingen behoed zijn. De geliefde hond van den vorst genoot, als een bedorven kind, altijd de grootste vrijheid, en dikwijls verliet hij het vertrek zijns meesters, waar hij een' voortreffelijken schotel had, om te gaan snuffelen op plaatsen, zijner niet waardig. Eens, gelijk REINTJE DE VOS, van wiens kleur hij wel iets had en gelijk deze door de lucht verlokt, rigtte *Thiel* zijne schreden, zonder aarzelen, naar de zijde der keukens en zoodra de kinderen van COMUS hem ontwaarden, beijverden zij zich allen, bijna met de muts in de hand, hem aangenaam te ontvangen. Alle boden zij hem, om strijd, een voortbrengfel hunner kunst en aan alle zijden hapt *Thiel* vrij gulzig in datgene, wat men hem aanbiedt. Hij schijnt tevreden en, regtsomkeerd makende, gaat hij wel gevuld terug, maar op den terugtogt treedt hij in het waschkok, en in zijnen onverzadelijken honger grijpt hij een been, dat de gemeenste straathond zoude veracht hebben; hij knabbelt het grommende af, omdat men het hem wil afnemen, als zijner niet waardig; de gramschap maakt hem onvoorzigtig, en, daar hij het been ten spijt van allen wil doorslikken, blijft het dwars in de keel steken, en is hij zelf met stikking bedreigd. De koksjongens schreeuwen om hulp; in een oogenblik is de hond van den ganschen hof-

hofdienst voor den mond omringd, welke zich in eene zaak van dien aard zeer *competent* beschouwt, en, door hem te willen verlossen, echter nog bijdraagt tot zijne ongunstige omstandigheden, zoo schijnt dat gevloekte been vastgeschoten in de keel. Wat te doen? Bij toeval en zeer gelukkig, komt er juist een prefekt van het paleis, de heer v. A., in groot costuum, voorbij het waschhok, waar 's Konings gunsteling zieltoogde. Men noodigt mijnheer den prefekt om te naderen; hij ziet den spartelenden *Thiel*, verschrikt en haast zich hem naar het *salon* mede te nemen, waar een gedeelte van het hof vergaderd is. De nood is dringend en de Koning doet dadelijk den heer GIRAUD, zijnen eersten wondheler, ontbieden, die aan komt vliegen in de vrees, dat Z. M. eenig onheil is overgekomen. Men vertoont hem *Thiel*: hij weigert zijnen dienst: de Koning verontwaardigt zich, dat men het arme dier vrijwillig doet lijden, en hem gehoorzaamheid weigert; maar de *Limouzynsche*, openhartige en eenigzins onbeschaafde wondheler vertoont den Koning, dat hij in waarheid wel in zijnen dienst staat, maar niet om zijne honden te genezen, en verwijdert zich oogenblikkelijk (*).

De

(*) In eene bui van vrolijkheid zeide de Koning eens,
op

De dienstdoende kamerheer, de heer FORNIER MONTCAZALS, herinnert zich gelukkig, dat 's Konings tandmeester op het paleis is; men zoekt, men vindt hem bij eenen heer van het hof, wien hij de tanden nazag, en in een oogenblik is hij bij den lijder. Die tandmeester was een Italiaan, SIGNOR ANGELA DE VERGAMI, een zeer behendige jongen, die zeer vlug, en bijkans *san dolore*, het hinderlijke been uit de keel van *Thiel* haalt. Van dat tijdstip af verloor de heer GIRAUD de gunst des Konings trapsgewijze, en eenigen tijd daarna keerde hij naar *Frankrijk* terug, en stierf daar als eerste wondheeler van het *Hôtel Dieu* te *Parijs*, den roem nalatende van een zeer verdienstelijk man te zijn geweest.

Sedert de kunstbewerking, aan des Konings hond verrigt, zag IL SIGNOR VERGAMI daarenregen zijne patienten aangroeijen, en al de kakebeenen van de stad en het hof werden hem toebetrouwd met eene drift, die hem op den weg der fortuin bragt, van welken hij zich weder zeer onbehendig verwijderde; want een jaar daarna werd hij door booze schuldeischers

in
 op een' vrij luchtigen toon, aan den heer GIRAUD:
 „ Hadt gij ooit kunnen denken, eens de wondheeler van
 „ eenen Koning te zullen worden?“ — „ En gij, Sire!
 „ hadt gij ooit verwacht Koning te zullen zijn?“

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

L

in hechtenis gezet, en verliet dezelve alleen, dewijl de Koning de goedheid wel wilde hebben van zijne schulden te betalen.

In den zomer is er niets aangenameer in *Holland*, dan de reis te water van *Utrecht* naar *Amsterdam*; al de Franschen verlangden dezelve dan ook te doen, om het verrukkende gezigt der buitenverblijven te genieten, welke gebouwd zijn langs de vaart, waarin men, al voortstevenende, met zeker genoegen de eentonige bewegingen der schuiten, welke elkan- der voorbij gaan, gadeslaat. De tuinen dier buitenverblijven zijn alle met oneindig veel smaak aangelegd en derzelver verscheidenheid laat aangename indrukfelen achter; iedere woning heeft, bijkans op den rand der vaart, eene foort van zomerhuisje, in de gedaante van *kiosken*, waar de mannen rooken en de courant lezen, terwijl de vrouwen werken en thee- schenken (*). Op de muren van eenige dier

(*) De schrijver bedoelt hier de gebouwen, welke wij koepels noemen. Zijne ingenomenheid met de schoone vaart op *Utrecht* verwondert ons inmiddels geenszins; de Hollander, welke geenë vreemde landen gezien heeft, kan zich geen denkbeeld vormen van de voortreffelijkheid zijns vaderlands boven andere gewesten, in rijkdom, sierlijkheid en bevalligheid der buitenverblijven en landgoederen; de vreemdeling moet er door getroffen zijn.

AANT. VAN DEN VERT.

huisjes, welke op de vaart uitzien, vindt men spreuken, die men dikwerf met belangstelling leest, dewijl zij denkbeelden van geluk en welwillendheid uitboezemen, als, bij voorbeeld: *Vrede is mijn lust. Hoop en rust. Mijn genoeg*, enz.

Te *Amsterdam* wedergekeerd, hield zich de Koning, onder anderen, bezig met de instelling van een instituut van kunsten en wetenschappen, in vier klasfen verdeeld. In die der schoone kunsten las men de namen van slechts twee Franschen, de eene was de heer PLANTADE, directeur der muziek, de andere de heer THIEBAUT, architect der gebouwen; al de andere leden der onderscheidene klasfen waren inboorlingen, en het was regtrvaardig. Bovendien waren zij bijna allen mannen van groote verdiensten (*).

Er

(*) Indien wij ons niet bedriegen, werden er echter vele korrespondenten in *Frankrijk* en elders benoemd. Deze hoogst belangrijke stichting (niet oneigenaardig de *maarschalks klas* van wetenschap, letteren en kunsten genaamd) heeft men aan *LODEWIJK* te danken; dezelve ontbrak ons. Noodwendig kon bij de *eerste instelling*, het getal der leden voltallig moettende zijn, het geheele instituut niet uit geniën van de eerste waarde bestaan, en echter was die keuze zeer billijk, en werd zij algemeen goedgekeurd; maar verwonderenswaardiger is het, dat men in *latere zijden*, bij het openvallen van plaatsen,

Er bestonden te *Amsterdam* reeds verscheidene geleerde maatschappijen, bekend onder de namen van *Concordia et Libertate*, *Felix Meritis*, *Doctrina et Amicitia*, eene andere voor de beoefening van *Taal* en *Dichtkunde*, en eindelijk eene laatste, onder den naam van (*Lees*) *Museum*. Al deze maatschappijen tel- den een aantal leden; maar de maatschappij *Felix Meritis* onderscheidt zich misfchien van al de anderen, niet alleen, dewijl zij de ver- lichtfte mannen van *Holland* onder hare leden telt, maar ook door hare wellevendheid, de- wijl men er van tijd tot tijd de vrouwen toe- laat op fchitterende *concerten*, welke meestal door aangename voorlezingen besloten worden. De vereenigingsplaats dezer maatschappij is een der schoonste gebouwen van de stad; deszelfs bouworde is vorstelijk. De voorgevel van ge- houwen steen, iets zeldzaams in *Holland*, heeft tachtig voeten hoogte op zes en twintig breedte, en vier schoone kolommen, van Co- rintifche bouworde, verheffen zich boven de lijn der eerste verdieping, om het kapiteel te onderschragen (*).

Ten dikwerf niet alleen de geleverde werken tot maatstaf heeft genomen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De schrijver is hier, gelijk in al zijne opgaven
over

Ten gevolge der vrije uitoefening van alle godsdienstige belijdenissen in *Holland*, meende de Koning het ministerie van binnenlandsche zaken van dat der eerediensten te moeten scheiden, zoodat de heer MOLLERUS uitsluitend en alleen met deze laatste afdeeling belast bleef, en de heer VAN LEYDEN VAN WEST-BA-over belangrijke zaken, hoogst oppervlakkig. Zijne opgave zoude, in de eerste plaats, doen vermoeden, dat *Amsterdam* alleen geleerde maatschappijen bezit; hij vergeet aldus de belangrijkste. *De Hollandsche, Zeeuwsche, Haarlemsche Maatschappijen*, het *Utrechtsche Genootschap*, *Teylers Maatschappij*, en de *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, welke de meest uitgebreide is. Hij noemt, in de tweede plaats, *Doctrina et Amicitia*, hetwelk meer eene societeit, dan een geleerde maatschappij is, ten onregte, op. Hij bedriegt zich, in de derde plaats, zoo omtrent de inrigting der concerten van *Felix Meritis*, welke, gelijk ieder weet, nooit door voorlezingen besloten worden, als door te zeggen, dat deze maatschappij (*als bij uitsluiting*) de *verlichtste mannen van Holland* onder hare leden telt. Zonder deze maatschappij te kort te doen, gelooven wij, dat zulks met meer regt van de *Maatschappij van Taal en Dichtkunde*, welke ook in *Rotterdam, Leyden* en *den Haag* afdeelingen bezit, of van het toen nog bestaande *Concordia*, waar ieder lid *gehouden* was, kort, na de aanneming, eene of meerdere redevoeringen te doen, had kunnen gezegd worden. De schrijver vergeet juist datgene, wat *Felix* het meest tot lof strekt; van, namelijk, deszelfs voortreffelijke inrigting en vorstelijk gebouw alleen aan den handel te danken te hebben.

AANT. VAN DEN VERT.

FARENDRECHT minister van binnenlandsche zaken werd.

In dat oogenblik werd de zitting van het wetgevend ligchaam gesloten, en na de slotrede, door den graaf VAN BIJLANDT-HALT, als voorzitter, uitgesproken, te hebben aangehoord, wenschte de Koning al de afgevaardigden met den uitslag hunner werkzaamheden geluk; hij kondigde hun tevens aan, dat de burgerlijke en lijfstraffelijke wetboeken, en het ontwerp tot inrigting der regterlijke magt, gereed waren, en deed hen bevroeden, dat men zich met het beramen der financiële maatregelen voor het volgende jaar ging bezig houden.

Indien de Koning zich geveleid vond, in zijne *goede stad Amsterdam*, welke echter inderdaad niet beter was dan de andere Hollandfche steden, te verwijlen, kon hem tevens niets uitlokken, om in eene woning te vertoeven, waar zijn oog nergens de schaduw van het geringste plantje kon ontmoeten. Om vrije lucht in te ademen, en zich een weinig van het hofceremonieel te ontheffen, was Z. M. genoodzaakt, zijne gansche hoofdstad door te rijden. Op het einde der maand Mei ging de Koning naar zijn kasteel van *Soestdijk*, eene eenvoudige en zeer nederige woning, bijna midden in de bosfchen gelegen,

gen, en zeer onvoegzaam vereerd met den naam van kasteel. Nog minder zoude men het een lusthuis kunnen noemen; want niets is zeker minder lustig, dan een huis van tiggelsteenen, welks vertrekken zeer slecht zijn afgedeeld, en wiens omtrekken vrij treurig en modderig zijn (*). Wanneer men er was, moest men echter, om den Koning te behagen, een vrolijk uiterlijke aannemen, en met kunst ontveinzen, dat men er van verveling stierf. Maar het weder is niet altijd schoon, en men moet zich weten te schikken naar de plaats, welke men bewoont. *Indien het altijd leme bleef, zoude men de rozen niet zoo beminnen*; maar de rozen van *Soestdijk* droegen meer dorens, dan ergens elders, en de *fourier* van het paleis wist er iets van. Op een' avond, of liever een' nacht, was het weder vrij schoon; de *fourier* hield de wacht, en deed zijne ronde in den tuin, achter het

(*) Wij zouden bijna gelooven, dat de schrijver *Soestdijk* nimmer heeft gezien. In den oorsprong een jagthuis van prins WILLEM III zijnde, had het natuurlijk niet den omvang, welke het tegenwoordig bezit, nu de nationale dankbaarheid het den doortuchtigen held van *Quatre-Bras* heeft aangeboden. Dan, dat kasteel grenst aan een heerlijk bosch, en is bijna geheel omringd van de vruchtbare bouwlanden, welke het tot een der aangenaamste landverblijven vormen.

AANT. VAN DEN VERT.

kasteel, waar hij alles in de diepste stilte had gevonden; het gerikkikker der vorfchen was alles, wat hij gehoord had. Hij keerde reeds weder naar het kasteel, toen hij, bij het omslaan van eene laan, een klein geritsel meent te hooren; hij leent een luisterend oor, buigt zich, verschuilt zich, ziet aandachtiger toe, en meent eindelijk een gedaante te zien, welke naar een man zweemt. Inderdaad, het was er een, die vrij lang was; maar deszelfs plaatsing maakte het den fourier onmogelijk, hem te herkennen; hij vermoedde echter, dat het een officier was van des Konings huis, welke Z. M. zeer van nabij naderde. Wat deed die officier daar dan? De fourier ging hem aanspreken, om er zich van te verzokeren; toen hij hoorde spreken; maar te zacht, om te verstaan, wat er gezegd werd. De fourier twijfelde er niet aan, dat de officier eene galante partij had, en, zulk een zoet tijdverdrijf niet willende storen, wachtte hij geduldig, tot het verliefde paar (want het was er een) zich weder op weg had begeven, om voort te gaan. Hij volgt hen voorzigtig, en is zelfs vrij dicht bij hen; maar de duisternis belet hem de vrouw te herkennen, die met haren geleider den tuin, door een klein deurtje, verlaat. Zij slaan een pad in, hetwelk, hen van het kasteel verwij-

wijderende, hen daar echter terug moet brengen; de fourier kan hen vooruit snellen, door het veld dwars over te loopen, en zich daarna te verbergen achter een grooten eikenboom, waar langs zij henen moeten komen, en vandaar vleit hij zich ongemerkt alles te zullen kunnen zien. Daar stapt hij met vlugheid voort, zich, bij voorraad, verheugende over de ontdekking, welke hij zal doen. Maar, helaas! op het oogenblik van te zullen genieten, is men dikwijls in zijne verwachtingen bedrogen; de booze geest spreidt ons overal hinderlagen; maar hier was het de boschwachter, welke een' strik had gelegd, om een' vos te vangen; doch in plaats van dezen vond zich de arme fourier gevangen, welke luid begon te schreeuwen. De officier hoorde het wel; maar kon, midden in den nacht, geene vrouw in het open veld alleen laten; hij vergezelde haar dan naar hare woning, en kwam vervolgens in den blinde terug, om nuttig te zijn aan den ongelukkigen fourier, welke zich eindelijk had losgewikkeld uit den gevloekten strik, die hem gelukkig slechts had doen vallen op een dorenheg, en eene kneuzing aan het been had veroorzaakt. Ondanks dit onheil, ware het den fourier beter geweest zich bijkans het been te breken, en een kleine buil in het

hoofd te vallen, dan de vrouw te herkennen, welke hij achterna liep (*). — Het was zijne eigene. —

Van het zoogenaamde kasteel van *Soestdijk* reed het hof, langs vrij hobbelige wegen, naar het wezenlijk kasteel van *het Loo*, welks verblijf den Koning bijzonder behaagde; maar, waar hij nog meer zoude verwijld hebben, indien het niet zoo verwijderd was geweest van de hoofdstad. Gedurende het verblijf van Z. M. op *het Loo*, werd hem de prins DOLGOROUKI, gezant van *Rusland*, voorgesteld, welke hem, namens Keizer ALEXANDER, drie versierselen van al de Russische ridderordes ter hand stelde. De Koning behield er eene voor zich, de tweede was voor den kroonprins, en de derde schonk hij aan den heer ROËLL.

Eer Keizer NAPOLEON zijnen broeder JOSEPH op den troon van *Spanje* (†) plaatste,

(*) Wij herhalen, dat wij, met leedwezen, deze ongepaste anekdotes onder een aantal goede zaken hebben aangetroffen.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) De schrijver had moeten zeggen: *trachtte te plaatsen*; dewijl JOSEPH nimmer rustig bezitter van *Spanje* is geweest, en de gunstige ligging van dat land oorzaak is, dat *trachten en doen* daar zeer onderscheidene zaken zijn.

AANT. VAN DEN VERT.

ste, was die kroon reeds heimelijk aan den Koning van *Holland* aangeboden, welke haar met grootmoedigheid weigerde. Het moedige gedrag des Konings, bij die gelegenheid, deed hem zeer veel eer in de oogen van geheel *Europa*; het vermeerde de verknocht- heid der Hollanders, welke hem omringden, bijzonder, en, onder de vrouwen, welken men toen in het geheim van des Konings weigering heeft kunnen onderrigten, was er eene, welke, men zegt, dat, in de geest- drift harer bewondering, niet heeft kunnen nalaten, hem te omhelzen (*).

Omtrent denzelfden tijd begon de heer DE PROC, groot-maarschalk van het paleis, te ontwaren, dat des Konings welwillendheid niet meer dezelfde voor hem was; hij deel- de, gelijk voorhenen, niet meer in het ver- trouwen van Z. M., welke hem schein te ontwijken, en het woord niet meer, dan werktuigelijk, tot hem te rigten. De groot-

(*) De schrijver doet wel van hier de woorden *men zegt* te bezigen omtrent de dame, welke hij in den Franschen tekst genoegzaam heeft aangeduid. Wij voor ons, welke de eer hebben, deze voortreffelijke en hoogst wellevende vrouw zeer goed te kennen, mogen, bijkans met zekerheid, zeggen, dat het *men zegt*, hier, als in sluizende gevallen, eene onwaarheid is.

AANT. VAN DEN VERT,

maarschalk beklaagde zich eens bij den Koning, dat, sedert eenigen tijd, zijne brieven uit *Frankrijk* ontsloten waren geweest, eer hij dezelve in handen kreeg, en smeekte Z. M., bevelen te willen geven tot het doen ophouden van deze ontrouw. De Koning zag hem een oogenblik zeer sterk in het gezigt, zonder hem te antwoorden, en keerde hem daarna den rug toe.

Het is niet twijfelachtig, of de ongenade van den groot-maarschalk is voortgevloeid uit de bijzondere genegenheid der Koningin voor mevrouw DE BROC; de Koning meende, dat er tusschen den groot-maarschalk en zijne gade eene briefwisseling plaats had, geheel in de belangen der Koningin, en in welke hij vermoedde, dat men zich veel over hem en zijne regering onderhield. Maar de heer DE BROC, een man van eer, zoo er immer een bestond, was niet meer gevormd, om den Koning te verraden, dan om de welwillendheid, met welke hem de Koningin vereerde, te ontkennen; hij wist wel, dat niemand zich met huisfelijke twisten mocht inlaten, en het was bovendien buiten zijnen aard, het vuur der oneenigheid aan te blazen of op te stoken tusschen twee verdeelde echtgenooten, welke zich altijd inbeelden, dat men tegen hen is, wanneer men zich

zich niet openlijk voor hen wil verklaren.

Indien de Koning in *Holland* een ministerie van policie op den Franschen voet had willen instellen, zou hij zich ongetwijfeld hebben kunnen verzekeren, dat de Franschen, welke aan zijn hof waren, ondanks hunne bijzondere betrekkingen met *Frankrijk*, niet in staat waren hem te verraden. Maar uit een toegeeflijk zwak voor de Hollanders, en derzelve gewoonten niet willende aantasten, heeft Z. M. nooit eene policie willen doen instellen, welke, door een gestreng toezigt, zijne regering in de hand zou hebben gewerkt; en zijn afkeer was daarop gegrond, dat een bestuur van dien aard nooit in *Holland* bestaan had. Wat is er ook uit voortgevloeid? Dat de Koning diep onkundig is gebleven van een aantal zaken, welke het belangrijk voor hem ware geweest te vernemen (*).

Die

(*) Wij willen ons hier liever van alle tegenspraak onthouden; doch gelooven, dat het nut van zoodanige inrigting niet opweegt tegen de kosten, welke zij veroorzaakt, terwijl het bijkans gelukken der bekende zamenzwering van MALLET, en de daarop gevolgde kortstondige gevangenneming van den minister van policie, SAVARY, zelve zonneklaar bewezen hebben, dat deze inrigting dikwerf, en zelfs in de gevangenisfen, te kort schoot.

AANT. VAN DEN VERT.

Die boezemvriendin, welke het de Koningin, bij hare aankomst in *Holland*, zoo leed had gedaan, niet bij zich te hebben, en van welke wij reeds gesproken hebben, was thans aan het hof, bij haren echtgenoot, den grootmaarschalk van het paleis. MEVROUW DE BROC was dikwijls bij den Koning blootgesteld aan het hooren van uitdrukkingen, ten opzichte der Koningin gebezigd, welke haar zeer smartten. Met zachtzinnigheid en eerbied zocht zij de ongunstige indrukfelen, welke den Koning bezielde, weg te nemen; doch alles, wat reden en vriendschap haar inboezenden, was vruchteloos. Meermalen had zij den Koning gefmeekt haar de kwelling te besparen, van hare vriendin te hooren beschimpen; maar de Koning, gelijk alle mannen, welke zich beledigd wanen, kwam gestadig weder op het punt, dat hem onaangenaam was; en op een dag, dat hij het portret der Koningin, welke hij in de hand hield, geene zeer vleijende uitdrukkingen toevoegde, ontscheurde het hem mevrouw DE BROC, met tranen in de oogen, en alle kenteekenen van verontwaardiging.

Als de Koning zich van iemand wilde ontdoen, had hij niet altijd den moed, om denzelfden, zoo lang hij bij hem was, leed te doen; dan gaf hij dezen eene zending, welke de ondervinding magtigde, als eene verwijdering

ring te beschouwen. Een enkel man, D'HAUTAVOINE genaamd, opzigter van des Konings wijnkelders, had de kracht Z. M. persoonlijk te weigeren naar *Bordeaux* te gaan, om wijn te halen. De Koning, verwonderd over zijne weigering, vroeg er hem reden van, en D'HAUTAVOINE, zonder onthutst te wezen, antwoordde: „Sire! om u te dienen; „ zoude ik naar den duivel gaan; maar indien „ ik van hier naar *Bordeaux* ga, zal ik te „ *Parijs* berigt ontvangen, dat ik niet meer „ in uwen dienst sta; en, dewijl ik bij uwe „ M. blijven wil, zal ik, dien overeenkomstig, *Holland* niet verlaten. Ik heb mijn plicht gedaan, en uwe M. behoort mij niet terug te zenden.” — „Maar,” zeide de Koning, „men verzekert, dat gij den besten „ wijn uit mijne kelders drinkt.” — „Dat „ is waar, Sire! en ik zoude het niet doen; „ dat niemand, zelfs niet uwe Majesteit, het „ zoude gelooven.” — Die openhartige ongeveinsdheid mishagde den Koning niet, welke zich niet van lagchen kon onthouden; hij werd ontwapend, en D'HAUTAVOINE bleef, onder voorwaarde echter, dat hij geenen toekajjer meer zoude drinken (*).

In

(*) De Koning had kort te voren tweeduizend flesschen van dien wijn ten geschenke ontvangen van den Kei-

In den loop der maand Junij bezocht de Koning onderscheidene gedeelten van zijn rijk; en schreef overal, met wijsheid, openbare werken voor, in het belang van zijn land.

In het begin van Julij kwam hij naar *Amsterdam* terug, over *Utrecht*, en het is daar, dat hij, den groot-maarschalk van het paleis al zijne goede gunst schijnende weder te geven, denzelven in last gaf, om zijnen broeder JOSEPH in *Madrid* als Koning van *Spanje* te gaan begroeten. De groot-maarschalk, verrukt van des Konings gunst en vertrouwen met de vriendschap van zijnen ouden wapenbroeder terug te hebben ontvangen, stortte tranen van gevoel, toen hij zijne afscheidsaudientie had.

Eenigen tijd voor het vertrek van den heer DE BROE, kwam er van *Parijs* een zekere GATEAU naar *Utrecht*, welke, door de Fransche regering, belast schein met het daar-

stel-
Keizer van *Oostenrijk*, eene zeer kostbare gift, en welke voor een bijzonder blijk der genegenheid van den vorst, welke haar gezonden had, werd gehouden. Na den troonsafstand van LODEWIJK is het meerendeel van dien wijn naar de kelders der *Tuileries* gezonden, even als eene partij constantia of kaapwijn, door den generaal JANSSENS medegebragt, en den Koning aangeboden.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

Stellen eener geheime policie in *Holland*, voor den Keizer. Die GATEAU, een sijne vogel van zijn ambacht, vond middel om den Koning te zien en over zijn ontwerp te onderhouden, met dat verstand, dat hij hetzelfde in het gunstigste daglicht voorstelde; maar de Koning, welke het ware oogmerk zijner komst had doorgrond, en niet openlijk wilde weigeren hem de hand te leenen, handelde even listig; scheen zijne goedkeuring aan eenige punten te verleen; liet de anderen onbeantwoord, en stelde de beraming van het gansche plan uit, tot op zijne terugkomst te *Amsterdam*. Hij deed zoo veel, dat deze policie, immers voor het oogenblik, niet werd ingevoerd, hoewel de afgezondene uit *Parijs* reeds huurlingen had, onder anderen een' zekeren SUPERBY, in de bureaux van den intendant van des Konings huis werkzaam, en er schandelijk uitgejaagd werd, nadat hem de groot-maarschalk zijne medepligtigheid met GATEAU bewezen had.

De groot-maarschalk, naar *Spanje* vertrekkende, nam zijne reis over *Parijs*, waar hem eenige vrienden met de vereerende zending, welke hem was opgedragen, geluk wenschten; anderen konden hem hunne vrees niet verbergen, dat zijn gezantschap in eene ongenade zoude uitloopen; maar de heer DE

BROC, vol vertrouwen op de blijken van genegenheid, voor zijn vertrek uit *Utrecht* van den Koning ontvangen, bemoedigde zelf zijne vrienden en vertrok gerust.

De heer DE BROC vond den Koning van *Spanje* te *Vittoria*. Z. M., wien hij zijne brieven overhandigde, ontving hem zeer vriendelijk en noodigde hem aan zijne tafel. Toen de groot-maarschalk van den Koning van *Holland* zich den volgenden dag weder vertoonde, om Koning JOSEPH zijn hof te maken, was het onthaal geheel anders. Men weigerde hem bijkans de nadering tot het paleis, en, welke moeite hij zich ook mogt geven, hij kon nooit een tweede gehoor bij den Koning verwerven; het scheen hem onwidersprekelijk, dat de brieven, aan den Koning van *Spanje* overgebracht, dingen bevatte, hem persoonlijk ongunstig. Zoo lang dezelve ook niet geopend waren geworden, had hij zich over het gunstig onthaal van den Koning te verheugen gehad.

In den beginne wist de heer DE BROC geen partij te nemen; maar de aankomst van zijnen schoonbroeder, den maarschalk NEY, te *Vittoria*, maakte een einde aan zijne onzekerheid. Na hem gehoord te hebben, raadde hem de maarschalk, weder in Franschen dienst te treden. NAPOLEON vergunde zulks;

maar,

maar zonder ooit den rang van generaal-majoor, welken hij in *Holland* had, aan den heer DE BROEC te willen verleenē, die genoodzaakt was zich met dien van kolonel bij den staf te vergenoegen. Hij kwam in *Frankrijk* weder, en ging strijden in *Italië*, waar hij ligt gekwetst werd. Hij stierf te *Milaan*, aan de gevolgen eener katharrale aandoening in de blaas, aan welke hij reeds lang geleden had. Mevrouw DE BROEC was ontroostelijk over het verlies van eenen echtgenoot, dien zij teeder beminde, en zij beweende hem nog, toen zij, twee jaren daarna de Koningin van *Holland* naar de wateren van *Aix*, in *Savoie*, volgende, in eenen afgrond stortte, waaruit het zelfs niet mogelijk was haar lijk op te halen.

Nadat de heer DE BROEC *Utrecht* verlaten had om naar *Spanje* te gaan, werd de post van groot-maarschalk van het paleis provifiooneel toebetrouwd aan den heer vice-admiraal BLOYS VAN TRESLONG, adjudant van Z. M., een regtvaardig, braaf, werkzaam man, en een goede zaakbestuurder. Hij achtte het altijd beneden zich aan die kleine hofintrigues deel te nemen, waarin zich eenige kamerheeren des Konings met vrij veel hevigheid oefenden. De heer BLOYS VAN TRESLONG, wien de arbeid niet affchrikte, weigerde ech-

ter de teugels op te vatten van een beheer, zoo uitgebreid, als dat van den groot-maarschalk, dewijl hij de Fransche taal niet grondig genoeg kende; maar de Koning, welke veel vertrouwen in hem stelde, sterk aangedrongen hebbende, aanvaardde hij dien post, dewijl hij vernam, dat er op het secretariaat van den maarschalk een Franschman was, welke al het werk bestuurde, en op wiens vatbaarheid hij vertrouwen kon (*). Die Franschman was mede een dergenen, wiens wegzending de Koning, onder verschillende voorwendfelen, menigmaal vorderde; maar hij bleef, dewijl hij zoo onontbeerlijk was voor den groot-maarschalk, wiens werk hij had ingerigt, dat deze aan Z. M. stellig verklaarde niet voor de regelmatigheid van den dienst te kunnen instaan, zoo men hem dezen persoon ontnam. De Koning week voor de noodzakelijkheid; maar kwam altijd op dat punt terug, en vond altijd eenen tegenstand, over welken hij door zijne oppermagt eindelijk zoude hebben gezegepraald, indien de

(*) De schrijver geeft hier te verstaan, dat de Heer B. VAN T. den post van groot-maarschalk aanvaard heeft. Hij heeft denzelfen nooit, dan bij *interim*, willen waarnemen, en achtte zich zeer gelukkig, toen de heer ROEST inderdaad tot die waardigheid beroepen werd.

omftandigheden niet hadden gezegevierd over hem zelve.

Het zekerfte middel om menfchen aan zich te verbinden, is, billijk omtrent hen te wezen en te weten goede daden te beloonen. Van deze waarheid doordrongen, kondigde de Koning door een besluit aan, dat in de toekomst ieder foldaat en matroos, welke zich bijzonder zoude onderscheiden, een gouden medaille zoude ontvangen.

In den loop van Julij zette Z. M. de reis door zijn koningrijk voort. Deze vorftelijke bezoeken hebben altijd gunftige uitwerkfelen. Het volk ziet gaarne de perfonen, van welke het dezelfs welvaart verwacht. De Koning ging naar *Gelderland*; hield zich op te *Arnhem*, en verwaarloosde niets, om eene grondige kennis van 's lands toefland te verwerven.

Omtrent denzelfden tijd zag men in *Holland*, niet zonder ongerustheid, den Oostenrijkschen gezant, baron DE FELTZ, vertrekken, welke, onder voorwendfel van een eenvoudig verlof, naar men zeide, te *Weenen* ging raadplegen over zaken van het hoogst belang. De gisfingen, te dien opzigte gevormd, werden door de uitkomst bewaarheid.

Het vertrek van den baron DE FELTZ naar *Weenen*, verminderde het getal der gewone bezoekers van de beroemde mejufvrouw LOBÉ,

welke nog altijd de stad en het hof te haaren huize vereenigde. De heer PREVOST, zaakgelastigde bij de afwezigheid van den Oostenrijkschen gezant, deed, zegt men, zijne eigene zaken vrij goed bij de Koningin van het vorstelijk tooneel, welke hem, buiten den kamerheer M., nog den graaf VAN PALRY, en den secretaris van het Oostenrijksche gezantschap had toegevoegd.

In zijne hoofdstad teruggekomen, hield de Koning er zich bezig met de regeling der zaken van den eeredienst, en alles, wat hij dien opzigtelijk verrigtte, verwierf hem de bijna algemeene goedkeuring, daar hij alle godsdienstige begrippen wist te vereenigen, iets, dat zeer moeilijk was, uit hoofde van het verschil der leerstelsels. Hij moest de belooning zijner bezorgheid voor 's lands welzijn vinden in de algemeene geestdrift, met welke zijn naamdag, de 25ste Augustus, gevierd werd. Echter bestonden er nog personen, welke Z. M. niet aan zich had kunnen verbinden, Hollanders van den ouden stempel, bevooroordeelde wezens, welke altijd het onherfelbare verledene terugriepen. Zoo was er een boekhandelaar te *Amsterdam*, welke nooit eenen voet op straat zette, zoo lang hij wist, dat de Koning in de stad was, en zulks alleen, in de vrees van hem

te

te zullen zien en ontmoeten. Er waren er nog anderen, doordrongen van ouderwetsche en stedelijke vooroordeelen, welke hem niet konden vergeven, dat hij bezit had genomen van hun stadhuis, om er een paleis van te maken (*).

Overmaat van het goede brengt altijd misbruiken te weeg, en goede gewoonten worden dikwijls belagchelijke hebbelijkheden. Zoo is het gesteld met die Hollandsche gewoonte van het buitenste der huizen gestadig schoon

te

(*) De oude Hollanders, die oorspronkelijke, koele, langzame en systhematische burgers van den Dortschen waard, vreesden zoo sterk, zegt men, voor de schadelijke gevolgen van de betrekkingen met de Franschen, dat zij dikwijls liever eene reis naar *Batavia*, dan naar *Frankrijk* ondernamen; en geloofwaardige Hollanders verzekeren, dat voorhenen de ouders, bij uiterste wil, van hunne kinderen vorderden, dat zij voor hun veertigste jaar niet in *Frankrijk* zouden vertoeven, dewijl zij vermeenden, dat dezelve alsdan genoeg ondervinding zouden hebben, om zich te hoeden voor de verleidingen eens volks, zoo geneigd tot verstrooijing en vrolijkheid.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Zonder den schrijver te willen tegenspreken, gelooven wij, dat deze bepaling niet zoo algemeen in de testamenten zal bestaan hebben, en het ware zelfs wenschelijk geweest, voor het behoud der nationaliteit en oud Hollandsche deugden van zedelijkheid en eerlijkheid, dat ouderen hunne kinderen minder aan vreemdelingen hadden toebetrouwd, welke hen tot Franschen, Engelschen, of Duitschers, maar niet tot Hollanders gevormd hebben.

AANT. VAN DEN VERT.

te houden; maar het is vooral te *Amsterdam*, dat men zich vindt blootgesteld aan die overmatige zindelijkheid, welke de voetgangers bevuilt. Men ziet er gestadig de spuit in werking; overal is men bezig met dweilen, mattenkloppers, bezems, emmers en schuurzand; en echter hebben al deze Hollandfche gewoonten tot uiterlijke reiniging der huizen nog nimmer eenen Franschman kunnen overtuigen, dat het een middel tot bewaring der gebouwen was. Hekelachtige beschouwers hebben vermeend, dat deze liefde voor zindelijkheid zich niet uitstreckte tot de personen der dames, welke men, te dien opzigte, een weinig achteloosheid verweet. Is het denkbeeld, waarin men nog verkeert in *Frankrijk*, dat alle Hollandfche vrouwen gekleurde linnen of roode wollen broeken dragen, meer gegrond? Deze gewoonte heeft, wel is waar, bestaan, maar grijpt geene plaats meer, dan onder het gemeen en de burgerlijke klasfe, en misfchien nog bij een groot getal edele dames, slavinnen harer oude gewoonten. Soms tijds dragen de Fransche vrouwen ook de broek, maar niet in dien zin; en, wanneer het een voordeel is, genieten zij het niet in *Holland*, waar de vrouwen nog in zekere afhankelijkheid zijn, aan welke zij zich in *Frankrijk* ontheven hebben.

Uit

Uit bijzondere briefwisselingen wist men, dat de betrekkingen van den Keizer met den Koning dagelijks scherper werden, en dat LODEWIJK, om NAPOLEON te behagen, in *Holland* niet anders had moeten heerschen, dan naar het systhema der Fransche regering. Maar behoorde hij zulks te doen? De Koning dacht het niet, dewijl hij zich, naar zijn zeggen, geheel aan de Hollandsche natie moest wijden; de Keizer, die hem *Koning had gemaakt*, beoordeelde zulks anders, dewijl zijn broeder hem alles verschuldigd was, en echter zeide de Koning in eene boodschap aan het wetgevend ligchaam: „ Ons staatkundig stelsel kan niet verschillen met dat van „ *Frankrijk* ,” enz. Hoe deze wederspraak te doen overeenstemmen?

Als bondgenoot van *Frankrijk* zond *Holland* troepen naar *Spanje*, onder het bevel van den generaal CHASSÉ, en bij onderscheidene gelegenheden verdienden deze troepen de goedkeuring der veldheeren, welke dezelve gebruikten. Men herinnert zich altijd in *Holland*, dat de maarfchalk LEFEVRE, van eenige Hollandsche officieren sprekende, openlijk verklaarde, dat het niet mogelijk was dapperder te wezen (*).

De

(*) Men leze, omtrent den veldtogt der Hollanders

De stad *Haarlem*, door de Franschen het Hollandfche *Saint Cloud* genaamd, was te zeer nabij de hoofdstad, dan dat de Koning, voor het minst, niet zoude verlangd hebben naar een rustpunt in derzelver omtrek. Het bevallige landhuis van den heer HOPE, den vermaarden bankier, zoo bekend in *Europa* door deszelfs belangrijke betrekkingen en ontzettenden rijkdom, wekte het verlangen van Z. M. op, welke er den koop van deed voorstaan. Men had zeer lang werk, om den Heer HOPE te bewegen tot den verkoop van zijn' eigendom. Eindelijk vestigde er zich de Koning, goed schiks, kwaad schiks, en dat huis, voortaan bekend onder den naam van paviljoen, hetwelk voor een burger een allerliefst verblijf was, was, op verre na, niet groot genoeg voor een' Koning en het gebruik, waartoe het nu bestemd werd. Men was genoodzaakt aan alle zijden huizen te huren, om de verschillende diensten van het hof

in *Spanje*, de *Herinneringen* van den verdienstelijken heer STORM DE GRAVE, thans weder kapitein in Hollandfchen dienst. Dan het is niet alleen in *Spanje*, dat zich de Hollandfche troepen voortreffelijk gedragen hebben, dit is ook in *Rusland*, te *Waterloo*, en overal en altijd gebeurd, waar zij slechts bekwame aanvoerders hebben gehad.

AANT. VAN DEN VERT,

hof te plaatsen, en vervolgens kocht er de Koning eenige in de nabijheid; maar al deze gebouwen waren ongenoegzaam, om het hof en alles, wat het hof omringde, te huisvesten.

Het paleis der hoofdstad geleck zoo zeer op eene staatsgevangenis, dat 's Konings verlangen, om, inzonderheid in den zomer, deze gevangenis te verlaten, geene verwondering kon verwekken. Dit verlangen stelde Z. M. eenmaal bloot aan niet te eten, of het middagmaal bij eenen zijner onderdanen te gaan gebruiken. Z. M. aangekondigd hebbende, dat hij naar *het Loo* zoude vertrekken, had de groot-maarschalk een gedeelte van den keuken- en kamerdiens derwaarts gezonden. Den volgenden dag veranderde de Koning van voornemen, en verklaarde hij eerst eenige dagen te *Utrecht* te willen doorbrengen; toen nam de groot-maarschalk uit de personen van de keukens, welke nog te *Amsterdam* waren, die, welke, des noods, konden gemist worden, en zond dezelve naar *Utrecht*, alleen de noodwendigste overhoudende. Na het *déjeuner* van den dag, tot de reis naar *Utrecht* bestemd, zeide Z. M., dat hij op het paviljoen te *Haarlem* zoude gaan eten. Oogenblikkelijk zendt de groot-maarschalk al de overige keukenbeambten derwaarts;

waarts; maar wat gebeurt er? Op het oogenblik van af te rijden, verhindert een schrikkelijk onweder het vertrek, en ziet zich de Koning gedwongen, om te *Amsterdam* te eten. Maar dit werd nu *onmogelijk*, dewijl er zelfs geen schaduw van een koksjongen meer op het paleis was, en men wist niet, hoe men den Koning eenen maaltijd zoude bezorgen, ten ware de groot-maarschalk, als oppertocziener van den keukendienst, het voorschoot en de witte muts zelf opnam. Een braaf en stil Hollander, de heer VAN T., adjudant van het paleis, welke den mond zeldzaam opende dan om te eten en te drinken, bovendien voor zich zelven verschrikt van al de ketels op het paleis omgekeerd te zien, deed het voorstel van in de groote logementen alles in beslag te doen nemen, wat voor des Konings maaltijd noodzakelijk zoude wezen, en alzoo tevens de maarschalkstafel te doen voorzien, aan welke hij spijsde als adjudant van het paleis. Die raad werd door den groot-maarschalk goedgekeurd, en de deftige heer VAN T., die in zijn gansche leven mischien den eenen dag niet vlugger dan den anderen had geloopt, vloog nu, uit overweging van den drang der omstandigheden en den honger, welke hem begon te prikkelen, als eene pijl uit, om in alle

lo-

logementen, namens Z. M., de hand te leggen op alles, wat hij een vorstelijk verhemelte waardig keurde, wel te verstaan, dat hij de vulling van de maarschalkstafel niet vergat; en, dank zij den vernuftigen adjudant van het paleis! het hof at, maar ten koste van de stad.

Den volgenden dag eindelijk, vertrok men naar het paviljoen, welks verblijf, de kleinte van hetzelfde daargelaten, allerlieft was. Men deed een eskadron van koks, naar *Utrecht* afgezonden, terugkomen, en bragt eenigen tijd te *Haarlem* door, waar zij, welke die stad niet kenden, alle gelegenheid hadden, om haar te bezoeken, na het heerlijke bosch doorwandeld te hebben, hetwelk een eigendom der stad is, maar, uit hoofde van deszelfs nabijheid, tot het verblijf van den Koning schijnt te behooren.

De stad *Haarlem* op zich zelve levert niets belangrijks op (*), hoewel derzelver straten zeer ruim zijn; men ziet er in de groote kerk een beroemd orgel, het schoonste en grootste van *Europa*, naar men zegt, het

(*) De schrijver had hier de zeldzaamheden, welke TEIJLERS museum bevat, en die, welke zich op de drukkerij der heeren ENSCHÉDÉ bevinden, toch wel kunnen vermelden.

hetwelk rust op kolommen van porfijr. Het ligchaam is uit acht honderd pijpen zamengesteld, waarvan sommigen bijna veertig voeten hoogte en zestig duim in den omvang hebben.

Bij het doorkruisen der stad *Haarlem* was ik zeer verwonderd naast of op de deuren van eenige huizen dikke en zeer sierlijke kusfentjes te vinden, met kanten omzet, en volstrekt gelijk aan die, welke men op de toilettafel eener vrouw naar de mode vindt. Ik was er ver af van de oorzaak der tentoonstelling van zulke bevallige kusfentjes te vermoeden, en ik zoude er nog onkundig van wezen, indien eene Haarlemsche vrouw niet de goedheid had gehad mij zulks te verklaren. Op deze wijze, zeide zij mij, wordt het kraambed der vrouwen aangekondigd; wanneer de grond van den klopper *rood* is, beduidt het de verschijning eener jonge juffer in deze wereld; wanneer dezelve *blauw* is, kondigt het die van eenen jongen aan. Die kloppers blijven veertig dagen op de deur, en wanneer de echtgenoot der bevallene vrouw voor schulden vervolgd wordt, kan men, gedurende die veertig dagen, niets van hem vorderen. Die Hollandsche gewoonte, welke kracht van wet heeft, en algemeen behoorde te worden aangenomen, is vervuld

. van

van menschenliefde, wijsheid en menschelijkheid; zij laar den man alleen vrij, om de vrouw in het kraambed voor hevige indrukfelen te hoeden, welke hare gezondheid zouden kunnen benadeelen (*).

Haarlem en deszelfs omtrek zijn meer beroemd, dan eenige stad in *Holland*, om de schoonheid der bloemen, welke er gekweekt worden. In ruime hoven ziet men geheele velden met hijacinten bedekt, bij welke de verrukte eigenaars zelve geplant schijnen en wortel te hebben geschoten. Men spreekt te *Haarlem* van een ingezeten, groot liefhebber van bloemen, welke voor een enkele tulpenbol drieduizend gulden zoude betaald hebben. Nergens drijft men de weelde in broeibakken ook verder dan daar, en door middel van deze, welke met zware kosten in des Konings tuinen te *Haarlem* onderhouden werden, was zijne tafel altijd overladen met de zeld-

(*) Indien deze gewoonte in vroegere tijden al kracht van wet in *Haarlem* moge gehad hebben, is zij thans door de invoering eener alom gelijkwerkende wet noodwendig vervallen. De *kloppers* inmiddels, zegt men, afkomstig te wezen uit het beleg en de inneming van *Haarlem* door de Spanjaarden, dewijl men de huizen, welke dit kenteeken eener kraamvrouw droegen, van inlegering, rekwiſtiën, en wat dies meer zij, verschoond zoude hebben.

zeldzaamste vruchten en groenten voor den tijd; maar al die door kunst verhaaste voortbrengfelen, en zelfs die, welke in den gewonen loop der jaargetijden rijp worden, hebben nooit dat sappige, dien uitstekenden fmaak van de Franfche vruchten. De stad *Haarlem* verhoovaardigt zich nog, het licht gegeven te hebben aan PIETER SCHOEFFER, welke, men zegt, in de drukkunst de uitvinder der gegotene letters te zijn geweest (*).

Gedurende zijn verblijf op het paviljoen hield zich LODEWIJK minder bezig met ernftige zaken, dan met zijne gezondheid en eenige werken tot verfraaijing zijner tuinen.

Na

(*) Onbegrijpelijk is het, dat men over alles met zoo veel zelfvertrouwen durft fpreken, als de fchrijver, wanneer men zelfs de eenvoudigfte en meest bekende zaken met elkander verwart. Het is zeker voor de eerfte maal, dat SCHOEFFER voor een Haarlemmer wordt verklaard, en dat alzo den verdienftelijken LAURENS KOSTER zelfs zijne geboorteplaats betwift wordt. Neen; het is thans door onzen landgenoot J. KONING genoegzaam bewezen, dat KOSTER, en niet GUTTEMBERG of SCHOEFFER, welke KOSTERS kunst verbeterd hebben, de uitvinder van het drukken met *lofse beweegbare letters* is geweest; en *Haarlem* is te regt hoovaardig op eenen burger, welke, fchoon toevallig, en mifchien zonder het te bevroeden of te wenfchen, de gedaante der wereld veranderd heeft.

AANT. VAN DEN VERT,

Na eenig verblijf aldaar, keerde hij eerst naar *Amsterdam* terug, en vervolgens naar *Utrecht*, waar hij, om Keizer *NAPOLEON* te behagen, een besluit nam, bij hetwelk hij de vervoering van alle reizigers, uit *Engeland*, of eenige landen of volkplantingen komende, door Britsche wapenen bezet, en in *Holland* aan wal stappende, uit zijn koninkrijk voorschreef.

De Koning kwam te *Amsterdam* weder, waar men een groot bal aan het hof gaf. Men onderscheidde er den prins *DOLGOROUKI*, welke, door zijne schitterende ordeteekenen, allen glans der vrouwelijke sieraden verdoofde. Die prins was gezant van *Rusland*, en had het bijzonder vertrouwen van *LODEWIJK* weten te winnen, welke zich gaarne met hem onderhield.

Men moet zich altijd verwonderen, dat een volk, zoo ernstig, als de *Hollanders*, deszelfs nationale koelbloedigheid zoo eensklaps laat varen, om zich over te geven aan eene woelachtigheid, voor welke men het niet vatbaar zoude beschouwen, en dit is echter, wat de *Franschen* gelegenheid hadden van, gedurende de *Amsterdamsche kermis*, op te merken.

Nooit mischien heeft er grooter verschil bestaan, dan dat, wat men in *Holland* be-

speurt tusfchen de gewone bedaardheid van al de inwoners en de buitensporigheid, aan welke zich ieder op kermistijden overlevert; kunftenmakers, van allerlei foort en landaard, komen alles vertoonen, wat zij vreemds of monfterachtigs hebben kunnen verzamelen; kleine kooplieden vlocijen over uit al de omgelegene fteden, om zeer duur te verkoopen, wat men overal elders goedkooper kan verkrijgen; al de rangen der maatschappij ftooten en verdringen zich, zonder dat man of vrouw zich beklagen van te fterk gedrongen te worden; bij iederen ftap blijft men ftaan, om te drinken en te eten in zeer fierlijk opgetooide houten kramen, in welker binnenfte de hemel weet, wat er voorvalt. Die kermisfen zijn eene foort van *faturnaliën*, waar alle rangen vermengd zijn, en zich de heeren dikwijls met hunne bedienden bevinden, terwijl, finds onheugelijke tijden, de dienftboden in *Holland* het regt hebben van een ganschen dag en nacht uit te blijven, om al de kermisvermakelijkheden te genieten (*). De keuken en kin-

(*) Hoezeer de fchrijver inderdaad volkomen regt heeft, wanneer hij de Hollandsche, inzonderheid de Rotterdamsche en Amsterdamsche, kermisfen *faturnaliën* noemt, en een vreemdeling zich inderdaad geen denkbeeld kan vormen van de tweede kermisweek en de beide laatste zaturdagnachten te *Amsterdam*, hebben wij er de hee-

kindermeiden bewandelen deze oorden van dardelheid meestal met hare minnaars, dan zij, welke de liefde reeds veracht, dewijl zij oud of leelijk zijn, doen zich vergezellen door mannen, welke zij huren, en de kermis is voor deze personen een tijd, waarop zij rekenen, als de koopman op den verkoop der goederen, welke hij in zijn' winkel heeft. Die *figisbés* van den nieuwen stempel doen zich, in evenredigheid hunner jaren, schoonheid en kleeding, bij den dag betalen. Hij, die een rok heeft, wordt duurder betaald dan zij, die een buis dragen; die een hemd met een jabot bezit, heeft nog meer waarde; heeft hij een paraplu, of een' stok, men betaalt hem zulks bovendien; maar, in welke kleeding hij ook zij, overal, waar de juffer drinkt en eet, doet hij hetzelfde, zonder dat het hem koste.

De Koning verlangd hebbende, dat de gronden van het wetboek NAPOLEON voor het Hollandfche zouden worden aangenomen (*), onheeren nimmer met htinne bedienden meer vermengd gezien, dan zij het dagelijks op straat of in schouwburgten kunnen zijn.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) De overgang van de kermis tot het wetboek NAPOLEON is, voor het minst, ongepast. Over het algemeen bestaat er *un beau désordre* in het werk, hetwelk

onderwierp de commissie haar werk aan den staatsraad, welke het goedkeurde. Kort daarna vergaderde het Wetgevend ligchaam, om zich het budget van uitgaven voor 1809 te hooren voorstellen. Twee dagen na de opening der zitting ontving het de Koning in zijn paleis te *Amsterdam*. De voorzitter RENGERS deed eene aanspraak, waarbij het Wetgevend ligchaam, over de noodlottige gevolgen van eenen oorlog zuchtende, welke den handel tot eenen ontzettenden stilstand bragt, zich op de wijsheid des Konings verklaarde te verlaten, rondom welchen het zich kwam scharen, om den last der staatszaken moedig met hem te dragen. Z. M. beantwoordde deze aanspraak in zeer vriendelijke uitdrukkingen, en kondigde het Wetgevend ligchaam de onderwerpen aan, over welke het geroepen zoude zijn oordeel te vellen, er bijvoegende, dat men, zoo voor het afloopende, als voor het naderende dienstjaar, aan de omstandigheden van den oorlog de onmogelijkheid moest wijten, waarin men geweest was, om al het goede, dat men wenschte, en hetwelk men in vreedstijd spoedig en ligtelijk zoude hebben daargesteld, te kunnen verrigten.

er een zonderling mengelmoes van waarheid en vernuft, en van oppervlakkigheid en onwelvoegelijkheid uit vormt.

AANT. VAN DEN VERT.

HET

(88)

HET JAAR 1809.

Nooit had men op het paleis van *Amsterdam* een grooteren toevloed van menschen gezien, dan in de eerste dagen van dit jaar, dat alle rangen der maatschappij er zich verdrongen, om den Vorst hunne gelukwenschingen aan te bieden. De jaren eindigen; maar, onder den schijn van pligtbetrachting stort zich het eigenbelang in betuigingen uit, welke niet zullen eindigen, zoo lang menschen elkander noodig zullen hebben. De groote lichamen van den staat, de groot-officieren der kroon, gevolgd van de gewone officieren van 's Konings huis, het diplomatische ligchaam, in één woord, alles, wat zich op den voorgrond der grootheden bevond, genoot de eer van den Koning hét hof te maken. Daarna volgde ieder groot-dignitaris, aan het hoofd van eenen der dienstakken staande, met zijn

bijzonder hof, en ieder eenigzins uitstekend ambtenaar met zijne onderhoorigen, waarfchijnlijk weder gevolgd van hunne ondergeschikten, uit welke zich de geringste ongetwijfeld niet onbelangrijk oordeelde. Het was op het paleis het volmaaktste spel van al de toekaatsingen der samenleving.

De heer BLOYS VAN TRESLONG nam, bij voorraad, den post van groot-maarschalk van het paleis nog altijd waar met eene gestrengheid, welke hij van tijd tot tijd uitstrecte tot het *revue* houden over zijne onderhoorigen, en het was niet onvermakelijk den geheelen dienstbaren keukendrom, onder de wapenen, met het mes op zijde en de witte muts op het hoofd te zien, *inspecteren* door een vice-admiraal, welke zich in eene voorzaal van het paleis als aan boord van een schip gedroeg (*).

Sedert het afscheid van den heer DE CAULINCOURT was de post van opperfalconmeester altijd door den opperjagermeester waargenomen geworden; eindelijk benoemde de Koning den ge-

(*) Wij willen gaarne gelooven, dat deze gestrengheid den hofbeambten niet aangenaam was; doch dit weten wij met zekerheid, dat de naauwgezette eerlijkheid van den heer BLOYS den Koning maandelijks duizenden gulden, heeft doen bezuinigen.

generaal BRUNO, en men was zeer verwonderd eenen Franschman met deze hooge waardigheid bekleed te zien. Bovendien was deze nieuwe groot-officier der kroon een zeer uitstekend krijgsman, welke, wel is waar, zeer weinig kennis had van het werk van dagelijks beheer, maar er zich echter eindelijk van doordrong. Indien de naam van BRUNO aan den heiligen grondlegger der Karchuizer monniken, herinnerde, deden de vrolijkheid, de weelde en de zucht des opperstalmeesters voor wereldsche genoegens niet vermoeden, dat hij zijnen naamgenoot eenmaal zoude navolgen door een heilige te worden, hoewel men zegt, dat de duivel in zijnen ouderdom kluizenaar werd.

De blokkade ter zee en te land duurde nog altijd voort, en echter bestond er nog eenigen handel met *Engeland*. Het ware moeijelijk, om niet te zeggen, onmogelijk geweest, dat er niet eenige vaartuigen, met Engelsche goederen beladen, aan de gespannen strikken der douaniers ontsnapt waren. Om de kustbewaarders alles te doen opmerken, wat rondom hen geschiedt, zoude men hun de oogen van den lijnx moeten geven, terwijl de douanier, door den eenen smokkelaar aangesproken, geen oog kan houden op dat, wat anderen verrigten.

De Koning kreeg te *Utrecht* berigt van

eene schrikkelijke overstroming, welke overal verflageneid verspreidde, en Z. M. zelf werd er zoo door beangstigd, dat hij, ondanks eigene ziekte, besloot derwaarts te ijlen, ten einde meer in de gelegenheid te zijn van snelwerkende maatregelen te nemen.

De Koning rigtte zijne eerste schreden over *Arnhem* naar *Gelderland*, en dikwerf liep hij zelf vrij groot gevaar (*). Niets kon den Koning van het besluit afbrengen, om, onder eigen toezigt, de werken te doen verrigten, welke de zorgelijke omstandigheid vorderde, waarin zich de overstroomde landen bevonden. Zijn geduld en zijn moed spoorden de werklieden verwonderlijk aan; hen, die zich het meest voor het algemeene welzijn waagden, beloonde hij rijkelijk, en zijne tegenwoordigheid was overal een groote troostreden. De stad *Gorkum* zoude waarschijnlijk geheel zijn ondergeloopen, indien de Koning er niet geweest ware en werken had voorgeschreven, welke haar reddeden uit het uiterste gevaar. Van vermoeijenis afgemat, ging Z. M. te *Utrecht* eenige rust smaken, waar hij een' algemeenen raad voor de rivieren benoemde,

(*) Ieder kent den moedigen ijver van *LODEWIJK* in deze oogenblikken, door hem zelve beschreven in zijnen roman, *Maria* getiteld.

Om te raadplegen over de middelen, welke, in het vervolg, zijn grondgebied voor zulke overstromingen zouden kunnen beveiligen. De Koning vertrok weder van *Utrecht*, om zijne *inspectie* op alle punten voort te zetten, en liet overal blijken zijner bezorgdheid na. Hij kwam terug in zijne hoofdstad, waar hij de zoete voldoening smaakte van te ondervinden, dat de ingezetenen van alle gewesten door milddadigheid met hem wilden medewerken tot verligting der ongelukkigen, door de overstroming getroffen. Na eenig verblijf te *Amsterdam*, deed de Koning eene reis door *Overijsel*, waar hij ettelijke nuttige werken voorschreef, en aan onderscheidene stichtingen wijzen onderstand verleende. Bij het besluiten dezer reize bezocht hij *het Loo*, waar hij slechts eenige dagen doorbragt, en alstoen maar *Amsterdam* terug keerde.

Omtrent dien tijd hield men zich bezig met eene wet over den adelftand, en het was de eerste kamerheer *Baron van Pallandt*, welke haar den Koning aanbood. Z. M. keurde dezelve met eenige wijzigingen goed, maar, op verlangen van den Keizer, was hij genoodzaakt die wet vier maanden daarna weder in te trekken. *Napoleon* vroeg ook de vernietiging des titels van maarschalk van *Holland*, aan eenige hoofdofficieren verleend. Lo-

DEWIJK oordeelde de erfelijkheid alleen noodzakelijk in het koninklijk huis, maar vermeende, dat de zoon eens edelmans, geene verdiensten en andere aanspraak dan de geboorte hebbende, den adel zijns vaders niet behoort te verwerven. De aanbieder van die wet was ongetwijfeld de hoogmoedigste persoon van het hof, en de oude adel had zeker niet te vreezen, dat hij denzelven bij de nieuwe wet zoude hebben zoeken te vernederen. Aan het hof hield men hem tevens voor den Hollander, wien de naam van een' Franschman de meeste walging scheen te verwekken, en zoo de heer DE BROEC, als groot maarschalk van het paleis, bij den Koning gebleven was, zoude hij dien heer wel hebben kunnen genezen van zijne kwaal.

Sinds lang was er geen bal geweest aan het hof; maar de vastenavond-tijd deed den Koning besluiten er een te doen geven, en ik was te meer over deze omstandigheid verheugd, daar CAROLINA en haar vader te *Amsterdam* waren, en ik verblijd was hun de aangenaamheden eener partij te kunnen aanbieden, welke zeer fraai zoude zijn. Indien de zamenstelling van een bal altijd iets vreemds oplevert, moet het inzonderheid wezen aan het hof. Daar vindt men eene zeldzame mengeling van zeden, van hoog gestemde aanmatigheden, van goed-

goedhartigheid, van ouderwetsche manieren, van gebrek aan goeden toon, en van belachelijke stoutheid. Er is geene vrouw, zelfs de leelijkste, welke haar spiegel de blikken en de vleijende hulde der hovelingen niet gewaarborgd hebben, en geen smakeloos man, welke zijn huis niet verlaten heeft met de zekerheid van den best mogelijken toon te bezitten. Alles is bijna ten beste, dewijl zich ieder wel bevindt. Slechts de onpartijdige beschouwer, alles zonder vooringenomenheid ziende, zegt dat alles nog beter zoude kunnen zijn.

Ik bragt den heer NIEUWEMAN en zijne dochter op het bal. Bij het inkomen van de zaal, ontmoette deze eenen zijner bloedverwanten, met wien hij in gesprek trad, en verloren wij hem in het gewoel. Het hof was een geheel nieuw tooneel voor CAROLINA; nooit had zij zulk een woelig en luisterrijk feest bijgewoond; (*) verwonderd, verblind door den glans eener schitterend verlichtte en kostelijk versierde zaal; verdoofd door de muzijk en het gedruisch van zoo vele luide stemmen, was zij door bewondering en vreesachtig-

(*) Na alles wat de schrijver ons vroeger omtrent deze CAROLINA gezegd heeft, willen wij zulks gaarne gelooven, en er zelfs bijvoegen, dat zij zelve volstrekt niet paste aan een hof.

zigheid geheel bevangen. Zij had alles willey zien, zonder door iemand gezien te worden: om hare hevige gemoedsbeweging te doen voorbijgaan, verlangde zij op eene eenzame plaats te gaan zitten, en wij verwijderden ons bij een venster, vanwaar men alles kon opmerken, zonder bijna bespeurd te worden. „Dewijl gij u,” zeide ik, „tot eene soort van eenzaamheid veroordeelt, zal ik u verstrooijing trachten te geven, door u eenige personen te schetsen, welke voorbij ons henen zullen gaan.”

Gij ziet die jonge vrouw, met een' schitterenden paradijsvogel op het hoofd, welke haren echtgenoot onverschillig den arm geeft: welnu: zij is twee jaren geleden tegen haren zin gehuwd; de gift van haar hart heeft die van hare hand niet vergezeld, dewelke haar begunstigde minnaar niet heeft kunnen verkrijgen, dewijl zijne middelen niet gelijk waren aan de hare. De hemel heeft haar twee kinderen verleend, waarvan het eene sterk gelijkt op haren man: wat kan men toch meer verlangen? Echter verwijten haar de vrouwen, dat zij de Fransche modes aanneemt, en niet eene is er, welke hare kleederdragten niet volgt. (*)

Die

(*) Wij moeten uit sommige wenken, welke de schrijver

Die lange man, op wiens borst eene zon van diamanten fonkert, en die in dit oogenblik met den Koning spreekt, is een gezant, bij de diplomatie als een der grootste schaakspelers bekend. Men roemt hem ook als een voortreffelijk echtgenoot, en, te zelfden tijde, heeft hij den naam van edelmoedig minnaar te zijn: daar verlaat hij den Koning, om plaats te maken voor den minister van buitenlandsche zaken, welken hij geen oogenblik uit het oog verliest, hoewel hij met iets anders bezig schijnt.

Die bruine vrouw, welke in dit oogenblik met dien roodgeknevelden huzaren-officier danst, is de vrouw van een zeer rijken koopman, een der genen, welke men zegt dat de wet der blokkade het minst gehoorzamen, en die zoo gemakkelijk van *Amsterdam* naar *Londen*, als van *den Haag* naar *Leyden* gaat. De officier is een harer bloedverwanten, welke zeer aan haar gehecht schijnt; hij komt uit *Spanje*, waar hij niets te doen had, doch waar hij, onverchrokken strijdende, gevaarlijk is gewond geworden.

Die kleine wit gepoederde man, wiens rood

ge-
ver in deze reeks van portretten mededeelt, vermoeden, dat hij meer dan idealen heeft willen schilderen; dan zijne bewoordingen zijn zoo algemeen, dat niemand zich de zelve behoeft aan te trekken.

gelaar zoo afsteekt bij zijn kapsel, is een groot Hollandsch kapitalist, welke de zaken vaarwel heeft gezegd en zich nu alleen bezig houdt met het rijk betalen der bijzondere goedheden van Fransche actrices. Hij is *galant* met haar als op zijn twintigste jaar; maar hij wordt misleid, als op zestig jaren, wanneer men de dwaasheid heeft van nog jong te willen zijn.

Die heer van middelbare jaren, met een rijk geborduurd rok, die het hoofd zoo hoog draagt, is een Fransch *militair*, die tegenwoordig een der eerste posten aan het hof bekleedt; te midden eener wereld, waar beleeftheid en veinzerij het altijd winnen van waarheidsliefde, wil hij al te openhartig wezen. In *Holland* komende, was hij de vriend des Konings.....

Die man met zijn' rooden rok, welke ons voorbij gaat, is een kamerheer des Konings; zijn vaste tred, zijn gewigtige houding, doen bevroeden dat hij de kamerheer moet zijn, *belast met de garderobe*. Hij staat zeer wel aan het hof; men zegt hem den vriend des Konings. Daar spreekt hij eene dame aan, welke hem niet lijden mag, en hem echter vriendelijk toelacht; maar zij heeft een' zoon, dien zij *page* wil zien, en de kamerheer heeft den sleutel der gunsten van den dag.

In

In dit oogenblik spreekt de Koning met een eenvoudig gekleed Fransch officier, welke een gewoon ridderkruis en verschillende lidteeken draagt. Z. M. heeft hem in *Egypte* gekend, en het is, zegt men, een man van zoo groote verdiensten, als hij nederig schijnt. Maar hij is een Franschman...

O! beschouw dat vreemde paar toch eens, dat op ons aankomt; ieder volgt het met de oogen; welke staken! welk eene magerheid! — het zijn twee ooijevaren; wacht: ik meen ze te kennen. Ach! ja; ik bedrieg mij niet: het is mijnheer en mevrouw VAN DER BLOM, van *Haarlem*, op hunne stengels staande als de tulpen in hunnen tuin.

Ha! Ziedaar een der ministers; hij is een zeer achttingwaardig man, zeer gehecht aan zijn land; maar men begrijpt niet, dat hij met *zijne* grondbeginselen de minister van een' vreemden Koning heeft kunnen worden. De vrouw, welke hij den arm geeft, is de echtgenoot van een' anderen minister, eene soort van JANUS met twee aangezichten, gelijk men die gewoonlijk aan de hoven ontmoet; door gelukkig te duiken in alle staatsomwentelingen; altijd wetende boven te drijven; de vriend der zegevierende partij, en altijd gereed haar te verlaten, zijne deur in vrede-stijd
aan

aan ieder, en in den oorlog alleen aan den overwinnaar ontsluitende.

Die kleine ronde vrouw, met eene kleine bronskleur op het gelaat, welke bijna op ons aankomt, heeft bijzonder, maar vruchteloos, *geintrigueerd* om eeredame der Koningin te worden. Niet dat het haar aan eere ontbrak; de bloedverwante eens voormaligen burgemeesters kan het daaraan niet ontbreken; maar aan wat mangelde het haar dan? aan geestig praten bij gebrek van verstand, aan schoonheid en *koketterie*. Zonder dit alles geen heil aan het hof.

„Nu gij van uwe vreesachtigheid ontheven, en van uwe groote aandoening teruggekomen zijt,” zeide ik tot CAROLINA, „moeten wij eene wandeling door de groote zaal doen, en al voortgaande zal ik u mijne aanmerkingen blijven mededeelen over een aantal personen, welke gij niet kent.”

Het bal was allerliefst, en duurde tot in den morgen. Den volgenden dag vernam de Koning eene bijzonder aangename tijding. Alles weegt zich op in het leven, en LODEWIJK, welke vernederd was geweest door de intrekking der wet op den adel, zag met genoegen, dat de Keizer aan den Kroonprins van *Holland* het groot-hertogdom *Berg* ge-
ge-

geven had, door het klimmen van prins MURAT op den Napelschen troon opengevallen. Deze gift was eene zeer vleijende beschikking voor *Holland*; dan de Koning meende eene bijgedachte van NAPOLEON te vinden in de opzettelijke handelwijze, van hem niet den minsten voorloopigen wenk te geven omtrent deze beschikking ten behoeve van zijnen zoon.

NAPOLEON wilde zulk een eigendunkelijk gebied over LODEWIJKS huis uitoefenen, dat de vaderlijke magt van dezen bijna geheel miskend werd.

De Koning verliet *Amsterdam* en ging het Paschen te *Utrecht* houden. Het was altijd in dien ouden zetel, dat Z. M. zijne godsdienstpligten ging verrigten, en dat voorbeeld werd door verscheiden personen van zijn huis gevolgd. Zonder iemand te dwingen, vernam de Koning gaarne, dat men aan deze verpligting der godsdienstoefening had voldaan.

Het wetgevend ligchaam, buitengewoon vergaderd geweest, besloot deszelfs zitting, en, na het met de uitkomst van deszelfs werkzaamheden geluk te hebben gewenscht, riep hij deszelfs aandacht in op de noodzakelijkheid, van in de gewesten een aantal onderscheidingen te vernietigen, welke de uitvoering tegenwerkten van het algemeene plan, hetwelk alleen den bloei van den staat en de

welvaart der ingezetenen kon verzekeren. Met kracht en helderheid hernieuwde hij alles, wat noodzakelijk was, om het rijk voor het onheil van nieuwe overstromingen te behoeden. Eindelijk onderhield hij het wetgevend ligchaam over twee zeer belangrijke onderwerpen, de constitutionele wet op den adel, en de instelling der nationale garde, of gewapende burgerij.

Vervolgens ging de Koning *Brabant* en *Zeeland* rondreizen. Hij bezocht alle openbare gestichten, alle kerken en kloosters (*); alle eischen met goedheid aanhoorende, en dikwerf aanmoedigingen verleende. Op sommige plaatsen wist hij bij de vrouwen ten platte lande de slechte gewoonte van hare kinderen met pap groot te brengen, te vernietigen; maar hij wist dit onmenschelijk vooroordeel niet anders uit te roeijen, dan door de ijdelheid der moeders, welke zelve hare kinderen zoogden, te streelen. De Zeeuwfche vrouwen hebben de gewoonte van eene kap te dragen op het voorhoofd, met een gouden plaat vast gesloten, welke ongehuwde vrouwen aan de eene zijde, gehuwde aan de andere zijde van het hoofd dragen. De Koning

(*) Welke zich toch bij een of twee bepaalden.

ning vrouwelijke ijdelheid, welke overal haar gebied uitoefent, te zijner hulp roepende, vergunde aan die vrouwen, welke hare kinderen zelve zogen zouden, een geheelen hoofdband van goud te dragen. De hoop van een zeer rijken te zullen verwerven uit de drie hoofdbanden, welke LODEWIJK ieder jaar tot een prijs wilde geven, strekte nog, om bij deze gelegenheid de weldadige inzigten van Z. M. te bevorderen. Maar hetgeen nog sterker trof, en zekeren eerbied voor den Koning inboezemde, was, dat hij zich in het dorp *Aarle* vrijwillig blootstelde aan de gevaren eener overervende ziekte, door de inwoners dier gemeente, — ter prooi aan de treurigste besmetting, door welke zij bijna allen waren aangetast, terwijl er een aantal bezweken was; — uit menschlievendheid te bezoeken. Hij deed hulp geven; zond artsen, en had het geluk, van dien verwoestenden geesfel, welke geëindigd zoude hebben met de nedervelling van al de ingezetenen dier gemeente, te doen ophouden.

Bij zijne terugkomst, in de helft der maand Mei, maakte LODEWIJK weder eene zeer belangrijke verandering in het Ministerie, zonder te onderzoeken, of eene zoo herhaalde verwisseling van posten noodzakelijk was. In het algemeen zag de natie deze veranderingen, zoo

regtftrecks in wederspraak met hare denkbeelden van onwankelbaarheid, met leedwezen.

Om zich te verftrooijen van de belangrijke werkzaamheden, aan welke zich de Koning federt het begin des jaars onafgebroken had overgeleverd, ging hij in de maand Junij naar *het Loo*, waar de Fransche tooneelfpelers bevel kregen, om vertooningen te komen geven. Z. M. ging fomtijds ter jagt, en dikwijls verzamelde men zich, om kaart te fpe- len, of *charades* in werking (*En action*) te vertoonen, van welke LODEWIJK meermalen de beduidenis gaf.

Eens gaf de Koning het woord VOLTAIRE. De naam des patriarchs van *Ferney* werd al- zoo ter ontleeding overgeleverd. Het gezelfchap verdeelde zich, als gewoonlijk, in tweeën. De Koning wilde blootelijk aan- fchouwer zijn. Het eerste tooneel ftelde eene zaal voor, waar eene rijk gekleede en zeer levendige jonge dame op een *canapé* in die- pen flaap gedompeld fcheen te zijn. Die rol werd vervuld door eene dame van het paleis, welke door roovers moest beroofd worden. Vier roovers traden in de zaal, om er een diefftal (*vol*) te plegen, en deze rollen wer- den vervuld door den intendant-generaal van des Konings huis, die het hoofd dier bende was, door den kamerheer, met de garderobe
zij-

zijner M. belast, en door twee andere personen van het hof, welke hunne rol mede zeer goed verstonden. Dit eerste gedeelte van het raadsel werd terstond begrepen.

Het tweede tooneel viel voor in een kamer, waar zich twee personen onderhielden over de zaken van den dag. De kolonel van de garde was een dier personen, en zeide luid en openhartig zijn gevoelen over misbruiken, onregtvaardigheden, inbreuk op de wetten, enz. De andere was de kanselier van des Konings huis, welke hem de onvoegzaamheid deed opmerken, van zich altijd zoo ruiterslijk te verklaren, en dat men somtijds moest weten te zwijgen (*se taire*). De gevoelens waren verdeeld, en de tweede afdeling der charade wist men niet goed te raden.

Het derde tooneel was in een bibliotheek, waar men een oude schrijftafel zag, op welker bovenste een ouderwetsch schenkblad stond, met twee koffijkopjes van oud porselein; een vrouw van zekere jaren trad in het vertrek, met een koffijkan in de hand, en had eenige schreden vooruit op een' ouden écuijer des Konings, van eene zeldzame magerheid, welke, met eene zijde en groot gebloemde nachtjapon, veel had van een gekleeden oonjevaar. Toen riep ieder dadelijk

uit: het is VOLTAIRE! VOLTAIRE! en het raadfel was ontcijferd.

Met groote voldoening vernam men aan het hof, dat de Hollandfche troepen in *Spanje* zich uitftekend onderscheidden. Men roemde vooral den moed der Hollandfche huzaren, en maakte, als van eenen der officieren, welke het meest onverschrokken was, melding van den kolonel ROEST VAN ALKEMADE, welke tot generaal-majoor werd benoemd, en zich eenmaal onder de groot-officieren der kroon bevinden moest (*).

Z. M. deszelfs tegenwoordigheid op de Haarlemfche kermis willende kenmerken, had er vrij veel nieuwigheden, zooveel mogelijk uit Hollandfche manufacturen herkomstig, aangekocht. Al deze voorwerpen naar *het Loo* gezonden zijnde, deed de Koning er eene loterij van trekken onder de perfonen van zijn gevolg. Deze beleefdheid van Z. M. hervormde de groote zaal van het paleis

(*) Er zijn weinige voorbeelden van eene zoo toevallige en snelle verheffing, door eenen ontijdigen dood gevolgd, als die van den heer ROEST, welke, in den tijd van ongeveer drie jaren, van luitenant bij de garde, generaal-majoor, groot kruis der orde en groot-maarschalk van het paleis geworden is, om ras-daarna, beneden de dertig jaren oud, te fterven.

AANT. VAN DEN VERT.

leis in eene foort van bazar, waar de dames en heeren van het hof bewijzen van 's Konings edelmoedigheid ontvingen.

Zij, die geen deel hadden aan deze loterij, fluisterden over dezelve; want, uit eerbied voor den Koning, dorst men dezelve niet openlijk bespotten. Maar in klein gezelschap speelden ook de misnoegden hun spel, en de scherpste spot deelde de loten af. Bij die loterij was de fortuin niet blind, en het rad hield altijd op tegenover een stuk, hetwelk eenige overeenstemming had met den aard of het ambt van den persoon, wien het bestemd was; bij voorbeeld, men gaf den opperstalmeester een polichinel, met eene zweep in de hand, op een bordpapieren paard; den eersten kamerheer, met de *garderobe* belast, een fraaije porceleine kamerpot; den opperjagermeester een reiskistje van hartshoorn; de groot-maarschalk verkreeg alle keukenge-reedschappen in kinder-speelgoed; de ministers elk een portefeuille, met een windwijzer gesloten; de prefekten en adjudanten van het paleis elk twee paar kamerpantoffels, en eenige der dames *réticules*, welke zij zich wederzijds volgaarne leenden.

De tooneelspelers onderwierpen, door tuschenkomst van den dienstdoenden kamerheer, hun répertoire aan Z. M., welke in het

hooge blijspel die werken aanteekende, waarvan hij de vertooning verlangde. De Koning verscheen stiptelijk in den schouwborg; deze was eene der verstrooiingen, waarop hij den meesten prijs scheen te stellen; in zijne hoofdstad verwaardigde hij zich echter nimmer in den Franschen schouwborg te verschijnen, hoewel hij ook aan dat tooneel vergund had den titel van koninklijk tooneel te nemen, en hij er bovendien eene zeer goed versierde loge bezat. Vreesde LODEWIJK dan, zich op een plaats te bevinden, waar hij vermoedde, dat vele Franschen moesten zijn? Hij duchtte echter de talrijke vergaderingen niet; want dikwerf zag men hem in den hollandschen Schouwborg, waar de gezelschappen grooter waren, dan in den franschen. Men is dus genoodzaakt op te merken, dat Z. M. in alles en overal den schijn wilde aannemen van te vergeten, dat hij een Franschman was. Men heeft echter een oogenblik op *het Loo* vermoed, dat Z. M., tot op zekere hoogte, nog iets van den Franschen aard behouden had; en ziedaar de gebeurtenis, die aanleiding gaf om het te denken.

Iemand van het kasteel op een' avond, in de schemering en bij het schoonste weder van de wereld, uit het dorp *Appeldoorn*, nabij hetzelfde gelegen, terugkeerende, ont-
waar-

waarde eene jonge vrouw, welke een geheimzinnige laan, waar zij de oogen der nieuwsgierigen scheen te willen ontwijken, op en neder wandelde; onze verspieder wist de oogen der schoone zeer behendig te ontgaan, en, begunstigd door den nacht, volgde hij haar, wel wenschende te vernemen, wat er van die bevallige wandelaarster worden zou. Eensklaps verschijnt LAFORCE, de eerste kamerdienaar des Konings. Hij spreekt de schoone eenige woorden toe; zij neemt zijnen arm, en een oogenblik daarna hoort men een rijtuig, hetwelk ophoudt, zoodra zich LAFORCE aan den koetsier vertoont. De juffer klimt in de koets; LAFORCE gaat naast haar zitten, en de verspieder, welke haar nog niet had kunnen herkennen, wist geene andere partij te kiezen, dan achterop te klimmen, het eenige middel mischien om te weten, wie zij was. Het rijtuig reed langzaam voort, waarschijnlijk, om de aandacht der nieuwsgierigen niet gaande te maken; het rijdt het kasteel voorbij, slaat links af, en rigt zich naar de kleine deur van het park, welke de portier, die het paswoord had, zonder aarzelen opent, om het rijtuig doorgang te verleen; men draait achter het kasteel om, en houdt eindelijk op bij eene kleine deur; LAFORCE treedt uit de koets; de juffer volgt hem, en de ver-

spieder, achter het rijtuig gekropen, kon als toen de geheimzinnige vrouw ligtelijk herkennen; het was mejufvrouw D., die jonge en bevallige aktrice, welke de Koning te *Utrecht* zoo gaarne toejuichte, en wie het zoo natuurlijk was te vermoeden, dat hij dien avond iets zeer bijzonders te zeggen had. De verspieder, welke niets meer te zien had, ging weg, en herinnerde zich, aan den Koning denkende, de spreuk der orde: *doe wel, en zie niet om*; maar ook: *honni soit, qui mal y pense* (*).

Na bijna twee maanden op *het Loo* te hebben doorgebracht, kwam het hof te *Utrecht* terug, waar de Koning een groot bal aan al de dames van dat gewest deed geven. Zij, welke het hof zeldzaam bezochten, vroegen altijd, waar de Koningin was, en ieder voldeed op zijne wijze en fluisterend aan hare nieuwsgierigheid. Die afwezigheid der Koning-

(*) De bekende spreuk der orde *van den kouseband*, door EDUARD III, Koning van *Engeland*, in de veertiende eeuw ingesteld; maar men zegt, op een bal, waar de schoone gravin van *Salisbury* haren kouseband verloor, welchen de Koning oprapte, en haar, geknield, weder aanbond, onder het uitspreken der woorden: *honni soit, qui mal y pense* (veracht zij hij, die hier kwaad van denkt), welke de spreuk der orde werden.

ningin deed zich nog sterker gevoelen in kleiner en aangenaamer vereenigingen, en zonder ongepaste goed of afkeuring van den een of ander der twistende echtgenooten, verwonderde men zich, ja; nam men het zelfs cuvel op, dat de Koning, welke bij ertelijke gelegenheden de Hollandse zeden zoo wel wist te prijzen, aan de andere zijde zoo klaarblijkelijk het voorbeeld eener huisfelijke oneenigheid gaf, welke hij ongetwijfeld in anderen zoude veroordeeld hebben. Inderdaad, was het voegzaam, zijne huwelijkskwellingen, om dus te spreken, aan al zijne onderdanen te vertrouwen? En toegestaan dat de fout niet aan zijne zijde lag, was zulks eene billijke reden, dat de Koningin niet bij hem bleef? Men vermeende, dat hij hare tegenwoordigheid aan het hof gebiedend had moeten voorschrijven, en de gronden, welke de Koningin gestadig aanvoerde om in *Frankrijk* te blijven, niet zoo gemakkelijk had moeten aannemen (*). Indien in *Holland*, gelijk overal, echt-

(*) Dit alles zijn wij volkomen met den schrijver eens; dan de Koningin HORTENSE was een dier Franse vrouwen, welke buiten *Parijs* niet kunnen leven, en het was mischien (het voorbeeld ter zijde gesteld) beter, dat de Koning de verwijdering eener vrouw gedoogde; welke noch hem, noch de natie, over welke hij regeerde, een goed hart toedroeg, dan dat hij zich aan dagelijks-

echtgenooten, die over elkander meenen te klagen te hebben, aan het *bouderen* gingen, gelijk de Koning en de Koningin, zouden er welligt te veel huishoudingen zijn, waar de nam aan de eene, en de vrouw aan de andere zijde zou leven.

Hoewel *Holland*, ten behoeve van *Frankrijk*, op eene vrij belangrijke wijze tot den oorlog in *Duitschland* had medegewerkt, beklagde zich NAPOLEON echter over deszelfs onopregtheid, het tevens beschuldigende van het middelpunt te wezen der samenstelling van tijdingen, welke *Frankrijk* ongunstig konden wezen. Door geheime agenten, welke echter niet tot het huis des Konings behoorden, wist hij, dat de Hollanders door contrebände vrij wat zaken met *Engeland* deden (*). Een Hollandsch blad, de (Fransche) Leydsche courant, zocht deze ongun-

stijfsche geschillen had blootgesteld, ten voordeele van een aantal Franschen, welke zij, tegen den wensch dier natie, tot alle posten, inzonderheid die van des Konings huis, zou hebben opgedrongen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Bewijsstukken N°. 1, (in den Franschen tekst N°. 3); dan daar N°. 1, 2, 6, 7, 8 en 9 staatsstukken zijn, in alle papieren van den tijd voorhânden, hebben wij dezelve niet overgenomen.

AANT. VAN DEN VERT.

stige indrukfelen te weren, en tegenover dat, wat zij laster noemde, stelde zij de vreedzame houding van *Holland* te midden van oproerige landen, en de diensten, aan de Fransche wapenen bewezen; maar desniettemin bleef de Keizer voortzeggen, dat het gansche land met *Anglomanie* besmet was, en dat de Koning er de eerste smokkelaar was (*).

Te *Amsterdam* wedergekeerd, ontving er de Koning den kolonel ROEST VAN ALKEMADE, welken hij tot groot-maarschalk van het paleis benoemd had. Die jongeling, van wiens dapperheid in *Spanje* de generaal SEBASTIANI getuigd had, ging een ambt aan het hof bekleeden, waarin zijn vurige moed weinig gelegenheid zoude vinden, om zich te onderscheiden. In plaats van de onverschrokkene jagers van de garde in het vuur te brengen, kwam hij het gebied voeren over een legioen dienstboden van allerlei slag, en, in plaats van de

groot-

(*) Indien de vrees en de waarschijnlijkheid, van, bij gebrek aan handel, dat is in *Holland*, aan middel van bestaan, te vergaan; bij de natie *Anglomanie*, en de pligtmatige maatregelen, door Koning LODEWIJK ten behoeve zijner onderdanen genomen, *smokkelarij* waren, had NAPOLEON regt; in het tegenovergestelde, en wezenlijke, geval was het een belagchelijk doorzenden van een onuitvoerbaar plan.

AANT. VAN DEN VERT.

groote kunst des oorlogs te bestuderen, moest hij slagters- en kruideniersrekeningen leeren nazien. De post van groot-maarschalk was ongetwijfeld zeer vereerend, omdat dezelve dikwerf de gelegenheid gaf van tot den Koning te naderen, voor wiens persoon deze hofbeambte verantwoordelijk is; maar in *Holland*, waar men denkelijk nooit een aanvallenden oorlog zoude beginnen, kon die post niet geschikt wezen voor een jong en moedig krijgsman, welke buitendien volstrekt geen kennis had van het beheer van zaken, en zich, buiten den dienst, volstrekt overgaf aan al de neigingen eener zeer vurige jeugd, waaraan de post, welken hij aan het hof verkregen had, hem de gelegenheid gaf van op zijn gemak te voldoen. Die post had nooit moeten gegeven worden dan aan een hoofd-officier van rijpere jaren, welke reeds het een of ander dienstvak zoude beheerd hebben. Gelukkig, dat de nieuwe groot-maarschalk de opvolger was van een' zeer bekwaam' man, den heer BLOYS VAN TRESLONG, die al zijne verkregene kundigheden in het beheer van zaken op den gewigtigen dienst van het huis des Konings had toegepast, en zeer gelukkigtevens, dat de heer ROEST op het secretariaat van zijnen dienst den Franschman nog vond, welke denzelven eerst geregeld had, maar

maar, wiens terugzending de Koning altijd verlangde.

Op het paviljoen te *Haarlem* begon de heer ROEST zijnen dienst; spoedig zocht hij denzelfven te verligten, door dien te deelen met den heer SLOET VAN OLDRUITENBORGH, prefekt van het paleis, oud-bestuurder van de loterij, en wien de heer BLOYS, gelijk hij zeide, alleen de zorg wilde laten van zijn geborduurden rok te dragen. De heer ROEST werd spoedig, en vrij vertrouwelijk, met den generaal BRUNO, opperfalconmeester der kroon, bekend, welke gaarne al zijne neigingen tot verstrooijing met hem deelde. Deze beide groot-officieren der kroon verlieten dikwijls, na het *coucher* des Konings, het nederige paviljoen van *Haarlem incognito*, om naar de hoofdstad te vliegen, waar zij ongetwijfeld aangename betrekkingen hadden. Maar de vermaken deden hun de pligten niet vergeten, en des morgens, op het *lever* van Z. M., waren ORESTES en PYLADES op hunnen post. De paarden van den Koning waren te beleefd, om de buitengewone reizen, welke men hen deed verrigten, aan iemand te verhalen, en mits men *Nelavarin*, het eenige paard, dat de Koning besteeg, slechts in rust liet, bemerkte deze volstrekt niets. De jonge R. had al de neigingen van een Franschman,

tot

tot het vrolijkste leven overhellende, en de opperfalmeeſter was zijn voorbeeld geworden.

Omtrent dien tijd hadden er weder veranderingen plaats onder de gezanten, terwijl de generaal DUMONCEAU tot gouverneur van *Amsterdam*, en de admiraal DE WINTER tot kommandant van het eskader van *Texel*, *Harlingen* en *het Vlie* werd benoemd.

Holland, al de bewegingen van *Frankrijk* gadeslaande, vermoedde wel eenige gebeurtenissen, en de Koning, meer dan eenig ander, meende, aan den staatkundigen gezigteinder eene zwarte ſtip te zien, voor welker aangroei hij beducht was. Alle broederlijke betrekkingen tusschen den Keizer en LODEWIJK hadden opgehouden, en men oordeelde, of dat NAPOLEON te veel eischte, of dat LODEWIJK, indien hij gehoorzamen moest, het nimmer deed dan gedwongen. Wie moest dan in deze worsteling bezwijken? Men kan zich niet ontveinzen, dat de toestand des Konings van *Holland* zeer hagchelijk en moeijelijk was; want hij was tusschen de pligten, welke hij als opperhoofd van *Holland*, en de vrees van den man te mishagen, welke hem den troon had doen bestijgen, en wiens ontzettende magt er hem weder kon doen afdalen, gestadig in geplaatst. Niets kon den Keizer van het denkbeeld afbrengen, dat *Holland* vrij geregel-

gelde en altijd hoogst belangrijke betrekkingen met *Engeland* onderhield, en dit is zoo waar, dat NAPOLEON uit *Duitschland* aan zijn' broeder schreef, dat *Holland* een wingewest van *Engeland* was geworden.

Op het laatst van Julij ging de Koning naar *Aken*, om zijne moeder te zien; maar nauwelijks was hij er, of hij vernam, dat de Engelschen het eiland *Walcheren* bezet hadden, en oordeelde, dat het oogmerk dezer expeditie waarschijnlijk de in bezitneming der Fransche vloot op de *Schelde* was. Uit *Aken* zond de Koning bevel aan zijne generaals in *Holland*, om hunne troepen naar *Antwerpen* te doen bijentrekken ter verdediging van de vloot, en alles deed gelooven, dat de generaal BRUCE, een Hollandsch officier, die bevel voerde in het fort *Batz*, de inzigten van *Engeland* begunstigde, door die vesting, waar hij zich lang kon verdedigen, zonder slag of stoot te verlaten. Eenigen tijd daarna werd dit fort door de Hollandsche troepen moedig hernomen. De Koning noemde het gedrag van den generaal BRUCE *ligtzinnig*, hoewel het al de houding had van een verraad; doch, wanneer het eene ligtzinnigheid was, waarom dan *destitueerde* de Koning dezen officier voor eene, in zijne oogen geringe, fout, en schrapte hij deszelfs naam op de lijst der rid-

ders van de orde? Hij bragt hem voor een' krijgsraad, die hem vrij sprak, na hem gehoord te hebben, maar zonder eenig geregte-lijk onderzoek. Op de aanklagt der Fransche regering verscheen de generaal BRUCE ten twee-
de male voor den regter, en toen bekrach-
tigde men zijne destitutie en werd hij tot
eene zeer korte gevangenis veroordeeld (*).

De Koning bleef zeer kort te *Aken*; hij kwam naar *Amsterdam* terug, vanwaar hij weder spoedig naar *Antwerpen* vertrok, en van alle zijden deed hij de Hollandse troe-
pen bijeenrekken, waaruit hij, ter beteugé-
ling der Engelschen, een vrij geducht leger vormde. Hij nam nog andere maatregelen, om *Engelands* ontwerpen, op dat gedeelte van het Hollandse grondgebied, te verijde-
len, werwaarts zich ook Fransche troepen be-
gaven. Hoewel LODEWIJK het den Fransche bevelhebbers eerst weigerde, was hij genood-
zaakt, buiten des Keizers goedkeuring, het opperbevel van al de troepen te aanvaarden; doch spoedig berouwde hem zulks; want ras daarna kwam de prins *van PONTE-CORVO*, in naam

(*) Indien wij ons niet bedriegen, heeft er eene revisie van dat vonnis plaats gehad, of is de generaal B. onder ons tegenwoordig gouvernement gerehabiliteerd.

naam des Keizers, dat zelfde bevel op zich nemen; de Koning was zeer gevoelig over deze vernedering, hem door NAPOLEON aangedaan, wiens geboortedag hij echter met luister gevierd had. LODEWIJK verliet *Antwerpen*, zijne garde alleen met zich nemende, en droeg den generaal DUMONCEAU het bevel der Hollandsche troepen over. Het gedrag van *Frankrijk* te zijnen opzigte gadeslaande, was het niet moeijelijk te zien, dat men hem mistrouwde, en zijne gissingen omtrent de groote gebeurtenis, welke hij sinds lang voorzag, werden in zijne oogen niet dan te zeer bevestigd door het groot aantal Fransche troepen, welke men in *Brabant* vereenigde. Na eene vrij zwakke verdediging, ging *Vlissingen*, waar de generaal MONNET met een garnizoen van vierduizend man lag, aan de Engelschen over, welke het, sedert eenigen tijd, belegerden. Die generaal kwam voor een' krijgsraad, en werd schuldig verklaard aan verraad.

Het bezetten van *Zeeland* door de Engelschen belette niet, dat men te *Amsterdam* den geboortedag van den Koning met alle kenteekenen der levendigste blijdschap vierde, en gedurende drie dagen was er op het paleis een' aandrang van bezoekers, waarvan men nog geen voorbeeld had gezien. Nooit was

het hof zoo luisterrijk geweest, en gedurende deze dagen vertoonde er zich de Koning met uitgezochte kleedingen. Hij hield van schitteren onder zijne hovelingen, en, daar hij zich niet altijd in dezelfde kleeding wilde vertoonen, had hij zich bijna zoo vele kolonels-uniformen doen maken, als er regementen in *Holland* waren; eene vrij vergeeflijke gezochtheid in een' jongen vorst, wien eene goede kleeding zeer wel stond.

Het feest der orde van de unie besloot vorstelijk dat van den Koning, welke de ordeteekenen zelf uitreikte. Onder de nieuwe ridders bevonden zich eenige dappere officieren, welke onlangs, met zeldzame onverschrokkenheid, het fort *Batz* van de Engelschen hernomen hadden. Op denzelfden dag schonk de Koning dezelfde orde aan den abt *BERTRAND*, een' zijner aalmoezeniers, ongetwijfeld een waardig geestelijke, maar welke, bij het afleggen van den eed op dat plechtige feest, zeer verwonderd was hetzelfde versierfel te ontvangen, als krijgslieden, wier eervolle wonden nog nauwelijks gesloten waren. De erkentelijkheid van den abt *BERTRAND* wegens de hooge gunst, waarmede *Z. M.* hem vereerd had, liet niet na, dat hij, bij zijne vertrouwde vrienden, in alle nederigheid erkende, dat hij aan het geringste

bis-

bisdom de voorkur zoude gegeven hebben boven een eereteken, hetwelk, volgens hem, alleen de belooning moest zijn van beproefden moed (*).

Na *Zeeland* meer dan twee maanden bezet gehouden te hebben, ontruimden het de Engelschen, en derzelver vertrek veroorzaakte er niet het geringste genoegen. De Engelschen hadden er den handel een weinig verlevendigd door eene menigte hunner fabriekgoederen in te voeren, welke tot in het paleis van den Koning overvloedigen, waar zich ieder, van den grootsten waardigheiddrager tot den geringsten dienaar, met Engelsche goederen zocht uit te doschen. Men vond die overal, en, ondanks het besluit van den Koning, welke dezelve strengelijk verbood, werden zij overal verlangd. Het waren verbodene vruchten; was het dus vreemd, dat ieder ze wenschte te bezitten? Men ging zelfs zoo ver van te zeggen, dat Z. M.,
vóór

(*) Wij kennen den heer BERTRAND niet; doch kunnen ons weder niet begrijpen, waartoe deze spottende uitweiding omtrent een achtenswaardig geestelijke streken moet. Verdiensten *in alle vakken* hebben gelijke aanspraak op belooning en onderscheiding, en NAPOLEON schonk het eerlegioen aan elk, dien hij wist, dat uitmaakte *in deszelfs vak*.

AANT. VAN DEN VERT.

vóór het geven van zijn verbodswet, voor de verleiding bezweken was (*).

NAPOLEON besloot in zijne staatkunde, dat de mogendheden, aan *Frankrijk* vermaagschapt, naar *Parijs* zouden komen, en de ware oorzaak dezer vergadering van gekroonde hoofden was toen alleen bij den Keizer en twee vertrouwelingen bekend, op welker stilzwijgendheid hij kon rekenen. De Koning van *Holland* was een der vorsten, welke men te *Parijs* verwachtte; dan hij was niet zeer geneigd zijne staten te verlaten; zoo groote vrees voedde hij van er niet weder te zullen komen. Voor het overige kende hij de bedoelingen des Keizers nog niet officieel, en op eenvoudige wenken kon hij zulk eene belangrijken stap niet verrigten. Bovendien was de Koningin te *Parijs* en bevond zich de Koning ongaarne zoo nabij haar, hoewel dit een middel was, om den jongen kroonprins te zien, welken hij teeder beminde,

De

(*) Toen de Keizerin MARIA LOUISA, in 1811, te *Amsterdam* was, wist zij zich, buiten weten van NAPOLEON, alle Engelsche goederen te verschaffen, welke haar behaagden, en eene zekere mejufvrouw DURAND, het toilet der Keizerin besturende, kwam, te dien einde, in aanraking met de schaamtelooste Joodsche smokkelaars van het land.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER.

De Keizer gaf zijnen broeder LODEWIJK den wensch inmiddels te kennen, dat hij zich met de andere vorsten, welke gewacht werden, naar *Parijs* zoude begeven. LODEWIJK was des te minder geneigd, om aan deze uitnoodiging van NAPOLEON te beantwoorden, daar hij dagelijks het getal der Fransche troepen in *Brabant* zag toenemen en deze beschikkingen den Koning tot een treurig voorreken verstrekten. Weigeren zich naar *Parijs* te begeven was zich openlijk verzetten tegen den wil des Keizers, die niet dan te zeer aan onderwerping gewoon was; eene weigering zoude alle goede verstandhouding tusschen *Frankrijk* en *Holland* verbroken hebben, hetwelk, in ettelijke opzigten, wel ras in die worsteling zoude zijn bezweken; aan de andere zijde scheen het den Koning volstrekt niet voorzigtig zich uit zijn land te verwijderen, wanneer zijne frontieren met troepen overladen waren, welker tegenwoordigheid hem de levendigste ongerustheden baarde. In dezen benarden toestand omringde zich de Koning van zijne ministers, om derzelve raad in te winnen omtrent de partij, welke hij te kiezen had. Een eenige, de heer KRAAIJENHOF, minister van oorlog, was van gevoelen, dat men openlijke maatregelen van verdediging moest nemen; maar

zonder bijstand van *Engeland* kon men het niet, en zich met deze mogendheid te verbinden was een grof spel beginnen, waarbij men alles verliezen kon; het was de kans op een' enkelen dobbelsteen plaatsen, en, de adelaarsklauwen ontwijkende, liep men gevaar onder de nagels van den luipaard te vallen (*). De Koning was genoegzaam van het-

(*) Die zelfde heer KRAAIJENHOF, ontwijfelbaar loffelijk in het voornemen van door verdediging zijn land aan de Fransche overheersching te onttrekken, werd, onder de keizerlijke regering, een van des Keizers beambten, en in 1813, bij de afwerping van het Fransche juk in *Holland*, waarschijnlijk verheugd van de gelegenheid te vinden, om zich te zuiveren omtrent het verwijt van ook in Franschen dienst geweest te zijn, verwekte deze heer een aantal kwellingen en onaangenaamheden aan de Franschen, welke nog te *Amsterdam* waren, en vooral aan den betaalmeeester SCITIVAUX, wien hij zelfs eenige bijzondere verplichting had.

AANT. VAN DEN SCHRIJVER (*).

(*) Zonder den heer KRAAIJENHOF, wiens gedrag bij deze en vroegere gelegenheden mischien voor verschillende beoordeeling vatbaar is, boven anderen, welke met hem door zeldzame omstandigheden zijn medegesleept geworden, te willen verheffen, heeft hij echter in 1813 alle aanspraak op de algemeene dankbaarheid, van de Amsterdammers inzonderheid, verworven, terwijl zijne uitstekende bekwaamheden hem onder al de zich opgevolgde regeringen aan het hoofd der *genie* geplaatst hebben, en hij nog onlangs door Z. M. den Koning met het groot kruis der militaire *Willems*-orde is begiftigd geworden.

AANT. VAN DEN VERT.

hetzelfde gevoelen, als de minister van oorlog; maar hij wilde zich echter wel onderwerpen aan den raad van hen, welke met hem verschilden, en kondigde tegen zijn' wil aan, dat hij naar *Parijs* zoude vertrekken. Van dat oogenblik af werd de Koning peinzend; sprak hij weinig; ging bijkans niet uit, en werd zijn persoonlijke dienst oneindig moeilijker. De groot-maarschalk, een hoveling van te versche dagteekening, schikte zich ongaarne naar de kwade buijen van den Koning, en de eerbewijzen zijner waardigheid beletteden hem niet den tijd terug te wenschen, dat hij eenvoudig kolonel van de huzaren was. Hij zou de gevaren van den oorlog boven de eentoonigheid van eenen huisfelijken dienst gesteld hebben, welke hem in eene afhankelijkheid bragt, nog verzwaaard door de geestgesteldheid des Konings.

Vóór zijn vertrek riep de Koning het wetgevend ligchaam bijeen en gaf het een kort verslag van den toestand des lands, de uitkomst van alles, wat gedurende het jaar 1809 gedaan was. Hij kondigde daarop zijne reis naar *Parijs* aan, de hoop gevende aan de natie, dat zijn afwezen hoogst nuttig konde wezen voor het volk, dat hem dierbaar was, en aan wiens bestaan het zijne was verbonden.

In het diepst van zijn hart twijfelde de Koning meer dan iemand aan den gunstigen uitslag zijner reis voor *Holland*. Maar, ondanks zichzelf voor de noodzakelijkheid wijken-
de, moest hij de natie nog geene vrees inboezemen, om haar de veerkracht te behouden, welke zij noodig kon hebben, om nieuwe rampen te verdragen. Vóór zijn vertrek had de Koning eene lange bijeenkomst met den minister van oorlog, in welke men vermoedde, dat hij hem zijne laatste bevelen over de verdediging van het land, in geval van gebeurtenissen, voorschreef.

Dewijl de reis naar *Parijs* bepaald was, moest men schikkingen maken, die overeenkomstig, en het huis des Konings, gedurende zijn verblijf in *Frankrijk*, regelen. Eerst wilde Z. M. er hoogst eenvoudig verschijnen, om te *Parijs* wel duidelijk aan te toonen, dat zijn voornemen niet was lang afwezend te blijven; maar aan de andere zijde konden de vorsten, met welke hij zich te *Parijs* moest vertoonen, zich met al den luister van Koningen opdoen, en was het niet overeenkomstig de nationale waardigheid, dat de Koning van *Holland* alleen er als een burger zoude verscheenen zijn. De groot-maarschalk, door Z. M. met het voorstellen der personen belast, welke hem voor ieder dienstvak zouden vergezellen, werd

werd door menschen van allerlei rang aangezocht, om hen op de lijst te brengen. Hollanders en Franschen wilden allen de reis doen.

Eindelijk, na het verwerpen van verscheidene lijsten, teekende Z. M. die:

1°. Van de officieren van zijn huis, zijnde de heer ROEST, groot-maarschalk; de vice-admiraal BLOYS en de generaal VICHERI, adjudanten; de graaf KAREL VAN BIJLANDT en de kolonel TRIP, stalmeesters; de heer CORVER HOOFT, kamerheer; de heer SMISSAERT, prefekt van het paleis, en de secretaris van den groot-maarschalk voor alle diensten (*).

2°. Een tweede lijst, waarop drie hofmeesters, drie koks, vijf kamerdienaars en zes lakkeijen ingeschreven waren.

De Koning vertrok den 27sten November, in zijn rijtuig vergezeld van den heer ROËLL, minister van buitenlandsche zaken, en van den groot-maarschalk van het paleis. Alles, wat de Koning nog in *Holland* gebod en wat hij op reis zeide, kondigde zijnen vasten wil aan van geenen afstand te doen, welke zijn rijk zoude kunnen verzwakken.

In

(*) Wij durven niet met zekerheid bepalen, of al deze personen wel vertrokken zijn.

In deze gevoelens kwam hij den eersten December te *Parijs* aan. De Koningin het hotel des Konings in de straat *Ceruti* bewonende, wilde Z. M. daar niet aftappen; doch, het gevolg des Konings hiervan niet onderrigt, meenende, dat Z. M., bij deszelfs komst te *Parijs*, zeer natuurlijk zijn eigen huis zoude gaan betrekken, begaf zich ieder naar dat hotel, waar de heer JOLIVET, deszelfs intendant aldaar, verklaarde den Koning niet gezien en geenen last ontvangen te hebben, om iemand in te nemen. Men ging vandaar naar het Hollandsche gezantschap, waar Z. M. zich mede niet vertoond had, en men wist niet, waar den Koning te zoeken, toen men vernam, dat hij bij *Meyrouw moeder* was, waar alle dienften zamenvloeden, in de vrees van zich te hebben doen wachten.

In den eersten tijd namen de officieren van des Konings huis te *Parijs* vertrekken voor eigene rekening, en over het algemeen leed de dienst zeer veel door de verwijderde woonplaatsen van al de officieren. De grootmaarschalk, die *Parijs* reeds kende, nam zijn intrek, uit smaak, nabij het *Palais Royal*, in de straat *Richelieu*, in het groot hotel van *Spanje*, welks eigenaar, zoo lang hij niet wist, dat zijn huurder een groot digni-

taris van *Holland* was, zich vergenoegde met een' geringen huurprijs, maar denzelven dadelijk driemaal verhoogde, zoodra hij vernam, wie de persoon was; hij zou de kwitantie der huurpenningen dus hebben kunnen teekenen met zoo veel voor den *persoon* en zoo veel voor de *waardigheid* te ontvangen.

Hoezeer het hotel van *Mevrouw moeder* vrij ruim was, kon men er het gansche gevolg van den Koning niet herbergen en de groot-maarschalk vooral was niet misnoegd, dat zijne woning een weinig van die Zijner M. verwijderd was. De omtrek van het *Palais Royal* behaagde hem oneindig meer, dan de voorstad *St. Germain*. Eindelijk verkreeg de Koning echter eenige vertrekken van zijne moeder, waar men de officieren van zijn huis zeer slecht plaatste; de groot-maarschalk had geene andere woning dan een klein kamertje, in het *entresol*, waaruit men een' kok deed verhuizen, om zijne excellentie te huisvesten.

Mevrouw LÉTITIA scheen opgetogen te zijn, dat zij haren zoon bij zich had, en, om meer vertrouwelijk met hem te leven, kwam men overeen, dat zij aan dezelfde tafel zouden spijzen. Maar, hoewel het gevolg des Konings oneindig kleiner was dan het hare, wilde zij niet gedoogen, dat hij meer dan *twee derde* van de geheele vertering dragen zou.

zoude. Men ziet daaruit, hoe ver de teederheid eener moeder voor een' geliefden zoon kan gaan. Niets kost haar. Welk eene fraaije belangeloosheid!

LODEWIJK draalde niet met zijn bezoek bij den Keizer, welke hem zeer broederlijk ontving. Het waren geene twee vorsten tegenover elkander; het waren twee broeders, welke zich, na lange scheiding, met vermaak schenen weder te zien. In dat bezoek sprak men volstrekt van geene staatszaken; en, hoezeer de Koning wel vermoedde, dat dezelve niet naar zijnen wensch zouden uitvallen, zoude hij dat punt liever dadelijk en openhartig behandeld hebben gezien, dan een stilzwijgen te zien in acht nemen, hetwelk mischien aankondigde, dat men hem slechts berigten zoude, wat men van *Holland* zoude verderen, zonder hem zelfs te raadplegen, noch zich te verzekeren, of zulks hem goed dacht.

De Koning van *Napels* en de Onderkoning van *Italië* bezochten den Keizer dikwijls; maar hij zag *NAPOLEON* nimmer, dan op de *Tuileriën*.

De Koning van *Holland* was een der vreemde vorsten te *Parijs*, welke het minst van die bezoeken der staatsligchamen en hooge personen ontving, welke even vermoeijend zijn voor hen, die dezelve komen afleggen, als

smakeloos voor hem, die dezelve ontvangt. LODEWIJK verheugde er zich over, en zeide aan den heer BLOYS: „ Zoo gaarne als ik mijne oude vrienden zoude wederzien, ben ik weinig gesteld op de eerbewijzen, welke alleen aan den rang gegeven worden.” Gelukkig hij, bij wien de grootheden de behoefte aan vriendschap niet verdoofd hebben! In de eerste dagen van zijn verblijf te *Parijs* ging de Koning weinig uit; maar hij deed zijnen zoon, den jongen kroonprins, dikwijls bij zich brengen, en, daar hij dien gaarne zag, deed zulks de hoop geboren worden, dat hij mischien eene toenadering met de Koningin zoude zoeken. Men verlangde het in *Holland* vurig, dewijl de Koningin, gedurende den korten tijd, dat zij er geweest was, zich zeer bemind had gemaakt. Bovendien kon hare zamenleving met haren echtgenoot, in *Holland*, al die stil voortsliipende geruchten, welke de kwaadwilligheid gaande houdt en verbreidt, en alle hatelijke gisfingen uitdooven; gisfingen, welke de *Hollandsche* natie, die uit eigenliefde hare Koningin niet aan ongunstige beoordeeling wilde blootgesteld zien, inderdaad onaangenaam waren. Welnu; deze hoop, wel verre van vervuld te worden, verdween geheel in rook, toen men vernam, dat en de Koning en de

Ko-

Koningin, elk van hunne zijde, een verzoek tot scheiding van bed en bijwoning hadden ingeleverd. Vruchteloos zocht de familieraad de echtgenooten te vereenigen; en, indien men de kronijk gelooven moet, zoude juist de Koningin het minst tot eene verzoening geneigd bevonden zijn. Men dreef haar tot in de laatste verschanfingen der moederliefde terug door haar te doen gevoelen, dat hare verwijdering haar misfehien eenmaal eene pijnlijke scheiding van hare kinderen kosten zoude, welke zij teeder lief had; het gelukte echter niet haar van besluit te doen veranderen, en er had geene hereeniging tusfchen de echtgenooten plaats. Wat er ook van zij, de Keizer wilde niet, dat de scheiding uitgesproken werd, en men zal later zien, welke redenen hem bewogen er zich tegen te verzetten.

Uit eene aanspraak van NAPOLEON aan het wetgevend ligchaam was het gemakkelijk op te maken, welk lot hij weldra aan *Holland* had voorbestemd; want het was na deze zitting, dat LODEWIJK, welke, met de andere vreemde vorften, niet bij dezelve genoodigd was geworden, levendig gevoelde, hoe verkeerdelijk hij had gedaan van zich aan den raad zijner ministers te onderwerpen, die er zoo sterk op hadden aangedrongen, dat hij
aan

aan de oproeping des Keizers gehoor zou geven. Toen berouwde het hem de partij niet gekozen te hebben, hem door den minister van oorlog voorgesteld. Maar de tijd, om middelen van verdediging daar te stellen, was voorbij. Men moest zijn leedwezen ontveinzen, en alles wachten van den tijd (*).

De groot-maarschalk woonde zoo slecht, of liever, was zoo nabij den Koning, die hem ieder oogenblik deed ontbieden, dat de heer ROEST besloot zich een weinig te ontheffen van zijnen doorloopenden dienst bij Z. M., om eene zekere onafhankelijkheid te genieten, waarvan hij een vrij gebruik wenschte te maken in een land, waar zich alle genietingen onder zoo vele uitlokkende gedaanten aanboden. De groot-maarschalk, een jongeling in den volsten zin van het woord, kende in het leger en op het slagveld alleen zijnen plicht, en had bewijzen eener onverchrokkene dapperheid gegeven; maar buiten den oorlog waren al zijne gedachten alleen doelende op genot; de staatkunde en de belangen van zijn land hielden hem volstrekt niet bezig. Hij gaf dan aan den Koning zijnen wensch te kennen van zich weder buiten het hotel van *Mevrouw moeder* te huisvesten, en hij verkreeg her,

(*) Zie de Bewijsstukken, N°. 2.

het, alleen door den lijfarts des Konings in zijne belangen te brengen. Onder het voorwendfel eener nog niet geheel geslotene wonde schreef deze den heer ROEST eene luchtiger woning voor tot bevordering zijner gezondheid. Zoodra hij de toestemming des Konings had, verhuisde hij, zoo wijd mogelijk, naar een hotel, waar hij, naar zijn' wil, van den dag den nacht en van den nacht den dag kon maken.

Indien ons het geval somtijds verblindt, weet het ons ook de oogen te openen, om de loopbaan der avonturen in te snellen, en, zonder aan iets kwaads te denken, gaf zich de groot-maarschalk over aan het toeval, hetwelk hem in betrekking bragt met eene jonge Spaansche dame, welke hij in *Andalusië* had leeren kennen. Die dame was de vrouw van een Spaansch officier, krijgsgevangen in eene Fransche stad. Zij was zeer verblijd te *Parijs* iemand te ontmoeten, welke haar nuttig kon zijn, om de vrijheid van haren echtgenoot te verwerven, en de heer ROEST rekende zich zeer gelukkig van eenige diensten te kunnen bewijzen aan twee schoone zwarte oogen, in welke het streelend zoude wezen eenmaal de aandoenlijke uitdrukking eener zachte erkentelijkheid te lezen. Men deed gemeenschappelijke pogingen; men zag zich dikwijls; men

men vormde de aangename gewoonte van zich dagelijks te zien; de dame was jong en bevallig; de groot-maarschalk was een vrij knappe jongen; hij deed de dame eenige bekentissen, mischien op huzaren manier, en welke haar echter niet sterk afschrikten; hij werd galanter, en maakte zich nog onmisbaarder bij de *signora*, welke geene palen aan hare dankbaarheid meer stelde; maar op het oogenblik, dat zij begrepen van den Franschen minister van oorlog de vrijstelling van den krijgsgevangenen te zullen verwerven, hielden zij eensklaps op, om te overwegen, dat zij elkander niet zoo vrij meer zouden kunnen zien, wanneer zij de vrijheid van den Spanjaard verkregen. Daarop vertraagden zij hun aanzoek, en men schreef slechts aan den gevangenen, dat men veel hoop koesterde. Die hoop is altijd levendig gebleven en eerst een jaar later vervuld. De schar, dien men hoopt, is beter dan die, welke men heeft, zegt het spreekwoord. Praatjes! de man, die in ketenen zucht, en naar zijne vrijheid verlangt, zal nooit in dat spreekwoord genoeg nemen (*).

De

(*) Ter eere der nagedachtenis van den groot-maarschalk, vleijen wij ons, dat het laatste gedeelte van dit verhaal een verduchtfel mag wezen.

AANT. VAN DEN VERT.

De Koning, welke, bij zijn vertrek uit *Amsterdam*, bijna de stellige verzekering had gegeven, dat hij vóór het einde van het jaar in zijne hoofdstad terug zou zijn, kon thans het oogenblik van zijn vertrek nog niet berekenen. De zaken van *Holland* werden in stilte behandeld. Het kabinet der *Tuileriën* was voor den Koning een zeer geheimzinnige plaats, waarvan men hem schein te verwijderen, omdat men vooruit zeker was, dat hij zijne toestemming niet zou verleenen aan de opofferingen, welke men van zijn land zoude vorderen.

LODEWIJK, buiten zijn rijk, hetwelk hij, zijns ondanks, verlaten heeft, voorziet de overweldiging van hetzelfde, en kan het niet verdedigen; LODEWIJK, Koning van *Holland*, is te *Parijs* bijna teruggebracht tot den eenvoudigen stand eens ambteloozen burgers; LODEWIJK, dezelfde stad als zijne gemalin bewonende, en haar niet ziende, vraagt eene scheiding, en kan dezelve niet verwerven; LODEWIJK, eindelijk, is vader, en heeft bijkans nimmer het geluk van zijne kinderen te zien. — Ach! ziedaar te veel tegenspoeden en kwellingen voor éénen man, en men kan zich niet beletten van medelijden met den persoon te hebben, rondom wien zoo vele rampen zich als om strijd schijnen aan te sluiten.

De

De Koning was er van overstelpt, toen hij de verbreking van het huwelijk met Keizerin JOSEPHINE vernam, welke te dezer gelegenheid eene zeer groote ziel en eene zoo loffelijke als moedige onderwerping aan haar lot ontwikkelde. LODEWIJK, onder het gewigt der hevigste aandoeningen nedergebogen, gaf werktuigelijk zijne bekrachtiging aan eene daad, welke hij afkeurde, en het einde van het jaar (1809) was voor hem eene aaneenscha-keling van gebeurtenisfen, in treurigheid met elkander wedijverende.

HET JAAR 1810.

Het was niet twijfelachtig meer, dat *Frankrijk*, of de geheele omkeering van *Holland*, of de vereeniging van hetzelfde met zijn grondgebied verlangde. Door de duisternissen henen, welke hem omringden, zag LODEWIJK de ontwerpen, omtrent welke de Keizer het diepste stilzwijgen met hem in acht nam, zeer wel door. Na zijnen minister van buitenlandsche zaken en eenige officieren van zijn huis geraadpleegd te hebben, had LODEWIJK besloten naar *Holland* terug te keeren, om er snelle en krachtige maatregelen in het werk te stellen, ten einde zich, ware het mogelijk, nog tegen de geheime vijandelijkheden van *Frankrijk* te verzetten. Maar op het punt van zijn ontwerp ten uitvoer te brengen, ontdekte hij, dat men hem bespiedde, en het eerste berigt, dat hij er van ontving, was

zij-

zijnen groot-maarschalk medegedeeld door eenen der gendarmes, welke het toezigt moest houden over zijn hotel. Die gendarme had gediend in het vijfde regiment dragonders, toen prins **LODEWIJK** kolonel van hetzelfde was (*).

Na dat berigt kon zich de Koning ligtelijk overtuigen, dat zijn hotel gestadig door vermomde gendarmes bewaakt werd. **LODEWIJK** veinsde echter al die vreemde personen niet te bemerken, om, langs dien weg, onder den schijn eener groote onbezorgdheid, zijne verspieders te kunnen misleiden, en hij meende er toe te zullen geraken, door naar zijn landgoed van *St. Leu*, op eenigen afstand van *Parijs*, te vertrekken; maar hij was aan alle zijden zoo wel bewaakt, dat alle poging tot ontkoming alleen door geweld zou hebben kunnen gelukken. Doch, al had hij, op het voorbeeld van **KAREL XII** te *Bender*, al zijne officieren, lakkeijen en koks gewapend, hij zou zich nooit een' weg hebben kunnen banen door de zwarigheden henen, waarin hij

zich

(*) En was den Koning, om zijne natuurlijke goedhartigheid, waarschijnlijk verknocht gebleven. Eene nieuwe les voor alle grooten en alle die, welke onderhoorigen hebben, om altijd billijk en gestreng, maar tevens toegevend en minzaam omtrent den geringste derzelve te wezen, welke zij hierdoor alleen aan zich verbinden.

AANT. VAN DEN VERT.

zich bevond. Maar, wanneer men niet door kracht en moed kan overwinnen, moet men de list beproeven. Wat gaat het middel aan, mits men tot zijn oogmerk gerake? Er was wel een middel geweest, om aan de verspieters van NAPOLEON te ontkomen, indien LODEWIJK het had kunnen bezigen; het was zich te vermommen; alsdan het hotel zijner moeder te verlaten door de deur der oranjerie, welke niet bewaakt werd, dewijl men haar sinds lang gesloten hield, maar die men ligtelijk en in stilte kon openen; daarop den weg naar *Vlaanderen* in te slaan, en in acht en veertig uren met goede paarden naar *Holland* te geraken. Ongelukkig was LODEWIJK, hoewel nog jong; volstrekt niet wel ter been; hij ging moeijelijk, en was niet sterk genoeg, om een kunstje van dien aard te beproeven (*).

In *Holland* waren de geesten sterk aan het woelen; ieder redeneerde in den geest zijner belangen of staatkundige gevoelens, en daar

(*) LODEWIJK had een sterk gestel; maar sedert lang was door rheumatismus zijne rechterhand, waarvan hij zich niet dan moeijelijk bediende, verlamd geworden, en, sedert een val van zijn paard in het leger, ging hij mank aan één been. Maar, ondanks dit alles, had LODEWIJK een zeer behagelijk niterlijke, wanneer hij zich gekleed had.

de afstand, in zaken van dien aard, bijkans altijd de uitwerking heeft van den mikroskoop, verhaalde men, dat de Koning tot in zijn vertrek bewaakt werd en zeer levendige geschillen met den Keizer had gehad; dat de groot-maarschalk van zijn paleis gevangen zat, en dat de Koning waarschijnlijk niet in *Holland* zou terugkomen; anderen hadden iets ongunstigs afgeleid uit den meesterachtigen toon, welken de Fransche gezant met de ministers van Z. M. in *Holland* voerde. Hetgeen bovendien den Koning vrij sterk grieftde was, dat hij al deze gissingen niet kon doen ophouden door middel eener briefwisseling, van welke hij de opening vreesde (*). Alstoen besloot de Koning zijnen stalmeester, den graaf VAN BIJLANDT, naar *Amsterdam* te zenden, met stelligen last aan den minister van oorlog, om het land, door behulp van het doorsteken der dijken, te verdedigen, en alles in het werk te stellen, om, voor het minst, de bezetting der hoofdstad voór te komen. Hij bedoelde

niets

(*) Het is omtrent dezen tijd, dat de ongegronde en kwaadaardige gissing der Hollanders, door den heer ROËLL zoo meesterlijk en naar waarheid wederlegd, in den vorm eener diplomatische nota van den hertog VAN CADORE (CHAMPAGNY), minister van buitenlandsche zaken, in de nieuwspapieren verscheen.

AANT. VAN DEN VERT.

niets meer of minder, dan de ingezetenen te doen verdrinken, om hen aan de Franfche overheerfching te ontweldigen.

Gedurende den korten tijd, dat de gezant des Konings te *Amsterdam* was, vond hij zich omringd van perfonen, welke iets van hem zochten te vernemen, dat niet dan zeer belangrijk kon wezen in de omftandigheden, waarin men verkeerde. Hun, welke den graaf VAN BIJLANDT fpraken, kwam het voor, dat hij altijd nog iets treurigs verzwéeg, en hoewel hij er zich op toelegde, om waarheid te zeggen, zonder echter alles te verhalen, wat hij wist, vermoedde men altijd, dat hij den waren toefland des Konings verborgen hield.

Al de perfonen, aan het huis des Konings verbonden, en te *Amsterdam* gebleven, waar zij als Kanónniken leefden, kwelden zich, buiten de bekommeringen, welke ieder gevoelde, nog op eene andere wijze, als de overige ingezetenen. Indien de Koning niet terugkwam, verloor elk den post, dien hij gaarne behield, en in den volftrekten lediggang van bijkans al deze menfchen kan men begrijpen, hoe weinig hunne redenen moesten samenhangen, en in welke dwalingen zij ieder moesten doen vervallen, die op het paleis naar tijdingen van *Parijs* kwam vernemen.

De maatregelen, welke de Koning tot verdediging van *Holland* deed nemen, werden den Keizer spoedig bekend, die zich over dezelve met bitterheid aan hem beklaagde. Deze, meenende niet langer tijd te moeten winnen, erkende, dat alles op zijne bevelen was geschied, en dat men er hem toe gedwongen had, door hem te misleiden met beloften, welke men nimmer had willen houden. Die vaste en gebiedende toon, aan welken NAPOLEON niet gewoon was, wekte eerst zijne gramfchap, en bragt een vrij levendig gefchil tusfchen de broeders te weeg, waarin LODEWIJK altijd groote standvastigheid behield; doch de Keizer, hoewel spoedig bedaarder wordende, kondigde den Koning aan, dat hij de verdediging van *Amsterdam* volstrekt moest affchrijven, den minister van oorlog van zijn' post ontzetten, of *Holland* met *Frankrijk* vereenigd zien, en den titel van maarschalk van *Holland* vernietigen, om dien te doen vervangen door dien van generaal of admiraal. Daar de vereeniging juist het punt was, dat LODEWIJK, in het belang der natie, het sterkst vreesde, week hij voor de noodzakelijkheid; den storm willende keeren, beloofde hij den Keizer alles, wat deze verlangde, en ontzette hij zijnen minister van oorlog van zijn' ambt, hem echter heimelijk
 nieu-

nieuwe verzekeringen van zijne genegenheid doende geven; een geheim, dat slecht bewaard werd; want het kwam NAPOLEON ter ooren, welke hieruit ontwaarde, dat LODEWIJK alleen uit vrees handelde. De ware bedoeling des Konings, bij het verlaten van den Keizer, na dit stormachtig onderhoud, was dadelijk naar *Holland* te vertrekken, indien hij zijne wachters misleiden kon; maar de Keizer, welke zijn ontwerp geraden had, gaf een nieuw bevel, om hem met meerdere gestrengheid dan immer te bewaken; de *gendarmes d'élite*, welke zich aan de poort van zijn hotel vestigden, bewaarden toen het *incognito* niet meer, en verklaarden duidelijk aan den grootmaarschalk van het paleis, dat zij zich daar bevonden op bevel van den Keizer, om den Koning overal te vergezellen, en, indien LODEWIJK den weg naar *Brabant* had willen inslaan, zouden zij er zich zeker tegen hebben verzet.

De Koning was stellig gevangen, hoezeer hij dan ook de vrijheid had om uit te gaan, mits hij niet naar zijn rijk wilde vertrekken. Gedurende deze gevangenschap, en zonder LODEWIJK te waarschuwen, bezette de hertog VAN REGGIO *Bergen op den Zoom* en *Breda*, en vereenigde de Keizer, bij een dekreet, al de landen, tusschen *de Maas*, *de*
Schel-

Schelde en den Oceaan (*) gelegen, met het Fransche rijk. De Koning, welke geen wederstand kon doen bieden met de wapenen, vergenoegde zich met het inleveren van protest tegen alle vreemde bezetting.

Gedurende eenigen tijd deed zich de Fransche regering bij den Koning vredelievender voor; maar LODEWIJK begreep, dat het was, om hem, tusfchen *Frankrijk* en *Engeland*, als vredebemiddelaar te gebruiken, door aan de Engelschen te doen vermoeden, dat *Holland* de vereeniging met *Frankrijk* niet langer kon ontgaan. De Koning maakte wel eenige zwaarigheid, om aan zoodanige misleiding de hand te leenen, maar verlangde zoo sterk naar vrede, dat hij de wenschen van *Frankrijk* gehoor gaf, en dat het Hollandsche ministerie op zijn bevel een man van bekwaamheid en aanzien (den heer LABOUCHERE, van het huis van HOPE) naar *Engeland* zond, doch al deszelfs pogingen zag mislukken.

Sinds eenigen tijd genoot de Koning geene beste gezondheid, en men zal klaar begrijpen, dat de onaangenaamheden, welke hij ondervond, dezelve sterk moesten doen afnemen. Tegen de helft van Februarij was Z. M. dan ook

(*) Bij de Hollanders *de Noordzee* genoemd.

ook ernstig ziek en bedlegerig. In *Holland*, waar alle berigten vergroot werden, liep het gerucht, dat de Koning overleden was, en dat de Koningin, als regentesse van het rijk, eerlang met den jongen Koning en een minister van buitenlandsche zaken, door den Keizer benoemd, naar *Amsterdam* zou komen.

De Koning kwam zijne ziekte, welke niets anders dan een sterke aandoening op de zenuwen was, en gedurende welke de Mogendheden, die te *Parijs* waren, hem kwamen bezoeken, echter weder te boven. De Keizer alleen was niet verschenen, toen hij, eenmaal op de jagt zullende gaan, om deed keeren, om zijnen broeder te bezoeken, van wiens ernstige ongesteldheid hij zeer wel bewust was. Men verwachtte hem niet aan het hotel van *Mevrouw moeder*, hetwelk hij bovendien zeer zeldzaam bezocht, toen men zijn rijtuig, slechts eenige oogenblikken door een' pikeur vooruit gereden, eensklaps op de plaats zag. Dadelijk bespoedigden zich de officieren des Konings NAPOLEON onder aan de trap te gaan ontvangen, hoewel zij niet wisten, of de Keizer zijn' broeder of zijne moeder kwam bezoeken. In het luchtig optreden van de trap vroeg hij aan de officieren, welke achter hem aan liepen: „*Hoe vaart LOUIS dan toch?*” Men bragt hem naar het vertrek
van

van den Koning, die nog te bed lag. „ Welnu ,” zeide hem de Keizer op bijna hekelachtigen toon, „ gij zijt krank; gij zijt knorrig!” LODEWIJK, die het scherpe van het tweede gedeelte uit des Keizers woorden wel gevoelde, oordeelde het wijzer alleen over zijne gezondheid te spreken, en het onderhoud werd vrij onbeduidend. Er viel geen woord over de geschillen, tusschen de beide mogendheden bestaande. NAPOLEON veinsde zeer vrolijk te zijn, en, den Koning verlatende, zeide hij: „ Gij moet u ook wat verstrooijen, uitgaan en u vervrolijken. Ik ga op de jagt. Vaarwel!” Hij toefde nog een oogenblik bij mevrouw LETITIA, en het gansche bezoek duurde niet langer dan twintig minuten.

In zijne ziekte had de Koning den kroonprins dikwijls gezien, en uit *Holland* veelvuldige en eerbiedige blijken van genegenheid ontvangen. Zijne ministers gaven hem berigt, dat de Fransche armée in *Brabant* zijne hoofdstad, welke de Koning beval hoe eer hoe liever in staat van verdediging te stellen, meer en meer naderde.

Toen LODEWIJK geheel was hersteld, ging hij uit, om zich in eigen persoon te verzeke-
ren, of hij nog altijd in *arrest* was. Hij ging te *Neuilly* zijne zuster, prinses ELIZA, bezoeken, en hij dacht alleen de personen van zijn

eigen huis rondom de koets te zien. Twee dagen daarna ging hij naar *St. Leu*; dan het gezigt van *gendarmes d'élite*, welke hem ongetwijfeld begeleidden, op een' vrij grooten afstand van zijn rijtuig, overtuigde hem, dat hij nog altijd een gevangene was.

Zeldzaam wordt men de dingen niet moede, welke men het levendigst verlangd heeft, en al de personen, welke den Koning naar *Frankrijk* vergezeld hadden en zoo opgetogen van blijdschap waren over de Parijsche reis, waren nu vermoed van hun verblijf aldaar. Dikwijls lenigt de eenvoudigste en onnoozelste zaak onze droefheden meer, dan al de redeneringen. Wie zou kunnen gelooven, dat de Hollandsche kamerdienaars en lakkeijen, wanneer zij geenen dienst hadden, geen grooter vermaak kenden, dan het gaan zien der ooijevaars in den *Jardin des Plantes*? Het gezigt van dien bij de Hollanders zoo geliefden vogel temperde de verveling dezer goede menschen, en scheen hen naar hun vaderland terug te brengen. Men moet den groot-maarschalk echter uitzonderen van de personen, welke de verveling kwelde; deze ging nooit in bedevaart naar den *Jardin des Plantes*, en wijdde al de oogeblikken, welke hij niet bij den Koning moest doorbrengen, aan zijne vermaken, terwijl hij, onder verschillende voorwendselen,
dik-

dikwerf middel vond, om zich aan zijnen dienst te ontheffen. Alleen een gewezen kolonel van de huzaren kon wederstaan aan eene leefwijze, als die van den heer ROEST, in regenoverstelling van welke men de nederige en vreedzame verstrooiingen der andere officieren van des Konings huis vermelden kon.

Al de zijdelingsche berigten, welke LODEWIJK ontving, en de stellige vorderingen, hem pamens de Fransche regering voorgelegd, deden hem wel betroeden, dat men nog meer opofferingen, dan de reeds gedane, van hem verlangen zoude, en, om zijnen troon te behouden, moest hij zeer veel toegeven; maar tot welken prijs ook, hij wilde naar *Holland* wederkeeren, en zijne staten op de groote naamrol der volkeren behouden. Hij gaf dus zijne toestemming tot alles, uitgenomen de conscriptie en eene zware belasting op de interesfen, welke hij als eene soort van bankroet beschouwd zoude hebben (*).

Sinds

(*) Wij kunnen ons de staatkunde van LODEWIJK zeer goed voorstellen; eenmaal op den troon van *Holland* gestegen zijnde, besloot hij als Koning en als Hollander te handelen; daarna, gedwongen door de overmagt van NAPOLEON, gaf hij alles toe, wat deze van hem vorderde, zoo lang het met de beginselen der eerlijkheid en zijne eeden strookte, zeer wel begrijpende, dat de spanning, door den Keizer aan de zaken gegeven, niet altijd

R

kon

Sinds eenigen tijd sprak men overluid van NAPOLEONS huwelijk met de Aartshertogin MARIA LOUISA van *Oostenrijk*, en zelfs deed alles vermoeden, dat de viering van dat huwelijk reeds op handen was. Inderdaad, het aanzoek werd bekrachtigd; de tijd bepaald, en het huwelijk den 11den Maart 1810 te *Weenen* gevierd, waar prins BERTHIER den Keizer der Franschen vertegenwoordigde.

Daar LODEWIJK bijna alles had toegestaan, wat NAPOLEON van *Holland* vorderde, en dat het *eere-arrest* van hem was opgeheven, ontstond er tusschen die broeders eene zekere vriendschappelijke instemming, die den Keizer deed besluiten, om den Koning van *Holland* zijnen wensch te kennen te geven, dat hij de

aarts-
kon duren, en dat *Holland*, een op zich zelf staande rijk zijnde, bij eenen eventuelen vrede voordeelen zou kunnen bedingen, welke nimmer aan een wingewest van *Frankrijk* zouden te beurt vallen, daar toch geen snerveling zich in die oogenblikken kon voorstellen, wat later in 1813 en 1814 gebeurd is, noch dat de reuzenmagt van NAPOLEON geheel zou vernietigd worden; het was alleen, toen LODEWIJK zag, dat hij door de invoering der conscriptie en het tierferen der schuld zijn plegtig gegeven woord zoude moeten breken, dat hij verkoos zijn' troon te verlaten, en door zijne vlugt naar *Oostenrijk* zijne eerlijkheid en het geweld van NAPOLEON aan de wereld te verkondigen.

aartshertogin naar *Soissons* te gemoet zou reizen, en haar naar het kasteel van *Compiègne* begeleiden, waar hij deszelfs komst zoude verbeiden, en zich de andere met *Frankrijk* vermaagschapte vorsten mede bevinden moesten.

- Reeds den 23sten Maart gaf *LODEWIJK* aan al de diensten van zijn huis te *Parijs* bevel, om naar *Compiègne* te gaan, en den 24sten kwam men er aan. Doch, hoewel het kasteel ontzettend groot is, kon het alleen het Fransche hof innemen, en slechts aan de vorsten, welke er zich bevonden, behoorlijke vertrekken opleveren, terwijl bij elk hunner slechts één adjudant, één kamerdienaar en één lakkei gehuisvest konden worden. De andere officieren en de ondergeschikte dienst moesten in de stad gaan wonen, waar zulk een toevloed van menschen was, dat men, zelfs tegen zeer hooge prijzen, niet dan zeer moeilijk en zeer bekrompen gcherbergd kon worden. Om grooter partij van de huizen te trekken, gingen de eigenaars zelve tot op de zolders en in de kelders wonen. De groot-maarschalken der paleizen, welke zich niet van de personen hunner Koningen verwijderen konden, hadden geene prachtige verblijven; maar zij waren nabij hunne vorsten, en die van den Koning van *Holland* moest zich op de derde

verdieping vergenoegen met twee kleine kamertjes, waarvan het eene voor zijn kamerdienaar was bestemd.

Die menigte van Koningen, vorsten en groote heeren, eene vereeniging, van welke de geschiedenis toen nog geen voorbeeld had opgeleverd (*), vulde het kasteel van *Compiègne* met een aantal menschen van allerlei natien en rangen. De concierges waren gestadig bezig met het beantwoorden der vragen, welke hun werden gedaan, en met hunne teregtwijzingen was het moeilijk het verblijf van den vorst, welken men zocht, niet te vinden. In alles was met eene verwonderlijke orde voorzien, en nergens bestond er eenige verwarring. Ieder officier, welke geen, of moeilijk, Fransch sprak, vond aan de *concièrgerie* van het kasteel een' buitengewonen bediende, welke en de taal van dien heer en het Fransch sprak, en hem bracht, waar hij wezen moest. Voor den keukendienst vond ieder officier, naar zijnen rang, in zijn vertrek de tafel aangeteekend, waar hij kon gaan spijzen, en, wanneer zij niet bij den Keizer

(*) Wij getooven echter, dat de latere vereeniging van *Dresden* bij *NAPOLEON*, vóór den Russischen oorlog, en, na zijnen val, het Weener congres nog wel een ander schouwspel zal hebben opgeleverd.

genoodigd waren, konden de Koningen alleen in hunne vertrekken gediend worden.

De Koningin van *Holland* had ook een afzonderlijk vertrek, en zelfs in de nabijheid van haren echtgenoot; een zeer vreemde toenadering, welke misfchien niet door het toeval was veroorzaakt. Bovendien wist de Koning niets van deze beschikking; want men had zich met dezelve bezig gehouden toen hij de Keizerin, welke den 28sten Maart hare intrede te *Compiègne* met den Keizer deed, naar *Soissons* te gemoet was gereisd; den 29sten en 30sten rustte Hare M. uit, en in den avond werd het aan de vorsten vergund haar het hof te maken.

Toen de Koning van *Holland* op den 30sten, omtrent middernacht, van den Keizer terugkwam, deed hij den groot-maarschalk van het paleis ontbieden, en kondigde hem dringend aan, dat hij voornemens was oogenblikkelijk te vertrekken naar *Parijs*. Zonder den Koning reden te vragen van dit overijde vertrek, riep de groot-maarschalk den persoonlijken dienst des Konings bijeen, en ten één uur was het rijtuig aan de poort van het kasteel. Maar eensklaps werd het onmogelijk te vertrekken. Noch het ongeduld des Konings, noch dat van zijn gevolg, konden verhinderen, dat het rijtuig door een' toevloed

van menschen omringd werd, welke van alle zijden toefnelden, om den brand te bluschen, die in het kasteel was ontstaan, en welks vlam midden in den nacht het alarm verspreidde door de gansche stad. Einde'lijk echter kwam het rijtuig des Konings vrij, welke de plaats toch niet verliet, dan na onderrigt te zijn geworden, dat men de vlam meester was, en dat de brand ver was verwijderd van de keizerlijke vertrekken. Maar waarom scheen de Koning te vlugten in het holste van den nacht? Men heeft te *Compiègne* en te *Parijs* het overhaaste vertrek des Konings van *Holland* algemeen toegeschreven aan den brand; maar dit was eene dwaling, dewijl het vertrek reeds bevolen was vóór het uitbarsten der vlammen; het ware oogmerk van deze vlugt bij nacht was het ontwijken eener verzoening met de Koningin, eene verzoening, welke den volgenden morgen door twee magtige personen moest beproefd worden, die zich geveleid hadden dezelve te zullen verkrijgen door de vooraf beraamde nabuurschap des Konings en der Koningin.

Sedert zijne vriendschapshernieuwing met den Keizer, leide *LODEWIJK*, hoewel door de groote opofferingen, welke men, zijns ontdanks, van hem gevorderd had, hev'ig gekweld,

kweld, een vrolijker leven dan te voren; hij ontving ook meer menschen, ging meer uit en gaf meer menigvuldiger maaltijden; hij woonde ook al de plegtigheden en eenige der feesten bij, ter gelegenheid van NAPOLEONS huwelijk gegeven, en deed alstoen aan de officieren van zijn huis, welke hem vergezelden en het riddersceken hadden, de beleefdheid van hun de onderscheidene kruisen in juweelen te geven. Alleen de groot-maarschalk had geen deel aan deze koninklijke mildheid, en de heer ROEST, wien deze vergetelheid weinig streelde en die veel hield van weelde, vond zijne eigenliefde onaangenaam getroffen door Z. M., die hem daardoor bijkans in ongenade verklaarde. Z. M., onverwijld naar zijne staten moettende vertrekken, en eenige hem bewezene vriendelikheden dankbaar willende erkennen, deed een aantal versierfelen en stukken, tot geschenken bestemd, opkooopen, om aan onderscheidene personen, welke hem, gedurende zijn verblijf te *Parijs*, eene ijverige verknochtheid bewezen, of werken aangeboden of opgedragen hadden, te worden uitgedeeld. LODEWIJK gaf den groot-maarschalk eene lijst van al de personen, welke een aandenken van Z. M. ontvangen moesten, en onder dezelve vond men de namen van eenige kunstenaars, wier werken hij was gaan bezigtigen.

Er zijn menschen, welke, onder den sluier eener valsche nederigheid, vrij dikwijls belangzuchtige bedoelingen weten te verbergen, en deze of gene schrijver kiest zijnen *Mécénas* alleen daarom onder de grooten, dewijl hij eene vorstelijke belooning van dezelve verwacht. Dit was het mischien, dat den heer MÉJEAN, voortzetter en uitgever der *vermaarde pleitgedingen (Causes Célèbres)*, kon bewegen, om den Koning van *Holland* zijnen arbeid op te dragen; maar het geschenk des Konings waarschijnlijk niet beantwoordende aan zijne verwachting, oordeelde hij, dat er ongetwijfeld eene vergissing moest plaats hebben. Eer men den Koning van kwalijk geplaatste zuinigheid beschuldigt, moet men de zaak hooger ophalen; en zoo dit *geding* immer *vermaard* wordt, zal het de heer MÉJEAN waarschijnlijk niet zelf openbaren. Buiten de intekening op het werk voor *ettelijke* exemplaren, ontving de heer MÉJEAN eene schildpadden snuifdoos, met het cijfer des Konings, ongetwijfeld een vereerend en aangenaam aandenken, maar hetwelk in de *oogen* des uitgevers der *Causes Célèbres* oncindig vereerder zoude geweest zijn, indien het cijfer van *diamanten* ware geweest. Zoodanig bewijs van mildheid zou den heer MÉJEAN ontwijfelbaar *vermaardheid* hebben gegeven;

maar

maar was het aandenken, in goeden ernst, dan ook niet te rijk voor *hem* geweest, welke in zijne opdracht aan den Koning niet anders scheen te verlangen, dan de aandacht eens Konings in te roepen, *welke de wetenschappen zoo wel wist te beschermen, en de beoefenaars der letteren zoo goed wist te vereeren?* En ondanks deze nederige en belangelooze geloofsbelijdenis, kwam de heer M. zich bij den groot-maarschalk overtuigen, of Z. M. hem slechts eene eenvoudige doos had willen schenken; de beschermer der wetenschappen deed den beoefenaar der letteren verzekeren, dat er geene verzinning te zijnen opzichte had bestaan (*). De uitersten grenzen naauw

(*) Indien de gebeurtenis wezenlijk zoodanig is voorgevallen, als de schrijver zegt, was de flap van den heer M. allezins ongepast. **LODEWIJK**, gelijk bijna al de **BONAPARTES**, (getuige **NAPOLEON** zelf, die zich omringde van mannen, in de wetenschappen of letteren vermaard, hen rijk begiftigde, hun somtijds den titel van *graaf* verleende en hen in de senaat bragt,) was een zeer milde belooner, en, wat meer zegt, hoofschatter van geleerden, letterkundigen en kunstenaars. In *Holland* en elders zijn de bewijzen hiertoe veelvuldig, en mischien is het aan de uitstorting der dankbaarheid van de door hen begiftigde schrijvers, dat de **BONAPARTES**, en vooral **LODEWIJK**, een goed deel hunner voormalige *populariteit* te danken hebben gehad. Het beloonen, aanmoedigen en verheffen van wetenschap en kunst en van derzelver beoefenaren behoort dan ook, in onze tijden, onder de

naauw aan elkander, zegt men, en op het ruime veld des levens struikelt de hoogmoed dikwerf in zijnen trotschen gang, terwijl de ingetogene nederigheid, regt voor zich uit en altijd met geslotene oogen gaande, nooit een' valschen stap doet.

De schrijver (*uitgever*) der *Causes Célèbres* verbeeldde zich, dat zijn arbeid niet genoegzaam beloond was, terwijl een zeer uitstekend kunstenaar, wien de Koning een blijk zijner hoogachting had willen geven, het geschenk, door Z. M. toegezonden, daarom alleen weigerde, dewijl hij zeer wel wist niets te hebben gedaan, om dit blijk van des Konings milddadigheid te verwerven; een zeldzaam voorbeeld van belangeloosheid en nederigheid, door den stichter van de kolom op de *Place Vendôme* (te *Parijs*), den heer PEYRE, gegeven, welke standvastig weigerde

een eerste pligten der vorsten. Ook hiertoe beschikken zij over millioenen schats, en zijn zij de natuurlijke tolken der dankbaarheid van de natiën. LODEWIJK deed in dit opzigt alles, wat men van een' Koning verwachten mag, en de heer M. zoude vreemd hebben opgezien, indien hij vernomen had, dat er landen zijn, waar men, met eenige weinige uitzonderingen, de beoefenaren van wetenschap en kunst volstrekt *niet* beloont, of aan hun goed of kwaad lot overlaat, met nauwelijks acht te slaan op hunnen arbeid.

AANT. VAN DEN VERT,

een zeer schoon gouden zakhorologie met de ketting te ontvangen, door den persoon, welke hem dat geschenk aanbood, gestadig te herhalen, dat het ongetwijfeld eene misvatting was, en dat het met de welvoegelijkheid overeenkomstig was, eene gift, waartoe hij geen regt had, van de hand te wijzen (*).

Al de personen van het gevolg wachtten van dag tot dag met ongeduld naar den last, om naar *Holland* weder te keeren, en de Koning, eindelijk een laatste gesprek met den Keizer gehad hebbende, bepaalde zijn vertrek op den 8sten April, na meer dan vier maanden verwijderd te zijn geweest van zijn staten, welke hij voor niet langer, dan veertien of twintig dagen, had meenen te verlaten.

Het

(*) Wij kunnen niet anders, dan den heer PEYRE billijken, indien zijne weigering wezenlijk voortsproot uit belangeloosheid; dan de *vreemde* gift van een goud horologie kan ook wel bij den kunstenaar hebben medegewerkt, die mischien geene snuifdoos van de hand zoude hebben gewezen. De zaak stond ook niet gelijk; de heer M. kon en mogt iets, hoe gering dan ook, verwachten; de heer P. had geene de minste aanspraak. In allen gevalle was deze brave man een slecht hoveling, welke te allen tijde en onder alle regeringen de spreuk van BASILE voeren: *ce qui est bon à prendre est bon à garder.*

AANT. VAN DEN VERT.

Het schijnt, dat in deze laatste zamenkomst NAPOLEON aan LODEWIJK berigtte, dat ook de Koningin met den Kroonprins naar *Holland* moest wederkeeren (*), zoodat de echtgenooten zich goed of kwaad schiks zouden vereenigen, en alle beschikkingen voor hunne reis gemaakt werden; maar deze hereeniging moest waarschijnlijk niet beginnen door gemeenschappelijke reizen; want de Koning, men wist niet waarom, vertrok over *Aken*, terwijl de Koningin den gewonen weg nam.

Het gevolg des Konings was vermeerderd met een wezen, hetwelk, door deszelfs aardigheid, inbreuk schein te zullen maken op de gunst, welke *Thiel*, de veel geliefde hond, sinds vrij lang genoot. De Koning had te *Parijs* een papegaai gekocht, welke zeer voorkomend en vrolijk was, en het voorregt boven *Thiel* zoude hebben van aardigheden te zeggen, welke mischien verloren zouden zijn in een land, waar niet ieder Fransch sprak. Ziedaar juist, wat in eene herberg aan den *Moerdijk* gebeurde; de kleine juffer zich daar tegenover een Hollandsch

lor-

(*) Deze geheele zinsnede levert weder een bewijs op van het ondragelijke geweld, dat zich NAPOLEON over het huisgezin van LODEWIJK en zijne andere broeders aanmatigde.

AANT. VAN DEN VERT.

Lorretje geplaatst hebbende, stortte hem al hare kundigheden uit, terwijl de ingelande al hare fijnheden diep uit de keel in goed en zuiver Hollandsch beantwoordde, dat is, in eene taal, die niets bevalligs had. Die vreemde zamenpraak was vrij koddig voor personen, welke de beide talen verstonden, hoewel de opvoeding van den Hollandschen papegaai eenige overeenkomst scheen te hebben met die van den beroemden *Vert-Vert*. (*)

Des Königs terugkomst bragt in *Holland* eene levendige aandoening te weeg. Het was het nieuws van den dag. Hoe vele menschen hadden hem niet meer denken te wederzien! Zijne tegenwoordigheid verwekte de levendigste vreugde, en het berigt van de ophanden zijnde komst der Koningin, welke, om zoo te spreken, slechts weinig verschenen was, deed de zachte hoop ontstaan, dat de goede verstandhouding eindelijk hersteld was, terwijl deze hereeniging eene vastheid van bestaan aan de

(*) In het voortreffelijke dichtstukje van GRESSET, aldus getiteld. In het algemeen drijft hier echter weder al de belagchelijke Fransche domheid en hatelijke partijdigheid in de beoordeeling onzer taal boven, terwijl te dier plaatse, en na het wezenlijk onpartijdige verhaal van ernstige en zeer treurige gebeurtenissen, deze papegaaijengeschiedenis hoogst ongepast is.

de tegenwoordige regering voorfpelde, welke men vurig verlangde.

Weinig dagen na de aankomst van den Koning, werden de onderscheidene staatsligchamen toegelaten tot de eer, om Z. M. hulde te brengen en haar met derzelve terugkomst geluk te wenschen. Dan de Koning kon den natie geene hoop geven op eene gelukkige toekomst. De eischen van *Frankrijk*; de bijkans dreigende houding van deszelfs troepen op het Hollandsche grondgebied; de moedeloosheid van eenige staatsmannen; alles bedroefde den Koning, die echter, te midden van den storm, met moed vol hield en de staatshulk voor stranden trachtte te beveiligen. Bij al deze angsten en kwellingen kwam zich de dwang voegen, hem door de tegenwoordigheid der Koningin veroorzaakt, welke, na eenige dagen te *Utrecht* doorgebracht te hebben, hare vertrekken op het paleis van *Amsterdam* kwam bewonen. Gedurende de weinige dagen, dat *LODEWIJK* vóór de Koningin was aangekomen, had hij last gegeven, om zijne vertrekken, welke eerst binnen door eenen toegang tot die der Koningin opleverden, zoodanig af te sluiten, dat men van de eene niet meer in de andere kon geraken, en, om alle overvalling te ontwijken, werd deze ontogankelijkheid zoo ver gedreven, dat eenige deu-

deuren toegemetseld werden. Deze verwijdering der beide echtgenooten, welke de Koning zich den schijn gaf van klaarblijkelijk te willen doen zijn, geleek bijna op eene volstrekte scheiding, daar H. H. M. M. alleen aan het *déjeuner* zamenkwamen, waar alsdan de kleine prins tegenwoordig was, en zij zich des avonds zeldzaam in het *salon* vereenigden. De Koningin ontving in haar eigen vertrek, en haar het hof te maken was altijd gepaard met de vrees van den Koning te mishagen (*). Maar, met hoe veel omzigtigheid en geheim men haar ook bezocht, de Koning kwam altijd de personen te weten, welke haar hulde bragten, en daar zij zeer bemind was, was die dwang des te hinderlijker. Koelbloedig beschouwd was het iets zeer opmerkelijks die weifelachtigheid der hovelingen te zien, altijd geplaatst tusschen de vrees van den Koning te beleedigen en den wensch van de Koningin te behagen.

Sedert eenigen tijd scheen LODEWIJK, die zich altijd uitstekend goed had betoond, vooral, wanneer het zijne echtgenoot betref, zij-

(*) Het is dus voor de heeren hofbeambten gelukkig geweest, dat deze staat van zaken kort geduurd hebbe.

AANT. VAN DEN VERT.

zijne ziel te sluiten voor die zachte welwillendheid, welke de natuur in het diepst van het menschelijk hart gegrift heeft, en men zag met een pijnlijk gevoel, dat het hem scheen te behagen de maat der onaangenaamheden, en zelfs der vernederingen, aan de Koningin vol te meten. Zeggen wij het, die dwang, die vernederende toestand, waarin de Koningin gestadig leefde, welke ongetwijfeld spoedig zoude verlaten zijn geweest van de haar belangrijke personen, vernielden hare gezondheid zoodanig, dat zij naar *Frankrijk* verkoos terug te keeren, en reeds wist, dat de Keizer er zich niet tegen verzetten zoude. Maar de Koning was niet gezind tot het breken eener keten, welke men hem gedwongen had terug te nemen, en verzette zich tegen de reis der Koningin naar de wateren van *Plombières*. Geene verzoeken, geene beden werden aangehoord, en, daar de Koningin, onder voorwendfel van een pleziertogt, uit het rijk zoude hebben kunnen vlugten, beperkte de Koning niet alleen den kring, in welken de koetsen der Koningin haar konden rondrijden, maar had hij aan al de postmeesters nog bevel doen geven der Koningin paarden te weigeren, om haar naar *Frankrijk* te brengen. Scheen **LODEWIJK** zich het Parijsche

arrest niet te herinneren, en er een soort van vermaak in te vinden: zich in den persoon zijner gemalin te wreken?

De Koningin, den ganschen schakel van regtsreeksche verzoeken en vreemde uitnoodigingen vruchteloos doorloopen hebbende, was genoodzaakt hare toevlugt tot list te nemen. De Koning verwachtte zulks, bleef op zijne hoede, en zoude ieder beambte van zijnen dienst, of van dien der Koningin, welke hare vlugt zou hebben willen begunstigen, dadelijk weggezonden hebben. Er was dus list tegen list; openbare oorlog tuschen de echtgenooten. Wie zal nu zegevieren? Een vorst is zoo magtig, dat het moeilijk is zijne overmagt te ontgaan; maar hoe vruchtbaar is ook de vrouwelijke geest in hulpmiddelen! De opperstalmeester kende de bedoelingen des Konings beter dan iemand, en wat hij zou wagen, met de ontwerpen der Koningin te dienen. Hij stelt alles ter zijde; hij is Franschman en ridder, en houdt het voor pligmatig zich voor de schoonheid te wapenen. Geen gevaar doet hem terugtreden; hij wijdt zich geheel aan den dienst der Koningin, welke geloof slaat aan zijne betuigingen, en zich onverdeeld aan zijne ridderlijke regtschapenheid overgeeft. Buiten twee kameniers der Koningin, een harer stalmeesters, en een ge-

neesheer des Konings, was niemand in het geheim van dit ontwerp tot vlugten ingewijd, en LODEWIJK, meenende, dat zijne gade den wensch om naar *Frankrijk* terug te keeren had vaarwel gezegd, bewilligde gaarne, op raad van den arts, in het verzoek der Koningin, om eenige dagen op *het Loo* te gaan doorbrengen. Zij vertrok dan in een zeer eenvoudig en zeer nederig rijtuig, ieder op het paleis van *Amsterdam* wel overtuigd latende, dat zij hare gezondheid in *Gelderland* ging herstellen. Inderdaad vertoefde zij er eenige dagen, gedurende welke de opperstalmeester, dien men ongesteld en bedlegerig zeide te zijn aan zijn huis, in persoon de paarden ging bestellen, welke de Koningin moesten dienen, om *Holland* te verlaten. Alle maatregelen waren zoo wel genomen, en de opperstalmeester had het geheim zoo wel betaald aan de personen, welke hij gebruikte, dat de Koningin reeds onder zijn eigen geleide te *Antwerpen* was aangekomen, toen de Koning nog waande, dat zij treurig en mijmerende in de tuinen van *het Loo* rondwandelde. De opperstalmeester, verzekerd van het wel slagen der ontcoming van de Koningin, kwam in allerijl te *Amsterdam* terug, waar men hem den volgenden dag eene tijding kwam brengen, hem beter dan iemand bekend. De Koning, welken

ken men vermoedde, dat bij het hooren dezer tijding woedend zoude zijn geweest, toonde zich integendeel zeer bedaard, en na te hebben getracht te vernemen, of de dienst van zijn huis der Koningin behulpzaam was geweest in hare vlugt, sprak hij er bijkans niet meer over. Van dat tijdstip af was hij bijna altijd met zijnen zoon den Kroonprins, van welken de Koningin afscheid had genomen onder het storten van een' vloed van tranen, welke zij hem trachtte te verbergen.

Overeenkomstig het verdrag, met *Frankrijk* gesloten, deed de hertog VAN REGGIO, tegen het einde van April, den Haag en Leyden door Fransche troepen bezetten. Hoewel deze beschikkingen een gevolg waren der beloften, door de Hollanders gedaan, beschouwden zij deze troepen niet als bondgenooten, maar als bezetters van het land (*). Maar wat te doen tegen eenen ijzeren wil, aan welken niets kon wederstaan? Andere Fransche troepen werden naar *Vriesland* gezonden, en het hoofdkwartier van het Fransche

(*) Bondgenooten, welke ons van grondgebied en zelfstandigheid berooven, zijn nergens vriendelijk aangezien. De schrijver schijnt verlangd te hebben, dat men de overweldigers met opene armen te gemoet ging.

sche leger te *Utrecht* gevestigd, waar de maarschalk OUDINOT het bevel over 10,000 Hollanders mede op zich nam, en zijnen intrek nam in de paushuizen, door Koning LODEWIJK bewoond geweest, eer zijn paleis te *Utrecht* gereed was.

Daar men zich in *Holland* nog altijd vleide met eene verzoening der beide broeders; eene verzoening, welke zeer heilzaam voor het rijk konde worden; had men met blijdschap gezien, dat de Koning op het einde van April naar *Antwerpen* was gereisd, om er den Keizer en de Keizerin te begroeten; doch het vervolg bewees niet, dat deze bijeenkomst het lot van *Holland* in het allerm minst had verbeterd (*).

Het hof was treurig, niet alleen door de afwezigheid der Koningin, eene gebeurtenis, over welke men niet sprak, dan in kleine kringen, maar ook door den toestand van 's lands zaken. Meer dan immer werd de Koning stil, zich, om zoo te spreken, in de

(*) Het ontwerp van NAPOLEON, om in *Holland* aan LODEWIJK niets, dan den naam van Koning, te laten, en er zelf te regeren — een ontwerp, door LODEWIJKS vlugt verijdeld — schijnt sinds lang en onveranderlijk gevormd te zijn geweest, en geene plichtplegingen konden het doen veranderen.

de genegenheid voor zijnen zoon besluitende, en zich niet meer, gelijk hij voorhenen zoo veel deed, met huiselijke kleinigheden bezig houdende. Echter herinnerde hij zich, dat de groot-maarschalk nog altijd zijnen secretaris bij zich had, welke, wel is waar, een Franschman was, en wiens terugzending hij altijd verlangd had. De groot-maarschalk dorst den Koning nog wederstreven, door hem te doen opmerken, dat en hij en zijn voorganger zich alleen over dien persoon te roemen hadden gehad. „Dat is hetzelfde,” zeide de Koning, „ik wil het, en gij zult een auditeur nemen, om hem te vervangen.” Wat sproot er voort uit dat *ik wil het*, dat zeer veel gelijkenis had met het *ostracismus*, dat hij, wien het trof, er de bescherming van den hertog VAN REGGIO en van den heer SERRURIER, secretaris van het Fransche gezantschap, door verwierf.

De maarschalk van *Frankrijk*, welke in *Holland* bevel voerde, scheen den vorst, in wiens land hij zich bevond, op te wegen in gezag, en, de bevelen des Keizers opvolgende, moest hij den Koning noodwendig wederstreven door de maatregelen, welke hij genoodzaakt was te nemen; maatregelen, welke LODEWIJK beschouwde als eene overweldiging van gezag, waarover hij zich beklaagde

aan den hertog VAN REGGIO, welke, ingevolge zijnen last, den Koning die voldoening niet geven kon, welke hij verwachtte. Uit deze botsing van magten vloeiden meermaalen gebeurtenissen voort, welke de burgerlijke en militaire overheden in moeilijke omstandigheden bragten; maar de worsteling kon niet langdurig zijn, en een der strijders was te zwak, om langer wederstand te bieden. De Koning, geplaagd en beangstigd, vermoedde ligtelijk kwaad, en meende een valstrik te zien in het verlangen, door den hertog VAN REGGIO aan den dag gelegd, om een mondgesprek met hem te houden; doch LODEWIJK dwaalde. De Fransche veldheer, welke in *Holland* bevel voerde, had, zelfs dan, wanneer zijn regtschappen hart niet alle vrees voor listige aanslagen had moeten wegnemen, geene middelen van bedrog noodig, om de ontwerpen des Keizers te volvoeren, en de vrees, den Koning bij deze gelegenheid ingeboezemd, was volstrekt ongegrond (*). Zijn intendant-generaal, de heer TWENT, was een dergenen, wel-

(*) Der waarheid gaarne hulde doende, moeten wij alles, wat de schrijver van den hertog VAN REGGIO zegt, volkomen bekrachtigen. Zijne belangelooze regtschappen heeft hem, hoe ongaarne men hem dan ook in *Holland* zag, de algemeene achting verworven.

welke de bezorgheid Zijner M., dat de hertog VAN REGGIO zich meester wilde maken van zijn' persoon, bijzonder aankweekte, en een onbetwistbaar bewijs, dat men deze bedoeling nimmer had gehad, was, dat de maarschalk OUDINOT magt genoeg in *Holland* bezat, om zich van den persoon des Konings te verzekeren, indien hij zulks in last had.

De dreigende houding van den Franschen maarschalk, in *Holland* bevel voerende, gepaard met alles, wat er omtrent de hooge staatkunde van *Frankrijk* uitlekte; alles voor- spelde groote gebeurtenissen in *Holland*, en aan het hof ontveinsde zich niemand de onstandvastigheid der zaken. De kanselier van des Konings huis, de heer VAN WICKEVOORT-CROMMELIN (*), welke omtrent dezen tijd zijn ontslag nam, kondigde aan op eenen bijna profetischen toon, dat Z. M. voor den 25sten Augustus niet meer in *Holland* zoude zijn.

Zon-

(*) Deze hoogst achtenswaardige staatsman, welke, het geluk hebbende van ambteloos te kunnen leven, onder NAPOLEONS driejarige regering alle aanzoek, om zich tot de hoogste posten te doen benoemen, heeft van de hand gewezen, kon zulks met meer grond, dan iemand, zeggen, daar hij, in het afwezen van den minister ROELL, de portefeuille van buitenlandsche zaken had gehad.

AANT. VAN DEN VERT.

Zonder zich een zoo verheven doorzigt, als de kanselier van des Konings huis, toe te schrijven, of in het geheim van het ontogankelijkste licht te zijn ingewijd, kon men vermoeden en zelfs bespeuren, dat de kroon des Konings op zijn hoofd wankelde, en dat **LODEWIJK** waarschijnlijk weldra van den *Hollandischen* troon zoude afdalen. Zijne beginselen van onafhankelijkheid kwamen niet overeen met het systeem van den Keizer, en, alle hoop op eene broederlijke verzoening vervlogen zijnde, viel het denkbeeld aan **LODEWIJK** in, om, ten voordeele van zijnen zoon, afstand van de kroon te doen, hetwelk **NAPOLEON** de oppermagt in *Holland* zoude in handen stellen, dewijl *Frankrijk*, bij de staatsregeling, tot de voorgedij eens minderjarigen Konings geroepen was. De staatkundige weifeling, in welke zich *Holland* bevond, hield al de geesten in eene ondragelijke onzekerheid. Men verwachtte gewigtige tijdingen en gebeurtenissen, welke men, hoe dan ook de uitslag ware, scheen te verlangen, om de *crisis*, in welke men zich bevond, te zien eindigen (*).

Klei-

(*) Al, wat de schrijver hier zegt, is volkomen waar. Alle belangen stonden op de weegschaal; het verlies van eenen geachten vorst, de invoering der geduchte conscriptie, het tierferen der schuld, het volstrekt ophouden

van

Kleine gebeurtenissen hebben dikwerf groote gevolgen, en een zeer gewoon voorval bragt, om zoo te spreken, de beslissing dezer staatkundige *crisis* te wegen. De Fransche gezant had een' Hollandfchen koetsier, die eens, in *grootte liverei zijnde*, geschil kreeg met een' ingezetèn van *Amsterdam*, en, daar dat geschil in de nabijheid van het paleis, op de N. Z. Achterburgwal ontstond, kwam hen de wacht van hetzelfde scheiden. De partij der Hollanders, die des Konings samelijk, haastte zich te verbreiden, dat de koetsier last had ontvangen, een geschil te maken, ten einde *Frankrijk* een voorwendfel te geven tot het inleveren van nieuwe klagen, alsof het waarschijnlijk was, dat een gezant in zulke gewigtige zaken zijn vertrouwen zou verleenèn aan een' man van die klasfe, welke bovendien een Hollander was; alsof het in gezonde herfenen kon vallen, een rijk om te willen keeren door de *diplomatie* van een' koetsier! Men deed vrij slecht onderzoek naar de zaak, en, hoewel de adju-

dant van allen handel en der hoogst belangrijke betrekkingen met de *Oost- en West-Indiën*, het mogelijke verlies van alle ambten, waardigheden en inkomsten voor ieder ambtenaar, misfchien de vernietiging van de laatste schaduw van nationaal bestaan; dit alles was genoeg, om angst te verwekken.

AANT. VAN DEN VERT.

dant van het paleis, welke dien dag den dienst had, een Hollander was, kon hij, na het inwinnen van bijzondere berigten, niet ontkennen, dat de koetsier van den gezant was gehoond geworden, zonder dat hij aanleiding tot den twist had gegeven; men heeft nooit stellig kunnen te weten komen, of de belediging tegen den *persoon* zelven, of tegen den *bediende* van den *Franschen* gezant was gericht geworden. Wat er ook van wezen moge, de gezant trok partij; hij vroeg voldoening voor den hoon, *zijne liverie* aangedaan, en hoewel men vijfhonderd dukaten had uitgelooft aan hem, die de beledigers zoude aanwijzen, heeft men nooit de volstreckte waarheid kunnen vernemen. Doch, hetzij dat *NAPOLEON* inderdaad geoordeeld heeft, dat men *Frankrijk*, door het mishandelen van den koetsier zijns gezants, gegriefd had, (waaraan hangt het lot eener natie niet!) hetzij dat hij eindelijk *Holland* wilde vereenigen met *Frankrijk*, hij brak geheel af met *LODEWIJK*, wilde geen' Hollandschen gezant meer bij zich toelaten, en riep den heer *DE LA ROCHEFOUCAULT* uit *Amsterdam* terug. Van toen af vreesde de Koning, dat hem zelfs zijn zoon niet op den troon zoude kunnen opvolgen. (*) (†)

(*) Bewijsstukken N°. 3.

(†) Wij zijn het volkomen omtrent de onwaarschijnlijk.

On-

lijk.

Ondanks den hopeloozen toestand zijner zaken, hield LODEWIJK zich bezig met het aanhooren der rekening van financiën, en toonde hij alles nog aan, wat tot verbetering van alle takken van beheer, kon worden aangewend. Zijn toestand was gelijk aan dien van een' huisvader, welke op zijn sterfbed zijn einde voelende naderen, zijner kinderen, die hem omringen, de verbeteringen voorschrijft, welke zij na zijnen dood in zijne goederen zullen kunnen daarstellen. De Koning benoemde nog gezanten aan onderscheidene hoven, en, hoewel hij een voorgevoel had van de aanstaande vernietiging zijner magt, stond hij de verwisseling van ordereekenen tusschen het Pruisische hof en dat van *Holland* nog toe. Dit was mischien de laatste vriendschappelijke betrekking, welke hij, als Koning, met eene mogendheid moest hebben, welke hem zeer vriendelijk onthaald had, toen hij zelf nog niet geroepen was tot regeren.

Er waren op het paleis te *Amsterdam*, on-
 der
 ijkheid der berokkening van dat bekende geschil met den
 schrijver eens; dan in de staatkunde is alles mogelijk en
 wordt alles te baat genomen, terwijl het gerucht, van
 deze onbeduidende gebeurtenis gemaakt, wel bewezen
 heeft, hoe verheugd men was nieuwe voorwendfelen tot
 uitoefening van geweld te kunnen bezigen.

der voorzitting van den Koning zelve, herhaalde vergaderingen der ministers en der onderscheidene personen, welke Z. M. gaarne raadpleegde. Men las op ieders gelaat bijna alles, wat in de ziel omging; men verliet de vertrekken des Konings altijd met dat pijnlijke gevoel, dat men gewaar wordt bij het verlaten van eenen zieke, welke men vreest te zien bezwijken, en die dagelijks zwakker wordt. Zoo treurig was de toestand van den ongelukkigen Koning LODEWIJK, dat hij, zonder een wonderwerk, onmogelijk kon zegevieren over het hem verpletterende lot. Een oogenblik meende hij den hem bedreigenden slag nog te kunnen afwenden, door den Franschen gezant zekere voldoening te geven in het voorschrijven van een geregteijk onderzoek, om de daders van den aan deszelfs koetsier gepleegden hoon te ontdekken, welke hij gestrengelijk beloofde te straffen. Ijdele hoop! het was met de belangen van *Holland* overeenkomstig geweest, op heeter daad de bewerkers van den smaad ijverig op te sporen en te vervolgen.

Zoo al het gezag des Konings niet klaarblijkelijk miskend werd, groeide dat van *Frankrijk* zichtbaar aan, en ieder oogenblik zag LODEWIJK de geduchte overweldiging traspwijke naderen. De hertog VAN REGGIO vroeg
de

de bezetting der hoofdstad en de vestiging van zijn hoofdkwartier te *Amsterdam*. *Lodewijk* was op het paveljoen te *Haarlem*, toen hij deze tijding ontving, welke hij met de wanhopendste verontwaardiging aannam; alstoen alle tijdwinst, welke hij gestadig aan dreigingen, ondernemingen en overweldigingen van allerlei aard had meenen te moeten tegenstellen, vaarwel zeggende, besloot hij de hoofdstad tot het uiterste te verdedigen. Hij rekende op het volk en het leger. Maar, tot zijne groote verwondering, waren zijne ministers en legerhoofden van gevoelen, dat het ongepast was zich tegen de bezetting der hoofdstad te verzetten. Hij gaf toe, en zag met eenig leedwezen, dat hij zijne eer en zijne eigenliefde moest opofferen aan bedenkingen, welke zijn gevoelig hart bekrachtigde; want, om *Amsterdam* tegen den vreemdeling te verdedigen, moest men het platte land doen onderloopen, de inwoners aan alle menschelijke ellenden blootstellen, en waarschijnlijk eindigen met bezwijken. Na lange raadplegingen met zijne ministers, stelde *Lodewijk* zelf eene boodschap aan het wetgevend ligchaam, (*)

zij-

(*) Dit zijn wij met den schrijver en den raad der ministers in dat tijdstip, toen het gansche land reeds bezet was en *Amsterdam* op zich zelf stond, volkomen eens.

Toen

zijn witersten wil bevattende, en voegde er eene akte van afstand ten behoeve zijner beide zonen bij, onder voogdij der Koningin, door eenen raad van regentschap ondersteund. Zijn laatste stuk, tot het volk van *Holland* gerigt, dat hij gedwongen werd te verlaten, was eene zeer aandoenlijke proclamatie, bij welke hij zijne volken uitnoodigde, om naar *NAPOLEONS* welwillendheid te trachten, en hij de grootmoedigheid had zichzelve voor te dragen als het eenige belerfel hunner welvaart.

LODEWIJK, vrezende dat *NAPOLEON*, met het oogmerk van hem gevangen te nemen, hem van zijne geheime agenten omringd had,

*wil-

Toen ware *deze* verdediging een waagstuk geweest, waar-door *Amsterdam* aan niets dan plundering en brandstichting zou zijn blootgesteld geweest. Zes maanden vroeger, toen *LODEWIJK* naar *Parijs* werd ontboden, was de stand der zaken geheel anders; men had, door den winter begunstigd, de twee of driedubbele linie der rivieren kunnen versterken; het platte land onder water zetten; de steden van levensmiddelen voorzien; dadelijk eene subsidie en vredestraktaat met *Engeland* sluiten; eene vloot naar *Antwerpen* zenden, en eene landing in *België* te doen, en alzoo, *NAPOLEON* handen vol werks hebbende, ook *Pruisen* tot den oorlog kunnen noodigen, en *Europa* door eenen moedigen wederstand verbazen, of de gebeurtenissen van drie jaren later vervroegen.

AANT. VAN DEN VERT.

wilde dat zijn afstand van den troon en al de daaruit voortvloeiende stukken eerst na zijn vertrek uit *Holland* zouden worden bekend gemaakt.

Na het vervaardigen dezer stukken, van zoo groot en algemeen belang, regelde de Koning zijne bijzondere zaken nog met den heer TWENT, intendant-generaal van zijn huis, wien hij, tot nader bevel, zijne juweelen in bewaring gaf, welke de eerste kamerdienaar LAFORCE eenigen tijd daarna uit *Holland* terug kwam halen.

Het was dus den 2den Julij (1810), dat deze proclamatie, welke overal neêrslagtigheid verspreidde, in het licht kwam. Men verdrong zich om deze treurige bekendmaking, dit aandoenlijke en plegtige afscheid te lezen, waarover het volk zuchtte en weende, en ieder, bij zijne thuiskomst, diepen rouw en de vrees voor eene nog ongelukkiger toekomst met zich bragt. (*)

De

(*) Dit alles is volkomen overeenkomstig met de waarheid. Lodewijk had zich de liefde van bijna alle die hem naderden, de genegenheid der onverschilligen, en zelfs de achting zijner vijanden verworven. Men voege hierbij de verwezenlijking van al de rampen, welke wij in eene vroegere aanteekening optelden, en die nu op handen waren, en men zal dan eenen maatstaf hebben van de algemeene droefheid. In één woord: al de staatkundige banden tusschen *Holland* en LODEWIJK zijn voor altijd

ver-

De diepe stilte, welke op het paleis te *Haarlem* regeerde, had iets treffends, iets godsdienstigs. Hoezeer het gansche huis des Konings niet in het geheim der ontwerpen van Z. M. was ingewijd, las men de bitterste droefheid in alle gelaatstrekken, en de Koning, zijn' laatsten wil aan zeer weinige personen medegedeeld hebbende, vloeyde hieruit voort, dat zij, welke niets wisten, en onder dezen behoorden de meesten, zich de gebeurtenissen voorstelden met nog oneindig treuriger omstandigheden.

De Fransche troepen, den 4den Julij in *Amsterdam* moettende binnentrekken, en de Koning na de bezetting zijner hoofdstad niet meer in *Holland* willende zijn, verliet *Haarlem* in den nacht van den 1sten Julij, na zijnen zoon, dien hij met tranen overdekt had, omhelsd en hem aan den generaal BRÜNO, zijnen opperfalmceester, toebetrouwd te hebben. Daar hij verlangde dat zijn vertrek voor het oogeblik volstrekt geheim zoude zijn, ontweek hij het nemen van afscheid, en spaarde langs dien weg de teedergevoeligheid der onderdanen en dienaren, welke hem omringden.

Omverbroken, dan als mensch is hem de achting van ieder, en eene vereerende plaats in de geschiedenis bijgebleven.

Omtrent middernacht verliet hij het paveljoen door eene tuindeur, op eenigen afstand van welke zich een rijtuig bevond. Om uit den tuin te komen, welke door een' floot van den weg was afgescheiden, moest de Koning over eene plank gaan, doch deze kantelde onder zijne voeten, en de ongelukkige LODEWIJK, door droefheid overstelpt en weinig vrij in zijne bewegingen, deed in de duisternis eenen val, welke hem bijkans verhinderde zijne reis voort te zetten; men beurde hem weder op, en leidde hem naar het rijtuig, dat hem wachtte.

LODEWIJK onderrigtte den Keizer der Franschen van de door hem gekozene partij, en de generaal VICHERY, een zijner *aides-de-camp*, was de brenger van deze tijding, doch kon niet roemen op het vrij onbeleefde onthaal van NAPOLEON, welke hem beschuldigde van zeker een der personen te zijn geweest, welke den Koning van *Holland* tot het doen van afstand der kroon hadden aangespoord; dan het was deze daad niet op zich zelve, welke den Keizer tegen zijnen broeder in het harnas joeg, daar hij zelf waarschijnlijk zoude geëindigd hebben met er hem toe te dwingen, om de handen ruimer te hebben; het was, dewijl de vlugt of verwijdering des Konings

T

niet

niet overeenstemde met NAPÓLEONS staatkunde (*).

Onmiddellijk na LODEWIJKS vertrek deed de minister van binnenlandfche zaken (de heer VAN DER CAPELLEN) eene bekendmaking aan de ingezetenen der hoofdstad uitvaardigen, om de Franfche troepen als bondgenooten, als vrienden te ontvangen. Het wetgevend lichaam kwam bijeen, en erkende den jongen prins als LODEWIJK II, Koning van *Holland* (†). Al de hoven van *Europa* kregen het berigt van des Konings afgang, en door een' buitengewonen courier vernam de Koningin deze tijding te *Plombières*, waar zij de wateren gebruikte.

LODEWIJK nam alleen den generaal TRAVERS, kapitein zijner garde, en den admiraal BLOYS VAN TRESLONG, zijnen *aide-de-camp*, met zich. Al de dienften van het koninklijk huis bleven op denzelfden voet bestaan, om dezelfde waardigheden, als bevorens bij hem, bij

(*) Welke alzoo in al hare hatelijkheid ontmaskerd werd.

AANT. VAN DEN VERT.

(†) Ettelijke personen vleiden zich toen nog met de hoop, dat de naam van *Holland* als van een afzonderlijk rijk zoude blijven bestaan.

AANT. VAN DEN VERT.

bij zijnen zoon te bekleeden. LAFORCE, zijn eerste kamerdienaar, was de eenige zijner bedienden, welke hem vergezelde, en *Thiel*, de onafscheidelijke lotgenoot zijns ongelukkigen meesters, de eenige vriend mischien, welke hem eenmaal getrouw zoude blijven, werd, in den avond van de tweede dagreis, verpletterd door het wiel van des Konings eigen rijtuig, waar hij ongelukkig was uitgesprongen, terwijl de paarden in vollen draf waren. Deze gebeurtenis, welke geen gelukkig voortteeken was, vermeerderde des Konings droefheid nog. Eindelijk kwam LODEWIJK, na eene reis van acht dagen, te *Toeplitz*, in *Oostenrijk*, aan, onder den naam van *graaf van St. Leu*. Hij vernam eenigen tijd daarna, dat de Keizer den jongen prins uit *Holland* had doen ontbieden, om hem onder zijne oogen te doen opvoeden (*).

Des Konings laatste wil bleef onuitgevoerd, en zijn zoon volgde hem niet op. Bij een dekreet van den 11den Julij vereenigde Keizer NAPOLEON *Holland* met *Frankrijk*, en na vierjarige beroeringen werd het hof van LODEWIJK vernietigd (†).

De

(*) Bewijsstukken N°. 4.

(†) En was de oplossing der droevige gebeurtenissen, sedert 1787 of 1795 voorgevallen, eindelijk daar. Men

De keizerlijke regering verving het koninklijke gezag; na in de diepste aandoening tranen gestort te hebben over den vorst, welke het verloren had, stroomde het volk naar de feesten, welke het nieuwe bewind gaf, bijeen, en op de diepste droefheid volgde de levendigste vrcugde (*). *Amsterdam* werd de der-

zal zich een geregeid denkbeeld kunnen vormen van de ware en aan wanhoop grenzende geestgesteldheid aller Hollanders bij het vernemen van dat alles vernietigende besluit, dewijl zich niemand, hoe doorzigtig ook, kon voorstellen, zoo ras daarna tot de herstelling van het dierbare vaderland te zullen kunnen medewerken. Inmiddels is mischien nimmer eene staatsomwenteling van zoo hevigen aard zachter afgehoopen dan deze; de menigte was moedeloos en onverschillig geworden; een aantal regenten, de latere gebeurtenissen niet kunnende voorzien, dachten eindelijk tot de zoo lang verschovene, maar altijd gevreesde, oplossing der Hollandsche omwentelingen geraakt te zijn, en onderwierpen zich staatkundig, op het spoor van geheel *Europa* en der aanzienlijkste Fransche geslachten, aan den werelddwinger; de ambtenaren behielden bijna alle hunne posten, of werden schadeloos gesteld; de militairen gingen van lieverlede over in een' dienst, welke eer en voordeel beloofde; ettelijke personen, door het ophouden van alle bestaanmiddelen gedwongen, zochten en verkregen somtijds posten, en duizenden van Fransche bajonetten belemmerden de uitboezeming van den nationalen haat, welke intusfchen ieder Hollander bleef bezielen.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Dit mogen wij voor geheel ongegrond verklaren. Het volk, altijd op vertooningen en feesten gezet, en zelfs

derde *goede stad* van het Fransche rijk; het leger en de marine werden met die van *Frankrijk* vermengd, en de publieke schuld *getierceerd* (*).

Dadelijk, na het verkregen berigt van des Konings vertrek, ging de graaf DARU, intendant-generaal van het huis des Keizers, naar *Amsterdam*, waar hij met die uitgebreide kundigheden, welke hem in den eersten rang der groote staatslieden plaatsfen, de onderscheidene diensten van het huis op den Franschen voet regelde.

De prins LEBRUN, hertog van *Plaisance*, aartstreforier van het rijk, werd tot gouverneur-generaal van *Holland* benoemd, en kwam het paleis te *Amsterdam* bewonen. Het karakter, de manieren en de leefwijze van den prins LEBRUN groote overeenkomst met den nationalen aard hebbende, schein hij den Hollanders misfchien de eenige man van *Frankrijk* te wezen, welke zich het best met

zelfs de grooten, vertoonden zich op deze feesten, maar ieder was treurig en somber, en *uitbundige* vreugde hebben wij op dezelve niet bemerkte.

AANT. VAN DEN VERT.

(*) Terwijl de Fransche *boekcenfuur* en *policie* alle vrijheid vernietigden,

AANT. VAN DEN VERT.

met hunne nederige genietingen en regelmatige gewoonten kon vereenigen (*).

(*) Dit is volkomen waar; dan ongelukkig voor de Hollanders, welke de prins LEBRUN hoog heeft leeren waarden, had deze achtenswaardige grijsaard geenen den minsten invloed bij NAPOLEON. Alles ging door handen van prefekten, welke hem zelven dwarsboomden, en volstrekt niets met hem gemeens hadden. Om geheel volledig te zijn had de schrijver nog moeten zeggen, dat er eene Hollandsche commissie naar *Parijs* ging, om de zaken te regelen, en dat men zich daarover het algemeen weinig aan derzelve raad bekreund heeft.

AANT. VAN DEN VERT.

BEWIJSSTUKKEN.

BEWAUSTRUKKEN

N°. 1.

Brief van den Keizer aan
den Koning.

Schönbrun, 17 Julij 1809.

Mijn broeder! ik ontvang uw' brief van den eersten Julij. Gij beklagt u over een artikel van den *Moniteur*; het is *Frankrijk*, dat zich te beklagen heeft over den slechten geest, welke bij u regeert. Indien gij wilt, dat ik u al de Hollandsche huizen, welke de trompetten van *Engeland* zijn, optel, zal het zeer gemakkelijk wesen. Uw domeinen-reglementen worden zoo slecht uitgevoerd, dat al de briefwisseling van *Engeland* met het vaste land over *Holland* gaat. Dit is zoo waar, dat de heer *STHAREMBERG*, gezant van *Oostenrijk*, zich over dat land naar *Londen* begeven heeft. *Holland* is een Engelsch wingewest.

Uw toegenegen broeder,

(get.) NAPOLEON.

N°. 2.

Brief van den Keizer aan
den Koning.

Trianon, 21 December 1809.

Mijnheer mijn broeder! ik ontvang den brief uwer M. Zij verlangt, dat ik haar mijne bedoelingen omtrent *Holland* zal doen kennen; ik zal het dan rondborstig doen. Toen uwe M. den troon van *Holland* besteeg, verlangde een gedeelte der *Hollandsche* natie de vereeniging met *Frankrijk*; de achting, welke ik uit de geschiedenis voor deze brave natie heb opgevat, heeft mij doen verlangen, dat zij haren naam ten hare onafhankelijkheid behouden zoude. Ik zelf was de steller der staatsregeling, welke de grondslag van den troon uwer M. moest wezen, en ik plaatste haar op den zetel. Ik hoopte, dat zij, bij mij opgevoed, die verknochtheid voor *Frankrijk* zoude gehad hebben, welke de natie recht heeft van hare kinderen, en met nog meer grond, van hare prinzen te verwachten. Ik hoopte, dat zij, in mijne staatkunde opgekweekt, gevoeld zoude hebben, dat *Holland*, herwelk door mijne volkeren was verwonnen geworden, deszelfs

on-

onafhankelijkheid aan hunne edelmoedigheid alleen te danken had; dat *Holland*, zwak, zonder bondgenooten, zonder leger zijnde, op den dag, dat het zich regtstreeks tegen *Frankrijk* zoude verzeiten, kon en moest bemagtigd worden; dat het zijne staatkunde niet van de mijne moest afscheiden; dat het eindelijk door verdragen aan *Frankrijk* verbonden was. Ik hoopte alzoo, dat ik, een prins van mijn bloed op den troon van *Holland* plaatsende, het *mezzotermine* gevonden had, om de belangen der beide staten overeen te brengen, en dezelve tot een gemeenschappelijk belang en tot eenen gemeenschappelijken haat tegen *Engeland* te vereenigen; ik was er trotsch op, aan *Holland* gegeven te hebben, wat voor dat land geschikt was, gelijk ik door mijne mediatie gevonden had, wat aan *Zwitserland* voegde, dan spoedig heb ik ontwaard, dat ik mij geleid had met eene ijdele inbeelding; mijne verwachtingen zijn bedrogen geworden. Den troon van *Holland* bestijgende, heeft uwe M. vergeten, dat zij een Franschman was; zij heeft zelfs al hare rede overspannen, en de teedergevoeligheid van haar geweten geweld aangedaan, om zich wel te overtuigen, dat zij een Hollander was. De Hollanders, welke tot *Frankrijk* overhielden, zijn veronachtzaamd en vervolgd geworden; zij, welke *Engeland* hebben gediend, zijn voornit gezet. De Franschen, van den officier tot den soldaat, zijn verjaagd en van aanzien beroofd geworden, en ik heb de droefheid gehad van in *Holland*, onder de regering van een' prins van mijn bloed, den Franschen naam versmaad te zien. Echter draag ik de achting en de eer van den Franschen naam in mijn hart, en heb die op de bajonetten mijner soldaten zoo hoog weten te verheffen, dat het noch aan *Holland*, noch aan iemand is, die straffeloos te honen. De aanspraken, door uwe M. tot zijn volk gerigt, droegen het kenmerk van

de-

deze verkeerde geestgesteldheid. Men ziet er niets in, dan zinspelingen op *Frankrijk*; in plaats van het verledene door voorbeeld geven te doen vergeten, herinneren zij er gestadig aan, en vleijen daardoor de geheime gevoelens en de hartstogten der vijanden van *Frankrijk*. En echter waarover beklagen zich de Hollanders? Zijn zij niet verheerd geworden door onze wapenen? Zijn zij hunne onafhankelijkheid niet verschuldigd aan de edelmoedigheid mijner volken? Moesten zij niet veeleer de grootmoedigheid van *Frankrijk* zegenen, hetwelk zijne vaarten en douanen altijd aan hunnen handel heeft opengelaten, hetwelk zijne overwinning alleen gebezigd heeft, om hen te beschermen, en, tot op dit oogenblik, zijne magt tot niets anders heeft gebruikt, dan tot bevestiging hunner onafhankelijkheid? Wie heeft dan het, voor de natie honende en voor mij beleedigende, gedrag kunnen regtvaardigen, door uwe M. gehouden? Gij moet wel begrijpen, dat ik mij niet afzonder van mijne voorgangers; dat ik van CLOVIS tot het comité van algemeen welzijn mij verantwoordelijk stel voor alles, en dat ik het kwaad, zonder nadenken gezegd tegen de regeringen, welke mij zijn voorafgegaan, met het voornemen van mij te beleedigen gezegd beschouw. Ik weet, dat het, bij zekere personen, mode is geworden, mij te prijzen en *Frankrijk* uit te schreeuwen; maar zij, die *Frankrijk* niet beminnen, beminnen mij niet; hen, die kwaad spreken van mijne volkeren, beschouw ik als mijne grootste vijanden. Al had ik geen andere reden van misnoegen, dan de verachting te zien, in welke de Fransche naam in *Holland* vervallen is, zouden de regten mijner kroon mij magtigen, om den oorlog te verklaren aan eenen naburigen vorst, in wiens staten men zich smaaddedenen tegen mijne volkeren zoude veroorloven; ik heb er niets van gedaan.

Maar

Maar uwe M. heeft gedwaald omtrent mijn karakter; zij heeft zich een valsch denkbeeld van mijne goedheid en mijne gevoelens te hemwaart gevormd; zij heeft al de verbonden, met mij gesloten, verkracht; zij heeft hare eskaders ontwapend, hare matrozen afgedankt, hare legers uit elkander gerukt, zoodat zich *Holland* zonder leger te land en ter zee bevindt, alsof pakhuizen met goederen, kooplieden en kommiesen de magt eener mogendheid konden bevestigen. Dit vormt eene vereeniging; maar zonder financiën, zonder verzekerde middelen ter rekrutering, en zonder vloot, bestaat geen Koning.

Uwe M. heeft meer gedaan; het oogenblik, waarin ik mij op het vaste land in moeilijke aangelegenheden vond, heeft uwe M. gebezigd, om de betrekkingen van *Holland* met *Engeland* te laten aanbinden, en de wetten der blokkade, het eenige middel, om deze mogendheid krachtdadig schadelijk te zijn, te overtreden. Ik heb haar mijn misnoegen over dat gedrag bekend gemaakt, door haar *Frankrijk* te verbieden, en haar doen gevoelen, dat ik haar, door *den Rijn, de Wezer, de Schelde* en *de Maas* voor *Holland* te sluiten, ook zonder de hulp mijner legers, in moeilijker toestand bragt, dan wanneer ik haar den oorlog verklaard had, en haar derwijze afscheidde, dat zij vernietigd werd.

Die slag heeft in *Holland* wedergalmd. Uwe M. heeft mijne edelmoedigheid afgesmeekt, en, zich op mijne broederlijke gevoelens beroepende, heeft zij beloofd van gedrag te zullen veranderen; ik heb het verbod mijner douanes opgeheven; maar weldra is uwe M. tot haar eerste systeem teruggekomen. Het is waar, ik was toen te *Weenen*, en had een zwaren oorlog op den hals. Terwijl de Amerikaanse schepen in de Fransche havens geweigerd werden, ontving uwe M. al de bodems, welke zich voor de Hollandsche kusten vertoonden. Voor de

tweede reis ben ik genoodzaakt geworden mijne douanen voor den Hollandfchen handel te fluiten; voorwaar, het was moeilijk eene ftelliger oorlogsverklaring te doen. In dien ftand van zaken konden wij ons dadelijk in oorlog befchouwen. In mijne aanspraak aan het wergevend ligchaam deed ik mijn misnoegen doorftalen, en ik zal u niet verbergen, dat mijn oogmerk is *Holland* met *Frankrijk* te vereenigen, als een aanvulling van grondgebied, als de geweldigfte ftag, dien ik *Engeland* kan toebrengen, en als mij verlosfende van den onafgebroken hoon, welken de raddraaijers van uw kabinet niet ophouden mij aan te doen. Inderdaad, de monden van *den Rijn* en van *de Maas* moeten mij toebehooren. Het Franfche ftatkundige beginsel, dat de *thabweg* van *den Rijn* onze grensfcheiding is, is een vaste grondftag. In haren brief van den 17den fchrijft mij uwe M., dat zij zeker is allen handel van *Holland* met *Engeland* te kunnen beletten; dat zij financiën, vloten en legers hebben kan; dat zij de beginsfelen der ftatsregeling herftellen zal, door den adel geene voorregten te verleenen, en den maarfchalkstitel te vernietigen; een graad, welke bij een mogendheid van den tweeden rang flechts een karikatuur en niet met haren toefland overeenkomstig is; eindelijk, dat zij de magazijnen van koloniale goederen in beftag zal doen nemen; met alles, wat door *Amerikaanfche* fchepen is aangebragt, welke in hare havens niet toegelaten hadden moeten worden. Ik ben van gevoelen, dat uwe M. beloften doet, welke zij niet houden kan, en dat de vereeniging van *Holland* met *Frankrijk* flechts verfehoven is. Ik beken, dat ik niet meer belang heb, de landen van den regter *Rijn*-oever, dan het groot-herzogdom *Berg* en de *Hauzelsteden* met *Frankrijk* te vereenigen. Ik kan den regter *Rijn*-oever dan aan *Holland* laten, en ik zal dat verbod aan mijne douanen iedere keer

opheffen, dat aan de bestaande verbonden, welke hernieuwd zullen worden, gevolg zal worden gegeven. Zie daar mijne bedoelingen:

- 1°. Verbod van allen handel en alle betrekkingen met *Engeland*.
- 2°. Eene vloot van veertien linieschepen, zeven fregatten en zeven brikken of corvetten, gewapend en bemand.
- 3°. Een leger van 25,000 man.
- 4°. Vernietiging der maarschalken.
- 5°. Vernietiging van al de voorregten des adels, in wederpraak met de staatsregeling, welke ik heb gegeven en gewaarborgd.

Op deze grondslagen kan uwe M., door tusschenkomst van zijnen minister, met den hertog VAN CADORE doen onderhandelen; maar zij kan tevens zeker wezen, dat ik, bij de eerste pakketboot, bij het eerste vaartuig, dat in *Holland* zal worden ingevoerd, mijne douanes weder zal herstellen, en dat ik, bij den eersten hoon, welke mijne vlag zal worden aangedaan, den *Hollandschen* officier, die zich zal véoorloven mijnen adelaar te beleedigen, gewapenderhand zal doen vatten en aan de groote mast doen ophangen. Uwe M. zal in mij een broeder vinden, indien ik een Franschman in haar vind; maar, indien zij de gevoelens vergeet, welke haar aan het gemeenschappelijke vaderland verbinden, zal zij het niet euvel kunnen duiden, dat ik de betrekkingen vergeet, door de natuur tusschen ons gevormd. In het kort, de vereeniging van *Holland* met *Frankrijk* is dat, wat het nuttigste is voor

Frank.

Frankrijk, voor *Holland*, voor het vaste land; want het is dat, wat *Engeland* het schadelijkste is. Die vereeniging kan goed schiks of door geweld geschieden. Ik heb grieven genoeg tegen *Holland*, om het den oorlog te verklaren. In allen gevalle zal ik geene zwaarigheid maken, om in eene schikking te treden, welke mij in bezit zal stellen van de landen tot aan *den Rijn*, waartegen zich *Holland* zal verbinden, om de hier boven bepaalde voorwaarden te vervullen (*).

Uw toegenegen broeder,
(get.) NAPOLEON.

(*) Wij onthouden ons van alle aanmerkingen op dezen brief; dan de valscheit der beschuldigingen, tegen de Hollanders aangevoerd, en de hatelijke, meesterachtige toon, welke in dien brief doorfraalt, moeten ieders verontwaardiging opwekken.

AANT. VAN DEN VERT.

(1810)

N°. 3.

*Brief van den Keizer aan
den Koning.*

Rijsfel, 23 Mei 1810.

Mijn broeder! op het oogenblik, dat gij mij de stelligste verzekeringen doet, verneem ik, dat de bedienden van mijnen gezant te *Amsterdam* zijn mishandeld geworden. Mijne bedoeling is, dat zij, welke zich aldus tegen mij vergrepen hebben, mij zullen worden overgeleverd, opdat de wraak, welke ik van hen nemen zal, ten voorbeeld verstrekke. De heer SERRURIER heeft mij verslag gedaan van de wijze, waarop gij u bij uwe diplomatische audientie gedragen hebt. Ik verklaar u dan, dat ik geenen Hollandschen gezant meer te *Parijs* verlang. De admiraal VERHUELL heeft last, om binnen vier en twintig uren vandaar te vertrekken. Het zijn geene woorden, noch betuigingen meer, welke ik behoef; het is tijd, dat ik wete, of gij het ongeluk van *Holland* en de vernieling van dat land door uwe dwaasheden verlangt. Ik wil niet, dat gij een' minister naar *Oostenrijk* zenden zult. Ik wil evenmin, dat gij de Franschen, welke in uwen

V dienst

dienst staan, zult wegzenden. Ik heb mijn gezant tertug geroepen; ik zal in *Holland* slechts een *charge d'affaires* behouden. De heer SERRURIER, welke in die hoedanigheid blijft, zal u mijn verlangen mededeelen. Ik wil geen gezant (*ambassadeur*) meer blootstellen aan uwen hoon. Schrijf mij uwe gewone zinsnedden niet meer; sedert drie jaren herhaalt gij mij die, en ieder oogeblik bewijst derzelve valsheid.

Dit is de laatste brief van mijn leven, welken ik u schrijf.

(get.) NAPOLEON.

N°. 4.

*Aanspraak van NAPOLEON
aan den Kroonprins van
Holland.*

Kom, mijn zoon! ik zal uw vader wezen; gij zult er niets bij verliezen.

Het gedrag van uw' vader grieft mij; alleen zijne ziekte maakt het verklaarbaar. Wanneer gij groot zult wezen, zult gij zijne en uwe schuld betalen. In welke betrekking u mijne staatkunde en het belang van mijn rijk plaatse, vergeet nimmer, dat uwe eerste pligten jegens mij, uwe tweede jegens *Frankrijk* zijn; alle andere, zelfs die jegens de volkeren, welke ik u zoude kunnen betrouwen, komen eerst daarna (*).

(get.) NAPOLEON.

(*) Wij hebben al deze stukken letterlijk overgenomen, omdat het *officiële* staatsstukken zijn; dan wij twifelen niet, of ieder lezer zal bij de herinnering derzelve even zoo in het medelijden met den beklagenswaardigen LODEWIJK en de toen zoo diep ongelukkige Hollanders, als in de vromwaardiging tegen NAPOLEON en de Fransche regering, met ons gedeeld hebben.

AANT. VAN DEN VERT,

V E R B E T E R I N G .

Op bladz. 29r, onderaan in den noot, *staat*: Bewijs-
stukken N°. 5, *moet zijn*: Bewijsstukken N°. 4.

VERBODEN TOEGANG

TOEGANG VERBODEN
TOEGANG VERBODEN
TOEGANG VERBODEN

